

राजकीयैरचिन्त्येष तपस्व्येति यदा यदा । तदा तदा ज्वल्यस्मत्स्वामिनोऽशिवमेव हि ॥ ४१ ॥
 ते चारक्षानथादिदंस्तपस्वी मंत्रिसूरपि । प्रविशन्नप्यसौ सर्प इव निर्वास्यतामहो ॥ ४२ ॥
 कृते तथैवारक्षश्च निदानं तापसोऽकरोत् । ज्ञयासमहमेतस्य वधाय नृपतेरिति ॥ ४३ ॥
 मृत्वा च तापसो जज्ञे सोऽदृष्टिर्वानमन्तरः । राजापि तापसो ज्ञत्वा तामेव गतिमाप सः ॥ ४४ ॥
 च्युत्वा सुमंगलः सोऽथ प्रसेनजिदिदापतेः । सुतोऽञ्चच्छ्रेणिको नाम धारिणीकुक्षिसंज्ञवः ॥ ४५ ॥
 इतश्च तत्रैव पुरे रथिको नाग इत्यञ्चत् । प्रसेनजिन्महीपालचरणंजोजषट्पदः ॥ ४६ ॥
 दयादानार्हतो दाता परनारीसहोदरः । वीरो धीरोऽधीतकलः स सर्वगुणञ्चूरचूत् ॥ ४७ ॥
 नामधेयेन सुलसाऽर्नलसा पुण्यकर्मणि । बञ्चूव गेहिनी तस्य पुण्यश्रीरिव देहिनी ॥ ४८ ॥
 पतिव्रतात्वसम्यक्त्वार्जवप्रच्युतयो गुणाः । तस्यां युगपदावात्सुः सपांशुक्रीडका इव ॥ ४९ ॥
 एकदा नागरथिकोऽपुत्रोऽचिन्तयदुच्चकैः । स नैलनल्लिनाकारकरतटपशयाननः ॥ ५० ॥
 पुत्रमुत्पापयिष्यामि लालयिष्यामि चेति मे । अपुत्रस्यावकेशीव निष्फलोऽञ्चन्मनोरथः ॥ ५१ ॥
 न बाढ्याद्ब्रह्म विदधे पुत्रवक्रं च नैहि धैः । धिक् तेषां कामवैवश्यं लोकहितयवंचकम् ॥ ५२ ॥
 इति चिन्ताविवर्णस्यं पंकमग्नमिव विपम् । पतिं प्रोवाच सुलसा विनयाद्भ्रुचिन्ताञ्जलिः ॥ ५३ ॥
 हस्तशय्या मुखस्येयं चिन्तामाख्याति नाथ ते । किं चिन्तयस्यादिश मे सां चिन्ताजागिनीं कुरु ॥ ५४ ॥

१ आलस्यरहिता । २ पद्मनालस्य नलिन तदाकारो यः करस्तदेव तल्प तस्मिन् शेते इति शयमेतादृशमाननं यस्य सः । ३ व-
 न्ध्य इव । ४ चिन्तया मलिनमास्य यस्य तम् ।

अथ त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रम्

दशमं पर्व

श्रीमहावीरस्वाम्यादीनां चरित्राणि.

स उवाच ममाख्यातं वैद्येन त्वङ्गृहेऽस्ति यत् । लक्ष्म्याकं महतैलं ग्लानार्थं तत्प्रदीयताम् ॥ ६८ ॥
 सफलसैलपाकोऽयं साधायुपकरिष्यते । इत्युदीर्य मुदा तैलकुञ्जमन्यानिनाय सा ॥ ६९ ॥
 स तैलकुञ्जो देवेन स्वशक्त्या पातितः करात् । जाकतु त्रडिति पुस्फोट कुंदायगलितान्भवत् ॥ ७० ॥
 तैलकुञ्जो द्वितीयोऽपि तथा पुनरदौक्यत । तथैव सोऽपि स्फुटितो न पुनर्विपसाद सा ॥ ७१ ॥
 तैलकुञ्जस्तृतीयोऽपि तथा नीतस्तथास्फुटत् । सा दध्यौ चालपुण्यास्मि मोघयाञ्चेन साधुना ॥ ७२ ॥
 देवस्ततो निजं रूपं धृत्वेति निजगाद ताम् । ऋत्रे तव श्राविकात्वं प्रशशंस दिवैस्पतिः ॥ ७३ ॥
 शक्रप्रशंसया चैव विस्मितः स्वर्गवास्यहम् । त्वत्परीक्षार्थमायातस्तुष्टोऽस्मि च वरं वृणु ॥ ७४ ॥
 सुलसा श्राविकाप्यूचे यदि तुष्टोऽसि तन्मम । देहि पुत्रमपुत्राया नान्यदिष्टमतः परम् ॥ ७५ ॥
 द्वात्रिंशतं स गुटिका दत्वा देवोऽब्रवीदिदम् । क्रमेण ऋक्षयेरेतास्तावन्तः स्युः सुतास्तव ॥ ७६ ॥
 पुनः प्रयोजनवशात् स्मर्तव्योऽहं त्वयानघे । एष्यामि भूय इत्युक्त्वा त्रिदशः स तिरोदधे ॥ ७७ ॥
 अचिन्तयच्च सुलसा क्रमेण गुटिकादनात् । बहूनां बालरूपाणां मैर्दिष्यति हि कोऽशुचिम् ॥ ७८ ॥
 तस्मात्प्राश्नाम्यहं सर्वा युगपद्गुटिका इमाः । यथैकोऽपि ऋत्रेत् पुत्रो द्वात्रिंशत्क्षणांन्वितः ॥ ७९ ॥
 इत्थं विमृश्य स्वधिया सा प्राश्नाद्गुटिकाः समाः । तथा बुद्ध्यिरियं जज्ञे नान्यथा जवितव्यता ॥ ८० ॥
 उत्पेदिरे तदुदरे गर्जा द्वात्रिंशदध्यथ । तैर्गर्जरसहा साऋक्षह्रीव बहुजिः फलैः ॥ ८१ ॥
 सा गर्जान् धर्तुमसहा वज्रसारान् कृशोदरी । कायोत्सर्गस्थिता देवं सस्मार पुनरेव तम् ॥ ८२ ॥

१ नीडपतिताडवत् । २ निष्फला याच्ना यस्य तेन । ३ इन्द्रः । ४ स्वर्गे वसतीति तथा देव इति यावत् । ५ क्षालयिष्यति ।

येन केनाप्युपायेन परानेष निरोत्स्यति । ज्ञोह्यते च स्वयं पृथ्वीं राजा तेनेति रञ्जितः ॥ ९८ ॥
 राजा पुनः परीक्षार्थं सुतानामन्यदा ददौ । मोदकानां करं मांश्च पयस्कुंजांश्च मुञ्जितान् ॥ ९९ ॥
 इमां मुञ्जामञ्जतो चुञ्जीध्वं मोदकानमून् । पयः पिवत मा कृढं निजमित्यादिशन्नपः ॥ १०० ॥
 विना श्रेणिकमेतेषां कोऽपि नायुक्त नापिवत् । बुद्धिसाध्येषु कार्येषु कुर्युर्लूजस्विनोऽपि किम् ॥ १०१ ॥
 वल्लयित्वा वल्लयित्वा श्रेणिकस्तु करंडकम् । बुभुजे मोदकदोदं शल्लोकाविवरच्युतम् ॥ १०२ ॥
 रूप्यशुक्ल्या घटस्याधो गल्लोकाविन्दुपूर्णया । स पयोऽपि पयौ किं हि दुःसाध्यं सुधियां धियः ॥ १०३ ॥
 एवं परीक्षानिर्व्यूढं श्रेणिकं बुद्धिसंपदा । अमंस्त राज्याहृतया कुशाग्रनगरेश्वरः ॥ १०४ ॥
 कुशाग्रे चात्रवल्लीघ्नं शीघ्रमग्नेरुपञ्चवः । ततश्चाघोषाणां राजा प्रसेनजिदकारयत् ॥ १०५ ॥
 उज्जात्यति पुरे वह्निर्यस्य यस्य गृहादिह । स स निर्वासनीयोऽस्मात् पुरान्मय इवामयी ॥ १०६ ॥
 सूयकारप्रमादेन राज एवान्यदा गृहात् । उदस्थादग्निरग्निर्हि न स्वंः कस्यापि विप्रवत् ॥ १०७ ॥
 तस्मिन् प्रदीपने वृद्धिमुपेयुषि महीपतिः । यो यं गृह्णाति मग्नेहात्तत्तस्येत्यादिशत् सुतान् ॥ १०८ ॥
 सर्वे कुमार हस्त्यादि समादाय यशारुचि । निर्ययुः श्रेणिकस्त्वेकां चन्नामादाय निर्ययौ ॥ १०९ ॥
 किमेतत्कृष्टमित्युक्तो नृपेण श्रेणिकोऽवदत् । जयस्य चिह्नं चञ्जेयं प्रथमं पृथिवीचुजाम् ॥ ११० ॥
 अस्याः शब्देन चूपानां दिग्यान्नामंगलं महत् । रक्षणीया क्षमापादैः स्वामिंस्तदियमेव हि ॥ १११ ॥

१ शत्रुन् । २ वलिनोऽपि । ३ मोदकचूर्णम् । ४ शल्लोकानां विवरण्यन्तराणि तेभ्यश्च्युतम् । ५ गलन्तो ये जलविन्दवस्तैः
 पूर्णया । ६ परीक्षया सुसपन्नम् । ७ वोरवारम् । ८ उष्ट्रः । ९ रोगी । १० स्वकीयः ।

कालिकावसरवर्द्ध श्रीहेमचंद्राचार्यविरचित

श्रीत्रिपुष्टिशालाकापुरुषचरित्रम्

पर्व १० मुं.

श्रीमहावीरस्वामी विजेरेनां चरित्रम्.

शुद्धिदावादनैवासी बाबुसाहेब राय बुधसिंहजी बहादूर

तथा

मुन्नहनिवासी शेर वीरचंदनाइ दीपचंद सी. झाइ. इ. नी

मददधी

छपावी प्रसिद्ध करनार

श्रीजैनधर्मप्रसारकसजा.

भावनगर.

वीर संवत् २४३५. विक्रम संवत् १९६५.

मुंबई-निर्णयसागर प्रेसमां बाळकृष्ण रामचंद्र धाणेकरे जैनधर्मप्रसारक सजासादे लायुं.

मन्त्रिपञ्चशतीं पूर्णां कर्तुं नरपतिस्ततः । लोके गवेययामास कंचिदुत्कृष्टपूरुषम् ॥ १९६ ॥
 ततश्च तत्परीदार्य शुष्ककूपे निजोर्मिकाम् । प्रचिक्षेप क्षितिपतिर्लोकानित्यादिदेश च ॥ १९७ ॥
 आदास्यते करेणैतामूर्मिकां यस्तदस्थितः । तस्य धीर्कौशलक्रीती मदीया मन्त्रिधुर्यता ॥ १९८ ॥
 तेऽप्युचुर्यदशक्यानुष्ठानमस्मादृशामिदम् । ताराः करेण यः कर्षेत्स इमामूर्मिकामपि ॥ १९९ ॥
 ततोऽन्नयकुमारोऽपि संप्राप्तस्तत्र सस्मितम् । ऊचे किं गृह्यते नैया किमेतदपि दुष्करम् ॥ १९० ॥
 तं दृष्ट्वा च जना दध्युः कोऽप्यसावतिशायिधीः । समये मुखरागो हि नृणामाख्याति पौरुषम् ॥ १९१ ॥
 ऊचुस्ते तं गृहाणैमामूर्मिकां तत्पणीकृताम् । अर्धराज्यश्रियं पुत्रीं धुर्यतां चैषु मन्त्रिषु ॥ १९२ ॥
 ततोऽन्नयकुमारोऽपि मुञ्चिकां कूपमध्यगाम् । आर्द्रगोमयपिंडेन निजघ्नानोपरि स्थितः ॥ १९३ ॥
 प्रक्षिप्योपरि तत्कालं ज्वलन्तं तृणपूलकम् । सद्यः संशोपयामास गोमयं तन्महामतिः ॥ १९४ ॥
 नन्दाया नन्दनः शीघ्रं कारयित्वाथ सारणिम् । वारिणापूरयत् कूपं विस्मयेन च तं जनम् ॥ १९५ ॥
 तेजोमयं श्रेणिकसूः करेण तरदाददे । धीमद्भिः सुप्रयुक्तस्य किमुपायस्य दुष्करम् ॥ १९६ ॥
 तस्मिन् स्वरूपे चारदौर्विक्षेप्ते जातविस्मयः । नृपोऽन्नयकुमारं जगाजुहावात्मसन्निधौ ॥ १९७ ॥
 अन्नयं श्रेणिकः पुत्रप्रतिपत्त्याथ सस्वजे । बन्धुरज्ञायमानोऽपि दृष्टो मोदयते मनः ॥ १९८ ॥
 कुतस्त्वमागतोऽसीति पृष्टः श्रेणिकश्चूज । आगतोऽस्मि पुरावेणातदादित्यन्नयोऽवदत् ॥ १९९ ॥
 राजापृच्छन्नम्रमुख सुन्न च इति विश्रुतः । श्रेष्ठी तत्रास्ति तस्यापि नन्दानाम्नी च नन्दना ॥ १९० ॥

इदं पुस्तकं सन् १८६७ तमस्य २५ तमराजनियमानुसारेण अस्य पुनर्मुद्रणादयः सर्वेऽधिकारा
अंकयितृभिः स्वाधीनाः स्थापिताः संति ।

पृथग्नाङ्गीजवास्तस्य वञ्चतुः सप्त कन्यकाः । सप्तानामपि तज्जाज्यांगानां सप्तेव देवताः ॥ १८६ ॥
 प्रजावती पद्मावती मृगावती शिवापि च । ज्येष्ठा तथैव सुज्येष्ठा चिह्ना चैति ताः क्रमात् ॥ १८७ ॥
 चेटकस्तु श्रावकोऽन्यविवाहनियमं वहन् । ददौ कन्या न कस्मैचिदुदासीन इव स्थितः ॥ १८८ ॥
 तन्मातर उदासीनमपि ह्यापृह्य चेटकम् । वराणामनुरूपाणां प्रददुः पञ्च कन्यकाः ॥ १८९ ॥
 प्रजावती वीतन्नेश्वरोदयनञ्चूपतेः । पद्मावती तु चंपेशदधिवाहनञ्चूजः ॥ १९० ॥
 कौशाम्बीशशतानीकनृपस्य तु मृगावती । शिवा तूज्जायिनीशस्य प्रद्योतपृथिवीपतेः ॥ १९१ ॥
 कुण्डग्रामाधिनाथस्य नन्दिवर्धनञ्चूजः । श्रीवीरनाथज्येष्ठस्य ज्येष्ठा दत्ता यथारुचि ॥ १९२ ॥
 सुज्येष्ठा चिह्ना चापि कुमार्यावेव तस्थतुः । रूपश्रियोपमाञ्चूते ते द्वे एव परस्परम् ॥ १९३ ॥
 ते दिव्याकारधारिण्यौ दिव्यवस्त्रविञ्चूषणैः । अविद्युक्ते सदाञ्चूतां तारे इव पुनर्वसू ॥ १९४ ॥
 कलाकल्पापकुशले श्रुतार्थोपनिषद्दिदौ । मूर्ती इव सरस्वत्या रेमाते ते परस्परम् ॥ १९५ ॥
 सममानचर्चुर्देवं धर्मे शुश्रुवतुः समम् । चक्रतुः सममन्यच्च ते द्वे एकात्मिके इव ॥ १९६ ॥
 अपरेद्युश्च सुज्येष्ठाचिह्नाज्यामलंकृतम् । कन्यान्तःपुरमज्यागादेका स्थविरतापसी ॥ १९७ ॥
 सा च व्याख्यञ्चौचमूलं धर्मे पापविनाशकम् । उत्फुल्लगल्लमज्ञानपर्यदीव तयोः पुरः ॥ १९८ ॥
 सुज्येष्ठावोचदाः शौचमशुभाश्रवरूपकम् । अशुभश्चाश्रवः पापहेतुः पापहिदे कथम् ॥ १९९ ॥

१ शास्त्राणामर्थमुपनिषद च ब्रह्मविद्या वित्त इति तथा । २ उत्फुल्लौ प्रफुल्लौ गह्वौ यस्या क्रियायामिति क्रियाविशेषणम् ।

प्रस्तावना-

श्रीमदिदं त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरितस्य चरमं (दशमं) पर्व त्रयोदशसर्गात्मकं, सर्वपर्वन्यो बृहत्तरं, विस्तृतश्रीमहावीरचरितात्मकं, द्वादशवर्षात्मकब्रह्मास्थविहारवर्णनेन गरिष्ठं, गणधरवादामृतरसास्वादं, प्रासंगिकपुरुषरत्नानां चरितेन मनोहरं च वरिवर्ति ॥

आस्मिन् पर्वणि श्रेणिककोणिकसुलसाञ्जयकुमारचेतकराजहृह्वविह्वमेघकुमारनन्दिपेणचेलणाङ्गो-
न्धार्जकुमारकृष्णदत्तदेवानन्दाजमालिशतानीकचण्डप्रद्योतमृगावतीयासासासाऽऽनन्दादिश्राद्धदशकगोशा-
लकहालिकप्रसन्नचन्द्रदुर्गाकदेवगौतमस्वामिपुण्णरीकण्णरीकाम्बडदशार्णञ्जधनाशालिञ्जझरौहणेयोदा-
यन(शतानीकपुत्र)चरमराजर्ष्युदायनप्रज्ञावतीकपिलकेवलिकुमारनन्दिदसुवर्णकारोदायि(कोणिकपुत्र)कुलवा-
लुककुमारपादादीनां चरितानि सुबोधकराणि वर्णितानि । तत्रापि श्रेणिककोणिकाञ्जयकुमाराङ्गकुमा-
रदुर्गाकदेवचरमराजर्ष्युदायनगोशालादीनां तु ईदृशाः वृत्ताः सविस्तरतरा वर्णिताः, येऽन्यग्रन्थेष्वल-
न्यप्राया वर्तन्ते । तथा चात्र पंचमपष्ठारकयोस्तत्सर्पिणीकालस्य च ज्ञाविवृत्तमपि प्राचुर्येण प्रपञ्चितमित्या-
द्येनेकवर्णनपरिपूर्णेमिदं चरितं (पर्व) प्रसंगप्राप्तैरनुपमैरुपदेशैर्देशनाञ्चिः शक्रकृतान्तिस्तर्कशास्त्रानुसारिणी-
न्तिर्जिनस्तवनाञ्चिश्च सहृदयानां हृदयान्यानन्दवैराग्यधर्मश्रद्धामयानि चर्कति । किं बहुना ? पर्वेदं साद्यन्तं,
सूक्ष्माधियावलोकनीयं विघ्नघ्निर्वाचकवृन्दैरित्येतावदेवाशास्मह इति ॥

अपृच्छच्च महाजागे किमिदं स्त्रीर्मतस्त्रिका । अलोखि स्वप्नतिचया रूपदर्शनतोऽथवा ॥ ११३ ॥
 तापस्यूचे यथाशक्ति दृष्टं रूपमलोख्यदः । यादक्तु वर्तते राजंस्तादृक् स्याद्वर्पणे यदि ॥ ११४ ॥
 चित्रस्थामपि तां राजा प्रपश्यन् प्रेममोहितः । आलिङ्गिगुरिवाञ्जुचुंविपुरिवाथवा ॥ ११५ ॥
 ऊचे च मुक्तावलिबद्धं कस्मिन्नञ्जुदियम् । दिवं मृगांकलेखेव कां चालंकुरुते पुरीम् ॥ ११६ ॥
 धन्यस्य कस्य वा पुत्री लक्ष्मीः क्षीरोदधेरिव । यान्त्यस्याः कानि वा पुण्यान्यक्षराण्यञ्जिधानताम् ११७
 सरस्वत्याऽनुजगृहे कलयेयं कया कया । अस्याः पुंस्पाणिना पाणिश्लुंभितो यदि वा न वा ॥ ११८ ॥
 तापसी कथयामास वैशाढ्यधिपतेः सुता । हैहयान्वयजातस्य चेटकस्य कुमार्यसौ ॥ ११९ ॥
 निधिः कलानां सर्वासां सुज्येष्ठा नामधेयतः । गुणरूपानुरूपेण तत्तामुजोदुमर्हसि ॥ १२० ॥
 त्वयि सत्यपि चेदस्याः पतिरन्यो जविष्यति । तृतीयपुरुषार्थेन तर्हि त्वमसि वंचितः ॥ १२१ ॥
 विसृज्य तापसीं तस्यौ कथंचिदथ पार्थिवः । पक्षौ विधाय वैशाढ्यां यियासुरिव तां स्मरन् ॥ १२२ ॥
 सुज्येष्ठाप्रार्थने दत्त्वा शिक्षां राजगृहेश्वरः । अन्येद्युः प्रेपयामास दूतं चेटकजूपतेः ॥ १२३ ॥
 दूतोऽपि सद्यो वैशाढ्यां गत्वा नत्वा च चेटकम् । उवाच वाचिकपटुर्न यच्चैदु न वा कटु ॥ १२४ ॥
 सुज्येष्ठां याचते त्वत्तो मत्स्वामी मगधाधिपः । न कन्याप्रार्थनं जातु लज्जायै महतामपि ॥ १२५ ॥
 चेदक्तोऽप्यब्रवीदेवमनात्मज्ञस्तव प्रभुः । वाहीककुलजो वाञ्छन् कन्यां हैहयवंशजाम् ॥ १२६ ॥
 समानकुलयोरेव विवाहो हन्त नान्यथोः । तत्कन्यां न हि दास्यामि श्रेणिकाय प्रयाहि ज्ञोः ॥ १२७ ॥

कलिकादसर्वज्ञानां श्रीमतां हेमचन्द्रसूरिवराणां पूर्णामिमां कृतिं परमात्मनोऽनुग्रहत्वेन श्रीमन्मु-
शीदाबादनिवासिनो बाबुश्रीरायबुधसिंहवहाडुरेत्यन्निधानं दधतः आर्घ्यशिरोमणौहमयीपुरीनिवासिनश्च
जे. पी. सी. आर्. इ. इति विरुदादकृतस्य स्वर्गतस्य श्रीमद्दीपचन्द्रात्मजश्रीवीरचन्द्रनाम्नः आर्घ्यरत्नस्य
साहाय्येन श्रीजैनवर्गस्य हितार्थं मुद्रापयित्वा प्रसिद्धिं गमयितुं वयं ज्ञायवन्तो जाताः स्मः ॥

उच्चजातीयसत्पत्रेषु सदक्षरविन्यासेन निर्णयसागरख्ययन्त्रालये पट्टविभक्तौर्विचक्रो मुद्रापितोऽयं
समग्रो दशपर्वत्मको ग्रन्थः पूर्वोक्तसङ्ग्रहस्य अथस्येहानुसारेण संस्कृतभाषाध्ययनरतानां मुनिवराणां
साध्वीनां ग्रन्थज्ञानागाराणां प्रसिद्धजैनपुस्तकालयानां चोपदीकर्तुं निश्चितोऽस्ति ॥

श्रुतिपरंपरया लोकां लिखितग्रंथानुसारेण बृहद्बृहत्तवन्निः श्रुतौकैः श्रुतौकैः सह गणनयास्य सम-
ग्रस्य ग्रन्थस्यानुष्ठानं श्रुतौकानां संख्यां चतुस्त्रिंशत्सहस्रादारभ्य षट्त्रिंशत्सहस्रं यावत्कथयन्ति । परंतु
मुद्रापितस्यास्य ग्रन्थस्यानुसारेण श्रुतौकानां संख्या ह्यशीत्युत्तरशताधिकैकत्रिंशत्सहस्रमिता भवति। तथाहि-

पर्व	सर्गः	श्रुतौकसंख्या	पर्व	सर्गः	श्रुतौकसंख्या.
१	६	१०४३	६	८	१४३३
२	६	३०८०	७	१३	३८९१
३	८	११८२	८	१२	४६९८
४	७	२६४९	९	४	११९७
५	१	२०४३	१०	१३	११६६

तं प्रसादय मत्कार्यधुर्यं तद्वाचिकं च मे । तूर्णमागत्य कथयेः स्वस्ति तुभ्यं यशस्विनि ॥ १४१ ॥
 गत्वा दास्या तयात्यन्तमन्नयोऽन्यर्थितोऽवदत् । पूरयिष्यामि न चिरात्त्वस्वामिन्या मनोरथम् ॥ १४२ ॥
 सुरंगां खानयिष्यामि तमानेभ्ये सुरंगया । तत्कालमेवाधिष्ठेयस्त्वस्वामिन्यापि तद्वयः ॥ १४३ ॥
 त्वत्स्वामिनी च तत्कालं हृष्टा श्रेणिकमागतम् । आलेख्य हृष्टतद्रूपसंवादान्मुदमेभ्यति ॥ १४४ ॥
 स्थानेऽमुष्मिन् दिनेऽमुष्मिन् क्षणेऽमुष्मिन् सुरंगया । राजैष्यतीति संकेतं तन्मुखेनाजयो ददौ ॥ १४५ ॥
 दासी तस्यै तदाख्यायागत्य चाजयमब्रवीत् । प्रमाणं त्वह च इति पुनश्चान्तःपुरं ययौ ॥ १४६ ॥
 अन्नयोऽपि हि संकेतकश्चाख्यापनपूर्वकम् । पितृप्रयोजनग्रहं आख्यत् पितरमाश्वपि ॥ १४७ ॥
 सुज्येष्ठा तत्प्रचृत्येव स्मरन्ती श्रेणिकं नृपम् । प्रभूतां प्रापदरतिं रतिना अवंशंवदा ॥ १४८ ॥
 अन्यदा त्वहि निर्णीते श्रेणिकः सुलसासुतैः । घात्रिंशता सार्धमागात् सुरंगाद्वारसीमनि ॥ १४९ ॥
 रथस्थैः सुलसापुत्रैरन्वितोऽथ रथस्थितः । चक्रीव वैताढ्यगुहां सुरंगां श्रेणिकोऽविशत् ॥ १५० ॥
 सुरंगानिर्गतं प्रेक्ष्य सुज्येष्ठा मगधेश्वरम् । चित्रदृष्टानुसाराच्चोपलब्धय मुमुदेतराम् ॥ १५१ ॥
 साख्याय सर्वं वृत्तान्तमापग्रहे च चिह्नणाम् । प्रत्यक्षासीच्चिह्णणापि स्थास्यामि त्वदृते न हि ॥ १५२ ॥
 रथमारोपयदथ सुज्येष्ठादौ हि चिह्नणाम् । स्वयं त्वगात् समानेतुं द्रुतं रत्नकरंभिकाम् ॥ १५३ ॥
 ऊचुश्च सुलसापुत्रास्तदा श्रेणिकपार्थिवम् । स्वामिन्न युज्यते स्थातुं सुचिरं वैरिविहमनि ॥ १५४ ॥
 आदाय चिह्णणां राजा प्रेरितः सुलसासुतैः । सुरंगयैव व्याघ्रुष्य यथायातस्तथा गतः ॥ १५५ ॥

अस्य ग्रन्थस्य संशोधनविषये कठिनस्थले च पर्यायसमासाद्याविष्करणविषये च यथाशक्ति प्रयासो
 अव्यव्ययश्च कृतोऽस्ति, तथाप्यत्र ग्रन्थे यत्र कापि दृष्टिदोषादिनाऽशुद्धं चेन्मिथ्यादुष्कृतपूर्वकं क्लमं याचे-
 महि, तथा च तादृशान्यशुद्धानि स्थानान्यस्माकं लेखद्वारादिना ज्ञापनीयानीति विदुषां प्रार्थयामहे ॥

समग्रस्यास्य ग्रन्थस्य गुर्जरभाषायां आपान्तरमप्यस्मान्निजैनसंघसेवार्थं प्रकटीकृतमस्ति ।

एतद्ग्रन्थकर्तृभिरेव पूज्यपादैरेतद्ग्रन्थानन्तरं निर्मितं परिशिष्टपर्व (स्थविरावलिचरितं) अपि प्रसिद्धिं
 प्रापयितुमिच्छामः ॥

ग्रन्थस्यास्य साद्यन्तपाठकोऽनुयोगचतुष्टयस्य ज्ञानं सौकर्येण लप्स्यतेऽतोऽयं ग्रन्थः सर्वैरपि संस्कृ-
 तभाषाध्ययनकारिभिः सावधानतयाऽवश्यमेव पठनीय इति सूचयित्वेयं लघ्वी प्रस्तावना समाप्यते॥इति नाम्ना

श्रावण.

श्रीजैनधर्मप्रसारकसजा,

भावनगर.

संवत् १९६९.

गान्धर्वेण विवाहेन परिणीयाथ चिह्नणम् । राजा नागसुखसयोगर्गत्वाख्यचत्सुतान्मृतान् ॥ १७१ ॥
 तौ दंपती नृपाच्छ्रुत्वा सुतोदन्तमंगलम् । सुक्तकंठं रुरुदनुर्विद्रापं चेति चक्रतुः ॥ १७३ ॥
 रे कृतान्त कृतान्तोऽसि पुत्राणां युगपत्कथम् । किमेकैशं खलत्वेन तवाञ्चूवन् कदाप्यमी ॥ १७४ ॥
 पक्षिणामप्यपत्यानि ऋयांस्यपि ऋवन्ति हि । क्रमेण तु विपद्यन्ते न ह्येवं युगपत्क्वचित् ॥ १७५ ॥
 स्नेहादेकतया किं नु मृताः स्थ युगपत्सुताः । ज्ञातौ किमावां निःस्नेहौ वञ्चितौ सह मृत्युना ॥ १७६ ॥
 इति तारं रुदन्तौ तावाचार्य इव तत्त्ववित् । अत्रयो बोधयामास श्रेणिकेन सहागतः ॥ १७७ ॥
 जन्मिनां प्रकृतिर्मृत्युर्विकृतिर्जीवितं पुनः । ततः स्वप्नावसिद्धेऽर्थे को विषादो विवेकिनौ ॥ १७८ ॥
 अजयेनेति दंपत्योस्तयोर्बोधितयोः सतोः । कृत्वा संज्ञापमुचितं श्रेणिकः सदनं ययौ ॥ १७९ ॥
 ततश्च चिह्नणादेव्या समं मगधञ्चूपतिः । निर्विघ्नं बुभुजे जोगान् पौलोम्येव पुरन्दरः ॥ १८० ॥
 अतिवाह्य व्यन्तरायुरुष्ट्रिकाक्षपकोऽपि हि । पुत्रत्वेन चिह्नणायाः कुक्ष्यावततार सः ॥ १८१ ॥
 तस्य गर्जस्य दोषेण पतिमांसादनेऽनवत् । दुर्दोहदश्चिह्नणाया राक्षस्या अपि यो न हि ॥ १८२ ॥
 पतित्रक्ता चिह्नणा तं नाख्यत्कस्यापि दोहदम् । अपूर्णदोहदत्वाच्च क्षीयते स्म दिवेन्दुवत् ॥ १८३ ॥
 स गर्जश्चिह्नणादेव्या दुर्दोहदविरक्तया । पापमप्युरीकृत्य पात्यमानोऽपि नापतत् ॥ १८४ ॥
 शुष्यदंशी च तां दृष्ट्वा वल्लीमसखिलामिव । पप्रच्छ कारणं राजा प्रेमबन्धुरया गिरा ॥ १८५ ॥

१ कृतोऽन्तो नाशो येन सः । २ एका शृङ्खला येषां ते तेषां भावस्तेन । ३ हे विवेकिनौ । ४ इन्द्राण्या सह पुरन्दर इन्द्र
 इव । ५ उष्ट्रिकाक्षतधारी तापसः । ६ दिवा दिने ।

अनुक्रमणिका-

सर्ग	पृष्ठ-
सर्ग १	१
सर्ग २	११
सर्ग ३	१२
सर्ग ४	३१
सर्ग ५	६४
सर्ग ६	७१
सर्ग ७	८६
सर्ग ८	९९
सर्ग ९	११८
सर्ग १०	१३०
सर्ग ११	१३६
सर्ग १२	१५८
सर्ग १३	१७३

श्रीमहावीरपूर्वभववर्णनः ।

श्रीमहावीरजन्मप्रव्रज्यावर्णनः ।

श्रीमहावीरप्रथमषड्वर्षछद्मस्थविहारवर्णनः ।

श्रीमहावीरद्वितीयसप्तषड्वर्षकछद्मस्थविहारवर्णनः ।

श्रीमहावीरेकवलज्ञानचतुर्विधसंचोत्पत्तिवर्णनः ।

श्रेणिकसम्यक्त्वलाभमेघकुमारनन्दिषेणप्रव्रज्यावर्णनः ।

चेलणायोगैकस्तभ्रासादनिर्माणाम्रफलापहारेण श्रेणिकविद्याग्रहणदुर्गन्धाकश्राद्रिकुमारकथावर्णनः ।

ऋषभदत्तदेवानन्दाप्रव्रज्या जमालिगोशालकविप्रतिपत्तिपतिभगवदारोग्यवर्णनः ।

हालिकप्रसन्नचन्द्रदुर्दुराकदेवश्रेणिकभावित्तीर्थकरत्वसालमहासालगौतमाष्टापदारो-

हणाबडसुलसाचरितवर्णनः ।

दशार्णभद्रशालिभद्रधन्यकचरितवर्णनः ।

रौहिणेयचरिताभयकुमारापहारोदायनचरितप्रद्योतबन्धनोदायनप्रव्रज्यावर्णनः ।

भाविकुमारपालदेवचरिताभयप्रव्रज्याकूणिकचरितोदायिराज्यश्रीमहावीरकेवलिविहारवर्णनः ।

श्रीमहावीरनिर्वाणगमनवर्णनः ।

आगत्य चेलणां चोचे कुलोत्पन्ने विवेकिनि । किमकार्पीरकर्मदमकृत्यं श्वपचैरपि ॥ ३०० ॥
 अपि दुधारिणी या स्यादर्धमज्ञातिर्कक्षा । पुत्रं कुंडं गोदकं वा सापि न ह्येवमुज्जति ॥ ३०१ ॥
 चेल्लणा स्माह ते नाथ पुत्ररूपेण वैर्यसौ । यस्मिन् गर्भस्थितेऽप्यासीद्वोहदो नरकावहः ॥ ३०२ ॥
 जातोऽयत्याजि तेनायं कुलजानां हि योपिताम् । पत्युः क्षेमाकांक्षिणीनां किं पुत्रेणापरेण वा ॥ ३०३ ॥
 श्रेणिकोऽथान्वशाज्ज्ञौ ज्येष्ठं त्यक्ष्यसि चेत्सुतम् । तदा तवान्ये पुत्राः स्युर्न स्थिरा बुद्धुदा इव ॥ ३०४ ॥
 एवं पत्युर्निदेशेनानिहन्त्यपि हि चेलणा । स्तन्यदानादहिमिव तं वालकमपालयत् ॥ ३०५ ॥
 कान्त्या चञ्च इवाशोकवनिकायामदर्शसौ । अशोकचञ्च इत्याख्यामिति तस्याकरोद्वृषः ॥ ३०६ ॥
 तदा वनान्तस्त्यक्तस्यांगुलिस्तस्य कनिष्ठिका । अकाणि कुक्कुटीपिष्ठेनाशोकदलकोमला ॥ ३०७ ॥
 तदैर्त्या रुदतस्तस्यांगुलीं पूतिमतीमपि । स्नेहान्मुखेऽद्विपद्मजा स न्यरंसीच्च रोदनात् ॥ ३०८ ॥
 रुदव्रणापि सा तस्य कूणिताञ्चवदंगुलिः । ततः सपांशुरमणैः सोऽन्यधीयत कूणिकः ॥ ३०९ ॥
 क्रमेण चेलणादेव्या हृदयांभोजनास्करौ । सुतौ हल्विहल्लाख्यावञ्चूतामपरावपि ॥ ३१० ॥
 ते त्रयश्चेलणापुत्रा नित्यं राज्ञोऽनुगा बभूवुः । प्रच्युत्वमंत्रोत्साहानां प्रत्यक्षा इव मूर्तयः ॥ ३११ ॥
 पितृद्विपे कूणिकायाम्वा प्रैषीदुडमोदकान् । मत्स्यंडीमोदकान् हल्वविहल्लाज्यां पुनः सदा ॥ ३१२ ॥
 श्रेणिकः कारयत्येवमिति प्राक्कर्मदूषितः । कूणिको विमृशन्नित्यं प्रपेदे मध्यमं वयः ॥ ३१३ ॥

१ चाडालैः । २ मृते भर्तरि जारजः कुंडः । ३ जीवति भर्तरि जारजः गोलकः । ४ अविध्यत । ५ तत्पीडया । ६ दुर्गन्धव-
 तीमपि । ७ संकुचिता भाषाया “बुढी” । ८ शर्करामोदकाज्ज ।

॥ षष्ठः सर्गः ॥

इतश्चात्रैव नरते कुशाग्रपुरपत्तने । कुशाग्रीयमतिरञ्चत् प्रसेनजिदिदापतिः ॥ १ ॥
 अलंकृतशेषदिक्कस्तस्यापारो यशोऽर्णवः । जग्रसे विद्विषां कीर्तिर्निर्जरिणीः समन्ततः ॥ २ ॥
 तस्याञ्चत् केवलं राज्यशोचायै सैन्यसंग्रहः । यत्पतापानदेनैव वैरिव्याघ्राननाशयत् ॥ ३ ॥
 स्वहृदयोऽज्जिणा वायुरपि दंज्रोर्विरपि वार्जिना । आज्ञा तस्य पुनः पृथ्व्यामस्वहृदयत न केनचित् ॥ ४ ॥
 स प्रसारितपाणिभ्यो याचकेभ्यो ददद्वसु । तेषामिव स्पर्धया स्वं न पाणिं समकोचयत् ॥ ५ ॥
 हित्वा स्वस्वपतीन् जातेऽन्धकारे रणरेणुभिः । तमादिलिंगुः सर्वगं जयलक्ष्म्योऽर्जिसारिकाः ॥ ६ ॥
 शुद्धे मनसि तस्याञ्चूत्सदाचारशिरोमणेः । जिनधर्मः स्थिरः सान्द्रे केशपाशेऽधिवासवत् ॥ ७ ॥
 श्रीमत्पार्थ्वजिनाधीशशासनांजोलिषट्पदः । सम्यग्दर्शनपुण्यात्मा सोऽणुव्रतधरोऽञ्जवत् ॥ ८ ॥
 राज्ञां कन्याञ्जिरूढाञ्जिस्तस्योर्वीशशिरोमणेः । अवरोधोऽञ्जवद्भूयान् दिवीव दिविर्षत्पतेः ॥ ९ ॥
 पाकशासनतुल्यस्य शासतस्तस्य मेदिनीम् । सूनवो बहवोऽञ्जवंस्तन्मूर्त्य इवापराः ॥ १० ॥
 इतश्चात्रैव नरते वसन्तपुरपत्तने । यथार्थनामा समञ्जुजितशत्रुर्महीपतिः ॥ ११ ॥
 अमरीव युवं प्राप्ता तस्य चामरसुन्दरी । बञ्जव पट्टमहिषी गुणरत्नमहाखनिः ॥ १२ ॥

१ तीक्ष्णबुद्धिः । २ पृथ्वीपतिः । ३ दम्भोलिर्वज्रम् । ४ समुद्रेण । ५ इष्टनायक सन्मुखगामिन्यो नायिकाः । ६ गाढे ।
 ७ पदपदो भ्रमरः । ८ दिविषदा देवाना पतेरिन्द्रस्य ।

श्रेणिकोऽपि तमानेतुं ह्यारूढैः सुतैरगात् । मुगयाप्राप्तमृगवत् परिवेष्टयति स्म च ॥ ३५१ ॥
 प्रलोचनानां तर्जनां वा सादिनां स मतंगजः । बलवद्वन्तरग्रस्त इव मेने न किंचन ॥ ३५२ ॥
 नन्दिपेणस्य तु वचो निशम्य तमुदीक्ष्य च । स शान्तोऽञ्जदवधिना जानन् प्राग्जन्म तत्तथा ॥ ३५३ ॥
 नन्दिपेणोऽपि सपदि कर्दामालंब्य तं गजम् । अपरायां दत्तपादोऽध्यारोहन्मुष्टिन्निस्त्रिभिः ॥ ३५४ ॥
 नन्दिपेणस्य वचसा दन्तघातादिकाः क्रियाः । स कुर्वन् शिक्षित इवादानगोचरतां ययौ ॥ ३५५ ॥
 पटुं विश्रैण्यामास श्रेणिकस्तस्य हस्तिनः । प्रसादपात्रीचक्रे च युवराजमिवाथ तम् ॥ ३५६ ॥
 अपरंऽपि हि कालाद्याः पुत्राः प्रथितविक्रमाः । अञ्जवन् कुलपत्नीषु श्रेणिकस्य महीपतेः ॥ ३५७ ॥
 इतश्च विहरन् नव्यावबोधाय जगद्गुरुः । सुरासुरपरीवारो ययौ राजगृहं पुरम् ॥ ३५८ ॥
 तस्मिन् गुणशले चैलै चैत्यवृक्षोपशोचितम् । सुरप्रहृष्टं समवसरणं शिश्रिये प्रभुः ॥ ३५९ ॥
 श्रुत्वा च समवसृतं श्रीवीरं श्रेणिको नृपः । कृध्या महत्या ससुतो वन्दितुं समुपाययौ ॥ ३६० ॥
 प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्य नत्वा च श्रेणिको नृपः । निषद्य च यथास्थानमिति तुष्टाव नृकिमान् ॥ ३६१ ॥
 जगज्जैत्रा गुणास्त्रांतरन्ये तावत्तवासताम् । उदात्तशान्त्या जिग्ये मुद्गयैव जगन्नयम् ॥ ३६२ ॥
 एवं च मेरुस्तृणतां नीतोऽब्धिर्गोष्पदीकृतः । गरिष्ठेभ्यो गरिष्ठो यैः पाप्मन्निस्त्वमपोहितः ॥ ३६३ ॥
 च्युतश्चिन्तामणिः पाणैस्तेषां दब्ध्या सुधा मुधा । यैस्ते शासनसर्वस्वमज्ञानैर्नात्मसात्कृतम् ॥ ३६४ ॥

१ बन्धनरज्जुम् । २ अपराया कक्षाया । ३ ददौ पट्टगजं चक्रे इत्यर्थः । ४ हे जातः जगज्जननीला अन्ये गुणाः । ५ त्याजितः स्वार्थे णिच् त्यक्त इत्यर्थः । ६ सुधा कृता ।

तयोः सुमंगलो नाम मंगलानां निवासञ्चूः । सुतोऽञ्चद्रूपकन्दर्पः कलानां निधिरिन्दुवत् ॥ १३ ॥
 सेनको नाम सवयास्तस्याञ्चूर्णमन्त्रिपुत्रकः । अलक्षणां सर्वेषामुदाहरणमादिमम् ॥ १४ ॥
 स पिंगकेशो दावाग्निदीप्तशृंग इवाचलः । ध्रुववच्चिपिटघ्राणो मार्जार इव पिंगदृक् ॥ १५ ॥
 उष्ट्रवह्निवकंठौष्ठ आखुवह्नुकर्णकः । मुखकन्दोऽङ्कुराकारबहिर्चूत्तरदीवलः ॥ १६ ॥
 जलोदैरीवोदरिलो ह्रस्वरुग्रामकोलवत् । मण्डलस्थानकेनेव वक्रजंघोऽतिशूर्पपात् ॥ १७ ॥

॥ त्रिचित्रिविज्ञेयकम् ॥

संचचार दुराकारो वराको यत्र यत्र सः । जगाम तत्र तत्रापि हास्यमेकातपत्रताम् ॥ १८ ॥
 दुरतोऽपि तमायान्तं राजपुत्रः सुमंगलः । जहास विकृताकारं विलोक्येव विद्रूपकम् ॥ १९ ॥
 एवं च राजपुत्रेण हस्यमानो दिवानिशम् । वैराग्यं सेनको ज्ञेजेऽपमानद्रुमहाफलम् ॥ २० ॥
 अथ संजातवैराग्यो मन्दन्नाग्यस्ततः पुरात् । निरगाच्छून्यहृदय उन्मत्त इव सेनकः ॥ २१ ॥
 सुमंगलकुमारोऽपि मन्त्रिपुत्रे निरीधुपि । कालेन कियताग्यास्मराज्ये पित्रा न्यवेक्ष्यत ॥ २२ ॥
 सेनकोऽपि त्रसन्नेकं दृष्ट्वा कुदपतिं वने । तत्पाम्भे तापसो भूत्वा गुह्यति स्मोष्टिकात्रतम् ॥ २३ ॥
 तीव्रेण तपसा नित्यं स्वमत्यन्तं कदर्थयन् । वसन्तपुरमेवागादपरेद्युः संतापसः ॥ २४ ॥
 मन्त्रिसूतापसश्चेति तमानर्चं जनोऽखिलः । वैराग्यकारणं पृष्टः कथयामास चेति सः ॥ २५ ॥

१ रदावलिर्दन्तपक्तिः । २ जलोदरज्याधिमानीव बृहदुदरवान् । ३ आग वराहवत् । ४ मण्डलस्थानकमासनविशेषः । ५ निर्गते सति । ६ गुरुसहितः ।

पित्रोरप्यंकतो मृत्युराह्निति सुतादिकम् । स्वामिपादानुसरणात्तन्मृत्युं ब्रह्मयाम्यहम् ॥ ३८४ ॥
 अथ तं श्रेणिकोऽवोचन्नवोद्विग्नोऽसि यद्यपि । तथाप्यादत्स्व मे राज्यं निर्वापय दशौ मम ॥ ३८५ ॥
 एवमस्तिवत्युक्तवन्तं मेघं राज्ये न्यधानृपः । ऋयस्ते किं करोमीति हर्षवेशादुवाच च ॥ ३८६ ॥
 मेघोऽन्यधात्तर्हि तातानीयतां कुत्रिकापणात् । रजोहरणपान्नादि मह्यं दीक्षां जिघृक्ष्वे ॥ ३८७ ॥
 राजापि स्ववचोबध्नस्तच्चक्रे विमना अपि । मेघोऽपि स्वामिपादान्ते गत्वा दीक्षामुपाददे ॥ ३८८ ॥
 नक्तं मेघकुमारोऽथानुज्येष्ठं न्यस्तसंस्तरे । प्रसुप्तो गह्वदागह्वन्मुनिपादैर्व्यधत्त्यत ॥ ३८९ ॥
 सोऽथ दध्यौ निर्विचवं पादैर्मां घट्टयन्त्यमी । सर्वत्र विजयाः पूज्याः प्रातस्त्यक्ष्यामि तद्रतम् ॥ ३९० ॥
 एवं विचिन्तयन् रात्रिं कथंचन निनाय सः । त्यक्तुकामो ब्रतं प्रातर्जगाम स्वामिसन्निधौ ॥ ३९१ ॥
 तन्नावं केवलाञ्जलात्वा सर्वज्ञोऽग्निदधेऽथ तम् । जग्नः संयमचारात् किं रमरसि प्रागन्नवान्न किम् ॥ ३९२ ॥
 इतो जवे तृतीये त्वं हस्ती वैताल्ययुव्यञ्चः । मेरुप्रन्नाख्यो दौर्धार्तः पयः पातुं सरस्यगाः ॥ ३९३ ॥
 तत्पंकमग्नौ निःस्थामा प्रतीचेन हतस्ततः । सप्ताहान्ते मृतो विन्ध्ये गजोऽञ्जराख्यया तया ॥ ३९४ ॥
 दृष्ट्वा दवानदं जातिं स्मृतोन्मूढ्य दुमादिकम् । नद्यां स्वयूथरक्षार्थमकार्षीः स्थंस्त्रिव्रजम् ॥ ३९५ ॥
 अन्येद्युज्ज्वलिते दावे धावंस्त्वं स्थंडिलान्यग्नि । तत्र वे स्थंस्त्रिले पूर्णे पूर्वोयातैर्मृगादिभिः ॥ ३९६ ॥
 ते व्यतीत्य तृतीयेयाः स्थंस्त्रिले तत्र च स्थितः । गानकंङ्कयनकृते चरणं समुदक्षिपः ॥ ३९७ ॥
 अन्योऽन्यसत्त्वसंमर्दपर्यस्तस्तावकस्य तु । समुत्क्षिप्तस्य तस्यांग्रेरधस्ताह्मशकोऽपतत् ॥ ३९८ ॥

१ गृहीतुमिच्छवे । २ दावानलेन पीडितः । ३ प्रतिगजेन ।

सुमंगलकुमारेण रूपमेतदहासि मे । वैराग्यं तेन मे जातं सत्यंकारस्तपःश्रियः ॥ १६ ॥
 तच्छ्रुत्वा तं नमस्कर्तुं सुमंगलनृपोऽन्यगात् । क्लमयित्वा पारणाय न्यमंत्रयत चादरात् ॥ १७ ॥
 सोऽपि राज्ञे प्रदत्ताशीरनुमेने तदर्शनाम् । कृतकृत्य इवागाच्च राजापि निजवेशमनि ॥ १८ ॥
 पूर्णेऽथ मासक्षणे नृपतेः प्रार्थनां स्मरन् । शान्तात्मा राजन्नवनद्वारमाप स तापसः ॥ १९ ॥
 शरीरासौष्ठवमभूत्तदा च पृथिवीपतेः । द्वारं च पिदधे द्वास्थः कस्तदा भिक्षुमीक्षते ॥ २० ॥
 स्वलितो द्वारदानेन सेतुनेव जलप्लवः । पथा यथागतेनैव तपस्वी व्याजुघोट सः ॥ २१ ॥
 निश्चित्य मासक्षपणं ययौ च पुनरुष्टिकाम् । न चाकुप्यत्तपोवृद्धौ हृष्यन्ति हि महर्षयः ॥ २२ ॥
 स्वस्थीभूतो द्वितीयेऽह्नि भक्तो राजा तपस्विपु । गत्वा नत्वा क्लमयित्वा पुनरेवमुवाच तम् ॥ २३ ॥
 निमंत्रितोऽसि पुण्याय मर्यादं पुनरर्जितम् । प्रायः पापनिवासानां पापमेवातिथीयते ॥ २४ ॥
 तवान्यत्रापि भगवन्निषिद्धं पारणं मया । अदार्तुहिं प्रियालापोऽन्यत्र लाजान्तरायकृत् ॥ २५ ॥
 तत्प्रसीद द्वितीयेऽपि मासक्षपणपारणे । मत्प्रांगणमलंकुर्याः कट्यपैशाखीव नन्दनम् ॥ २६ ॥
 तथेति प्रतिपेदाने तापसेऽगात्रूपो गृहम् । गणयन्नङ्गुलीस्तस्थौ तत्पारणदिनाय च ॥ २७ ॥
 पूर्णे च मासक्षपणे स तपस्वी नृपौकसि । ययौ दैवादभूज्राज्ञः प्राग्वर्धपुरपाटवम् ॥ २८ ॥
 तथैव विहिते द्वारे व्याघ्रव्यागात्स छट्टिकाम् । स्वस्थीभूतोऽथ तं राजा न्यमंत्रयत पूर्ववत् ॥ २९ ॥
 पूर्णेऽथ मासक्षपणे तृतीयेऽपि स तापसः । तथैवागात्तथैवाभूज्राज्ञः पुनरपाटवम् ॥ ३० ॥

॥ सप्तमः सर्गः ॥

अथाक्रीडज्जलक्रीडादिनिश्चेलण्या सह । श्रेणिकः प्रेमसूत्रेण मिश्रः स्यूतमना इव ॥ १ ॥
 श्रेणिकश्चेलण्यादेव्या रहसि प्रतिवासरम् । स्वौ करौ कंकतीकृत्य केशपाशममार्जयत् ॥ २ ॥
 स्वहस्तग्रथितैः सद्योऽनवद्यैः पुष्पदामजिः । तस्या वबन्ध धम्मिहं वालंबन्ध इव स्वयम् ॥ ३ ॥
 स्वयं दृष्टमृगमदप्रव्यैस्तस्याः कपोलयोः । त्रिलोक चित्रकूटदिव त्रिचित्राः पत्रवह्वरीः ॥ ४ ॥
 आसने शयने याने जोजनेऽन्यत्र वा नृपः । तत्पार्श्वं नात्यज्जातु सौविदेह इव स्वयम् ॥ ५ ॥
 एकदा च प्रववृते शिशिरतुर्जयंकरः । हिमवैवधिकोदीच्यपवनो वनदाहकः ॥ ६ ॥
 सन्निधित्थैः सन्तीकाः कश्मीरजविलेपनाः । श्रीमन्तो गर्जगेहस्थाः कालातिक्रमणं व्यधुः ॥ ७ ॥
 गर्जदन्तीकृतकरा वेपमाना न्रयादिव । रोमैर्नर्चका गृहद्वारे दन्तवीणाभवाद्यन् ॥ ८ ॥
 पाणिपद्मं स्वन्नावोणप्रियावहसिजान्निशि । सांलालुवीणादंभान्नं युवानो नापसारयन् ॥ ९ ॥
 तदा च समवासार्षीत्तत्र श्रीकृतनन्दनः । सर्वोत्तिशयसंपन्नः सेव्यमानः सुरासुरैः ॥ १० ॥
 देव्या चेह्वणया सार्धमपराङ्मुह्यदा नृपः । वीरं समवसरणस्थितं वन्दितुमन्यगात् ॥ ११ ॥

१ ककपवीकृत्य । २ केशबन्धकः सेवक इति यावत् । ३ अन्तःपुररक्षक । ४ हिमवर्धकोत्तरदिग्वायुः । ५ हसन्ती अग्निपात्र-
 विशेषः भाषाया 'सघडी' इति ख्यातम् । ६ हस्तिदत्तसदृशकरा । ७ दीनपुत्राः । ८ दन्ता एव वीणा ताम् । ९ प्रियास्तनात् ।
 १० अलालु लुबिकाफल तत्सहितो यो वीणादडस्तत्सदृशम् । ११ ज्ञातः सिद्धार्थस्यापराभिधा ।

आराधयामि तपसा तदेतस्याधिदेवताम् । यथासुं बिन्दतो न स्याच्चिन्नः सस्वामिनो मम ॥ १६ ॥
 ततश्चोपोपितो ब्रूया वर्धकिस्तं महातरुम् । जक्त्याध्यवासयजन्धधूपमाह्वयादिवस्तुभिः ॥ १७ ॥
 तदाञ्जयकुमाराय व्यन्तरस्तद्रुमाश्रयः । आख्यत्तदर्थसिद्ध्यर्थं रक्षार्थं स्वाश्रयस्य च ॥ १८ ॥
 ममाश्रयद्रुनाहेद्यस्तं निवारय वर्धकिम् । प्रासादमेकस्तं हि करिष्याम्यहमेव ज्ञोः ॥ १९ ॥
 सर्वतुमंडितं सर्ववनस्पतिसमाकुलम् । उद्यानं नन्दनमिव करिष्ये च तदाश्रितम् ॥ २० ॥
 जगितो व्यन्तरेणैवमञ्जयो वर्धकिं वनात् । आह्लास्त सद्यः सिद्धं नः समीहितमिति ब्रुवन् ॥ २१ ॥
 प्रतिपन्नं व्यधात् सौधं व्यन्तरोऽपि तथैव तम् । अधिकाः किंकरेभ्योऽपि वागवज्रा देवयोनयः ॥ २२ ॥
 प्रासादमेकस्तं तं सर्वतुवनमंभितम् । अञ्जयोऽदर्शयन्नाहो राजा प्रीतोऽब्रवीददः ॥ २३ ॥
 इहतां केवलं सौधं सर्वतुवनमप्यभूत् । उपक्रान्ते क्षीरपाणे शर्करापतनं ह्यदः ॥ २४ ॥
 मुमोच चेलणां तत्र प्रासादे मगधाधिपः । सौऽलं चक्रे तयात्यंतं पद्मार्द्र इव श्रिया ॥ २५ ॥
 राज्ञी तु चेलणा तत्र सर्वतूद्यानसंज्ञैव । पुष्पैरानर्च सर्वज्ञमुच्चितग्रथितैः स्वयम् ॥ २६ ॥
 सद्योऽवचित्य ग्रथितैः पुष्पैस्तैरेव चेलणा । सैरंघ्रीविं स्वयं पत्युः केशपाशमपूरयत् ॥ २७ ॥
 एवं श्रीवीतरागार्थं पत्यर्थं चापि चिन्वती । धर्मकामफलीचके तर्पनप्रसवानि सा ॥ २८ ॥
 चेलणोपवने तत्र सदापुष्पे सदाफले । श्रेणिकं रमयामास मूर्तेव वनदेवता ॥ २९ ॥

१ सर्ववर्द्धतुभिः शोभितम् । २ दुग्धपाने । ३ स प्रासादः । ४ आद्यवृक्षितानि पञ्चाङ्गथितानि तैः । ५ दासीव । ६ तद्वनपुष्पाणि ।

नागोऽप्याख्यदपुत्रोऽस्मि पुत्रकौतूहलं च मे । न किंचिदस्यौपयिकं पुत्रीयं पुत्रकाम्यतः ॥ ११ ॥
 सुलसोवाच कन्यास्त्वं बह्वीः परिण्यापराः । पुत्रप्रसविनी तासु किमेकापि न जाविनी ॥ १६ ॥
 नागोऽप्यूचे त्वयैवाहं जायावानिह जन्मनि । जायाजिः कृतमन्याजिस्तपुत्राणां तु का कथा ॥ १७ ॥
 त्वदंगसंभवं पुत्रमिहामि प्रियदर्शने । स आवयोः प्रीतिवह्नेः फलायेत विरादपि ॥ १८ ॥
 त्वं प्राणास्त्वं प्रतिवपुस्त्वं मंत्री त्वं च मे सखा । तद्यतस्व सुतार्थेऽस्मिन्नुपयाचितकादिभिः ॥ १९ ॥
 सुलसोचे करिष्येऽहमर्हदाराधनां प्रिय । अर्हदाराधनैवैका सर्वकार्येषु कामधुक् ॥ २० ॥
 आचामाम्नादिजिरथ तपोजिरतिदुस्तपैः । आजन्मापि पवित्रं स्वं पावयन्ती विशेषतः ॥ २१ ॥
 मितमौक्तिकालंकारा नवोत्फुल्लेव महिका । कौसुंजवसना संध्येवारुणात्रा प्रगेतनी ॥ २२ ॥
 वीतरागार्चनपरा ब्रह्मचर्यपरायणा । समाहितमनाः सास्थात्पतिदुःखार्धमानसा ॥ २३ ॥

॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

इतश्च शक्रः सदसि प्रशंसामिति निर्ममे । आविका उप सुलसां सांप्रतं जरतावनौ ॥ २४ ॥
 एको देवस्तदाकर्ण्य विस्मयोत्कर्णिताननः । सुलसायाः आविकाल्वं परीक्षितुमुपाययौ ॥ २५ ॥
 देवार्चनप्रसकायाः सुलसायाः स वेदमनि । प्राविशत् साधुरूपेण विरचस्य निषेधिकाम् ॥ २६ ॥
 सुलसापि हि तं दृष्ट्वानब्रवृष्टिवदागतम् । जक्त्या ववन्देऽपृह्यच्च तदागमनकारणम् ॥ २७ ॥

१ पुत्रसंबन्धि । २ आत्मानम् । ३ प्रातःकालिकी रक्ताभ्रवती सध्येव । ४ अन्याः श्राविकाः सुलसाया उपहीनाः । ५ विस्मये-
 नोत्कर्णितमूर्ध्वकर्णवदानं यस्य सः ।

पुष्पचौरं धरिष्येऽहमद्येत्युद्यानपालकः । एकदान्तर्हितो ज्ञत्वा तस्यौ व्याध इव स्थिरः ॥ ८५ ॥
 प्राग्वदागत्य विश्रंज्ञात्तां पुष्पाणि विचिन्वतीम् । दृष्ट्वा रूपवतीं क्षोजमियायारामिकः स तु ॥ ८६ ॥
 तां धृत्वा बाहुनोद्यानपालको जातवेपथुः । सद्यो विस्मृतपुष्पापहारकोपो जजह्व च ॥ ८७ ॥
 रमयस्व रिरंसु मामागतं वैरवर्णिनि । अन्यथा त्वां न मोक्ष्यामि पुष्पक्रीता मया ह्यसि ॥ ८८ ॥
 तमूचे पुष्पलाबी सा सा मां स्पृश पाणिना । कुमार्थस्मि न पुंस्पर्शमद्याप्यहोमि मालिक ॥ ८९ ॥
 आरामिकोऽपि तामूचे त्वया तर्ह्यहमात्रया । प्रथमं मम संजोगपात्रीकार्यमिदं वपुः ॥ ९० ॥
 तथेति तां प्रपेदानां बालामुद्यानपालकः । मुमोचाक्षतकौमारा सापि स्वसदनं ययौ ॥ ९१ ॥
 अन्येद्युः परिणीता च सा वरेण वैरीयसा । जवाच च पतिं रात्रौ वासागारमुपेयुषी ॥ ९२ ॥
 आर्यपुत्र मया मालाकारस्यास्ति प्रतिश्रुतः । जदूढमात्रया तस्याज्जिगमः प्रथमं खलु ॥ ९३ ॥
 तस्मान्मामनुमन्यस्व वागवद्वा तं ब्रजाम्यहम् । त्वत्सादपि जविष्यामि सकृत्तमज्जिगमुषी ॥ ९४ ॥
 अहो शुजाशया सत्यसंधेयमिति विस्मयात् । सा पत्यानुमता सद्यो निर्ययौ वासवेष्मतः ॥ ९५ ॥
 विचित्ररत्नाञ्चरणा सा यान्ती पथि तथ्यवाक् । अरुध्यत धनार्थज्ञिः पाप्मन्निः पारिपथिकैः ॥ ९६ ॥
 सा तथा मालिककथामाख्यायोवाच तस्करान् । हे ब्रातरो व्याघ्रुदंत्या गृहीताञ्चरणानि मे ॥ ९७ ॥

१ विस्मृतः पुष्पहरणाजातः कोपो येन सः । २ हे उत्तमसि । ३ पुष्पाणि लुनाति सा पुष्पलाबी । ४ अतिशयेन वरः श्रेष्ठस्तेन ।
 ५ त्वदधीना । ६ सत्या प्रतिज्ञा यस्याः सा । ७ सत्यवाक् । ८ धनमिच्छति । ९ मार्गे स्थित्वा ये लुटन्ति ते पारिपथिकास्तैश्चैरे-
 रित्यर्थः । १० निवर्तमानायाः ।

ऊचं ह्युधातुरै रात्रिचरो दुष्करकारकः । येनातिह्युधितेनापि प्राप्ता सा न हि चक्षिता ॥ ११२ ॥
 जारैरभिदधे मादाकारो दुष्करकारकः । न सा येनोपबुधुजे स्वयमेवागता निशि ॥ ११३ ॥
 चूतचौरेण च प्रोचे चौरा दुष्करकारकाः । अलुंढितसुवर्णैव नवोढा वैरमोचि सा ॥ ११४ ॥
 अन्नयोऽपि परिज्ञाय तस्करं तमधारयत् । पप्रह्य च कथं चूतापहरो विदधे त्वया ॥ ११५ ॥
 चौरोऽप्यकथयद्विद्याबलेनेति ततोऽन्नयः । राज्ञे तत्सर्वमाचख्यौ तं च चौरं समार्षयत् ॥ ११६ ॥
 श्रेणिकोऽप्यवदत्प्राप्तशैरो नान्योऽप्युपेक्ष्यते । शक्तिमान् किं पुनरयं तन्निग्राह्यो ह्यसंशयम् ॥ ११७ ॥
 अन्नयोऽप्यह्वलं प्रार्थ्य महीनाशं व्यजिज्ञपत् । विद्यास्माज्जुहतां देव पश्चाद्युक्तं करिष्यते ॥ ११८ ॥
 ततश्च मातंगपतिमुपवेश्यात्मनः पुरः । विद्यां पठितुमारेजे तन्मुखान्मगधाधिपः ॥ ११९ ॥
 राज्ञः सिंहासनस्थस्य सा विद्या पठतोऽपि हि । हृदि नावस्थितिं चक्रे वारि च्युतमिवोन्नते ॥ १२० ॥
 ततश्च तर्जयामास चौरं राजगृहेश्वरः । कूटं किमपि ते विद्या न संक्रामति यन्मयि ॥ १२१ ॥
 अन्नयोऽप्यन्यधादेव विद्यागुरुरयं हि वः । गुरौ विनयभ्राजां हि विद्या स्फुरति नान्यथा ॥ १२२ ॥
 आस्यतामेष मातंगो देव सिंहासने निजे । अस्याग्रे त्वज्जलिं वङ्क्षा स्वयं जुव्युपविश्यताम् ॥ १२३ ॥
 तस्याश्च प्रतिपत्तिं तां विद्यार्थी नृपतिर्व्यधात् । नीचादप्युत्तमां विद्यां गृहीयात्प्रश्रितं ह्यदः ॥ १२४ ॥
 उन्नामन्यवनामन्यौ विद्ये तद्वदनाच्छ्रुते । राज्ञो हृद्यवतस्थाते दर्पणे प्रतिबिंबवत् ॥ १२५ ॥
 अन्नयोऽपि महीपालं प्रसाद्य रचिताञ्जलिः । विद्यागुरुत्वमापन्नं तं चौरं पर्यमोचयत् ॥ १२६ ॥

१ निष्कपट यथा तथा । २ उन्नतप्रदेशे च्युत भ्रष्ट वारि नावतस्थे ।

स्मृतमात्रोपस्थितेन सद्यस्तेनामरेण सा । किं स्मृतोऽस्मीति पृष्टाख्यत्तां तथा गुटिकाकथाम् ॥ ८३ ॥
 देवोऽवदत् किं गुटिका शुगपद्मद्वितास्त्वया । अमोघाः खट्विमास्तेन गर्जास्तावन्त एव ते ॥ ८४ ॥
 न साधु विदधे नरे त्वयेदमृजुचेतसा । पुत्रास्तुहयायुषो ह्येवं धात्रिंशदपि जाविनः ॥ ८५ ॥
 मा विपीद महात्रागे बलिष्ठा नवितव्यता । गर्जपीनापहारं तु करिष्ये सुस्थिता नव ॥ ८६ ॥
 सुखसाया गर्जपीनामपहृत्य स नाकसद् । जगाम साञ्चूस्त्वस्था च गूढगर्जा च भूरिव ॥ ८७ ॥
 पूर्णे काले च सुखसा शुभेऽहनि शुभे क्षणे । धात्रिंशद्वक्षणं पुत्रान् धात्रिंशतमजीजनत् ॥ ८८ ॥
 धात्रीन्निर्लोड्यमानास्ते क्रमाध्ववृधिरं सुताः । कलत्रा इव विन्ध्याज्रावर्णंरितसमीहिताः ॥ ८९ ॥
 प्रांगणे ते रुरुचिरे रममाणाः कुमारकाः । गृहलक्ष्मीविहंगम्याः क्रीडाक्षितिरुहा इव ॥ ९० ॥
 उत्संगे नागरशिको ग्रहं ग्रहं कुमारकान् । स्नेहादल्लपयदिवानन्दजैर्वाष्पवारिभिः ॥ ९१ ॥
 पादकोर्भशिरोदेशे लगमानैः कुमारकैः । विरेजे नागरशिकः सिंहपौतैरिवाचलः ॥ ९२ ॥
 सर्वेऽपि नागरशिनः सूनवो वयसा समाः । ते श्रेणिककुमारस्य वञ्चवुरनुयायिनः ॥ ९३ ॥
 अन्यदा च स्वपुत्राणां राज्याहर्तृत्वं परीक्षितुम् । एकत्र पायसस्थादान्यशनान् नृपोऽर्पयत् ॥ ९४ ॥
 ततो चोक्तुं प्रवृत्तानां कुमारानाममोचयत् । व्याघ्रानिव व्यात्तवक्त्रान् सारमेयान् स सारधीः ॥ ९५ ॥
 कुमारो द्रुतमुत्तस्थुरापतस्तु ततः श्वसु । एकस्तु श्रेणिकस्तस्थौ धियां धाम तथैव हि ॥ ९६ ॥
 सोऽन्यस्थात्पायसान्नं स्लोकं स्लोकं शुनां ददौ । यावद्विविदिहरे भवानस्तावच्च वुञ्जते स्वयम् ॥ ९७ ॥

१ देवः । २ गृहलक्ष्य एव विहंगमा, पक्षिणस्तत्सवन्धिनः । ३ गृहीत्वा गृहीत्वा । ४ कोड वक्षः । ५ सारमेयेषु ।

प्रतिलाभय साधूनित्यादिदेश च तां पिता । सा सदृत्ता प्रवृत्ता च प्रतिलाभयितुं क्षणात् ॥ १४० ॥
 महामुनीनां तेषां च खेदक्लिन्नांगवाससाम् । मलगन्धस्तथा जघ्ने प्रतिलंघयमानया ॥ १४१ ॥
 सुगन्धचोद्धवसना नानालंकारधारिणी । अंगरगविलिप्ता सा दध्यौ शृंगारमोहिता ॥ १४२ ॥
 अर्हद्विर्चाषितो धर्मोऽनवद्यः सकलोऽपि हि । स्त्रायेत प्रासुकांज्रो जिश्चेदोषः स्यात्तदा हि कः ॥ १४३ ॥
 मुनीनां मलदुर्गन्धजुग्मसनसमुद्रवम् । दुःकर्म तदनालोच्याप्रतिक्रम्य च सा मृता ॥ १४४ ॥
 मृत्वा राजगृहे राजज्जगाम गणिकोदरे । अचून्मातुश्च सा गर्जस्थिताप्यरतिदायिनी ॥ १४५ ॥
 वेदयायाः प्रत्यहं पीतैर्गर्जपातौषधैरपि । स गर्जो नापतत् कर्म वलीयः कीदृगौषधम् ॥ १४६ ॥
 साऽसूतेमां सुतां वेद्या दुर्गन्धां तेन कर्मणा । विष्टामिव च तल्याजोदरास्त्रिपत्तितामपि ॥ १४७ ॥
 पप्रह्य पुनरप्येवं श्रेणिकः परमेश्वरम् । सुखदुःखानुन्नवन्नाक् कथमेषा नविष्यति ॥ १४८ ॥
 स्वाम्याख्यदनया सर्वमपि दुःखमनुज्यत । यथा तु सुखन्नागेणा नविष्यति तथा शृणु ॥ १४९ ॥
 अष्टौ वर्षाण्यसावग्रमहिषी ते नविष्यति । अन्निज्ञानमिदं चात्र तत्परिज्ञानकारणम् ॥ १५० ॥
 शुद्धान्ते रममाणस्य तव पृष्ठे करिष्यति । या हंसलीलां जानीथास्तामिमां सगधाधिप ॥ १५१ ॥
 अहो आश्चर्यमेषा मे कथं पत्नी नविष्यति । चिन्तयन्निति राजागाङ्गे नत्वा जिनेश्वरम् ॥ १५२ ॥
 दुर्गन्धायाश्च गन्धोऽथ कर्मनिर्जरया ययौ । आजीर्या चैकया दृष्टोपाददे साऽनैपत्यया ॥ १५३ ॥
 आजीर्योदरजातेव पाट्यमाना क्रमेण सा । बभ्रुव यौवनप्राप्ता रूपलावण्यशालिनी ॥ १५४ ॥

१ चोक्ष निर्मलम् । २ निर्गन्तामपि । ३ अपत्यरहितया ।

अचयोऽनिदधे देव सेयं चोरी यया प्रजोः । अचोरि चित्तं पर्याप्तमूर्मिकाकथया तथा ॥ १६८ ॥
 स्मितं कृत्वा नृपोऽप्युचे परिणेष्याम्यमूमपि । किं नाश्रौषीरुपादेयं स्त्रीरत्नं दुष्कुलादपि ॥ १६९ ॥
 इति सद्योऽनवद्यांगीं राजा परिणिनाय ताम् । चकार चाग्रमहिषीमनुरागेण न्रयसा ॥ १७० ॥
 रेमेऽन्यदाक्षे राज्ञीन्निनृपस्तत्रेत्यञ्चूत् पणः । जितस्य पृष्ठेऽश्वस्येवाध्यारोहति जयी हि यः ॥ १७१ ॥
 राह्यः सर्वाः कुलोत्पन्ना व्यजयन्त यदा नृपम् । तदा न्यधुर्वस्त्रमात्रं तत्पृष्ठे जयसूचकम् ॥ १७२ ॥
 वेदयासुता तु सा राज्ञी जिगाय नृपमन्यदा । आरुरोह च निःशंका तत्पृष्ठं कठिनाशया ॥ १७३ ॥
 जहास च नृपोऽकस्मात्तस्मृत्वा भगवद्वचः । सायुत्तीर्य तमप्राक्षीद्वासकारणमादरात् ॥ १७४ ॥
 राजापि स्वामिनाख्यातं तस्याः पूर्वञ्चवादिकम् । पृष्ठारोहणपर्यन्तं वृत्तान्तं तमचीकथत् ॥ १७५ ॥
 तच्छ्रुत्वा जग्विरक्ता सानुज्ञाप्य पतिमादरात् । श्रीमहावीरपादान्ते परिब्रज्यामुपादत्ते ॥ १७६ ॥
 इतश्च मध्येऽम्भोराशि पातालञ्चवनोपमः । आर्द्रको नाम देशोऽस्ति पुरं तत्रार्द्रकान्निधम् ॥ १७७ ॥
 राजमानः श्रिया राजा रोजेवानन्दको दृशाम् । तत्राञ्चूदार्द्रक इति महिषी तस्य चार्द्रिका ॥ १७८ ॥
 तयोरार्द्रककुमारोऽञ्चवदार्द्रमनाः सुतः । स प्राप्तयौवनो जोगान् जुञ्जानोऽस्थाद्यशारुचि ॥ १७९ ॥
 तस्य चार्द्रकराजस्य वञ्चूव श्रेणिकस्य च । पारंपर्यागता प्रीतिस्तन्मनोनिगमोपमा ॥ १८० ॥
 अन्यदा श्रेणिकः प्रैषीन्निजामात्यमुपार्द्रकम् । समर्थ्य प्राञ्चतं प्राज्यं दोहदं स्नेहवीरुधः ॥ १८१ ॥
 स मंत्री गतमान्नोऽपि तेनार्द्रकमहीचुजा । मूर्तिमह्नेणिकार्ज्यमिवादृश्यत गौरवात् ॥ १८२ ॥

तस्या दोहद इत्यासीजजारूढा शरीरिणाम् । महाञ्जल्योपकुर्वाणा ज्वाम्यञ्जयदा यदि ॥ १४१ ॥
 विज्ञपयथाय राजानं तत्पित्रापूरि दोहदः । पूर्णे काले च सासूत ग्राची रविमिवार्जकम् ॥ १४२ ॥
 दोहदार्थानुसारेण तस्याथ दिवसे शुभे । चकाराञ्जयकुमार इति मातामहोऽन्निधाम् ॥ १४३ ॥
 स क्रमाद्भवुधे विद्या निरवद्याः पपाठ च । अष्टवर्षोऽञ्जवद्दो दाससत्यां कलासु च ॥ १४४ ॥
 सवयाः कलहे कोऽपि तं कोपादित्यतर्जयत् । किं त्वं जहपसि यस्याहो पितापि ज्ञायते न हि ॥ १४५ ॥
 ज्ञचेऽञ्जयकुमारस्तं ननु जज्ञः पिता मम । पिता जज्ञो ज्वन्मानुः प्रत्युवाचेति सोऽञ्जयम् ॥ १४६ ॥
 नन्दां प्रत्यञ्जयोऽप्यूचे मातः को मे पितेत्यथ । अयं तव पिता जज्ञश्रेष्ठो नन्देत्यचीकथत् ॥ १४७ ॥
 जज्ञस्तव पिता शंस मदीयं पितरं ननु । पुत्रेणेत्युदिता नन्दा निरानन्देदमब्रवीत् ॥ १४८ ॥
 देशान्तरादागतेन परिणीतास्मि केनचित् । मम च त्वयि गर्भस्थे तमापुः केचिदौष्टिकाः ॥ १४९ ॥
 रहः स किंचिदुक्त्वा तैः सहैव क्वचिदप्यगात् । अद्यापि तं न जानामि कुतस्त्यः कश्चिदप्यहम् ॥ १५० ॥
 स यान् किंचिज्जहप त्वामिति पृष्टाञ्जयेन सा । अक्षराख्यार्पितान्येतानीति पत्रमदर्शयत् ॥ १५१ ॥
 तद्विज्ञान्याञ्जयः प्रीतोऽब्रवीन्मम पिता नृपः । पुरे राजगृहे तत्र गह्वामो ननु संप्रति ॥ १५२ ॥
 आपृष्ठय श्रेष्ठिनं जज्ञं सामग्रीसंयुतस्ततः । नान्देयो नन्दया सार्धं यथौ राजगृहं पुरम् ॥ १५३ ॥
 मातरं बहिरुद्याने विमुच्य सपरिह्वदाम् । तत्र स्वहृदपरीवारः प्रविवेशाञ्जयः पुरे ॥ १५४ ॥
 इतश्च सेदितान्यासंस्तदा श्रेणिकचूज्जा । शतानि पंचैकोनानि मंत्रिणां भर्त्रसन्निधाम् ॥ १५५ ॥

अवाप्य पितुरादेशं स्वमनोरथसन्निभम् । जनान्तिकेन सचिवं तमुवाचार्षकः सुतः ॥ १९६ ॥
 मा यासीर्मा मनापृच्छय श्रोतव्यं गह्वता त्वया । अन्नयं प्रति मे स्नेहदुर्मबीजनिन्नं वचः ॥ १९७ ॥
 मंत्रयप्येवमिति प्रोचे कुमारं सुकुमारगीः । राज्ञा विसृष्टश्च ययौ वेत्तिदर्शितमाश्रयम् ॥ १९८ ॥
 अन्येद्युर्मौक्तिकादीनि प्राचृतान्यार्षकेश्वरः । अर्पयित्वा स्वपुरुषं व्यसाहीन्मन्त्रिणं च तम् ॥ १९९ ॥
 अथार्षककुमारोऽपि हस्ते तस्यैव मन्त्रिणः । प्रैषीद्विद्रुममुक्तादिवस्तून्यन्नयहेतवे ॥ २०० ॥
 स पुमान्मन्त्रिणा सार्धं गत्वा राजगृहे पुरे । प्राचृतान्यार्षयामास श्रेणिकायाजयाय च ॥ २०१ ॥
 अन्नयस्य समाचख्यौ वाचिकं चेति मन्त्रिराह । स आर्षककुमारस्ते सख्यं सौत्रात्रमिहति ॥ २०२ ॥
 अचिन्तयन्नेत्यन्नयः कुशलो जिनशासने । विराधितश्रामप्यत्वाजातोऽनार्येषु स ध्रुवम् ॥ २०३ ॥
 नूनमासन्नन्नव्यः स महात्मा राजपुत्रकः । अन्नव्यदूरन्नव्यानां न मया सख्यकामना ॥ २०४ ॥
 समानपुण्यपापानां प्रीतिः प्रायेण देहिनाम् । तेषां ह्येकः स्वन्नावः स्यान्मैत्री चैकस्वन्नावजा ॥ २०५ ॥
 तदुपायेन केनापि कृत्वा तं जिनधर्मिणम् । आप्तो भवामि स ह्याप्तो योऽग्रेर्धूर्धर्मवर्त्मनि ॥ २०६ ॥
 तस्यार्षककुमारस्य तीर्थकृद्विम्बदर्शनात् । उत्पद्यते यदि पुनर्जोतिस्मरणमुत्तमम् ॥ २०७ ॥
 तत्प्राचृतहृद्वेनार्हप्रतिमामहमुत्तमाम् । प्रेषयामि रत्नमयीं महाचार्यप्रतिष्ठिताम् ॥ २०८ ॥
 इत्यादिनाथदेवस्योप्रतिमां प्रतिमां न्यधात् । पेटामध्ये समुज्जैस्थां श्रेयस्कामगर्वीं स्वयम् ॥ २०९ ॥
 ततश्च धूपदहनधन्डिकादीनि तत्पुरः । मुमोच देवपूजोपकरणान्यखिलान्यपि ॥ २१० ॥

१ अन्योऽन्यामत्रण जनान्तिकम् । २ मैत्रीमनोरथः । ३ अग्रगामी । ४ अनुपमम् । ५ करडस्थाम् । ६ कल्याणकामधेनुम् ।

चक्रे च प्रत्यहमपि तदाद्यपि तथैव सा । दिदृक्षमाणा तद्वक्षसांघ्रीन्मुनीनामवन्दत ॥ १८६ ॥
 द्वादशाब्दे च दिङ्मूढः स महामुनिरन्यदा । तया तत्रागत उपालक्षि तद्वक्षसीक्षणात् ॥ १८७ ॥
 तमृषिं श्रीमती स्माह तत्र देवकुले तदा । मया वृतोऽसि त्वं नाथ त्वमेव हि वरो मम ॥ १८८ ॥
 तदा गतोऽसि मां मुग्धां निर्धूय स्वेदबिन्दुवत् । क यास्यस्यद्य तु प्राप्तस्त्वमृणं धारयन्निव ॥ १८९ ॥
 दृष्टनष्टो यदाञ्जुस्त्वं तदाद्यपि हि नाथ मे । पैरासोरिव कालोऽगात्तत्प्रसीद चजस्व माम् ॥ १९० ॥
 एवं स्थितेऽपि नैष्ठुर्याद्यदि मामवमन्यसे । ज्ञत्वा तदग्निसादास्ये स्त्रीहत्यापातकं तव ॥ १९१ ॥
 राज्ञा महाजनेनान्यैरप्युदाहाय सोऽर्धितः । सस्मार तां गिरं दिव्यां व्रतारं च निषेधिकाम् ॥ १९२ ॥
 तां स्मरन्दैवतीं वाचं निर्बन्धेनोदितश्च तैः । महात्मा पर्यणैषीत्तां श्रीमतीं जावि नान्यथा ॥ १९३ ॥
 शुञ्जानस्य चिरं जोगान् श्रीमत्या सह तस्य तु । उत्पेदे क्रमयोगेण पुत्रो गार्हस्थ्यकीर्तनम् ॥ १९४ ॥
 क्रमेणासादयन् वृद्धिं विमुञ्चन् क्षीरकंठताम् । स वक्तुमुद्वसज्जिह्वो राजकीर इवाचवत् ॥ १९५ ॥
 पुत्रे तावति स प्रोचे श्रीमतीं मतिमघ्रः । अतः परं सहायस्ते पुत्रोऽस्तु प्रव्रजाम्यहम् ॥ १९६ ॥
 श्रीमती धीमती तत्रान्तरे ज्ञापयितुं सुतम् । सतूतपूणिं तैर्कुमादायासंन्युपाविशत् ॥ १९७ ॥
 सा तर्कुर्म प्रारेचे पप्रञ्च च स बालकः । किमेतदम्ब प्रारब्धं कर्मेतरजनोचितम् ॥ १९८ ॥
 सावोचज्जात ते तातः प्रव्रज्यार्थं गमिष्यति । गतेऽस्मिन् पतिहीनायाः शरणं तर्कुरेव मे ॥ १९९ ॥

१ त्यक्त्वा । २ मृतायाः । ३ गृहस्थावासस्य कीर्तनरूपः । ४ राजशुकः । ५ तर्कुः सूत्रयत्रविशेषः भाषाया 'त्राक' इति
 ख्यातम् । ६ आसने ।

ततश्चैवं महेच्छत्वप्रसन्नः पृथिवीपतिः । श्रेणिकस्य ददौ ऋचासार इत्यपरान्निधाम् ॥ ११२ ॥
इदं च न विसस्मार तदा राजा प्रसेनजित् । उत्तिष्ठेद्यदृहादग्निः स पुरे न वसेदिति ॥ ११३ ॥
ततश्चाचिंतयन्नाहमात्मानमनुशास्मि चेत् । सर्वथा तर्हि पर्याप्तं परेषामनुशासनम् ॥ ११४ ॥
इति तत्याज नगरं तज्जना सपरिच्छदः । क्रोशेनैकेन च ततः शिविरं स न्यवेशयत् ॥ ११५ ॥
सञ्चरन्तस्तदा चैवं वदन्ति स्म मिथो जनाः । क्व नु यास्यथ यास्यामो वयं राजगृहं प्रति ॥ ११६ ॥
ततो राजगृहं नाम तत्रैव नगरं नृपः । चकार परिखावप्रचैत्यसौधाद्वन्धुरम् ॥ ११७ ॥
राज्यार्हमानिनो मेनं राज्याहं सूतवोऽपरे । ज्ञासिपुरित्यवाज्ञासीच्छ्रेणिकं पृथिवीपतिः ॥ ११८ ॥
पृथक् पृथक् कुमारानां ददौ देशान्नरेश्वरः । न किञ्चिद्विणिकस्यास्तु राज्यमस्यायताविति ॥ ११९ ॥
ततोऽञ्जिमानी स्वपुरात् कलत्रः काननादिव । निःसृत्य श्रेणिकोऽगह्वरेणातटपुरं क्रमात् ॥ १२० ॥
तत्र च प्रविशन् ऋचाभिधस्य श्रेष्ठिनोऽग्र सः । कर्म लान्नोदयं मूर्तेमिवोपाविशदापणे ॥ १२१ ॥
तदा च नगरे तस्मिन् विपुलः कश्चिदुत्सवः । नव्यदिव्यदुकूलांगरागपौराकुलोऽभवत् ॥ १२२ ॥
ग्रन्थूतक्रायकैरासीत् स श्रेष्ठी व्याकुलस्तदा । कुमारोऽन्यार्पयद्वङ्क्ता तत्पुटापुटिकादिकम् ॥ १२३ ॥
ज्वयं कुमारमाहात्म्याद्भेष्टी जूयिष्ठमार्जयत् । पुण्यपुंसां विदेशोऽपि सहचर्यो ननु श्रियः ॥ १२४ ॥
अद्यावितैश्वर्यस्य कस्यातिथिरसीत्यथ । श्रेणिकः श्रेष्ठिना पृष्टो भवतामित्यन्नाषत ॥ १२५ ॥

१ राज्ञो गृहम् । २ आत्मानं राज्याहं मन्यन्त इति तथा । ३ अस्य श्रेणिकस्यायतौ परिणामे राज्य भवत्विति हेतोः श्रेणिकस्य किञ्चिन्न ददावित्यन्वयः । ४ बहुग्राहकैः । ५ सत्यपुण्यवतः ।

तवैवान्वेषणे लब्धा त्रमन्तः सागराग्धराप् । चौर्यवृत्त्यैव जीवामः किमन्यैर्निःस्वशस्त्रिणाम् ॥ ३१४ ॥
 मुनिरप्यन्यधाद्रजाः कष्टसापतितं यदि । धर्मानुबन्धि तत्कार्यं सफलं लोकयोर्ध्वयोः ॥ ३१५ ॥
 केनापि पुण्ययोगेन मानुष्यकमवाप्यते । प्राप्तस्य तस्य च फलं धर्मः स्वर्गापवर्गदः ॥ ३१६ ॥
 जीवेष्वहिंसा सत्योक्तिरस्तेयं ब्रह्मचारिता । अकिंचन्यं च धर्मोऽयमार्हतोऽन्निमतोऽस्तु वः ॥ ३१७ ॥
 स्वामिन्नक्ताः स्थ हे जज्ञा राजवत्स्वाम्यहं च वः । तन्समैवामुमध्वानं प्रपद्यन्वं सुमेधसः ॥ ३१८ ॥
 ते प्रोचुरग्रे स्वामी त्वं सांप्रतं गुरुरप्यसि । त्वया ज्ञापितधर्माः स्मो दीक्षयानुगृहाण नः ॥ ३१९ ॥
 इत्यार्द्रककुमारस्तान् प्रब्रज्य सहितश्च तैः । वन्दिदुं श्रीमहावीरमन्निराजगृहं ययौ ॥ ३२० ॥
 गच्छतश्च मुनेस्तस्य गोशालोऽन्निमुखोऽजवत् । अकृतप्रणयस्तस्मै विवादं च प्रचक्रमे ॥ ३२१ ॥
 जूचराः खेचराश्चापि तत्रायाताः सहस्रशः । तस्थुः सामौजिकीजूय कौतुकोत्तानितेक्षणाः ॥ ३२२ ॥
 गोशालोऽथावदत् कष्टं तपोमूलं वृथैव ज्ञोः । शुभाशुभफलानां हि कारणं नियतिः खलु ॥ ३२३ ॥
 प्रत्यूचे स मुनिर्मा स्म सुखमस्तीत्यहो ब्रवीः । कारणं पौरुषमपि मन्यस्वानेन हेतुना ॥ ३२४ ॥
 कारणं यदि सर्वत्र नियतं ननु मन्यसे । तत्तवापीष्टसिद्ध्यर्थं प्रसज्जेरन् वृथा क्रियाः ॥ ३२५ ॥
 तथाहि निर्यतिनिष्ठः स्थानस्थः किं न तिष्ठसि । ज्ञोजनार्थं प्रयतसे ज्ञोजनावसरे च किम् ॥ ३२६ ॥
 एवं नियतिवत्साधु पौरुषं स्वार्थसिद्ध्ये । नियतेरप्यर्थसिद्धौ पौरुषं त्वतिरिच्यते ॥ ३२७ ॥

१ पृथ्वीम् । २ निर्धनशस्त्रधारिणाम् । ३ समासदो भूला । ४ कौतुकेन विस्फारितानीक्षणानि चैस्ते । ५ सुखमस्तीति चेन्मन्यसे
 तत्राह—कारणमित्यादि । ६ शुभाशुभादीष्टसिद्ध्ये । ७ नियतौ निष्ठा आस्था यस्य सः ।

नन्दायोग्यो वरो दृष्टः स्वप्नेऽद्य निशि यो मया । असौ साक्षात् स एवेति श्रेष्ठी चेतस्यचिन्तयत् १२६
ननु गंगा समागता ॥ १२७ ॥
सोऽन्नाषिष्ट च धन्योऽस्मि यद्भवत्यतिशर्मम । असावलसमध्येन ननु गंगा समागता ॥ १२७ ॥
संबृत्याहुं ततः श्रेष्ठी तं नीत्वा निजवेष्टमनि । स्तपयित्वा परिधाप्य सगौरवमञ्जोजयत् ॥ १२८ ॥
एवं च तिष्ठस्तत्रेहै श्रेणिकः श्रेष्ठिनान्यदा । कन्यां परिणयेमां मे नन्दां नाम्नेत्यन्यच्यत ॥ १२९ ॥
ममाज्ञातकुलस्यापि कथं दत्से सुतामिति । श्रेणिकेनोक्त ऊचे स ज्ञातं तव गुणैः कुलम् ॥ १३० ॥
ततस्तस्योपरौधेनोद्धेरिव सुतां हरिः । श्रेणिकः पर्यणैषीतां जवज्वलमंगलम् ॥ १३१ ॥
चुञ्जानो विविधान् जोगान् सह वल्लभ्या तथा । अतिष्ठेष्टेणिकस्तत्र निकुञ्ज इव कुञ्जरः ॥ १३२ ॥
श्रेणिकस्य स्वरूपं तद्विवेदाशु प्रसेनजित् । सहस्राद्या हि राजनो भवन्ति चरदोवनैः ॥ १३३ ॥
उग्रं प्रसेनचिज्जोगं प्रापायान्तं विदन्निजम् । ततः श्रेणिकमानेतुं शीघ्रमादिशदौष्टिकान् ॥ १३४ ॥
औष्टिकेभ्यो ज्ञातवार्तः पितुरत्यतिवार्तया । नन्दां संवोध्य सखेहं प्रतस्थे श्रेणिकस्ततः ॥ १३५ ॥
वयं पांशुरकुल्या गोपाया राजगृहे पुरे । आह्वानमंत्रप्रतिमान्यद्वराणीति चार्पयत् ॥ १३६ ॥
माऽन्या तातस्य रोगार्तेर्मदतिर्नूदिति द्रुतम् । जट्टीं श्रेणिकमारुह्य ययौ राजगृहं पुरम् ॥ १३७ ॥
तं दृष्ट्वा मुदितो राजा हर्षनेत्राश्रुभिः समम् । राज्येऽन्यपिञ्चद्विमलैः सुवर्णकलशान्बुजिः ॥ १३८ ॥
राजापि संस्मरन् पार्श्वजिनं पंचनमस्क्रियाम् । चतुःशरणमापन्नो विपद्य त्रिदिवं ययौ ॥ १३९ ॥
विश्वं विश्वं चरान्नारं वज्रार श्रेणिकस्ततः । तेन गर्जवती मुक्ता गर्ज नन्दापि दुर्वहम् ॥ १४० ॥

विश्वं विश्वं चरान्नारं वज्रार श्रेणिकस्ततः । तेन गर्जवती मुक्ता गर्ज नन्दापि दुर्वहम् ॥ १४० ॥
विश्वं विश्वं चरान्नारं वज्रार श्रेणिकस्ततः । तेन गर्जवती मुक्ता गर्ज नन्दापि दुर्वहम् ॥ १४० ॥

तत्प्रजावाञ्छुतं दृष्ट्वा परं कोपमुपागताः । तेऽप्याद्रककुमारेण प्रत्यबोध्यन्त तापसाः ॥ ३४३ ॥
 श्रीमहावीरसमवसरणे प्रेषिताश्च ते । गत्वोपाददिरे दीक्षां शमसंवेगशालिनः ॥ ३४४ ॥
 तत्र श्रेणिकराजोऽपि तत्तथा गजमोक्षणम् । तापसप्रतिबोधं च श्रुत्वागादजयान्वितः ॥ ३४५ ॥
 जत्तया वन्दितवन्तं चानन्दयामास पार्थिवम् । सर्वकल्याणकारिण्या धर्मद्वान्नाशिपा मुनिः ॥ ३४६ ॥
 दृष्ट्वा मुनिमनावाधमासीनं शुक्रचूतले । राजापृष्ठममाश्रयं जगवन् हस्तिमोक्षणात् ॥ ३४७ ॥
 महर्षिरूचे नोर्वीश दुष्करं करिमोक्षणम् । तर्कुतन्तुपाशमोक्षो दुष्करः प्रतिज्ञासते ॥ ३४८ ॥
 राज्ञा पृष्टश्च स मुनिस्तर्कुतन्तुकथां तथा । कथयामास राजापि सखोकोऽपि विसिष्यये ॥ ३४९ ॥
 स आर्जककुमारपरिज्जाणत ततोऽजयम् । निःकारणोपकारी त्वं ममाच्छर्द्धमैवान्धवः ॥ ३५० ॥
 त्वया हि प्रेषिता राजपुत्रार्हप्रतिमा मम । तद्दर्शनादहं जातिस्मरीभूयार्हतोऽजयम् ॥ ३५१ ॥
 किं किं त्वया न दत्तं मे किं किं नोपकृतं ननु । येनाहमार्हते धर्मे कृत्वोपायं प्रवर्तितः ॥ ३५२ ॥
 अनायत्त्वमहापंकनिमग्नोऽहं त्वयोद्धतः । त्वद्विज्युत्पन्नबोधः सन्नायदेशे ह्युपागमम् ॥ ३५३ ॥
 परिव्रज्यां प्रपन्नोऽस्मि त्वयाहं प्रतिबोधितः । ततोऽजयकुमार त्वं श्रेयोचिन्तेशमेधसे ॥ ३५४ ॥
 श्रेणिकथाजयश्चान्ये लोकाश्च तमृषिं ततः । वन्दित्वा प्रीतमनसः स्वं स्वं प्रययुराश्रयम् ॥ ३५५ ॥

तदा पुरे राजगृहेऽन्युपेतं श्रीवीरनाथं स मुनिर्वन्दे ।

तत्पादपद्मघयसेवनात् स्वं कृतार्थयित्वा च शिवं प्रपेदे ॥ ३५६ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि चेलणायोग्यैकस्तम्भप्रासादनिर्मा-
 णाप्रफलापहारेण श्रेणिकविद्याग्रहणदुर्गन्धाकथाद्रककुमारकथावर्णनो नाम सप्तमः सर्गः ॥

अस्त्येव सम्यगित्युक्ते तेन ऋयोऽपि जूपतिः । ऊचे नन्दोदरिण्यासीत् किमपत्यमजायत ॥ १७१ ॥
 अथाख्यत्कौन्तदन्तांशुश्रेणिः श्रेणिकसूरिदम् । देवाग्रयकुमारारख्यं सा नन्दनमजीजनत् ॥ १७२ ॥
 किंरूपः किंगुणः सोऽस्तीत्युदिते सति जूञ्जुजा । ऊचेऽग्रयः स एवाहं स्वामिन्नस्मीति चिन्त्यताम् ॥ १७३ ॥
 परिष्वज्यांकमारोप्य तमाग्राय च मूर्धनि । स्नेहात्स्नपयितुमिव राजासिद्धगुञ्जसा ॥ १७४ ॥
 कुशलं वत्स ते मातुरिति पृष्टे महीञ्जुजा । इति विज्ञपयामास बद्वाञ्जलिपुटोऽग्रयः ॥ १७५ ॥
 अनुसरन्ती जूंगीव त्वत्पादांजोऽसंगमम् । स्वामिन्नायुष्मती मेऽम्बा बाह्योद्यानेऽस्ति संप्रति ॥ १७६ ॥
 ततो नन्दां समानेतुममन्दानन्दकन्दलः । न्ययुक्त सर्वसामग्रीमग्रे कृत्वा नृपोऽग्रयम् ॥ १७७ ॥
 ततः स्वयमपि प्राज्योत्कंठो ह्वितमानसः । नन्दामग्रिययौ राजा राजहंस इवाञ्जिनीम् ॥ १७८ ॥
 शिथिलीचूतवलयं कपोलबुलितालकाम् । अनञ्जनाक्षीं कवरीधारिणीं मलिनांशुकाम् ॥ १७९ ॥
 तनोस्तैन्निम्नां दधतीं द्वितीयेन्दुकलातुलाम् । ददर्श राजा सानन्दो नन्दामुद्यानवासिनीम् ॥ १८० ॥
 नन्दामानंदं नृपतिर्नीत्वा च स्वं निकेतनम् । पट्टराज्ञीपदेऽकार्षीत् सीतामिव रघूदहः ॥ १८१ ॥
 ततः स्वसुः सुसेनायाः पुत्रीं मंत्रिषु धुर्यताम् । राज्यस्यार्धं चाग्रयाय नृपतिः श्रेणिको ददौ ॥ १८२ ॥
 अकितः पितरि स्वस्य पदातिपरमाणुताम् । मन्वानः साधयामास दुःसाध्यान् जूञ्जोऽग्रयः ॥ १८३ ॥
 इतश्च वसुधावध्वा मौलिमाणिक्यसन्निभा । वैशाढीति श्रीविशाला नगर्यस्त्यगरीयसी ॥ १८४ ॥
 आखंडल इवाखंभशासनः पृथिवीपतिः । वैदीकृत्तारिभूपालस्तत्र चेटक इत्यञ्जत् ॥ १८५ ॥

१ गार्भिणी । २ कान्ता मनोहरा दन्तकिरणपकिर्यस्य सः । ३ कुशत्वम् । ४ श्रिया लक्ष्म्या विशाला । ५ वैसीकृताः शत्रुदृषा येन सः ।

मृतं जमालिं विज्ञाय वन्दित्वा गौतमः प्रभुम् । पप्रह्य कां गतिं प्राप जमालिः स महातपाः ॥ १०१ ॥
 स्वाम्याख्यह्यान्तके कटपेऽज्रवत् किटिबषिकामरः । त्रयोदशसमुद्रायुर्जमालिः स तपोधनः ॥ १०२ ॥
 ब्रूयोऽपि गौतमोऽपृह्यत्तपोनिस्ताहशैरपि । सोऽज्रत् किटिबषिकः कस्माच्च्युत्वा च क स यास्यति ॥ १०३ ॥
 अथाख्यन्नगवान् धर्मगुरूणां शीलशालिनाम् । उपाध्यायकुलगणसंधानां च विरोधिनः ॥ १०४ ॥
 तपस्तप्त्यापि जायन्ते जीवाः किटिबषिकादिषु । जमालिरपि दोषेण तेन किटिबषिकोऽज्रवत् ॥ १०५ ॥

॥ युग्मम् ॥

च्युत्वा ततः पंचकृतवो ज्ञान्त्वा तिर्यङ्मृताकिषु । अवाप्तबोधिनिर्वाणं जमालिः समवाप्स्यति ॥ १०६ ॥
 धर्माचार्यग्रचृतीनां तन्न ज्ञान्वं विरोधिना । एवमाख्याय नगवान् विहरन्नन्यतो ययौ ॥ १०७ ॥
 इतश्च सांकेतपुरे यद्दो नाम्ना सुरप्रियः । स विज्यते च प्रत्यब्दं क्रियते च महोत्सवः ॥ १०८ ॥
 स चित्रकं चित्रकरं चित्रितः सन्निहन्ति च । अचित्रितः पुनर्मोहिं विकरोति पुरेऽखिले ॥ १०९ ॥
 ततो ज्ञीताश्चित्रकराः प्रावर्तन्त पलायितुम् । रुद्धाश्च ब्रूज्जा सर्वे स्वप्रजामारिजीरुणा ॥ ११० ॥
 तेषामात्तप्रैतिशुवां लिखित्वा पत्रकेषु च । घटे क्षिप्तानि नामानि यमौहपटलोपमे ॥ १११ ॥
 आपातमात्रेणाकृष्टमब्देऽब्दे यस्य पत्रकम् । निर्ययौ चित्रकृद्यद्दं स गत्वा तमचित्रयत् ॥ ११२ ॥
 एवं ब्रजति कावे च कौशांभ्या एकदैककः । चित्रकृद्दारकस्तत्र चित्रशिद्वार्थमाययौ ॥ ११३ ॥
 चित्रकृतस्थविरायाः स तस्थौ कस्याश्चिदोक्तसि । समं तत्सूनुना मैत्री जज्ञे तस्य क्रमेण च ॥ ११४ ॥

१ चित्रयतीति चित्रकस्तम् । २ आत्ताः गृहीताः प्रतिशुबः साक्षिणो येषा तेषाम् । ३ यमस्य नेत्रपटलोपमे । ४ तत्कालमात्रेण ।

चुलनीपितृवत्सोऽपि स्वाम्यग्रे श्रावकव्रतम् । नियमांश्चाग्रहीत्पत्नीस्ता विना त्वमुचत् स्त्रियः ॥ ३३० ॥
 श्रावस्त्यामन्यदा पुर्यां जगवान् विहरन् ययौ । तत्र कोष्ठकसंज्ञे चोपवने समवासरत् ॥ ३३१ ॥
 तत्र चानन्दतुल्यद्विगृह्यासीन्नन्दिनीपिता । अश्विनीव शशांकस्य तस्य चाश्विन्यञ्जप्रिया ॥ ३३२ ॥
 आकर्ण्य श्रीमहावीरवन्दनार्ज्जुनदेशनाम् । श्रावकत्वं नियमांश्च सोऽप्यानन्द इवाग्रहीत् ॥ ३३३ ॥
 तत्रैवानन्दतुल्यद्विगृह्यासीद्विद्वान्तकापिता । तत्पत्नी फाट्गुनीनामा फट्गु वेदगु प्रजद्विपनी ॥ ३३४ ॥
 श्रीवीरस्वामिपादान्ते सैमाकर्णितदेशनः । श्रावकत्वं नियमांश्च सोऽप्यानन्द इवाददे ॥ ३३५ ॥
 सुरैरप्यपरिक्षोच्याः श्रावकत्वाज्जिस्थिराः । दशैवं श्रावकवराः श्रीवीरस्वामिनोऽजवन् ॥ ३३६ ॥
 एवं च बोधयन् ज्ञव्यानंजोजानीव जास्करः । जूयो जगाम कौशाम्बीं नगरं परमेश्वरः ॥ ३३७ ॥
 प्रजोत्थरमपौरुष्यां वन्दनायेन्दुजास्करौ । स्वाच्चाविकविमानस्थौ तस्यां युगपदेयतुः ॥ ३३८ ॥
 तयोर्विमानतेजोर्निर्जस्युद्योतिते सति । लोकस्तथैव तत्रास्थात् कौतुकव्यग्रमानसः ॥ ३३९ ॥
 विज्ञायोत्थानसमयं चन्दना तु प्रवर्तिनी । वीरं प्रणम्य वसतिं स्वां ययौ सपरिहृदा ॥ ३४० ॥
 मृगावती तु तत्रस्थमार्तमोद्यतेतजसा । नाज्ञासीज्जनिमायातां तत्रैवास्थाद्दिनत्रमात् ॥ ३४१ ॥
 चन्द्रार्कयोर्गतवतोर्ज्ञात्वा रात्रिं मृगावती । प्रतिश्रयमुपेयाय चकिता काललंघनात् ॥ ३४२ ॥
 तामूचे चन्दना साध्वि कुलीनायास्तवेदशम् । किं युज्यते यन्निशायां बहिरेकाकिनी स्थिता ॥ ३४३ ॥
 इत्युक्ते चन्दनां तस्याः क्षमयन्त्या मुहुर्मुहुः । धातिक्षयान्मृगावत्या जदपद्यत केवलम् ॥ ३४४ ॥

१ अल्पाक्षरम् । २ मनोहरम् । ३ समाकर्णिता देशना येन सः । ४ गिरिवत् स्थिराः । ५ कालातिक्रमात् ।

सुज्येष्ठेवं गुणज्येष्ठा तस्या धर्मे निराकरोत् । श्रुतकूपनिपानात्रैर्वचोन्निर्युक्तिवर्मितैः ॥ २०० ॥
 ततो निरुचरीञ्चलां तां मुञ्चितमुखीमिव । श्रेष्ठान्तदास्यो जहसुर्मुखमर्कटिकादिभिः ॥ २०१ ॥
 स्वस्वामिनीजयोन्मत्तास्तामन्तःपुरचैटिकाः । उत्तालतुमुदाः कंठे गृहीत्वा निरवासयन् ॥ २०२ ॥
 उपादातुं गता दातुं प्रतीतेवाथ तापसी । पूजार्थिन्यागता सैवं प्रत्युत्तानर्थमासदत् ॥ २०३ ॥
 यान्ती च तापसी दध्याविमां वैदग्ध्यगर्विताम् । ऋयसीषु सपत्नीषु दुःखपात्रीकरोम्यहम् ॥ २०४ ॥
 सुज्येष्ठारूपमथ सा पिमस्थध्यानलीलया । कृत्वा मनस्यालिलेख पटेऽखिलकलापटुः ॥ २०५ ॥
 लिखितं तच्च तद्रूपं त्वरिता क्रूरतापसी । गत्वा राजगृहे राजेऽदर्शयञ्छेणिकाय सा ॥ २०६ ॥
 तां दृष्ट्वा लिखितां नेत्रैर्मृगैकमृगजालिकाम् । राजा राजगृहाधीशः सानुरागमवर्णयत् ॥ २०७ ॥
 यान्त्यस्याः केशदासत्वं ते कलापाः कंठापिनाम् । मनोज्ञनयनं वक्त्रं नैलीनालीव पंकजम् ॥ २०८ ॥
 पत्रावलंबनं कंबोः कुरुते कंठकन्दलः । क्रीमत्कोकं सर इव वद्धो वक्षोजञ्चूषितम् ॥ २०९ ॥
 नितंबः स्मरधानुष्कयोग्या ऋरिव विस्तृतः । आलानविभ्रमहरावरू च क्रमवर्तुलौ ॥ २१० ॥
 विसकांडविडंविन्यौ जंघे सरलकोमले । पादौ च रज्जुजंघाकावुन्नालनलिनोपमौ ॥ २११ ॥
 अहो सौन्दर्यमैतमहो लावण्यमुज्ज्वलम् । अहो अपरमप्यस्याः सर्वं रम्यं मृगीदृशः ॥ २१२ ॥

१ श्रुतस्यागमस्य कूपनिपानसदृशैः । २ अन्तःपुरदास्यः । ३ नेत्रमेव मृगस्तस्य ग्रहण एकाद्वितीया मृगजालसमाना ताम् ।
 ४ मयूराणाम् । ५ निलीना नितरा लीना अल्यो क्रमरा यस्मिस्तदिव । ६ शंखस्य । ७ स्तनभूषितम् । ८ स्मर एव धनुर्धरस्तस्य
 योग्या । ९ आलानो गजबंधनस्तंभः ।

तस्य चार्हन्ति ख्यातिं लोक आकर्ष्य सुगन्धीः । उपेत्योपेत्य विदधे निरन्तरमुपासनाम् ॥ ३५७ ॥
 इतश्च समये प्राप्ते गौतमः स्वाम्यनुज्ञया । प्राविशत् पुरि निक्षार्थं चिकीर्षुः पृष्ठपारणम् ॥ ३५८ ॥
 गोशालोऽत्रास्ति सर्वज्ञोऽर्हन्नित्याकर्ष्य तत्र च । गौतमः सविषादोऽगादात्तत्रिद्वोऽन्तिके प्रज्जोः ॥ ३५९ ॥
 यथावत् पारणं कृत्वा गौतमः समये प्रज्जुम् । पश्यतां पौरलोकानामपृष्ठत् स्वहृद्धीरिति ॥ ३६० ॥
 स्वाभिन्नगर्भमेतस्यां व्याहरन्त्यखिला जनाः । सर्वज्ञ इति गोशालं किमेतदूघटते न वा ॥ ३६१ ॥
 अथाख्यज्ञगवानेप सूनुर्मखस्य मंखलेः । अजिनोऽपि जिनं मन्यो गोशालः कपटालयः ॥ ३६२ ॥
 मयैव दीक्षितश्चायं शिक्षां च ग्राहितो मया । मिथ्यात्वं प्रतिपन्नो मे सर्वज्ञो नैप गौतम ॥ ३६३ ॥
 तत्तु स्वामिवचः श्रुत्वा पौराः पुर्यामितस्ततः । एवं वज्रापिरेऽन्योऽन्यं चत्वरेषु त्रिकेषु च ॥ ३६४ ॥
 हं हो अर्हन्निहायातो वीरस्वामी वदत्यदः । गोशालो मंखलिमुतो मिथ्या सर्वज्ञमान्यसौ ॥ ३६५ ॥
 जनश्रुत्या ततः श्रुत्वा गोशालः कालसर्पवत् । आपूर्यमाणः कोपेन तस्यावाजीविकावृतः ॥ ३६६ ॥
 इतश्च स्वामिनः शिष्य आनन्दः स्थविराग्रणीः । पृष्ठपारणकं कर्तुं निक्षार्थं प्राविशत् पुरि ॥ ३६७ ॥
 ह्यालाह्लागृहासीनो गोशालस्तत्प्रदेशगम् । आनन्दमुनिमाहूय साधिदेषमदोऽवदत् ॥ ३६८ ॥
 ज्ञो आनन्द तवाचार्यो लोकात् सत्कारमात्मनः । शृण्वन् वीरः सैजान्वदं मां तिरस्कुरुतेतराम् ॥ ३६९ ॥
 मंखपुत्रमनर्हन्तमसर्वज्ञं च वक्ति माम् । तेजोलेश्यां न मे वेत्ति विपक्षदहनक्षमाम् ॥ ३७० ॥
 त्रस्मराशीकरिण्यामि तमहं सपरिहृदम् । त्वामेवैकं विमोक्ष्यामि दृष्टान्तोऽत्र निशम्यताम् ॥ ३७१ ॥

१ स्थविरेषु मुख्यः । २ सभासमक्षम् । ३ शत्रुदहने समर्थाग् ।

स्वामिन्यप्रचविष्णुः सा महावात्येव पर्वते । प्रष्टुं प्रदक्षिणीचक्रे त्रक्तिजगनुहारिणी ॥ ४१५ ॥
 संतापमानं स्वाम्यंगेऽचूत्तेजोलेश्यया तथा । तीरेकक्षोन्नवेनेव दावेन सरिदंजसः ॥ ४१६ ॥
 अकार्याय प्रयुक्ता धिगनेनेति^३ कुधेव सा । तेजोलेश्यया निवृत्यांगे गोशालस्याविशङ्कलात् ॥ ४१७ ॥
 तयान्तर्दह्यमानोऽपि गोशालो धार्ष्ट्यमाश्रितः । जगवन्तं महावीरमन्यधत्तैवमुद्भतः ॥ ४१८ ॥
 मत्तेजोलेश्यया ध्वस्तः षण्मासान्ते हि काश्यप । पित्तज्वरपरान्नूतद्वन्द्वस्थोऽपि विपत्स्यते ॥ ४१९ ॥
 स्वाम्यशोवाच गोशाल मृषा ते वागहं यतः । अन्यानि षोडशाब्दानि विहरिष्यामि केवली ॥ ४२० ॥
 स्वतेजोलेश्ययैव त्वं पुनः पित्तज्वरादितः । विपत्स्यसे सप्तदिनपर्यन्ते नात्र संशयः ॥ ४२१ ॥
 तेजोलेश्ययाह्वित्यमानवपुष्को विलपन्नथ । जूमौ पपात गोशालः शालद्वरिव वायुना ॥ ४२२ ॥
 गुर्ववज्ञाप्रकुपिता मुनयो गौतमादयः । एवं मर्माविधा वाचोच्चकैर्गोशालमूर्चिरे ॥ ४२३ ॥
 धर्माचार्यप्रातिकूल्यज्जाज्ञां चो जवतीदृशम् । तेजोलेश्यया क तव सा धर्माचार्ये नियोजिता ॥ ४२४ ॥
 सुचिरं विब्रुवाणोऽपि निघ्नन्नपि महामुनी । कृपयोपेक्षितो जत्रा स्वयमेव विपत्स्यसे ॥ ४२५ ॥
 व्यपत्स्यथाः पुरापि त्वं वैशकायनलेश्यया । स्वलेक्ष्यया शीतया त्वां नारद्विष्यद्वदि प्रभुः ॥ ४२६ ॥
 शार्दूल इव गर्तान्तः पतितस्तेषु साधुषु । निकर्तुं सोऽक्षमस्तथाबुधैर्हैनपरः कुधा ॥ ४२७ ॥
 निःश्वसन् दीर्घमुष्णं च दंष्ट्राढोमानि चोत्खनन् । पादान्यां ताडयन्शुर्वो हतोऽस्मीति मुहुर्बुवन ॥ ४२८ ॥

१ वाताना समूहो वात्या, महती चासौ वात्या तथा । २ तीरे कक्षं वन तदुद्भवेन । ३ अनेन गोशालेन । ४ गुरोस्तिरस्कारेण कुपिताः । ५ उल्लुठनपरः ।

दूतेन चागत्य तथाख्याते श्रेणिकचूपतिः । खेदमासादयामास जितो ऋट इवारिञ्जिः ॥ ११७ ॥
 अञ्जयोऽपि हि तत्रस्थः पितृपादाब्जपदपदः । उवाच तात मा शोचीः करिष्ये वः समीहितम् ॥ ११८ ॥
 कर्त्ताकलापपाशोर्धिकुञ्जजन्माञ्जयोऽपि हि । गृहे गत्वालिखद्रूपं फलके मगधेशितुः ॥ ११९ ॥
 ततो गुटिकया वर्णस्वरजेदं विधाय सः । वणिग्वेशं गृहीत्वा च वैशालीं नगरीं ययौ ॥ १२० ॥
 उपचेटकराजान्तःपुरं चापणमग्रहीत् । तत्रान्तःपुरचेटीनां क्रेतव्यमधिकं ददौ ॥ १२१ ॥
 अञ्जयश्चार्चयन्नित्यं श्रेणिकं लिखितं पटे । दासीपृष्ठश्चाख्यदयं देवो मे श्रेणिको नृपः ॥ १२२ ॥
 दास्यश्च कथयामासुः सुज्येष्ठायै सविस्मयाः । रूपं तादृग्यथा दृष्टं श्रेणिकस्यैतिदेवतम् ॥ १२३ ॥
 सुज्येष्ठाय सखीप्रायां ज्येष्ठदासीं समादिशत् । द्रुतमानय तद्रूपं महत्कौतूहलं मम ॥ १२४ ॥
 अञ्जयाद्रुपरोधेन तद्रुपादाय दास्यपि । स्वामिन्यै दर्शयामास रूपं श्रेणिकचूपतेः ॥ १२५ ॥
 रूपमत्यन्तसुचरुं सुज्येष्ठा तु विलोक्य तत् । निष्पन्दनेत्रनलिना योगिनीव लयं ययौ ॥ १२६ ॥
 जगद च द्रष्टुं स्थित्वा गत्वा रहसि सत्वरम् । गूढाञ्जिप्रायसर्वस्वनिधानवसुधां सखीम् ॥ १२७ ॥
 यस्येदं फलके रूपं धीमतीह्वामि तं पतिम् । तदेनं संघटयितुं विधिं नृद्वारकोऽस्तु कः ॥ १२८ ॥
 यद्ययं मे पतिर्न स्यात्तदानीं हृदयं मम । पंचेलिममिर्वारु विधा ज्ञावि न संशयः ॥ १२९ ॥
 तन्नृजे क इहोपाय उपायो यदि वास्त्ययम् । शरणं वणिगैवैष य एतद्रूपमर्चति ॥ १३० ॥

१ कलासमूहाना पाथोधिः समुद्रस्तस्य शोषणे कुम्भजन्माऽगस्त्यः । २ देवतमतिक्रान्तम् । ३ तन्मयताम् । ४ हे बुद्धिमति ।

५ विधिर्विधाता एव भट्टारकः पूज्यः । ६ पंचेलिमं पक्वमेवार्त्तं फलविशेषः ।

तिर्यग्जातिषु सर्वासूतपत्स्यतेऽथ मुहुर्मुहुः । स शस्त्रवध्यः सर्वत्र दाहार्तश्च मरिष्यति ॥ १०० ॥
 इत्थं कालमनन्तं तु जवान् आन्वातिष्ठः खदान् । स समुत्पत्स्यते वेद्या बह्वी राजगृहात्पुरात् ॥ १०१ ॥
 सुप्ता ऋणलुब्धेन कामिना सा हनिष्यते । ऋयो राजगृहस्यान्तर्वेद्या ऋत्वा विपत्स्यते ॥ १०२ ॥
 स विन्ध्यमूले चोज्ज्वले सन्निवेशे ऋविष्यति । विप्रकन्याय विप्रेण केनापि परिणेष्यते ॥ १०३ ॥
 गुर्विणी श्वशुरगृहादायान्ती दववह्निना । मार्गे दग्धोत्पत्स्यतेऽग्निकुमारेषु सुरेषु सा ॥ १०४ ॥
 ततोऽपि मानुषो जावी प्रज्ज्यां च ग्रहीष्यति । विराधितश्रामण्यः सन्नसुरेषु ऋविष्यति ॥ १०५ ॥
 पुनः पुनर्मर्त्यजवान् कतिचित्प्राप्य सोऽसकृत् । विराधितश्रामण्यः सन् ऋविष्यत्यसुरादिषु ॥ १०६ ॥
 पुनश्च मानुषीऋयातीचाररहितं व्रतम् । पालयित्वा स सौधर्मे कल्पे देवो ऋविष्यति ॥ १०७ ॥
 एवं सप्तजवान् यावज्जामण्यमनुपाल्य च । कल्पे कल्पे समुत्पद्य सर्वार्थमपि यास्यति ॥ १०८ ॥
 ततश्च्युत्वा विदेहेषु भूत्वाल्यतनयः सुधीः । दृढप्रतिज्ञो नाम्ना स विरक्तः प्रव्रजिष्यति ॥ १०९ ॥
 स जातकेवल्लो ज्ञात्वागोशालकजवान्निजान् । गुर्ववज्ञासुनिवधमूल्यान् शिष्येषु शंसिता ॥ ११० ॥
 निर्देक्ष्यति च शिष्येभ्यो गुर्ववज्ञादि सर्वथा । न कार्यमन्वचूवं हि तत्फलानि बहून् जवान् ॥ १११ ॥
 स्वाशिष्यान् बोधयित्वैवं विहरन्नवनीतलम् । कर्मक्षयेण गोशालजीवो निर्वाणमेध्वति ॥ ११२ ॥
 ऋयोऽपि गौतमोऽपृच्छत् केन प्राजन्मकर्मणा । प्रत्यनीको बभूवैवं गोशालो जगवंस्तव ॥ ११३ ॥
 अथाख्यद्भगवानत्र जंबूद्वीपेऽत्र चारते । प्राक्चतुर्विंशतावहशुदायो नामतोऽजवत् ॥ ११४ ॥

तस्यापि धर्मन्याख्येने सोऽश्रौषीद्यन्मुनिरस्यजेत् । पृथिवीकायमुख्यानां समारंभं त्रिधापि हि ॥१३०॥
ईश्वरोऽचिन्तयत्कोऽमृताश्चेत तथा ह्यसौ । पृथ्व्यां निषीदत्यश्राति चाग्निपक्वं पिबत्यपः ॥ १३१ ॥
आत्मन्यपि विसंवादि तद्वदत्येप कैक्षदः । वरं गणधरः सोऽस्तु यद्वा सोऽपि विरुद्धवाक् ॥ १३२ ॥
अमून्यां तदलं घान्यां धर्मे वक्ष्यामि तं स्वयम् । अविरक्तः सुखसुखमनुष्ठास्यति यं जनः ॥ १३३ ॥
एवं चिन्तयतस्तस्य मूर्ध्नि विद्युत् पपात खात् । मृत्वा च सप्तमावन्यामुदपादि स नारकः ॥ १३४ ॥
श्रुतशासनसम्यक्त्वप्रत्यनीकत्वपापजम् । दुःखं तत्र चिरं श्रुक्त्वा मत्स्यः सोऽब्धाविहाजवत् ॥ १३५ ॥
अस्योऽगात्सप्तमोर्ब्यां सोऽत्रैत्य काकः खगोऽजवत् । ततोऽगात् प्रथमावन्यां दुष्टश्चात्रैत्य चाजवत् ॥ १३६ ॥
भूयोऽगात्प्रथमावन्यां खरोऽजदत्र पङ्कजवान् । ततो मनुष्यः संजङ्गे मृतो नाभूदनेचरः ॥ १३७ ॥
ततो मृत्वा विमालोऽजततोऽपि नरकं ययौ । उद्धृत्य चाक्रिकोऽत्राभूत् कुंष्ठी कृम्याकुलस्ततः ॥ १३८ ॥
स पञ्चाशतमब्दानि ऋक्षितः कृमिजिर्मृतः । अकाममनिर्जरायोगाद्देवत्वं प्रत्यपद्यत ॥ १३९ ॥
ततश्च्युतो नृपः सोऽज्जन्मृत्वागात्सप्तमावनिम् । नृतिर्यङ्मरकेष्वेवं त्रान्त्वा गोशालकोऽजवत् ॥ १४० ॥
एवं पूर्वजवाभ्यासावनावेशतः स तु । तीर्थकृद्दर्मसाधूनां प्रत्यनीकोऽजवद्भृशम् ॥ १४१ ॥
इति स्वामिवचः श्रुत्वानुध्यन्त बहवो जनाः । प्रात्रजंश्च जवोद्विशाः श्रावकत्वं च केऽप्यधुः ॥ १४२ ॥
स्वामी तु रक्तातीसारपित्तज्वरवशात् कुशः । गोशाललेश्यया जङ्गे चकार न तु ज्ञेयजम् ॥ १४३ ॥

१ असौ प्रत्येकबुद्धो मुनिः । २ कुत्सित वदतीति तथा । ३ खग एवाभवत् । ४ रासभः । ५ ना मनुष्यः वनेचरो मनुष्योऽभूदित्यर्थः । ६ कुलालः । ७ कुष्ठव्याधिमान् ।

सुज्येष्ठागादुपादाय यावज्जलकरंभिकाम् । नापश्यद्भूषिकं तावदत्रान्तर्भूतचन्द्रवत् ॥ १५७ ॥
 तदा चापूर्णेकामत्वागिनीहरणादपि । ज्येष्ठारटन्मुषितास्मि ह्रियते हन्त चिह्ना ॥ १५८ ॥
 ज्ञाक् चेटकं संनह्यन्तं रथी वीरंगकस्तदा । उवाच कोऽयमाक्षेपो मयि सत्यपि नाश्र ते ॥ १५९ ॥
 ततो वीरंगकः सज्जीचूय युष्माय दुर्धरः । सुरंगाधारमभ्यागात् कन्याप्रत्याजिहीर्षया ॥ १६० ॥
 सुरंगया गह्वतश्च ततश्च सुलसासुतान् । वीरंगको महाबाहुरेकैर्नैवेष्टुणावधीत् ॥ १६१ ॥
 संकीर्णत्वात् सुरंगायाः स रथी तज्जानश्च । यावदाकर्षयत्तावहूरेऽगान्मगधाधिपः ॥ १६२ ॥
 ततोऽर्धजरीयेन कृताकृतसमीहितः । वीरंगकस्तदखिलं चेटकाय व्यजिज्ञपत् ॥ १६३ ॥
 दुहितुर्हरणात्तेषां रथिकानां वधादपि । चेटको युगपज्जोपतोषान्यामन्यपूर्यत ॥ १६४ ॥
 सुज्येष्ठाचिन्तयदहो धिग्धिग्विषयगृध्रुता । सुखकांक्षिन्निरिदृक्षा यदाप्यन्ते विभ्रवनाः ॥ १६५ ॥
 इत्थं विरक्ता सुज्येष्ठा स्वयमापृष्ट्य चेटकम् । समीपे चन्दनार्यायाः परिब्रज्यामुपाददे ॥ १६६ ॥
 श्रेणिकोऽपि हि सुज्येष्ठे सुज्येष्ठे इति चिह्नणाम् । अत्र्यादपदजानानश्चिह्नाणां तत्र तस्त्रुषीम् ॥ १६७ ॥
 चिह्नाणकश्रयत्तस्मै सुज्येष्ठा न समागता । सुज्येष्ठायाः कनिष्ठाहं चिह्नाणेत्यभिधानतः ॥ १६८ ॥
 श्रेणिको व्याजहारैवं नायासोऽञ्जुमुधा मम । सुष्टु त्वमपि सुज्येष्ठा तस्या न-खलु हीयसे ॥ १६९ ॥
 चिह्नाणा पतिलाजेन जगिनीवञ्चनेन च । निकामं हर्षशोकाभ्यां समकालमलिप्यत ॥ १७० ॥
 श्रेणिकः पवनेनेव रथेनासह्यरंहसा । शीघ्रमाप स्वनगरं पश्चात्तस्याञ्जयोऽपि हि ॥ १७१ ॥

१ मेघान्तरितचन्द्रवत् । २ कृत चाकृत च समीहितं येन सः । ३ विषयलुब्धता । ४ अतिवेगवता ।

॥ नवमः सर्गः ॥

इतश्च यः सुदंष्ट्राहि कुमारो नौजुषः प्रभोः । उपसर्गानकृत स कचिद्धामेऽजवञ्जली ॥ १ ॥
 स कृष्याजीवकोऽन्येद्युः सीरेण ऋष्टुर्मुर्वराम् । यावत्प्रवृत्तस्तावत् श्रीवीरो ग्राममाययौ ॥ २ ॥
 स्वामिना तस्य बोधाय प्रेषितो गौतमोऽवदत् । किमिदं क्रियते दैवनिर्मुक्तमिति सोऽब्रवीत् ॥ ३ ॥
 ऋयोऽपि गौतमोऽवोचत् ह्युज्ज्वीविकयानया । जीवतस्तव किं सौख्यं किं वा सुचरितं ज्ञेयम् ॥ ४ ॥
 न केवलमिहैवेदं कष्टकृद्भ्रज कर्म ते । प्राणतिपातञ्चृषिष्ठं कष्टायान्यज्रवेष्वापि ॥ ५ ॥
 कर्मणोऽप्युष्य कष्टस्य कष्टं लक्षांशतोऽपि हि । क्रियते धर्मकार्ये चेत्कष्टान्तः स्यात्तदा खलु ॥ ६ ॥
 इत्यादि गौतमेनोक्तः स ऊचे साध्वहं त्वया । बोधितोऽद्य ज्ञवोषिष्ठं परिव्राजय मां ततः ॥ ७ ॥
 प्रबुद्ध इति विज्ञाय गौतमस्तमदीक्षयत् । गन्तुं श्रीवीरपादान्ते समं तेन चवाच च ॥ ८ ॥
 पप्रह्य ह्यदिकर्षिस्तं गन्तव्यं जगवन् क्व नु । गौतमोऽप्यवदत् साधो गन्तव्यमुपमजुरु ॥ ९ ॥
 ह्यलिकोऽप्यब्रवीदेवं न तुह्यः कोऽपि किं गुरुः कोऽपि स च स्यात्कीदृशो ननु १०
 अथाख्यगौतमोऽस्तीह मम विश्वगुरुर्गुरुः । चतुस्त्रिंशदतिशयः सर्वज्ञश्चरमो जिनः ॥ ११ ॥
 तच्छ्रुत्वा ह्यलिकमुनिः सर्वज्ञे प्रीतिमुपहन् । उपार्जयद्भोधिबीजं प्रययौ चानुगौतमम् ॥ १२ ॥

१ हलेन । २ पृथ्वीम् क्षेत्रमिति यावत् । ३ देवनियोग कर्म करोमीति सोऽब्रवीत् । ४ अमुष्य कष्टरूपस्य कर्मणो लक्षाशेनापि धर्मकार्ये कष्ट क्रियते चेत्सर्वकष्टस्यान्तो नाशः स्यात् । ५ मद्गुरुमपीपे ।

तीर्थं स्वार्थाय यास्यामीत्यापृष्ट्य तनयान् द्विजः । ययावूर्ध्वमुखोऽरण्यं शरण्यमिव चिन्तयन् ॥ १०९ ॥
 अत्यन्ततृपितः सोऽदन्नद्व्यां पयसे चिरम् । अपश्यत् सुहृदमिव देशे नानाद्रुमे हृदम् ॥ ११० ॥
 नीरं तीरतरुस्तपन्नपुष्पफलं द्विजः । ग्रीष्ममध्यंदिनार्कांशुकश्रितं काथवत् पयौ ॥ १११ ॥
 सोऽपाद्यथा यथा वारि ज्यूयो ज्यूयस्तृषातुरः । तथा तथा विरेकोऽथ तस्याचूत् कृमिजिः सह ॥ ११२ ॥
 स नीरुगासीत्क्रियद्भिरप्यहोचिह्नदांजसा । मनोज्ञावयवो जङ्गे वसन्तेनेव पादपः ॥ ११३ ॥
 आरोग्यहृष्टो ववले विप्रः क्षिप्रं स्ववेदमनि । पुंसां वैपुर्विशेषोत्थः शृंगारो जन्मजूमिषु ॥ ११४ ॥
 पुर्यां स प्रविशन् पौरैर्देहदो जातविस्मयैः । देदीप्यमानो निमुक्तनिर्मोकं इव पन्नगः ॥ ११५ ॥
 पौरैः पृष्टः पुनर्जात इवोद्धाधः कथं न्वसि । देवताराधनादस्मीत्याचचक्षे स तु द्विजः ॥ ११६ ॥
 स गत्वा स्वगृहेऽपश्यत् स्वपुत्रान् कुष्ठिनो मुदा । मयावज्ञाफलं साधु दत्तमित्यवदच्च तान् ॥ ११७ ॥
 सुतास्तेमेवमूचुश्च जवता तात निर्धृण । विश्वस्तेषु किमस्मासु^१ द्विवेदमनुष्ठितम् ॥ ११८ ॥
 लोकैराकुरुश्यमानः स राजन्नागत्य ते पुरम् । आश्रयज्जीविंकाचारं द्वारपालं निराश्रयः ॥ ११९ ॥
 तदात्र वयमायाता द्वाःस्थोऽस्मद्भर्मदेशनाम् । श्रोतुं प्रचलितोऽमुच्चतं विप्रं निजकर्मणि ॥ १२० ॥
 द्वारोपविष्टः स द्वारदुर्गणामग्रतो वलिम् । जन्मादृष्टमिवाशुं यथेष्टं कष्टितः क्षुधा ॥ १२१ ॥
 आकण्ठं परिशुक्लान्नदोषाद्ग्रीष्मोष्मणा च सः । उत्पन्नया तृषाकारि मरुपान्थ इवाकुलः ॥ १२२ ॥

१ विरेचनम् । २ वपुषो विशेषः स्वात्थ्यविशेषस्तदुत्थः शृंगारः शरीरशोभा जन्मभूमिषु प्रियो भवतीति शेषः । ३ निर्मोकः
 कचुकः । ४ नीरोगः । ५ हे निर्दय । ६ शत्रुणेव । ७ जीविकाया द्वारीभूतम् । ८ जन्मन्यदृष्टम् ।

मया किमचिन्नृतासि खंमिताज्ञासि वा क्वचित् । दुःस्वप्नदृश्वरी वासि नम्रकामासि वा प्रिये ॥ १८६ ॥
एवं राज्ञा सोपरोधं पृच्छयमाना कथंचन । तत्तादृगाख्यदापीतविषेव स्खलदद्वरम् ॥ १८७ ॥
दोहदं पूरधिष्यामीत्याश्वास्य नृपतिः प्रियाम् । कथं पूर्यो दोहदोऽयमित्यादिददध्यान्नयम् ॥ १८८ ॥
अन्नयोऽपि श्रेणिकस्योदरे शशकजंगलम् । तच्चर्मज्जादितं चक्रेऽथोत्तानं तमशाययत् ॥ १८९ ॥
श्रेणिकस्यानुज्ञया च ततो रहसि चिह्नणा । जघास मांसमव्यग्रा रक्षसामिव देवता ॥ १९० ॥
तस्यां च मांसं खादन्त्योमेवमेव महीपतिः । अधीती नदविद्यायामिवामूर्तमुहुर्मुहुः ॥ १९१ ॥
चिन्तयन्त्याः पतिं तस्याश्चक्रेपे हृदयं दृष्ट्वात् । गर्त्रे पुनश्चिन्तयन्त्याः दृष्ट्वात्तुल्लसति स्म च ॥ १९२ ॥
एवं बुद्धिप्रयोगेण चेलणा पूर्णदोहदा । आः पतिश्चस्मि पापाहमिति मोहमुपाययौ ॥ १९३ ॥
राजापि राड्यै तत्कालं स्वमद्वतमदर्शयत् । तद्दर्शनादहृद्यच्च पद्मिनीवार्कदर्शनात् ॥ १९४ ॥
गतेषु मासेषु नवस्वथ चेटकनन्दना । नन्दनं सा प्रसुषुवे मलयोर्वीव चन्दनम् ॥ १९५ ॥
आदिदेशाथ सा दासीं पितुर्वैर्येष दारकः । तत्क्वापि त्यज्यतां दूरे पापः पन्नैगपोतवत् ॥ १९६ ॥
दास्याशोकवनं गत्वा परित्यक्तः स शुव्यन्नात् । लर्पपादपदोत्पन्नगीर्वाण इव त्रासुरः ॥ १९७ ॥
तत्र तं बालकं त्यक्त्वा दास्यायान्ती महीचुजा । अप्रह्णि क्व गतासीति तादृगेव च साब्रवीत् ॥ १९८ ॥
अशोकवनिकां गत्वा राजाप्यालोक्ष्य तं सुतम् । दान्त्यां जग्राह पाणिभ्यां प्रीतः स्वामिप्रसादवत् ॥ १९९ ॥

१ दुःस्वप्नदृश्वरी । २ शशकमासम् । ३ अधीतमनेनेति तथा । ४ मूर्छाम् । ५ सर्पदारकवत् । ६ उपपादशय्यायामुत्पन्नदेववत् ।

श्रीबीरोऽपि ततः स्थानाद्विहरन् सपरिबुद्धः । सुरासुरैः सेव्यमानः पृष्ठचंपापुरीं ययौ ॥ १६६ ॥
 साढो राजा महासाढो युवराजश्च बान्धवौ । त्रिजगद्बान्धवं वीरं तत्र वन्दितुमेयतुः ॥ १६७ ॥
 श्रुत्वा तौ देशनां बुद्धौ जामेयं गागलिं स्वयम् । यशोमतीपिठयोः सुतं राज्येऽन्यपिचिताम् ॥ १६८ ॥
 अथ साढमहासाढौ विरक्तौ जवचासतः । श्रीमहावीरपादाब्जमूले जगद्गुरुव्रतम् ॥ १६९ ॥
 कालान्तरेण विहरन् जगवान् सपरिबुद्धः । चतुर्विंशदतिशयो ययौ चंपां महापुरीम् ॥ १७० ॥
 स्वामिनोऽनुज्ञया साढमहासाढपिसंयुतः । ततः पुरीं पृष्ठचंपां गौतमो गणञ्छयौ ॥ १७१ ॥
 ववन्दे गौतमं तत्र ज्ञातौ गागलिर्नृपः । तन्मातापितरावन्ये पौरमात्यादयोऽपि च ॥ १७२ ॥
 तत्रासीनः सुरकृते सौवर्णे कमलासने । इन्द्रजित्तिथ्यनुज्ञानो विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १७३ ॥
 गागलिः प्रतिबुद्धोऽथ राज्ये न्यस्य निजे सुतम् । दीक्षां गौतमपादान्ते पितृभ्यां सममाददे ॥ १७४ ॥
 स तैस्त्रिजिः साढमहासाढान्यां च समावृतः । चचाज गौतममुनिश्चंपायां वन्दितुं प्रभुम् ॥ १७५ ॥
 अनुगौतममायातां पंचानामपि वर्त्मनि । शुभ्रन्नाववशात्तेषामुदपद्यत केवलम् ॥ १७६ ॥
 प्राप्ताः सर्वेऽपि चंपायां पुर्यां तत्र जिनेश्वरम् । ते प्रदक्षिणयामासुः प्रणाम तु गौतमः ॥ १७७ ॥
 तीर्थं नत्वाथ ते पंच चेलुः केवलिपर्वदि । तानूचे गौतमो हन्त वन्दध्वं परमेश्वरम् ॥ १७८ ॥
 स्वाम्यूचे गौतमर्षे मा केवदयाशातनां कृथाः । गौतमोऽप्यहमयत्तान्मिथ्याष्टुकृतपूर्वकम् ॥ १७९ ॥
 खिन्नोऽथ गौतमो दध्यौ न किमुत्पत्स्यते मम । केवलज्ञानमिह च जवे सेत्स्यामि किं न हि ॥ १८० ॥

कृत्वा रूपान्तरं सोऽथ जातवैक्रियलब्धिकः । प्रविश्य सुखसागेहे सुधीर्जिज्ञासयाचत ॥ १७७ ॥
 पात्राय साधवे जिज्ञां ददामीति कृताश्रवा । याचमानायपि तस्मै सुलसा न ददौ तदा ॥ १७८ ॥
 ततश्च निःसृत्य पुराद्धारि प्रागोपुरस्य सः । विकृत्य ब्रह्मणो रूपमवतस्थे समाहितः ॥ १७९ ॥
 पद्मासनसमासीनश्चतुर्बाहुश्चतुर्मुखः । ब्रह्मसूत्र्यक्षसूत्री च जटामुकुटमंडितः ॥ १८० ॥
 सावित्रीसंयुतो हंसयानो धर्म दिदेश सः । पौराणां च मनोऽहर्षीत् साक्षाद्ब्रह्मेति मानिनाम् ॥ १८१ ॥
 बहिरस्ति स्वयं ब्रह्मेत्याहूतापि सखीजनैः । न ययौ सुलसा मिथ्यादृष्टिसंस्तवकातरा ॥ १८२ ॥
 अंबडश्च द्वितीयेऽहि याम्यायां गरुडासनः । शंखचक्रगदाशार्ङ्गं तस्थौ गोविन्दरूपपट्टत् ॥ १८३ ॥
 अपि विष्णुप्रवादेन लोकव्यामोहकारिणा । नाययौ सुलसा तत्र सम्यग्दर्शननिश्चला ॥ १८४ ॥
 अंबमोऽथ तृतीयेऽहि वारुणां वृषवाहनः । चंडैचूम्नो युतो गौर्या कृत्तिवासास्त्रिलोचनः ॥ १८५ ॥
 अस्मांगरागः खट्वांगी शूलपाणिः पिनाकचृत् । कपाली रुंडमाली च नानागणसमावृतः ॥ १८६ ॥
 आख्यधर्मं हरो भूत्वा पौराणां च मनोऽहरत् । परमश्राविका सा तु तं द्रष्टुमपि नाययौ ॥ १८७ ॥
 चतुर्थेऽहन्त्युत्तरस्यां स वप्रत्रयशोभितम् । दिव्यं समवसरणं विचक्रे स्फारतोरणम् ॥ १८८ ॥
 स्थितं तत्र जिनीचूय श्रुत्वा पौरा विशेषतः । कृश्या महत्यान्येयुस्तं ततो धर्मं च शुश्रुबुः ॥ १८९ ॥
 एवं सत्यप्यनायातां सुलसामंबमोऽथ ताम् । कंचित् क्षोत्रयितुं प्रैषीज्जत्वा सोऽपीत्यवोचत ॥ १९० ॥
 सुलसे समवसुतो विश्वस्वामी जिनेश्वरः । तदेहि जज्ञे तत्पादान् वन्दितुं किं विदं वसे ॥ १९१ ॥

१ कृतप्रतिज्ञा । २ मिथ्यादृष्टिपरिचयात् भीता । ३ चन्द्रो चूडाया यस्य सः । ४ चर्मवसनः ।

श्रेणिकोऽपि स्नेहलात्मा महेन महतान्यदा । पद्मावतीं राजपुत्रीं कूणिकेनोदवाहयत् ॥ ३१४ ॥
 श्रेणिकादथ धारिण्या सिन्धुरस्वप्नसूचितः । गर्भोऽञ्जजनयन्मेघवृष्टौ त्रमणदोहदम् ॥ ३१५ ॥
 राजादेशात्सोऽजयेनापूर्यताराध्य देवताम् । ततो मेघकुमार इत्याख्ययासूत सा सुतम् ॥ ३१६ ॥
 इतश्चैकः पुरा विप्रः प्रारेजे यष्टुमध्वरम् । तत्र दासं न्ययुक्तं दासोऽप्येवं तमब्रवीत् ॥ ३१७ ॥
 ददासि यदि मे शेषं तदा स्थास्यामि नान्यथा । विप्रोऽपि तत्प्रपेदंश्च दासोऽस्याद्यज्ञवाटके ॥ ३१८ ॥
 शेषं लब्धं स दासोऽपि साधुन्यः प्रददौ सदा । तत्प्रचावेण देवायुर्वध्वा मृत्वा दिवं ययौ ॥ ३१९ ॥
 दासजीवो दिवश्च्युत्वा श्रेणिकस्य सुतोऽब्रवत् । नन्दिपेणः स विप्रस्तु वज्रामानेकयोनिषु ॥ ३२० ॥
 इतश्चैकस्मिन्नरण्ये हस्तियूथे महीयसि । एकोऽञ्जदूथपः स्थाप्त्वा दिग्वारणकुमारवत् ॥ ३२१ ॥
 मेष जूद्यौवनेऽमुष्य वशौयूथस्य कामुकः । इति बुद्ध्या स कदञ्चं जातं जातममारयत् ॥ ३२२ ॥
 तच्छूथगाया एकस्याः कश्चिन्ना उदरेऽन्यदा । स विप्रजीवोऽवातारीज्जुर्विणी साप्यचिन्तयत् ॥ ३२३ ॥
 पापेनानेन मे पुत्रा बहवोऽपि विनाशिताः । पुत्रं केनाप्युपायेन रक्षिष्याम्यधुना पुनः ॥ ३२४ ॥
 इति निश्चित्य सा वातजम्भपादेव हस्तिनी । बज्रूव मायया कुंटा मन्दं मन्दं चचार च्च ॥ ३२५ ॥
 मान्ययूथपतेर्जोग्या चवत्वेपेति तां वशाम् । स्तोकं स्तोकं ब्रजन् यूथनाथस्तां प्रत्यपालयत् ॥ ३२६ ॥
 सातीव मन्दगा जूत्वा हस्तिनी तस्य हस्तिनः । अर्धयामेन यामेनामिलदह्ना पश्यहेन वा ॥ ३२७ ॥

१ उत्सेवेन । २ गजस्वप्नसूचितः । ३ बलेन दिग्गजसदृशः । ४ हस्तिनीना यूथस्य । ५ खड्गा । ६ कदाचिद्वर्धयामेनामिलत्
 कदाचिद्यामेनामिलदित्यादि ।

तान् वन्दितुं ययुः पौरास्तेज्यो धर्मं च शुश्रुवुः । न किं कौतूहलेनापि सुखसे गतवत्यसि ॥ ३०५ ॥
सुखसापि वज्रापे तं जानन्नपि किमन्यवत् । जडपस्येवं महाज्राग के ब्रह्माद्यास्तपस्विनः ॥ ३०६ ॥
हिंसितुं शस्त्रजालो ये स्त्रीजालः सेवितुं च ताः । कमाख्यास्यन्ति ते धर्ममधर्मनिरताः स्वयम् ॥ ३०७ ॥
भगवन्तं महावीरं जगदाप्तं निरीक्ष्य च । तद्धर्मं चोररीकृत्य जष्टुं तानुत्सहेत कः ॥ ३१० ॥

साधु साध्विति वदन्नथांवडः स्वं जगाम सदनं प्रमोदजाक् ।

धर्ममार्हितमनिन्द्यमुच्चैर्कह्युवाह सुखसापि सर्वदा ॥ ३११ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि हालिकप्रसन्नचन्द्रदुर्गरांकदे-
वश्रेणिकमावितीर्थकरत्वसालमहासालगौतमाष्टापदारोहणावडसुखसाचरितवर्णनो नाम नवमः सर्गः ॥

अशक्तैव वराकीयं मिलत्येव चिरादपि । इति हस्ती विशश्वास मायिन्निः को न वञ्च्यते ॥ ३३७ ॥
 सान्यदा दूरगे तस्मिन् यूथनाथे मतंगजी । तृणपूलं मूर्ध्नि कृत्वा प्रययौ तापसाश्रमम् ॥ ३३८ ॥
 पादेषु निपतन्ती सा मस्तके न्यस्तपूलका । अज्ञायि तापसैरेषा वराकी शरणाश्रिनी ॥ ३३९ ॥
 विश्वस्ता नव वत्से त्वमिति तैरुदिते सति । तत्राश्रमे सुखं सास्थात् पितृधान्नीव कन्यका ॥ ३४० ॥
 अन्यदा जातपुत्रा सा पुत्रं तत्राश्रमेऽमुचत् । स्वयं त्वरण्ये शूथान्तर्विचचार तथैव हि ॥ ३४१ ॥
 सा सतन्यं कलत्रायादादागत्यागत्य चान्तरा । शनैश्चाश्रमशाखीव ववृधे कलत्रोऽपि सः ॥ ३४२ ॥
 पक्वनीवारकवलैः सल्यकीकवलैरपि । प्रेम्णा निजं पोतमिव तापसास्तमपोषयन् ॥ ३४३ ॥
 अंके पर्यस्तिकां मूर्ध्नि जटामुकुटमुत्कटम् । स करेण व्यरचयत् पार्श्वे क्रीडंस्तपस्विनाम् ॥ ३४४ ॥
 कलशैः सिषिचुर्वृक्षांस्तापसास्तान्निरीक्ष्य च । सिषेच सोऽपि पयसापूर्वापर्यं निजं करम् ॥ ३४५ ॥
 एवं चाश्रमजान् वृक्षान् सिञ्चतः प्रतिवासरम् । चक्रुः सेचनक इति नाम तस्य तपस्विनः ॥ ३४६ ॥
 करसक्तोन्नतदन्तो मधुपिङ्गललोचनः । जृमिस्पृक्पुष्करकरः पूर्वार्सेनसमुन्नतः ॥ ३४७ ॥
 उच्चैःकुञ्जो लघुग्रीवः क्रमावनतवेणुकः । शुम्भेर्षदूनलांगूलो विंशत्या शोचिती नखैः ॥ ३४८ ॥
 अपरराग्देशयोर्नीचैरुच्चैर्गान्त्रदेशयोः । स सर्वलक्षणैर्युक्तः क्रमान्मदमुखोऽनवत् ॥ ३४९ ॥
 त्रिजिनिवेशकम् ॥

१ पितृगृहे । २ सत्यकी गजभक्ष्या नामौषधिविशेषः । ३ शुडादडः । ४ उन्नतपूर्वभागः । ५ क्रमेणावनत वेणुक पृष्ठभागे
 यस्य सः । ६ शुडादीषदूनं लागूल यस्य सः । ७ पार्श्वभागयोः ।

श्रेणिकोऽचिन्तयत् किञ्चित्प्रद्योतोऽत्र समापतन् । क्रूरग्रह इव कुब्जः कार्यो हतबलः कथम् ॥ ११७ ॥
 ततोऽञ्जयकुमारस्यौत्तिकयादिधियां निधेः । नृपतिमुखमैक्षिष्ट सुधामधुरया दृशा ॥ ११८ ॥
 यथार्थनामा राजानमञ्जयोऽथ व्यजिज्ञपत् । का चिन्तोऽजघिनीशोऽद्य भवेद्युक्तातिश्रिमम् ॥ ११९ ॥
 यदि वा बुद्धिसाधेऽर्थे शस्त्राशस्त्रिकथा वृथा । बुद्धिमेव प्रयोक्ष्ये तद्बुद्धिर्हि जयकामधुक् ॥ १२० ॥
 अथ बाह्येऽस्मिन्न्यानामावासस्थानञ्चमिषु । लोहसंपुटमध्यस्थान् दीनारान् स न्यचीखनत् ॥ १२१ ॥
 प्रद्योतनृपतेः सैन्यैस्ततो राजगृहं पुरम् । पर्यवेक्ष्यत ऋगौलः पयोधिसद्विहिरिव ॥ १२२ ॥
 अथैत्थं प्रेषयामास लेखं प्रद्योतनृपतेः । अन्नयो गुप्तपुरुषैः परुषेतरचापिन्निः ॥ १२३ ॥
 शिवादेवीचेक्षणयोर्ज्ञेदं नेष्टुं मनागपि । तन्मान्योऽसि शिवादेवीसंबन्धेनापि सर्वदा ॥ १२४ ॥
 तेनावन्तीश वल्मि त्वामेकान्तहितवाञ्छया । सर्वे श्रेणिकराजेन ज्ञेदितास्तव ऋजुजः ॥ १२५ ॥
 दीनाराः प्रेषिताः सन्ति तेज्यस्तान् कर्तुमात्मसात् । ते तानादाय बद्ध्वा त्वामर्पयिष्यन्ति मत्पितुः ॥ १२६ ॥
 तदावासेषु दीनारा निखाताः सन्ति तत्कृते । खानयित्वा पश्य को वा दीपे सत्यग्निमीकृते ॥ १२७ ॥
 विदित्वैवं स ऋषस्यैकस्यावासमचीखनत् । दन्धास्तत्र च दीनारास्तान् दृष्ट्वा स पलाययितः ॥ १२८ ॥
 नष्टे तत्र च तत्सैन्यं विद्वोऽब्ध्याब्धिमिवाखिलम् । हस्त्यन्वाद्याददे सारं मगधेन्द्रः समंततः ॥ १२९ ॥
 नासौरुन्धेन जीवेन वैयायुवाजेन वाजिना । ततः प्रद्योतनृपतिः कथंचित् स्वां पुरीं ययौ ॥ १३० ॥
 नृपा ये बध्नमुकुटा ये चान्येऽपि महारथाः । तेऽपि नेशुः काकनाशं हतं सैन्यं ह्यनायकम् ॥ १३१ ॥

१ मृदुभाषिभिः । २ नासापर्यन्तगतेन । ३ वायुवेगेन । ४ काक इव नष्ट इति तथा ।

तेनान्यदा पयः पातुं नदीतीरे प्रसर्पता । स पिता यूथपो दृष्टः कृत्वा युष्ममभार्यत ॥ ३४१ ॥
 स्वयं यूथपतिर्जिज्ञे चिन्तयामास चेतसि । अमुष्मिन्नाश्रमे मात्रा लब्धना ह्यस्मि रक्षितः ॥ ३४२ ॥
 रक्षितेन मयाकारि यत्पितुस्तन्ममापि हि । मा कार्पीदाश्रमेऽमुष्मिन्नातृत्रातोऽपरो गजः ॥ ३४३ ॥
 इति संचिन्त्य निःशेषं व्रंक्त्वा तं तापसाश्रमम् । अकृतालक्ष्यसंस्थानं स नद्योष इव स्थलम् ॥ ३४४ ॥
 दास्यते नाश्रमे सौख्यं दुरात्मेति तपस्विनः । तं गजं श्रेणिकायाख्यद्राजार्हं सर्वलक्षणैः ॥ ३४५ ॥
 श्रेणिकोऽपि द्रुतं गत्वा तं बद्ध्वा कैरिकुञ्जरम् । समानयत् कौतुकिनः सेनांगेषु हि चूचुजः ॥ ३४६ ॥
 प्रसह्यासह्यस्थामापि स्तंजेऽवध्यत स द्विपः । किमसाध्यं मनुष्याणामजेद्यमिव पार्थसाम् ॥ ३४७ ॥
 निस्पन्दकरत्नांगूलकर्णतालः क्रुधा च सः । तस्यावाल्लिखित इव त्रिपैदीवर्जितोऽपि सन् ॥ ३४८ ॥
 दिष्ट्याञ्जुदाश्रमर्क्षेममिति ते प्रीतचेतसः । तापसा एत्य तं नागमालौ नितमतर्जयन् ॥ ३४९ ॥
 दालितः पालितोऽस्माद्भिः पोषितो वर्धितोऽसि च । स्वस्थानघातको रे त्वमाश्रयाश इवाञ्जवः ॥ ३५० ॥
 अस्माकं बलदुर्मत्तेनाश्रमोऽञ्जलि यत्त्वया । तत्कर्मणः फलमिदं प्राप्तोऽस्यालानसौहृदम् ॥ ३५१ ॥
 गजोऽपि चिन्तयामास नूनमेजिस्तपस्विभिः । उपायरचनां कृत्वा प्रापितोऽहमिमां दशाम् ॥ ३५२ ॥
 अत्रांक्षीन्मँल्लु स क्रुधः स्तंभं कदलीकांडवत् । अत्रोदयच्च त्रभिति बन्धनं विसर्तंतुवत् ॥ ३५३ ॥
 सोऽन्यरथं दधावेऽद्याध्माततान्मारुणाननः । विक्षिपन्नतिदूरेण तापसान्मधुपानिव ॥ ३५४ ॥

१ आदौ जातः पश्चात्जातः । २ गजश्रेष्ठम् । ३ जलानां यथाऽभेदं नास्ति किञ्चित्ताया । ४ गजपादबन्धनरहितोऽपि । ५ आलान-
 बद्धम् । ६ आश्रयमेवाश्रातीति तथाभिरित्यर्थः । ७ शीघ्रम् ।

ते विमुश्येत्युत्तस्य शंखे विषमोदकान् । तद्भस्त्राशंखं चान्यत् समंतादप्यपाहरन् ॥ १७६ ॥
 वर्त्म कियदप्युल्लंघ्य नदीरोधसि शंखलम् । तन्नोक्तुमवतस्थे सोऽञ्जवन्नशकुनान्यथ ॥ १७७ ॥
 शकुनज्ञस्तु सोऽनुक्तवोत्थाय दूरं ययौ ततः । ह्रुधितो चोक्तुकामोऽञ्ज्वारितः शकुनैः पुनः ॥ १७८ ॥
 दूरं गत्वा चोक्तुकामः शकुनैर्वारितः पुनः । ततो गत्वा स तत्सर्वं प्रद्योतस्य न्यवेदयत् ॥ १७९ ॥
 ततो राज्ञा समाहूय तत्पृष्टः श्रेणिकात्मजः । पार्थेयचस्त्रामाधाय जगाद मतिमानिदम् ॥ १८० ॥
 अस्ति दृष्टिविपोऽत्राहिर्ज्व्यसंयोगसंभवः । असौ दग्धो जवेन्नूनं चस्त्रामुद्घाटयेद्यदि ॥ १८१ ॥
 ततः पराङ्मुखोऽरण्ये मोच्य इत्यजयोदिते । तथैव मुमुचे सद्यो दग्धा वृक्षा मृतश्च सः ॥ १८२ ॥
 विना बन्धनमोक्षं त्वं वरं याचस्व मामिति । नृपेणोक्तोऽजयोऽवादीद्व्यासीञ्जितोऽस्तु मे वरः ॥ १८३ ॥
 इतश्च चंडप्रद्योतराजस्य श्रीरिवोदधेः । अञ्जव्वासवदत्तेति सुतांगारवतीजवा ॥ १८४ ॥
 धात्रीजनैर्लोहयमाना वर्धमाना क्रमेण सा । राज्यलक्ष्मीरिव साक्षोजमे राजगृहांगणे ॥ १८५ ॥
 सर्वलक्षणसंपूर्णं विनयादिगुणान्विताम् । पुत्रादप्यधिकां मेने राजा तामतिवत्सलः ॥ १८६ ॥
 आत्मानुरूपगुर्वन्ते साध्यैष्ट सकलाः कलाः । गान्धर्ववेद एवैकोऽवाशिष्यत गुरुं विना ॥ १८७ ॥
 राजापृष्ठश्च सचिवं बहुदृष्टं बहुश्रुतम् । जावी को नाम दुहितुर्गान्धर्वाध्यापने गुरुः ॥ १८८ ॥
 प्रायेण राजपुत्रीणां गतानां पतिवैश्मनि । पत्युर्विनोदे गान्धर्वकलैव ह्युपयोगिनी ॥ १८९ ॥
 मंत्री प्रोवाच गान्धर्वधुरीणानां शिरोमणिः । संप्रत्युदयनो राजा मूर्तिरन्यैव तुंबूरोः ॥ १९० ॥

१ पार्थेये । २ तस्य भस्त्राया पोटलिकाया स्थितं शंखलम् । ३ तुबरुर्गान्धर्वविशेषः ।

यदि तां चैव तां चैव तां चैवायतलोचनाम् । न हरामि नृपस्थार्थे नाहं योगन्धरायणः ॥ २३५ ॥
 गच्छंश्च चंद्रप्रद्योतस्तस्य वाचं ससौष्ठवाम् । आकर्ण्य तं निरेक्षिष्ट दुःकटाक्षेण चक्षुषा ॥ २३६ ॥
 योगन्धरायणोऽप्याशु परेषामिगितादिभिः । जावज्ञोऽवन्तिनृपतिं विवेद कुपितं तदा ॥ २३७ ॥
 कौशाम्बीपतिगृह्यत्वमपाकर्तुं स आत्मनः । प्रत्युत्पन्नधियां धुर्य इदमौपधिकं व्यधात् ॥ २३८ ॥
 मुक्त्वा सर्वयानमुध्वस्थः प्रेतातिविकृताकृतिः । मूत्रयन् व्यञ्जयामास जूताविष्टत्वमात्मनः ॥ २३९ ॥
 पिशाचकी कश्चिदसाविति ज्ञात्वा नृपोऽपि हि । सद्यः कोपं निजग्राह निपादीव मतंगजम् ॥ २४० ॥
 ततश्च चंरुप्रद्योतो गत्वोद्यानेऽनवद्यवाक् । गान्धर्वगोष्ठीमारेन्ने स्मरद्विपमहौपधम् ॥ २४१ ॥
 गान्धर्वकौशलं ऋष्टुं नवं प्रद्योतचूपतिः । आहूत्वासवदत्तां च वत्सराजं च कौतुकी ॥ २४२ ॥
 ऊचे प्रद्योततनयां वत्सराजः शुचानने । आरुह्येज्रीं वेगवतीं गन्तुं कालोऽयमावयोः ॥ २४३ ॥
 सद्यो जितमरुद्देगां ततो वेगवतीमित्रीम् । आनाययदवन्तीशदुहितोदयनाज्ञया ॥ २४४ ॥
 कक्षायां बध्यमानायां सा ररास च हस्तिनी । श्रुत्वा तद्रसितं चैवमन्धमौहूर्तिकोऽवदत् ॥ २४५ ॥
 कक्षायां बध्यमानायां यथा रसति हस्तिनी । योजनानां शतं गत्वा प्राणत्यागं कश्चिदति ॥ २४६ ॥
 वसन्तको ह्रास्तिपकोऽवभाषदुदयनाज्ञया । चतस्रो मूत्रघटिकाः कश्चिन्मूर्ध्वयोर्ध्वयोः ॥ २४७ ॥
 वत्सराजो धौपवतीपाणिः प्रद्योतनन्दना । काञ्चनमाला वसन्तश्चारोहंस्तामश्रु द्विपीम् ॥ २४८ ॥
 योगन्धरायणोऽप्येत्य नूनोद करसंज्ञया । याहि याहीत्युदयनं सोऽपि गच्छन्नदोऽवदत् ॥ २४९ ॥

१ कौशाम्बीपतिरुदयनस्तस्य पक्षीयत्वम् । २ अधोवस्त्रम् । ३ वीणापाणिः । ४ उदयनोऽपि ।

यस्त्वय्यपि दधौ दृष्टिं गुढमंकाकारधारिणीम् । तमाशुशुक्रुणिः साक्षादालप्यालमिदं हि वा ॥ ३६ए ॥
त्वह्वासनस्य साम्यं ये मन्यन्ते शासनान्तरैः । विषेण तुद्व्यं पीयूषं तेषां हन्त हतात्मनाम् ॥ ३७० ॥
अनेनमूका चूयासुस्ते येषां त्वयि मत्सरः । शुभ्रोदकाय वैकट्यमपि पापेषु कर्मसु ॥ ३७१ ॥
तेभ्यो नमोऽञ्जलिरयं तेषां तान्समुपास्महे । त्वह्वासनामृतरसैर्यैरात्मासिच्यतान्वहम् ॥ ३७२ ॥
युवे तस्यै नमो यस्यां तव पादनखांशवः । चिरं चूभामणीयन्ते ब्रूमहे किमतः परम् ॥ ३७३ ॥
जन्मवानस्मि धन्योऽस्मि कृतकृत्योऽस्मि यन्मुहुः । जातोऽस्मि त्वज्जुणग्रामरामणीयकलंपटः ॥ ३७४ ॥
इत्यञ्जिष्टुत्य विरते श्रेणिके परमेश्वरः । पीयूषवृष्टिदेशीयां विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ३७५ ॥
श्रुत्वा तां देशनां ऋतुः सम्यक्त्वं श्रेणिकोऽश्रयत् । श्रावकधर्मं त्वज्रयकुमाराद्याः प्रवेदिरे ॥ ३७६ ॥
देशनान्ते जगन्नाथं प्रणम्य श्रेणिको नृपः । ग्रीतः स्वामिगिरा ग्रीतैः सुतैः सह ययौ गृहे ॥ ३७७ ॥
श्रेणिकं धारिणीं चाथ ज्वल्या विरचिताञ्जलिः । कुमारो मेघकुमार उदारोक्तिकर्थजिज्ञपत् ॥ ३७८ ॥
पालितो लालितश्चास्मि युवान्यां सुचिरं ह्यहम् । श्रमायैव ह्यचूवं वां प्रार्थये तु तत्राप्यदः ॥ ३७९ ॥
अनन्तदुःखसंजारात्संसारोऽस्म्यहम् । संसारोच्चारकश्चार्हन् स्वयमेवान्न तिष्ठति ॥ ३८० ॥
तन्मामद्यानुमन्येथां प्रव्रजामि यथाधुना । संसारजीरुशरणश्रीवीरचरणान्तिके ॥ ३८१ ॥
तावप्येवं वज्रापाते व्रतं नेपत्करं खलु । कुमार सुकुमारस्त्वं कथमेतच्चरिष्यसि ॥ ३८२ ॥
मेघोऽप्यूचे जवाङ्गीतः सुकुमारोऽप्यहं व्रतम् । करिष्ये दुष्करमपि तदिदानीं प्रसीदतम् ॥ ३८३ ॥

अन्यदा गणजुद्धेवसुधर्मस्वामिनोऽन्तिके । प्रव्रज्यामग्रहीत् कोऽपि विरक्तः काष्ठचारिकः ॥ ३९४ ॥
 विहरन् स पुरे पौरैः पूर्वावस्थानुवादिभिः । अजत्स्यतोपाहस्तागर्ह्यतापि पदे पदे ॥ ३९५ ॥
 नावज्ञां सोढुमीशोऽत्र ततो विहरतान्यतः । इति व्यञ्जययत् स श्रीसुधर्मस्वामिनं गुरुम् ॥ ३९६ ॥
 सुधर्मस्वामिनान्यत्र विहारक्रमहेतवे । आपृच्छयताञ्जयः पृष्ठेन ज्ञापितस्तच्च कारणम् ॥ ३९७ ॥
 दिनमेकं प्रतीहृध्वमूर्ध्वं यत्प्रतिजाति वः । तद्विधत्तेत्ययाचिष्ट प्रणम्य श्रेणिकात्मजः ॥ ३९८ ॥
 सोऽथ राजकुलात् कृष्ण रत्नकोटित्रयीं वहिः । दास्याम्येतामेतै लोकाः पटहेनेत्यघोषयत् ॥ ३९९ ॥
 ततश्चैयुर्जनाः सर्वेऽप्यवोचदञ्जयोऽप्यदः । जलामिस्त्रीवर्जको यस्तस्य रलोच्चयोऽस्तव्यम् ॥ ४०० ॥
 लोकोत्तरमिदं लोकः स्वामिन् किं कर्तुमीश्वरः । इति तेष्वान्नापमाणेष्वञ्जयोऽपीत्यन्नापत ॥ ४०१ ॥
 यदि वो नेदृशः कश्चिज्जलकोटित्रयं ततः । जलामिस्त्रीमुचः काष्ठचारिणोऽस्तु महामुनेः ॥ ४०२ ॥
 सम्यगीदृगयं साधुः पात्रदानस्य युज्यते । मुधासौ हसितोऽस्माच्चिरिति तैर्जगदेऽञ्जयः ॥ ४०३ ॥
 अस्य ज्ञत्सोपहासादि न कर्तव्यमतः परम् । आदिष्टमन्त्रयेनेवं प्रतिपद्य ययुर्जनाः ॥ ४०४ ॥
 एवं बुद्धिमहांजोधिः पितृभक्तिपरोऽञ्जयः । निरीहो धर्मसंसक्तो राज्यमन्वशिष्यपितुः ॥ ४०५ ॥
 वर्तमानः स्वयं धर्मे स प्रजा अन्यवर्तयत् । प्रजानां च पशूनां च गोपायत्ताः प्रवृत्तयः ॥ ४०६ ॥
 राजचक्रे जजागार यथा द्वादशधा स्थिते । तथा श्रावकधर्मेऽपि सोऽप्रमद्वरमानसः ॥ ४०७ ॥

१ पृच्छन्नभयः कारणं ज्ञापितः । २ पश्चाद्यत्यतिभाति शुष्माकं तद्विधत्त । ३ हे लोका एत आगच्छत । ४ गा पृथ्वी पालयन्ति
 इति गोपा राजानः पशुपक्षे गा धेनुः पालयन्तीति गोपास्तेषामधीनाः ।

तदा चैकस्य योतस्य षण्मास्युत्पातयोगतः । अमतोऽगात् पयोराशौ विद्युन्माद्री ददर्श तम् ॥ ३८३ ॥
तमुत्पातं स संहृत्य सद्यः सांयान्निकाय तम् । समुजं प्रतिमार्गं कश्चयित्वा समार्षयत् ॥ ३८३ ॥
ऊचे च तं स्वस्ति तुभ्यमिदं निरुपजवम् । सिन्धुसौवीरविषये त्वं वीतजयपत्तनम् ॥ ३८४ ॥
ततश्चतुष्पथे स्थित्वा कुर्वीथा हन्त घोषणाम् । देवाधिदेवप्रतिमा गृह्णतां गृह्णतामिति ॥ ३८५ ॥
सांयान्निकोऽपि तत्कालं प्रतिमायाः प्रजावतः । नदीमिव नदीनाश्चमुत्तीर्षे तटमासदत् ॥ ३८६ ॥
सिन्धुसौवीरदेशेषु गत्वा वीतजये पुरे । स्थित्वा चतुष्पथे चक्रे तथैवाधोपणं स ताम् ॥ ३८७ ॥
तापसन्नक्तस्तत्रागादुदायननृपः स्वयम् । त्रिदंढिनो विजन्मानस्तापसाश्चापरेऽपि च ॥ ३८८ ॥
विष्णुं ब्रह्माणमीशानमिष्टं देवमथापरम् । स्मृत्वा लोकाः कुगरेणाजमुत्तं काष्ठसंपुटम् ॥ ३८९ ॥
तत्र स्वरुचि लोकेन मुच्यमाना निरन्तरम् । आयसा अप्यन्नज्यन्त कुगारास्त्रापुषा इव ॥ ३९० ॥
इत्याश्चर्यप्रसक्तस्य राज्ञो दिनेमुखादपि । ललाटतपतपनो मध्याह्नसमयोऽभवत् ॥ ३९१ ॥
जोजनानतिक्रमं ज्ञात्वा राज्ञो राज्ञी प्रजावती । आह्लातुमादिशच्चेदीं पैतिन्नक्तोचितं ह्यदः ॥ ३९२ ॥
राज्ञापि जष्टुमाश्चर्यं तदाङ्गता प्रजावती । तत्रागात्तदष्टुच्च राजाप्यकथयत्तथा ॥ ३९३ ॥
ऊचे च राज्ञी देवाधिदेवा ब्रह्मादयो न हि । देवाधिदेवो जगवानेकोऽर्हन् परमेश्वरः ॥ ३९४ ॥
तदर्हत्प्रतिमैवेह चविष्यति न संशयः । ब्रह्मादिनामस्मरणत् प्रदत्ते दर्शनं न सा ॥ ३९५ ॥
एषाहं दर्शयिष्यामि प्रतिमामर्हतः प्रन्नोः । तन्नामस्मरणदेव लोकाः पश्यत कौतुकम् ॥ ३९६ ॥

१ ऋ गतौ इत्यस्माद्धातोर्लोपि मध्यमपुरुषैकवचनम् । २ प्रातःकालात् । ३ पतिभक्ताया उचितम् ।

तथास्थं शशकं दृष्ट्वा करुणापूर्णमानसः । उत्क्षिप्तपाद एवास्थान्निपदीभृन्मदादिव ॥ ३९९ ॥
 सार्धाद्दृष्ट्यहादवे शान्ते जीवा जग्मुः शशादयः । त्वमपि ह्युत्तृपाक्रान्तः पानीयाय प्रधावितः ॥ ४०० ॥
 चिरोद्धरणखिन्नैकांघ्रित्वाच्च न्यपतः क्षितौ । ह्युत्तृण्णाक्लेशविवशस्त्रयहान्मृत्युं त्वमासदः ॥ ४०१ ॥
 शशानुकंपापुण्येनाधुना राजसुतोऽत्रवः । लब्धं कथंचिन्मानुष्यमिदं नयसि किं मुधा ॥ ४०२ ॥
 अन्येकं शशकं त्रातुं कष्टमस्थास्तथा तदा । साध्वंघ्रिघट्टनात्कष्टात् प्रणष्टोऽस्यधुना कथम् ॥ ४०३ ॥
 एकजीवाचयदानफलमीदृक्षमासदः । सर्वजीवाचयदानं प्रतिपन्नोऽसि साधु तत् ॥ ४०४ ॥
 पालय प्रतिपन्नं स्वं त्रवांचोधिं समुत्तर । मानुष्यं दुर्लभं ह्रीदं तत्समुत्तारणकृमम् ॥ ४०५ ॥
 इति स्वामिगिरा मेघकुमारोऽनृद्धते स्थिरः । चक्रे मिथ्या दुःकृतं च तेपे च विविधं तपः ॥ ४०६ ॥
 पालयित्वा व्रतं सम्यग्भृत्याभूद्विजये सुरः । ततश्चतुर्था विदेहेषूपद्य मोक्षं स यास्यति ॥ ४०७ ॥
 स्वामिदेशनयान्येद्युर्बुध्नो व्रतजिघृक्षया । आप्रपन्ने नन्दिषेणः कथंचिच्छ्रेणिकं नृपम् ॥ ४०८ ॥
 स पित्रानुमतोऽचालीद्व्रतादानाय वेश्मतः । ऊचै देवतया चैवमन्तरीक्षतलस्थया ॥ ४०९ ॥
 किमुत्सुकायसे वत्स प्रव्रज्याग्रहणं प्रति । चारित्रावारकं जोगफलं कर्मास्ति यत्तव ॥ ४१० ॥
 किंचित्कालं प्रतीक्षस्व गृहे तत्कर्मणः क्षये । प्रव्रज्यां प्रतिपद्यथा नाकाले फलति क्रिया ॥ ४११ ॥
 चारित्रावारकं कर्म साधुसंगजुषो मम । करिष्यति किमित्युक्त्वा स ययौ स्वामिनोऽन्तिके ॥ ४१२ ॥
 तथा निषिद्धो चर्त्रीपि रभसेन चृशायितः । प्रत्यपादि परिब्रज्यां तत्पादकमलान्तिके ॥ ४१३ ॥

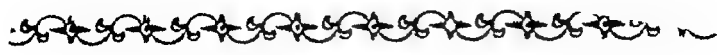
१ अंगीकृत व्रतमिति यावत् । २ साधुकर्मजुष इति पाठान्तरम् ।

साधुभिः सोऽन्वशास्येवं धर्मो हि शरणं ज्ञेयं । धर्माशौ च परीक्षित देवं धर्मं गुरुं सुधीः ॥ ४४० ॥
 देवोऽष्टादशनिर्देवैर्मुक्तो धर्मो दयान्वितः । गुरुश्च ब्रह्मचार्येव निरारंजपरिग्रहः ॥ ४४१ ॥
 एवमाद्युपदेशेन प्रत्यबुध्यत पार्थिवः । जिनधर्मश्च तस्याञ्जृष्टुत्कीर्णं इव स्थिरः ॥ ४४२ ॥
 प्रत्यङ्गीचूय देवोऽर्हर्क्षमे संस्थाप्य पार्थिवम् । तिरोदधे पार्थिवोऽथ स्वमास्थानीस्थमैकत ॥ ४४३ ॥
 देवतत्त्वगुरुतत्त्वधर्मतत्त्वाधिवासितः । तदाप्रचृत्यञ्जृस्तम्भगुदायनमहीपतिः ॥ ४४४ ॥
 इतश्च गान्धारदेशजन्मा गान्धारनामकः । शाश्वतीरहं प्रतिमा वैताढ्येऽगाविविन्दिषुः ॥ ४४५ ॥
 वैताढ्यमूले तस्थौ चोपवासैस्तद्विद्वद्या । तुष्टा शासनदेवी च तदीप्सितमपूरयत् ॥ ४४६ ॥
 कृतकृत्यं च तं देवी वैताढ्यस्य तलेऽमुचत् । ददौ चाष्टोत्तरं तस्मै कामदं गुलिकाशतम् ॥ ४४७ ॥
 द्विद्वैकां गुलिकां वक्त्रे स दध्यौ वन्दिषीय यत् । देवाधिदेव प्रतिमां श्रीवीतन्नयपत्तने ॥ ४४८ ॥
 इति चिन्तासममपि सोऽथ वीतन्नयं ययौ । देवाधिदेवप्रतिमां तेन कुब्जाप्यवन्दयत् ॥ ४४९ ॥
 शरीरापाटवं चाञ्जान्धारस्यापरेऽहनि । तं च प्रतिजजागार कुब्जार्हर्क्षमवत्सला ॥ ४५० ॥
 गान्धारोऽपि स्वमासन्नमवसानं विदन् सुधीः । कुब्जार्थै गुलिकाः प्रादात्प्रज्यां स्वयमाददे ॥ ४५१ ॥
 रूपार्थिनी कुरूपा सा द्विद्वैकां गुलिकां मुखे । उपपादजवेवाञ्जृद्वाग्दिव्याकारधारिणी ॥ ४५२ ॥
 सुवर्णवर्णसर्वांगा साञ्जृगुलिकया तया । ततोऽन्यधत्त सर्वोऽपि सुवर्णगुलिकेति ताम् ॥ ४५३ ॥
 साथ द्वितीयां गुलिकां मुखे कृत्वेत्यचिन्तयत् । वृथैव रूपमीदृजोऽनुरूपश्चेत् पतिर्न हि ॥ ४५४ ॥

पष्ठाष्टमप्रचृतीनि तथ्यमानस्तपांसि सः । व्यहृष्टाप्रतुष्टाणां सार्धं ग्रामाकरपुरादिषु ॥ ४१४ ॥
 निषण्णो गुरुपादान्ते सहमानः परीषहान् ॥ ४१५ ॥
 स सूत्रमथ सूत्रार्थं नित्यमेव व्यजावयत् । निषण्णो गुरुपादान्ते सहमानः सोऽधिकम् ॥ ४१६ ॥
 रोहुं तपोन्निः स्ववपुः कश्यामास सोऽधिकम् ॥ ४१७ ॥
 चकारातापनां घोरां स्मशानादिषु ऋमिषु ॥ ४१८ ॥
 समारेजे प्रव्रज्याजंगकातरः ॥ ४१९ ॥
 स्वमुद्रं समारेजे प्रव्रज्याजंगकातरः ॥ ४२० ॥
 समानस्य शस्त्रेण शस्त्रं कुंठीचकार च ॥ ४२१ ॥
 वन्दधेदं चकारास्य देवता व्रतवारणी । समानस्य शस्त्रेण शस्त्रं कुंठीचकार च ॥ ४२२ ॥
 विषं सुमूर्णैरदतस्तस्यावीर्यं चकार सा । वहौ च विशतो वहिर्महायाकृत शीतलम् ॥ ४२३ ॥
 तं धृत्या देवतोवाच न किं स्मरसि मष्टचः ॥ ४२४ ॥
 तत्प्रतीपं मुधैव त्वमेवमुत्तिष्ठसेऽन्वहम् ॥ ४२५ ॥
 नातं शोभयफलं कर्माशुक्त्वाक्षेपुं जिना अपि । तत्प्रतीपं मुधैव त्वमेवमुत्तिष्ठसेऽन्वहम् ॥ ४२६ ॥
 त्रिद्वार्थं निर्जगामैकश्चिकीर्षुः पष्ठपारणम् ॥ ४२७ ॥
 इत्युक्तः स तथैकाकिविहारपरिकर्मचतुः । त्रिद्वार्थं निर्जगामैकश्चिकीर्षुः पष्ठपारणम् ॥ ४२८ ॥
 धर्मलाजेन वेदयावेदम विवेश सः । धर्मलाजेन वेदयावेदम विवेश सः ॥ ४२९ ॥
 इति वेदया सोपहासं विकारात् प्रत्युवाच तम् ॥ ४३० ॥
 न नोऽर्थो धर्मलाजेन धर्मलाजोऽस्तु केवलम् । इति वेदया सोपहासं विकारात् प्रत्युवाच तम् ॥ ४३१ ॥
 किमिति विचिन्त्य सः । कृष्ण तीव्रतुणं लब्ध्या रत्नराशिमुपातयत् ॥ ४३२ ॥
 स तस्मान्निर्ययौ गृहात् । ससंप्रमा सापि वेदयानुधान्येति तमन्यधात् ४३३ ॥
 इत्युक्तः स तस्मान्निर्ययौ गृहात् । ससंप्रमा सापि वेदयानुधान्येति तमन्यधात् ४३४ ॥

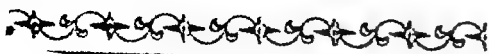
१ तिरस्काराय । २ इन्द्रियषु राषवान् ।

५ द्रव्यलाभः ।

दुःखानुभवभूयिष्ठे किं ज्ञेयं स्मिन्नशाश्वते । ज्ञेयसत्कर्म येनाहं गच्छेयं न हि दुर्गतिम् ॥ ५२७ ॥
 इत्यादिका ध्रुवाः पञ्च शतानि कपिलो जगौ । सर्वाः प्राकृतवन्धेन श्रव्यरागेण बन्धुरा ॥ ५२८ ॥
 ध्रुवासु गीयमानासु कपिलेन महर्षिणा । ते चौराः प्रत्यबुध्यन्त कस्यां वित्कश्चिदेव च ॥ ५२९ ॥
 ततः शतानि पञ्चापि चौराणां स महामुनिः । पर्यव्राजयदेतज्जि दृष्टं तज्ज्ञानचक्षुषा ॥ ५३० ॥
 पुरे राजगृहे देवाधिदेवाणां प्रगृह्य सः । ब्रह्मर्षिः कपिलोऽत्रैव त्वत्पुरीमस्ति पावयन् ॥ ५३१ ॥
 केवल्येष स्वयंबुधः श्वेताम्बरशिरोमणिः । कर्ता प्रतिष्ठां कोऽप्येष पुण्यानामुदयस्तव ॥ ५३२ ॥
 ततश्चावन्तिनाथेन प्रार्थितः कपिलो मुनिः । प्रत्यष्टात् प्रतिमां मंत्रपूतचूर्णानि निक्षिपन् ॥ ५३३ ॥
 चर्चयित्वा च धिया च दोन्यामुद्धृत्य पार्थिवः । तां तद्धनो धनमिव हृद्वारे प्रतिमां दधौ ॥ ५३४ ॥
 न्यधादनिलवेगस्य स्कन्धे तां प्रतिमां नृपः । तदन्तरा सैनिकवदारूढोऽधारयत् स्वयम् ॥ ५३५ ॥
 देवान्प्रियोगयानेन्योऽप्यतिवेगेन दन्तिना । गत्वा वीतजये दास्यै प्रतिमां तां समर्पयत् ॥ ५३६ ॥
 सापि तां प्रतिमां चैत्ये न्यस्यादाय पुरातनीम् । आगाहासीं प्रतिमां च नृपोऽप्यारोपयद्विपम् ॥ ५३७ ॥
 राजापि गजमारुह्यावन्तीं प्राप तथा द्रुतम् । समागतेवान्निमुखं यथा सा पुर्यलक्ष्यत ॥ ५३८ ॥
 वणिजो विदिशापुर्यां ज्ञायलस्वामिनोऽन्यदा । गोशीर्षिकाष्टप्रतिमा विद्युन्माद्विप्रकाशिता ॥ ५३९ ॥
 राज्ञा कुञ्जिकया चापि पूजनाय समर्पिता । तयोस्तदपि बह्वे तद्विपयासक्तयोः सदा ॥ ५४० ॥
 ॥ युग्मम् ॥

१ मनोहररागेण । २ कस्याचिद्भुवाया गीयमानाया सत्याम् । ३ श्रीवीराज्ञाम् । ४ तव पुरी पवित्रयन् । ५ नियोगिवत् ।

तपो दुष्करमुज्ज्वलं जोगान् शुंक्ष्व मया सह । त्यज्यामि सर्वथा प्राणान् प्राणनाथाहमन्यथा ॥ ४२८ ॥
 जूयो जूयस्तयेत्युक्तो जोगान् दोषान् विदन्नपि । जोग्यकर्मवशात्तस्याः प्रत्यपादि वचोऽथ सः ॥ ४२९ ॥
 दशाधिकान् वानुदिनं बोधयिष्यामि नो यदि । तदादास्ये पुनर्दीक्षां प्रतिज्ञामिति चाकृत ॥ ४३० ॥
 त्यक्तपिंलिङ्गः सोऽवात्सीत्तजृहे चिन्तयन् सदा । दीक्षानिषेधिकां वाचं देवताया जिनस्य च ॥ ४३१ ॥
 जोगान् सह तयायुंक्त सोऽन्वहं च दिनान्दश । प्रबोध्य ज्ञानार्थं दीक्षार्थं प्रैषीदुपजिनेश्वरम् ॥ ४३२ ॥
 क्षीणेऽन्यदा जोगफले तस्य बोधयतः सतः । नवाबुधञ्जनाष्टकजातीयो दशमो न तु ॥ ४३३ ॥
 तस्मिन्नबुध्यमाने सा वेश्या रसवतीं कृताम् । आचख्यौ नन्दिपेणाय समयज्ञा मुहुर्मुहुः ॥ ४३४ ॥
 सोऽपूर्णान्निग्रहो ज्ञोक्तुं नोत्तस्यौ किं तु सादरम् । तं टंकं बोधयन्नस्याजीर्त्तिर्विविधजंगिज्जिः ॥ ४३५ ॥
 तदा बोवाच तं वेश्या प्राक्सिद्धान्नं विरस्यन्नूत् । जूयो निष्पन्नमस्त्यन्नं किं विलंबयसि प्रज्जो ॥ ४३६ ॥
 नन्दिपेणोऽप्यबोचतां बोधितो दशमो न हि । अहमेवाद्य दशमः प्रव्रजिष्यामि तत्पुनः ॥ ४३७ ॥
 इत्युक्त्वा तां नन्दिपेणो युक्तं जोग्यफलं विदन् । निर्गत्य स्वामिनः पार्श्वे प्रव्रज्यां पुनराददे ॥ ४३८ ॥
 आलोच्य तदुत्थरितं महात्मा समं जिनेन्द्रेण स नन्दिपेणः ।
 कुर्वन्विहारं निशितं व्रतं च प्रपालयन्देवयुवं जगाम ॥ ४३९ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि श्रेणिक-
 सम्यक्त्वलाभमेघकुमारनन्दिपेणप्रव्रज्यावर्णनो नाम षष्ठः सर्गः ॥

१ त्यज । २ सुवर्णकारः । ३ विविधरचनाभिर्वाणीभिः । ४ रसरहितमभूत् । ५ वदन्निति पाठान्तरम् ।

तत्पादपद्मसन्निध्यात्यतिबोधमवाप्य ये । गृहिर्धर्मं द्वादशधा शिश्रियुः कृत्तिनो हि ते ॥ ६१९ ॥
 तत्प्रसादाच्च ये सर्वविरतिं प्रतिपेदिरे । ते श्रद्धाध्या वन्दनीयास्ते तेज्यो नित्यं नमो नमः ॥ ६२० ॥
 स्वामी वीतत्रयमपि विहारेण पुनाति चेत् । तत्पादमूले प्रब्रज्यामादाय स्यां तदा कृती ॥ ६२१ ॥
 वयं चात्रय तज्ज्ञात्वा तदनुग्रहकाम्यया । चंपापुर्याः प्रचलिताः समवासाधर्मं तत्पुरे ॥ ६२२ ॥
 अस्मान् प्रणम्य श्रुत्वा च देशानां गतवान् गृहे । एवं स चिन्तयामास स्वविवेकगुणोचितम् ॥ ६२३ ॥
 सूनुवेऽन्नीचये राज्यं व्रतेह्युश्चेद्ददाम्यहम् । संसारनाटकनटस्तन्मयैष कृतो ज्ञेवत् ॥ ६२४ ॥
 उच्यन्ति नैरकान्तं हि राज्यं नीतिविदोऽपि च । तत्सूनुवे न दास्येऽहं दास्ये चेत्तत्र तस्मिन् ॥ ६२५ ॥
 इति केशिनि जामेये राज्यश्रियमुदायनः । सद्यः संक्रमयामास तेजोऽर्कं इव पावके ॥ ६२६ ॥
 जीवन्तस्वामिदेवाय पूजार्थमथ पार्थिवः । शासनेन ददौ शूरि ग्रामाकरपुरादिकम् ॥ ६२७ ॥
 ततः केशिनेरन्ध्रेण कृतनिष्क्रमणोत्सवः । अस्मत्पार्श्वे परिब्रज्यामुदायन उपात्तवान् ॥ ६२८ ॥
 स तपोजिः षष्ठाष्टमदशमद्वादशादिजिः । व्रताहादपि कर्मैव स्वमात्मानमशोषयत् ॥ ६२९ ॥

तृणमिव परिहृत्य राज्यलक्ष्मीं श्रामण्यं प्रतिपन्नवान् विशुद्धम् ।

इत्यत्रयकुमार कीर्तितस्ते चरमो राजर्षिर्बुधुदायनाख्यः ॥ ६३० ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचन्द्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि रौहिणेयचरिताभ्यकुमारा-
 पहारोदायनचरितप्रद्योतबन्धनोदायनप्रब्रज्यावर्णनो नामैकादशः सर्गः ॥

१ कृतार्थाः । २ नरकोऽन्ते यस्य तत् ।

स्वयं तु तस्मिन्नंगरगते कंठां ददौ करी । सद्यो विपद्य चाद्यायामुत्पेदे नरकावनौ ॥ ३०५ ॥
 कुमारौ दध्यतुर्धिग्धिगावाच्यां किमनुष्ठितम् । पशुत्वमावयोर्व्यक्तं न तु सेचनकः पशुः ॥ ३०६ ॥
 आर्यपादा यस्यकृते क्षिप्ता दुर्व्यसने चिरम् । तं स्वयं निधनं नीत्वा जीवावोऽद्यापि दुर्धियो ॥ ३०७ ॥
 आर्यसैन्यस्य महतो नाशप्रतिशुवाविव । अकृज्वहि वृथा नाशं नीतो बन्धुरबन्धुताम् ॥ ३०८ ॥
 तन्नाद्य जीवितुं युक्तं जीवावश्चेदतः परम् । शिष्यीचर्यार्हतो वीरस्वामिनः खलु नान्यथा ॥ ३०९ ॥
 तदा शासनदेव्या तौ जावश्रमणतां गतौ । नीतौ श्रीवीरपादान्ते परिव्रजतुर्दुतम् ॥ ३१० ॥
 तदा च प्रव्रजितयोरपि हृत्त्वविह्वलयोः । अशोकचन्द्रो वैशालीमादातुमशकन्न हि ॥ ३११ ॥
 एवं सति च चंपेशः प्रतिज्ञामकृतेदृशीम् । प्रतिज्ञया पौरुषं हि दोषमतां नृशमेधते ॥ ३१२ ॥
 न खनामि पुरीमेतां खरयुक्तहलेन चेत् । तदाहं नृगुपातेनाग्निप्रवेशेन वा म्रिये ॥ ३१३ ॥
 कृतसन्धोऽपि वैशालीं पुरीं चंकुमनीश्वरः । खेदमासादयामास कूणिकः क्रमयोगतः ॥ ३१४ ॥
 तदा चाशोकचन्द्रस्य खिन्नस्य गमनस्थिता । देव्याख्यदीदृशं रुष्टा श्रमणे कूलवालुके ॥ ३१५ ॥
 “गतियं चे मागधियं शमने कूलवालुके । लमिद्य कूणि एलाप तो वेशालिं गहिस्सदि ॥ ३१६ ॥
 आकाशदेवतावाचमिमामाकर्ण्य कूणिकः । बभाण सद्यः सज्जातजयप्रत्याशयोऽह्वसन् ॥ ३१७ ॥
 वालुकानां हि या ज्ञापा या ज्ञापा योषितामपि । औत्पातिकी च या ज्ञापा सा वै जवति नान्यथा ॥ ३१८ ॥
 तत्कास्ति श्रमणः कूलवालुकः ग्राप्स्यते कथम् । पल्यांगना सागधिकाञ्चिधाना विद्यते क्व च ॥ ३१९ ॥

वन्दिन्वा श्रीमदर्हन्तं वदितौ तौ च दंपती । जलोपान्ते ददृशतुः श्रमणं प्रतिमास्थितम् ॥ १२ ॥
 निरुत्तरीयं तं शीतपरीषहसहं मुनिम् । तौ दंपती ववन्दाते सपद्युत्तीर्य वाहनात् ॥ १३ ॥
 तं ह्यमाश्रमणं ज्ञत्वा सह पत्न्या महीपतिः । वन्दिन्वा स्वं ययौ हर्म्यं पुण्यवार्तोऽप्यचयन् ॥ १४ ॥
 निर्दग्धागरुकर्पूरधूपधूमान्धकारिते । वासागारे ययौ राजा कृत्वा सायोजितां क्रियाम् ॥ १५ ॥
 देव्या चेलणया गंडोपधानीकृतदोर्लतः । तद्वद्वासि न्यस्तकरः सुप्वाप श्रेणिको निशि ॥ १६ ॥
 वामनीकृतवद्भोजं गाढमाक्षिगितस्तया । राजा निजामुपेयाय राज्ञी निजायते च सा ॥ १७ ॥
 निजाजरे चेल्लणयाः प्रहृष्टात् पाणिप्लवः । बहिर्बन्धूव निजा हि पेरिरञ्जविघट्टनी ॥ १८ ॥
 शीतेन दुःसहेनाक्षिकंटेकेनैव तत्करः । स्पृष्टश्च तदेदनया प्राबुध्यत च चेलणा ॥ १९ ॥
 शीतार्तकृतसीत्कारा सा पाणिकमलं निजम् । प्रहृष्टान्तर्नृपहृदि निजं मन इव न्यधात् ॥ २० ॥
 तदा निरुत्तरीयं तं महर्षिं प्रतिमास्थितम् । स्मृत्योवाचेदृशे शीते कश्रं हा स जविष्यति ॥ २१ ॥
 साससाद पुनर्निजां तथैव सरलाशया । दासीव वदया प्रायेण निजा ह्यद्भुतचेतसाम् ॥ २२ ॥
 तस्याः सीत्कारमात्रेणाहपनिद्रः पार्थिवोऽपि हि । प्रबुद्धस्तद्वचः श्रुत्वा चिन्तयामास चेतसि ॥ २३ ॥
 नूनमस्या मनस्यन्यः प्रेयानस्ति शिरंसितः । शीतार्तिसंज्ञावनया यमेवमनुशोचति ॥ २४ ॥
 स ताम्भ्यन्नीर्ष्या चैवं तां निशां जाग्रदत्यगात् । प्रियं जानिरकुहनो न कदापि सचेतनः ॥ २५ ॥

१ विस्तारयन् । २ सायकालयोग्याम् । ३ प्रावरणवस्त्रात् । ४ आलिगनन्याजिनी । ५ वृश्चिकस्य कंटेकेन । ६ रन्तु क्रीडितु-
 मिष्टः । ७ प्रीतिमती जाया यस्य सः । ८ अमत्सरी ।

विहरन्तोऽन्यदाचार्योस्ते गिरेर्नगरं ययुः । उज्जयन्तं चारुरुहुः सह ह्रस्वेन तेन तु ॥ ३३५ ॥
 ह्रस्वेन देवं वन्दित्वा गुरोरुत्तरतो गिरेः । मुमुचे गंडपाषाणः पेषणाय पुरालम्बना ॥ ३३६ ॥
 श्रुत्वा खड्गनाशब्दं गुरुराकुञ्चितेक्षणः । आलुलोकं तमश्मानं पतन्तं पविगोलवत् ॥ ३३७ ॥
 चक्रे च वितते जंघे स ग्रावापि तदन्तरे । निरियाथापदः प्रायः प्रज्रवन्ति न धीमति ॥ ३३८ ॥
 शशाप च गुरुः ह्रस्वं कुपितस्तेन कर्मणा । स्त्रीसकाशादरे पाप व्रतजंगमवाप्त्यसि ॥ ३३९ ॥
 ह्रस्वोऽब्रवीद्गुरो शापं करिष्यामि तवान्यथा । तत्र वत्स्याग्न्यख्येऽहं यत्र ऋक्ष्यामि न स्त्रियम् ॥ ३४० ॥
 इति सद्यो गुरुं त्यक्त्वा मर्यादामिव दुर्मतिः । निर्मानुषामरख्यानीं स शार्दूल इवाविशत् ॥ ३४१ ॥
 गिरिकूलंकषामूले स्थितः प्रतिमया सदा । स मासादर्धमासाद्या पथिकादेरपारयत् ॥ ३४२ ॥
 एवं कूलंकषामूले मुनेस्तस्य तपस्यतः । प्रावृट् प्रावृट् चूवाब्दं वितानितनञस्तदा ॥ ३४३ ॥
 रसोर्ध्वैकेण लुपन्त्य लजे कूले कुले इव । नद्य लम्भार्गगामिन्यो वज्रवुः कुलटा इव ॥ ३४४ ॥
 कुह्याधिष्ठितकूलायामुत्पूरायां सरित्यथ । दध्यौ तदेवता नक्ता शासने श्रीमदर्हताम् ॥ ३४५ ॥
 कूलस्थितो मुनिरयं कूलद्रुम इवाधुना । नेष्यते वारिपूरेण यद्युपेक्षां करोम्यहम् ॥ ३४६ ॥
 ततो गिरिणदीदेव्या निजं कूलं दिशान्यया । प्रावर्ति यत्र तत्रापि क्षेममेव तपोजुषाम् ॥ ३४७ ॥
 कूलवालक इत्याख्या तदा तस्य मुनेरचूत् । सांप्रतं वर्ततेऽमुत्र प्रदेशे स महातपाः ॥ ३४८ ॥
 कृतकृत्येव सा सद्यः स्मयमानेक्षणा ययौ । कूलवालकविज्ञानात् फलिततद्वद्वपादपा ॥ ३४९ ॥

१ कूलंकषा नदी । २ अब्देर्भेधिवितानितमाच्छादितं नभस्तल यथा सा । ३ तीरे । ४ फलितं ह्रस्वैव पादपो वृक्षो यस्याः सा ।

अन्तरन्तःपुरं गन्तुं प्रातरादिश्य चेदणाम् । आहूयात्रयमित्यूचे श्रेणिकश्चण्डशासनः ॥ १६ ॥
 ज्ञातमन्तःपुरमञ्जूरे दुराचारदूषितम् । तत्सर्वं ज्वाब्धतां मा भ्रमावमोहादनीदृशः ॥ १७ ॥
 इत्यादिश्यात्रयं राजा राजमानोऽद्भुतश्रिया । अर्हद्भट्टारकं वीरस्वामिनं वन्दितुं ययौ ॥ १८ ॥
 अत्रयः सत्रयस्ताते स्वज्ञावाच्च विमृश्यकृत् । मंत्रविन्मन्त्रयांचक्रे मनीषी मनसा सह ॥ १९ ॥
 सैतीमतल्लिकाः सर्वा मातरो मे स्वन्नावतः । तास्वहं कृतरक्षोऽस्मि तातस्याज्ञा च तादृशी ॥ २० ॥
 संज्ञावितं त्वसंज्ञाव्यं तातपादैः करोमि किम् । नदीपूर इवासह्यः कोपो हि प्रथमं प्रजोः ॥ २१ ॥
 तथापि चित्रमुत्पाद्य कालक्षेपः करिष्यते । कालक्षेपाद्यदि पुनः प्रजोः कोपो निवर्तते ॥ २२ ॥
 शुश्रान्तसन्निधौ जीर्णेञ्जकुटीरत्रयस्ततः । ज्वालयामास निर्दग्धः शुश्रान्त इति घोषयन् ॥ २३ ॥
 इतश्च श्रेणिकोऽपृच्छत् समये परमेश्वरम् । एकपत्नी किमनेकपत्नी वा चेलणा प्रजो ॥ २४ ॥
 स्वाम्याख्यर्ज्यर्मपत्नी ते चेलणा हि महासती । तामन्यथा मा शंकिष्ठाः शीलालंकारशालिनीम् ॥ २५ ॥
 इदं च श्रेणिकः श्रुत्वा पश्चात्तापमुपागतः । सपदि स्वामिनं नत्वा दधावे नगरं प्रति ॥ २६ ॥
 तथा प्रदीपनं कृत्वात्रायान्तं चात्रयं नृपः । अपृच्छदस्मदादेशो भवता किमनुष्ठितः ॥ २७ ॥
 अत्रयोऽप्यत्रयादूचे प्राणस्य रचिताल्ललिः । स्वाम्यादेशोऽपरस्यापि प्रमाणं किं पुनर्मम ॥ २८ ॥
 राजा प्रोवाच रे पाप दग्ध्वा मातृजनं निजम् । जीवसि त्वं किमद्यापि किं नापैसः प्रदीपने ॥ २९ ॥
 अत्रयोऽप्यत्र्यधादेव श्रुतार्हद्वचनस्य मे । पतंगमरणं नार्हमादास्ये समये व्रतम् ॥ ३० ॥

१ सतीषु श्रेष्ठाः । २ एकः पतिर्यस्याः सा । ३ पत्न्य पतने लुडि मध्यमपुरुषैकवचनम् ।

कटाक्षवीक्षणैस्तस्या अंगस्पर्शमृदूक्तिभिः । मुनेस्तस्याचक्षिप्तं स्त्रीसंगे हि कियत्तपः ॥ ३६५ ॥
 मुनेर्मार्गधिकायाश्च मिथः शय्यासनादिभिः । दंपतिव्यवहारोऽद्भुतव्यक्तो दिने दिने ॥ ३६६ ॥
 निन्ये च मार्गधिकायां चंपायां कूलवालकः । नारीणां किंकर इव कामान्धः किं करोति न ॥ ३६७ ॥
 चंपेशाय शशंसे च देवायं कूलवालकः । पतीकृत्य मयानीतः किं करोतु समादिश ॥ ३६८ ॥
 आदिदेश विशामीशोऽप्यादरात् कूलवालकम् । यथा न्रज्येत वैशाली मंहु निक्षो तथा कुरु ॥ ३६९ ॥
 प्रतिश्रुत्य नृपादेशं धीनिधिः कूलवालकः । जगाम क्षिगिरूपेण वैशालीमस्खलजतिः ॥ ३७० ॥
 चंपानाथोऽपि तत्कालं वैशालीमखिलैर्वलैः । रुरोध रुद्धामग्रेऽपि जयप्रत्याशयोत्सुकः ॥ ३७१ ॥
 प्रव्याणि ञ्छुमारेजे पुर्यां मार्गधिकापतिः । श्रीमुनिसुव्रतस्वामिस्तूपमेकं ददर्श च ॥ ३७२ ॥
 सोऽचिन्तयच्च तं दृष्ट्वा प्रतिष्ठालग्नमस्य हि । बलीयस्तप्रचावेण निश्चितं पूर्णं न्रज्यते ॥ ३७३ ॥
 केनाप्यौपयिकेनेदं स्तूपमुत्थाप्यते यदि । तदा न्रज्येत वैशाली नान्यथा वज्रिणापि हि ॥ ३७४ ॥
 चिन्तयन्निति वज्राम वैशाढ्यां कूलवालकः । अपृच्छयत् च तत्त्वोक्तैः पुरीरोधकदर्शितैः ॥ ३७५ ॥
 वयं न्रदन्त दान्ताः स्मः पुरीरोधेन विप्रिषा । यदि वेत्सि तदाख्याहि कदोद्वेष्टो न्रविष्यति ॥ ३७६ ॥
 सोऽवदद्वेद्वयहं सम्यग्यावत् स्तूपमिहास्त्यदः । नगर्यां तावद्वेष्टो न न्रविष्यति हे जनाः ॥ ३७७ ॥
 स्तूपेऽस्मिन् न्रज्यमानेऽपि चावी प्रत्यय एष वः । विद्वसैन्यं वाञ्छिवेदेवाकस्मादपसरिष्यति ॥ ३७८ ॥
 उत्कीर्णिते समन्तात् स्तूपे स्वस्त्यस्तु वो जनाः । कुलमे स्थापितमिदं मा मोहमिह यात ज्ञोः ॥ ३७९ ॥

अन्नविष्यत्तदादेशो यद्येवमपि मे प्रजोः । तदा पतंगमृतिमप्यन्वष्टास्यं न संशयः ॥ ४१ ॥
 अकृत्यं मज्जिराप्येवं किमकार्षीरिति ब्रुवन् । ततः पीतविष इव मूर्धयालिङ्गि पाथिवः ॥ ४२ ॥
 राजानमचयोऽसिञ्चत् स्वयं शिशिरवारिणा । स्वस्थीञ्जते च तत्रोचे क्षेममन्तःपुरे प्रजो ॥ ४३ ॥
 मन्मातृणामप्रसादं प्रजो जाग्यविपर्ययात् । अकार्षीर्निग्रहादेशादपराङ् मया त्वदः ॥ ४४ ॥
 जीर्णाः करिकुटीस्तात शुद्धान्तस्यादवीयसीः । अधादं शुष्मदाङ्गामभ्यविमृश्य करोमि न ॥ ४५ ॥
 राजोचे मम पुत्रोऽसि बुद्धिमानसि चान्नय । समागन्तुं कलङ्को मे दूरं येनापसारितः ॥ ४६ ॥
 पारितोषिकदानेनानुग्राह्याथान्नयं नृपः । अत्युत्कथेलणादेवीदर्शने सदनं ययौ ॥ ४७ ॥
 ततो नवनवेनेव प्रेम्णा प्रतिदिनं नृपः । अरंस्त चेलणादेव्या श्रीदेव्येव वृषाकपिः ॥ ४८ ॥
 अन्येद्युः पाथिवो दध्यौ चेलणा प्रयसी मम । कः कर्तव्योऽन्यराङ्गीन्यः प्रसादोऽस्यां विशेषवान् ॥ ४९ ॥
 एकस्तंनं तदेतस्याः प्रासादं कारयाम्यहम् । तत्र स्थिता क्रीडतु सा विमानस्थेव खेचरी ॥ ५० ॥
 उपायमिति निश्चित्य श्रेणिकोऽन्नयमादिशत् । एकस्तंनं कारयेथाः प्रासादं चेलणाकृते ॥ ५१ ॥
 अन्नयोऽपि स्तंनयोग्यदार्वाजनयनहेतवे । आदिशद्धर्षिकं सोऽपि दार्वश्चमटवीं ययौ ॥ ५२ ॥
 पश्यन्नैकैकगो वृद्धानटन्यामश्रु वर्धकिः । वृद्धमेकमुदैक्षिष्ट सर्वलक्षणलक्षितम् ॥ ५३ ॥
 दध्यौ च बहलब्धायोऽन्नंलिहः पुष्पितः फली । महाशाखो महास्कन्धः सामान्योऽयं तरुर्न हि ॥ ५४ ॥
 यादृशं तादृशमपि स्थानं निदैवतं न हि । वृद्धराजः पुनरयं श्रियापि व्यक्तदैवतः ॥ ५५ ॥

१ समीपस्था । २ अत्युत्कटितः । ३ विष्णुः श्रीदेव्या लक्ष्म्येव । ४ काष्ठकृते ।

धरणेन श्लाघ्यमानधर्मध्यानो महामना । तस्यौ मृत्योरचकितश्चेटकः प्राग्रणादिव ॥ ३९३ ॥
 अर्हत्सिद्धसाधुधर्मान्मंगल्यान्मंगलात्मनः । लोकोत्तमांश्च चेतुरश्वतुरः सोऽस्मरत् स्वयम् ॥ ३९४ ॥
 जीवाजीवादितत्त्वोपदेशकाः परमेश्वराः । बोधिप्रदाः स्वयंबुजा अर्हन्तः शरणं मम ॥ ३९५ ॥
 ध्यानान्निदग्धकर्माणस्तेजोरूपा अनश्वराः । अनन्तकैवलज्ञानाः सिद्धाश्च शरणं मम ॥ ३९६ ॥
 निरीहा निरहंकारा निर्ममाः समचेतसः । महाव्रतधरा धीराः साधवः शरणं मम ॥ ३९७ ॥
 अहिंसासूनुतास्तेजब्रह्माकिंचनतामयः । केवल्युपज्ञः परमो धर्मश्च शरणं मम ॥ ३९८ ॥
 अपि जन्मशतैर्यद्यदपराङ्गं शरीरिषु । त्रिविधं त्रिविधेनापि तन्निन्दामि समाहितः ॥ ३९९ ॥
 गृहिधर्मं द्वादशधा मया पादयता कृता । ये केचिदप्यतीचारास्तान् सर्वान् व्युत्सृजाम्यहम् ॥ ४०० ॥
 क्रोधमानमायालोचान्निचूतेन मया सदा । कृतं यद्यच्च हिंसादि तन्निधापि धिगस्तु मे ॥ ४०१ ॥
 एवमाराधनां कृत्वा नमस्कारपरायणः । विषद्य चेटकः स्वर्गसुखनाजनतां ययौ ॥ ४०२ ॥
 अशोकचन्द्रोऽपि पुरीं तां हलैर्युक्तरासन्नैः । खेदयित्वा केन्नमिव स्वां प्रतिज्ञामपूरयत् ॥ ४०३ ॥
 तीर्त्वा प्रतिज्ञां चंपेशो दुस्तरामापगमिव । जगाम चंपानगरीमुत्सवेन गरीयसा ॥ ४०४ ॥
 अन्यदा पावयन् पृथ्वीं विहारेण जगद्गुरुः । जगाम चंपां श्रीवीरस्तत्रैव समवासरत् ॥ ४०५ ॥
 श्रीवीरस्वामिनः पार्श्वे तत्र कालादिमातरः । विरक्ताः सूनुनिधनात् प्राब्रजच्छ्रेणिकप्रियाः ॥ ४०६ ॥
 त्रैलोक्यसंशयह्येदकारकं परमेश्वरम् । वन्दितुं तत्र समवसरणे कूणिकोऽप्यगात् ॥ ४०७ ॥

१ श्लाघ्यमान धर्मध्यानं यस्य स । २ चतुःसख्याकान् । ३ निपुणः ।

॥ अथ त्रयोदशः सर्गः ॥

अथ तत्र सुराश्चर्कुर्वन्निवृत्तयच्छ्रुपितम् । रम्यं समवसरणं स्वामिनो देशनासदः ॥ १ ॥
 ज्ञात्वा निजायुःपर्यन्तमन्तिमां देशनां प्रभुः । कर्तुं तस्मिन्नुपाविद्धत् सुरासुरनिषेवितः ॥ २ ॥
 स्वामिनं समवसृतं ज्ञात्वा पापापुरीपतिः । हस्तिपादः समागत्य नत्वा च समुपाविशत् ॥ ३ ॥
 शुश्रूषमाणस्तत्रास्थुर्यथास्थानं सुरादयः । एत नत्वा सहस्राद्य इति स्वामिनमस्तवीत् ॥ ४ ॥
 धर्माधर्मौ विना नांगं विनांगेन मुखं कुतः । मुखादिना न वक्तृत्वं तच्चास्तारः परे कथम् ॥ ५ ॥
 अदेहस्य जगत्सर्गे प्रवृत्तिरपि नोचिता । न च प्रयोजनं किञ्चित् स्वातंत्र्यान्न पराङ्मया ॥ ६ ॥
 क्रीम्या चेत्प्रवर्तेत रागवान् स्यात्कुमारवत् । कृपयाथ सृजेत्तर्हि सुख्येव सकलं सृजेत् ॥ ७ ॥
 दुःखदौर्गत्यदुर्योनिजन्मादिवक्त्रेशविह्वलम् । जनं तु सृजतस्तस्य कृपादोः का कृपालुता ॥ ८ ॥
 कर्मपेक्षः स चेत्तर्हि न स्वतंत्रोऽस्मदादिवत् । कर्मजन्ये च वैचित्र्ये किमनेन शिखंभिना ॥ ९ ॥
 अथ स्वप्नावतो वृत्तिरवितर्क्या महेशितुः । परीक्षकाणां तर्ह्येष परीक्षाद्वेषडिडिमः ॥ १० ॥
 सर्वज्जोषेषु कर्तृत्वं ज्ञातृत्वं यदि संमतम् । मतं नः सन्ति सर्वज्ञा मुक्ताः कायचतुतोऽपि च ॥ ११ ॥
 सृष्टिवादकुहेवाकमुन्मुच्येत्यप्रमाणकम् । त्वच्चासने रमन्ते ते येषां नाथ प्रसीदसि ॥ १२ ॥

१ देशनासभागृहम् । २ परे पराभिमत इश्वराः । ३ यदि कर्मजन्य वैचित्र्य तर्हि शिखंडिना नपुंसकरूपेणानेनेश्वरेण किं प्रयोजनम् ।

विद्यासिद्धस्य मातंगपतेस्तत्पुरवासिनः । पत्न्या अन्येद्युरूपेदे मार्कन्दफलदोहदः ॥ ७० ॥
 सावोचत्पतिमाम्नाणि देहि पूरय दोहदम् । सोऽब्रवीदयि मूढा त्वमाम्नाण्यसमये कुतः ॥ ७१ ॥
 मातंगपतिमित्यूचे त्रार्ययसुत विद्यते । फलितं चेलणोद्याने सहकारवनं सदा ॥ ७२ ॥
 तदैव चेलणोद्यानसमीपं समुपेयिवान् । अतितुंगान् स मातंगोऽज्राक्षीच्छूतान् सदाफलान् ॥ ७३ ॥
 उत्पश्योऽपश्यदागत्य निश्याम्राणि पुनश्च सः । पचेलिमानि गणको नक्षत्राणीव ज्ञस्थितः ॥ ७४ ॥
 क्षणादेन्नावनामन्या विद्यासिद्धः स विद्यया । आम्नशाखां नमयित्वा स्वैरमाम्नाण्युपाददे ॥ ७५ ॥
 प्रातर्बूनफलामाम्नावाटिकां राश्युदैक्षत । चित्रशालामिव ब्रष्टचित्रामरतिदायिनीम् ॥ ७६ ॥
 राज्ञी राज्ञे तदाचख्यौ राजाप्यजयमादिशत् । अहष्टपदसंचारमाग्नचौरं गवेषय ॥ ७७ ॥
 दैस्योर्यस्येहशी शक्तिरतिशायिन्यमानुषी । वत्स संजान्यते तस्मादप्यन्तःपुरविप्लवः ॥ ७८ ॥
 अवादीदज्योऽप्येवमर्पयिष्यामि तस्करम् । अचिरादेव तं देव दर्शनप्रतिभूरिव ॥ ७९ ॥
 इति प्रतिज्ञां निर्मायाजयस्तद्विवसादपि । पुरेऽहर्निशमन्त्राम्यत्तस्य दस्योर्दिहक्षया ॥ ८० ॥
 एकदा च पुरे त्राम्यन्नज्यो धीमतां वरः । कार्यमाणे पुरजनैः क्वापि संगीतके ययौ ॥ ८१ ॥
 पौरदत्तासनासीनोऽज्यः पौरानन्नापत । न यावदायान्ति नटास्तावदाकर्ण्यतां कथा ॥ ८२ ॥
 वसन्तपुरवास्तव्यो जीर्णश्रेष्ठयतिनिर्धनः । एकोऽञ्जतस्य च बृहत्कुमार्थका वरोचिता ॥ ८३ ॥
 वरवृन्दारकप्राप्त्यै देवं पूजयितुं स्मरम् । काप्युद्याने चौरिकयोर्द्विच्ये पुष्पाणि सान्वहम् ॥ ८४ ॥

१ आम्रफलदोहदः । २ हे आर्यपुत्र । ३ ऊर्ध्वपश्यः । ४ चौरस्य । ५ दर्शनसाक्षीव । ६ उत्तमवरप्राप्त्यै । ७ उन्निचाय ।

ते विक्ष्यन्ति जरातचूरचूत् पुष्पफलादिचूत् । अद्वयं नातः परं मांसं त्याज्यो मांसादकश्च यः ॥ १७८ ॥
 यथा यथैष्यति काढो वर्त्यति हि तथा तथा । रूपसंहननायूषि धान्यादीनि च जारते ॥ १७९ ॥
 अविष्यन्ति सुखा वाता कृतवः सलिलानि च । तिर्यञ्चश्च मनुष्याश्च गतरोगाः क्रमेण च ॥ १८० ॥
 दुःषमान्ते अविष्यन्ति मध्येग्रागरतावनि । कुलकराः सप्त तत्रादिमो विमलवाहनः ॥ १८१ ॥
 सुदामा संगमश्चापि सुपार्श्वश्च चतुर्थकः । दत्तश्च सुमुखश्चैव संमुचिश्चेति ते क्रमात् ॥ १८२ ॥
 तत्र जातिस्मरः पूर्वो नाम्ना विमलवाहनः । निवेशयिष्यति आमपुरादीन् राज्यहेतवे ॥ १८३ ॥
 संग्रहीष्यति गोगजाश्वाद्यथ व्यञ्जयिष्यति । शिल्पानि व्यवहारं च लिपीश्च गणितादि च ॥ १८४ ॥
 उत्पन्ने दुग्धदध्यादौ सस्येषु ज्वलनेऽपि च । हितकारी स प्रजानां रन्धनाद्युपदेद्व्यति ॥ १८५ ॥
 दुःषमायामतीतायां शतघारे महापुरे । अज्ञानान्यां महादेव्यां संमुचेः पृथिवीपतेः ॥ १८६ ॥
 नन्दनः श्रेणिकजीवो अविष्यत्यादितीर्थकृत् । पद्मनाचाग्निधस्तुड्यो जन्ममानादिना मम ॥ १८७ ॥
 अतः परं पूर्ववच्च अविष्यन्ति जिनेश्वराः । प्रातिलोभ्येन पूर्वाहत्समाः सर्वेऽप्यमी क्रमात् ॥ १८८ ॥
 तत्र श्रेणिकराड्जीवः पद्मनाजो जिनेश्वरः । सुपार्श्वजीवो जगवान् शूरेवो द्वितीयकः ॥ १८९ ॥
 तृतीयः पोट्टिलजीवः सुपार्श्वो जिनपुंगवः । जीवो दृढायुषस्तुर्यस्तीर्थनाथः स्वयंप्रभुः ॥ १९० ॥
 कार्तिकस्य जीवः सर्वानुचूतिरिति पंचमः । जीवः शंखस्य पष्टोऽर्हन् देवश्रुतोऽन्निधानतः ॥ १९१ ॥
 सप्तमो नन्दजीवस्तु जिनेन्द्र जदयाह्वयः । सुनन्दजीवोऽष्टमोऽर्हन् पेढाल इति नामतः ॥ १९२ ॥
 नवमः केकसीजीवो जिनेन्द्रः पोट्टिलाग्निधः । दशमो रथलिजीवः शतकीर्तिजिनेश्वरः ॥ १९३ ॥

इत्युक्तवन्तं श्रीवीरं सुधर्मां गणचृद्धरः । पप्रह्य केवलादिभ्यः किं कुत्रोद्धेदमेव्यति ॥ २०७ ॥
 स्वाम्यथाख्यन्मम मोक्षाज्ज्ञे काले कियत्यपि । जंबूनाम्नस्तव शिष्यात् परं ज्ञावि न केवलम् ॥ २०८ ॥
 उद्धिन्ने केवले ज्ञावी न मनःपर्ययोऽपि हि । पुलाकलाब्धिश्च तत्रावधिश्च परमो न हि ॥ २१० ॥
 द्रुपकोपशमश्रेष्ठौ न च नाहारकं वपुः । जिनकटपो न हि न हि संयमत्रितयं तथा ॥ २११ ॥
 शिष्यः सेत्स्यति ते जंबूः स चतुर्दशपूर्वचतुः । जंबूशिष्यः प्रचवश्च ज्ञविता सर्वपूर्वचतुः ॥ २१२ ॥
 शय्यंजवस्तु तद्धिष्यो द्वादशौगी ज्ञविष्यति । दशैकालिकं ग्रन्थं स्रज्यत्युद्धृत्य च श्रुतात् ॥ २१३ ॥
 तस्य शिष्यो यशोऽज्ञो ज्ञविता सर्वपूर्वचतुः । संजुतजज्ञवाहू च तद्धिष्यौ सर्वपूर्वविणौ ॥ २१४ ॥
 स्थूलजज्ञोऽथ संजुतान्तेवासी सर्वपूर्वचतुः । ततोऽन्तिमा चतुःपूर्वी व्युद्धेदमुपयास्यति ॥ २१५ ॥
 महागिरिसुहस्त्याद्या वज्रान्ता दशपूर्वविणः । ततः परं ज्ञविष्यन्ति तीर्थस्यास्य प्रवर्तकाः ॥ २१६ ॥
 एवमाख्याय समवसरणाश्चिर्यौ प्रचुः । हस्तिपालनरेन्द्रस्य शुक्लशालां जगाम च ॥ २१७ ॥
 स्वामी तद्दिन्यामिन्यां विदित्वा मोक्षमात्मनः । दध्यावहो गौतमस्य मयि स्नेहो निरत्ययः ॥ २१८ ॥
 स एव केवलज्ञानप्रत्यूहोऽस्य महात्मनः । स ह्येव इति विज्ञाय निजगादेति गौतमम् ॥ २१९ ॥
 देवशर्मा द्विजो ग्रामे परस्मिन्नस्ति स त्वया । बोधं प्राप्स्यति तच्छ्रेतोस्तत्रत्यं गच्छ गौतम ॥ २२० ॥
 यथादिशति मे स्वामीत्युदित्वा च प्रणम्य च । जगाम गौतममुनिस्तथा चक्रे प्रज्ञोर्वचः ॥ २२१ ॥

१ परिहारविशुद्धिसूक्ष्मसंपराययथाख्यातनामकं समयमत्रितयम् । २ द्वादशागभृत् । ३ महागिरिश्च सुहस्ती चादी येषां ते ।

स्वर्चावकथनान्तस्या मन्वानैः सत्यसन्धताम् । आगच्छन्तीं ग्रहीष्याम इति चौरैर्मोचि सा ॥ ए७ ॥
 अग्रे च रक्षसैकेन बुभुक्षाक्षामकुक्षिणा । रुरुधे मृगनेत्रा सा मृगीव भृगवैरिणा ॥ ए८ ॥
 तस्याः स्वर्चावाख्यानेन विस्मितो राक्षसोऽपि हि । वलितां ब्रह्मयिष्यामीत्याशयेन मुमोच ताम् ॥ १०० ॥
 सा ययौ च तमाराममारामिकमुवाच च । पुष्पलाव्यस्मि सैषाहं नवोढा त्वामुपागता ॥ १०१ ॥
 अहो महासती सत्यप्रतिज्ञेयं महात्मिका । इति तां मातृवत्त्वा मालिकोऽपि मुमोच सः ॥ १०२ ॥
 सा व्याघुटन्ती तत्रैव रक्षसस्तत्र तस्थुषः । मालिकेन यथा मुक्ता तथाख्यदखिलां कथाम् ॥ १०३ ॥
 मालिकादपि किं हीनसत्वोऽहमिति चिन्तयन् । मुमोच तां राक्षसोऽपि प्रणम्य स्वामिनीमिव ॥ १०४ ॥
 पश्यतां वर्त्म चोराणां सन्निधानमुपेत्य सा । जगाद ज्ञातरः सर्वैः सर्वस्वं गृह्यतां मम ॥ १०५ ॥
 मालिकेन यथा मुक्ता यथा मुक्ता च रक्षसा । तत् साख्यदखिलं तेऽपि तदाकर्ण्यैवमूचिरे ॥ १०६ ॥
 न वयं हीनसत्वाः स्मो मालिकाकौण्डिण्यदपि । तज्जह जज्ञे ते वन्दितासि जगिन्यसि ॥ १०७ ॥
 गत्वाचख्यौ च सा स्वस्मै वराय वरवर्णिनी । चौरराक्षसमालाकृत्कथामवितंथां तथा ॥ १०८ ॥
 विज्ञावरीं तामखिलां श्रुत्तजोगस्तथा सह । सर्वस्वस्वामिनीं चक्रे तां पतितस्तपनोदये ॥ १०९ ॥
 विचार्य तद्भूत जनाः कः स्यादुष्करकारकः । किं पतितस्तकराः किं वा किं रक्षो मालिकोऽथ किम् ११०
 तत्र चैर्ष्यालवः प्रोचुः पतिदुष्करकारकः । नवोढाऽनर्गलज्ञापि येन प्रैष्यन्यपुंस्कृते ॥ १११ ॥

१ सत्यकथनात् । २ सिंहेन । ३ कुणपं शव भक्ष्यत्वेनास्यस्येति तथा राक्षस इति यावत् । ४ सत्याम् । ५ सूर्योदये ।
 ६ कामलज्ञापि, स्वमंगमलज्ञापि वा ।

अग्निमग्निकुमाराश्च चित्तमध्ये विचक्रिरे । तद्दीपनं विचक्रुश्च वायुं वायुकुमारकाः ॥ १६४ ॥
 गन्धधूपान् मृतमधुकुंजांश्च शतशोऽपरे । ज्वलन्त्यां तत्र चित्यायां चिद्विपुस्त्रिदिवौकसः ॥ १६५ ॥
 मांसादिषु प्रदग्धेषु क्षीरोदादाहृतैर्जलैः । चितां विधायपयामारुर्गेगिति स्तनितामराः ॥ १६६ ॥
 शक्रेशानावूर्ध्वदंष्ट्रे दैक्षिणादक्षिणे ततः । अधोदंष्ट्रे तु चमरवली जगृहतुः प्रजोः ॥ १६७ ॥
 इन्द्रास्त्वन्ये सुराश्चान्यानन्दन्तानस्थीनि च प्रजोः । जगृहुस्तच्चिताचस्म नरास्तु शिवकांक्षिणः ॥ १६८ ॥
 तस्याश्चितायाः स्थानेऽथ स्थानं कट्याणसंपदाम् । अमरा रचयामासुः स्तूपं रत्नमयं परम् ॥ १६९ ॥
 निर्वाणमहमेवं ते कृत्वा ऋतुः सुरा ययुः । नन्दीश्वरे विदधुश्चाष्टाह्निकां शाश्वतार्हताम् ॥ १७० ॥
 गत्वा स्वैः स्वविमानान्तर्माणवस्तंजमूर्धसु । वृत्तवज्रसमुज्जेषु स्वामिदंष्ट्रा न्यधुः सुराः ॥ १७१ ॥
 गार्हस्थ्ये त्रिशदब्दी द्विचत्वारिंशत्समी व्रते । इति द्वासप्ततिर्वर्षाण्यायुर्वीरप्रजोरचूत् ॥ १७२ ॥
 श्रीपार्श्वनाथनिर्वाणात् सार्धे वर्षशतद्वये । गते श्रीवीरनाथस्य निर्वाणं समजायत ॥ १७३ ॥
 इतश्च देवशर्माणं बोधयित्वा निवृत्तवान् । शुश्राव गौतमः स्वामिनिर्वाणं सुरवार्तया ॥ १७४ ॥
 गौतमस्वाम्यश्रोत्ताम्यंश्चिन्तयामास चेतसि । एकस्याहः कृते चर्त्तार्त्तं किमहं प्रेषितोऽस्मि हा ॥ १७५ ॥
 जगन्नाथमियत्कालं सेवित्वान्ते न दृष्टवान् । अधन्यः सर्वथास्म्येष धन्यास्ते तत्र ये स्थिताः ॥ १७६ ॥
 गौतम त्वं वज्रमयो वज्रादभ्यधिकोऽसि वा । श्रुत्वापि स्वामिनिर्वाणं शतधा यन्न दीर्यसे ॥ १७७ ॥

१ क्षीरसमुद्रात् । २ मेघकुमाराः । ३ दक्षिणा चादक्षिणा वामा च तथा ते । ४ निर्वाणमहोत्सवम् । ५ स्वर्गम् । ६ द्विच-
 त्वारिंशतः समाना वर्षाणा समाहार इति द्वियुः ।

दुर्निर्दे सपुपस्थिते प्रलयवद्भीमत्वज्ञान्यन्यदा चीतं न्यस्य महर्षिसंघमजितो विद्यावदातः पटे ।
 योऽन्युद्धृत्य करांबुजेन नमसा पुर्यामनैषीन्महापुर्यां मंह्यु सुजिह्वामनि तपोधाम्नामसीम्नां निधिः ॥१॥
 तस्मादज्ज्राजिधा शाखाचूत् कोटिकणदुमे । जञ्चनागरिकामुख्यशाखात्रितयसोदरा ॥ ८ ॥
 तस्यां च वज्रशाखायां निर्लीनमुनिपटूपदः । पुष्पगुह्यायितो गह्वरश्च इत्याख्ययाचवत् ॥ ९ ॥
 धर्मध्यानसुधासुधांशुरमलग्रन्थार्थरत्नाकरो ज्व्यांजोरुहचास्करः स्मरकरिप्रोन्माथकंठीरवः ।
 गह्वे तत्र वज्रव संयमधनः कारुख्यराशिर्यशोभजः सूरिपूरि येन जुवनं शुत्रैर्यशोभिर्नैजैः ॥ १० ॥
 श्रीमन्नेमिजिनेन्दपावितशिरस्यज्ञौ स संदेखनां कृत्वादौ प्रतिपन्नवाननशनं प्रान्ते शुचध्यानजाक् ।
 तिष्ठन् शान्तमनास्त्रयोदश दिनान्याश्चर्यमुत्पादयन्नुच्चैः पूर्वमहर्षिसंयमकथाः सत्यापयामासिवान् ॥ ११ ॥
 श्रीमान्प्रद्युम्नसूरिः समजनि जनितानेकजन्मप्रबोधस्तद्विष्यो विश्वविश्वप्रथितगुणगणः प्रावृत्तोजोदवर्धः ।
 प्रीणाति स्माखिलक्ष्मां प्रवचनजलधेरुद्धृतैरर्थनीरैरातत्यस्थानकानि श्रुतिविषयसुधासारसञ्चयं चि विष्वक् १२
 सर्वग्रन्थरहस्यरत्नमुकुरः कट्याणवह्नीतरुः कारुण्यामृतसागरः प्रवचनव्योमांगणहस्करः ।
 चारित्रादिकरलोहगिरिः क्ष्मां पावयन् धर्मराट् सेनानीगुणसेनसूरिरज्रवह्निष्यस्तदीयस्ततः ॥ १३ ॥
 शिष्यस्तस्य च तीर्थमेकमवनेः पावित्र्यकृज्जंगमं स्याद्वादत्रिदशापगाहिमगिरिर्विश्वप्रबोधार्थमा ।

१ सीमारहिताना तपोधाम्ना निधिर्यो वज्रसूरिरित्यन्वयः । २ उज्जनागरिका मुखादि यस्य तत् च तच्छाखात्रितयं च तस्य सोदरा
 चतुर्थी शाखेति यावत् । ३ निर्लीना मुनय एव अमरा यस्मिन्तः । ४ कठीरवः सिंहः । ५ यः वर्षाकालमेघवदर्थनीरैः सकलपृथ्वीं
 प्रीणाति स्म । ६ विशतिस्थानकानि आतत्य विस्तृत्य ।

अन्यस्मिन्नहि समवसृतं श्रीज्ञातनन्दनम् । नन्तुं गर्जघटाघंटाटंकारैः पूरयन् दिशः ॥ १२७ ॥
वार्तयन्निरिव मिथो हेषाव्याजेन वाँजिन्निः । निरुन्धानोऽवनिदलं बाह्यौलीरंगनर्तकैः ॥ १२८ ॥

अम्बरादवतरन्मेघमंडलश्रीविडंबकैः । शोचमानचमूलोको मायूरातपवारणैः ॥ १२९ ॥

वाहनस्य तुरंगस्य नृत्यतः स्पर्धया ध्रुवम् । प्रनृत्यजलतामंकः सहोजत इवासने ॥ १३० ॥

राकानिशाकरस्पर्द्धिधवलातपवारणः । जह्ववीयमुनाकल्पवारस्त्रीधुतचामरः ॥ १३१ ॥

वैतालिकैः स्तूयमानः स्वर्णालंकारबन्धुरैः । ऋमिष्ठ इव सुत्रांमा जगाम मगधाधिपः ॥ १३२ ॥

॥ पङ्क्तिः कुलकम् ॥

तदा च वर्त्मन्येकाञ्ज्जातमात्रोज्झितार्जिका । पूत्यादिन्योऽपि दुर्गन्धा नरकांश इवागतः ॥ १३३ ॥

तज्जन्यं ध्यातुमसहाः सर्वे घ्राणमपूपुरन् । प्रार्णायामकृतः सायं गायत्रीजापका इव ॥ १३४ ॥

किमेतदिति पृष्टश्च श्रेणिकेन परिहृदः । कथयामास दुर्गन्धां जातमात्रोज्झितां च ताम् ॥ १३५ ॥

राजाप्यहंमुखान्नित्यं श्रुतघादशचावनः । अजुगुप्सापरो बालां तां निरीक्ष्य ययौ स्वयम् ॥ १३६ ॥

गत्वा समवसरणे वन्दित्वा परमेश्वरम् । दुर्गन्धाया कथां तस्याः पप्रह्य समये नृपः ॥ १३७ ॥

स्वाम्याख्यतर्पण्यन्तदेशे शालिग्रामेऽन्नचक्री । धनमित्र इति श्रेष्ठी धनश्रीरिति तत्सुता ॥ १३८ ॥

धनश्रियो विवाहे च प्रारब्धे श्रेष्ठिनान्यदा । विहरन्तः समाजमुग्रार्म्भतौ केऽपि साधवः ॥ १३९ ॥

१ गजसमूहस्य घटाना नादैः । २ हेषा अथत्य शब्दः । ३ अश्वैः । ४ बाह्यौल्येव रगस्थानं तस्मिन्नर्तकैः । ५ मयूरपिच्छ-
च्छत्रैः । ६ इन्द्रः । ७ दुर्गन्धादिभ्यः । ८ प्राणायामकारकाः ।

अन्यदा नगरे कौमुद्युत्सवोऽञ्चन्मनोरमः । शृंगाररससर्वस्वनटिकासुखसन्निभः ॥ १५१ ॥
 कुमारयुवतिर्मात्रा सहोत्सवदिदृक्षया । युवलोचनसारंगवागुरा सा समाययौ ॥ १५६ ॥
 शुचिसंन्यानसंवीतसर्वगौ श्रेणिकाग्रयौ । विवाहप्रस्थितवरविव तत्र समेयतुः ॥ १५७ ॥
 महत्युत्सवसंमर्दे श्रेणिकस्य करोऽदगत् । आञ्जीरीडुहितुस्तस्या ह्युन्नतकुचस्थले ॥ १५८ ॥
 राजा जातानुरागो जाक् तस्या निवसनाञ्चले । निजां बबन्ध संभोगसत्यंकारमिवोर्मिकाम् ॥ १५९ ॥
 अग्रयं चादिशन्नाममुद्रा मे व्यग्रचेतसः । केनाप्यहारि तहोऽध्यस्त्वया तदपहारकः ॥ १६० ॥
 रुरोध धीमतां धुर्यो रंगद्वाराण्यथाग्रयः । लोकानैकैकमारेत्रे कृष्टुं शारीरिवाङ्गिकः ॥ १६१ ॥
 सर्वेषामपि वस्त्राणि केशपाशान् मुखानि च । अग्रयः शोधयामास धिष्यणाधनशेवधिः ॥ १६२ ॥
 आञ्जीरीपुत्रिकायाश्च तस्या वस्त्रादि शोधयन् । स ददर्शाञ्चले वज्रां नृपनामां कितोर्मिकाम् ॥ १६३ ॥
 तामपृष्ठच्च जगृहे त्वयेयं कथमूर्मिका । कर्णौ पिधाय साप्यूचे न जाने किंचिदप्यदः ॥ १६४ ॥
 तां च रूपवतीं दृष्ट्वा स दध्यौ धीमतां वरः । नूनं तातोऽनुरक्तोऽस्यामाञ्जीरीडुहितर्यभूत् ॥ १६५ ॥
 अस्याः संग्रहणविधावभिज्ञानं निजोर्मिकाम् । राजा रागपरवशो बबन्ध नियतं स्वयम् ॥ १६६ ॥
 अग्रयश्चिन्तयन्नेवं तां निन्ये राजसन्निधौ । राजाप्यपृष्ठत् किं प्राप्तो यशोस्कर स तस्करः ॥ १६७ ॥

१ कुमारी चासौ युवतिः यद्वा कु ईषत् मार. कामो यस्याः सा चासौ युवतिश्च । २ यूना यानि लोचनानि तान्येव सारंगा
 मृगास्तद्वन्धने वागुरा । ३ संन्यानं वस्त्रम् । ४ विवाहार्थं चलितौ वरौ । ५ आक्षिको द्यूतकारः शारी इव, शारिः भाषाया “सोगतु”
 इति ल्यातम् । ६ धिषणा बुद्धिरेव धनं तस्य शेवधिर्निधिः । ७ हे यशस्विन् ।

मंत्रिणा चोपनीतानि प्राच्यतान्याददे नृपः । सौवर्चलानिवपत्रकम्बलादीन्यनेकशः ॥ १८३ ॥
 महत्या प्रतिपत्त्या तं संज्ञान्यार्द्रकचूपतिः । प्रपञ्च कच्चित्कुशलं मद्बन्धोर्मगधेशितुः ॥ १८४ ॥
 स्वस्वामिकुशलोदन्तैः सान्द्रैश्चन्द्रातपैरिव । तन्मनःकुमुदानन्दं सचिवेन्दुरदत्त सः ॥ १८५ ॥
 प्रपञ्चार्द्रककुमारस्तात को मगधाधिपः । तव येनेदृशी प्रीतिर्मधुनेव मनोचुवः ॥ १८६ ॥
 राजा प्रोवाच राजास्ति श्रेणिको मगधाधिपः । पारंपर्यागता मैत्री तत्कुले मत्कुलेऽपि च ॥ १८७ ॥
 जागार्द्रककुमारोऽपि प्रोन्मीलत्प्रेमकन्दलः । दृशा सुधातरंगिण्या पश्यन्मंत्रिणमब्रवीत् ॥ १८८ ॥
 किमनूतगुणः सूनुस्त्वत्प्रजोरस्ति कश्चन । अमात्य कर्तुमिच्छामि तं सज्जनजाननम् ॥ १८९ ॥
 मंज्यूचेऽस्ति धियां धाम पञ्चमंत्रिशताधिपः । वदान्योऽनन्यसामान्यकरुणारससागरः ॥ १९० ॥
 ददः कृतज्ञः सकलकलाजलाधिपारगः । अत्रयो नाम तनयः श्रेणिकस्य महीपतेः ॥ १९१ ॥

॥ युग्मम् ॥

बुद्धिविक्रमसंपन्नं धर्मज्ञं त्रयवर्जितम् । अत्रयं विश्वविवदितं न जानासि कुमार किम् ॥ १९२ ॥
 गुणा न केऽपि ते सन्ति येऽत्रये न कृतार्त्तपदाः । जीवाकारा इवांचोद्धौ स्वयंभूरमणञ्जिधे ॥ १९३ ॥
 आर्द्रकेशोऽपि पुत्रं स्वमत्रये सौहृदार्थिनम् । ऊचे मन्मार्गसंलग्नः कुर्वीनो नन्दनोऽसि मे ॥ १९४ ॥
 द्वयोः समानगुणयोः समानकुलसंपदोः । विवाहसम्बन्ध इव युज्यते वत्स सौहृदम् ॥ १९५ ॥

१ सौवर्चलं क्षारविशेषः भाषाया “सचल” इति ख्यातम् । २ वसन्तेन सह कामस्येव । ३ प्रीतिभाषणपात्रम् । ४ कृतमा-
 स्यदं स्थान यैस्ते ।

दत्त्वा च तादृकं द्वारे ततः श्रेणिकराजसूः । मंजूषां मुद्रयामास मुद्रया निजया स्वयम् ॥ २११ ॥
 आर्क्षकेशपुमांसं तं प्रजृतैः प्राचृतैः सह । विससर्ज प्रियादापपूर्वकं मगधाधिपः ॥ २१२ ॥
 अत्रयोऽपि हि तां पेदां तस्य हस्ते समर्पयन् । तमुवाचेति सत्कृत्य वाचा पीयूषसारया ॥ २१३ ॥
 एषार्क्षककुमारस्य पुरः पेदोपढौक्यताम् । मदीयं तस्य मद्बन्धोर्वान्यमेतच्च वाचिकम् ॥ २१४ ॥
 रहस्येकाकिना जूत्वोन्मुञ्च्य पेदामिमां स्वयम् । तदन्तर्वस्तु संप्रेक्ष्य दर्शनीयं न कस्यचित् ॥ २१५ ॥
 इति कर्तव्यमित्युक्त्वा स पुमान् स्वपुरं ययौ । उपायनान्यार्पयञ्च स्वस्वामिस्वामिपुत्रयोः ॥ २१६ ॥
 तच्चार्क्षककुमारायाचख्यावज्रयवाचिकम् । ततो रहसि स स्थित्वा तां पेदामुदघाटयत् ॥ २१७ ॥
 ददर्श च तदन्तःस्थां तमस्युद्योतकारिणीम् । तामादिनाश्रप्रतिमां ज्योतिर्भिर्घटितामिव ॥ २१८ ॥
 दध्यौ च किमिदं किंचिदंगजरणमुत्तमम् । किमारेष्यं मूर्ध्नि कंठे हृदयेऽन्यत्र वा क्वचित् ॥ २१९ ॥
 दृष्टपूर्वमिवेदं मे क्वापीति प्रतिज्ञासते । न तु स्मृतिपथं याति मन्दान्यासस्य शास्त्रवत् ॥ २२० ॥
 इत्यार्क्षककुमारस्य जृशं चिन्तयतः सतः । मूर्त्तां जातिस्मृतियजनन्यजनिष्ट गरीयसी ॥ २२१ ॥
 उत्पन्नजातिस्मरणः स्वयमेवाप्तचेतनः । स एवं चिन्तयामास पूर्वजन्मकथां निजाम् ॥ २२२ ॥
 इतो जवाचूतीयस्मिन् जवे मगधनीवृति । कुटुम्बी वसन्तपुरेऽभूत्वं सामाधिकान्निधः ॥ २२३ ॥
 चार्था बन्धुमती मेऽभूद्दश्रौपं च तथा सह । यथावदार्हतं धर्मं सुस्थिताचार्यसन्निधौ ॥ २२४ ॥
 धर्मं श्रुत्वा सन्नार्योऽपि प्रतिबुद्धस्तदन्तिके । गृहवासविरक्तोऽहं परिव्रज्यामुपात्तवान् ॥ २२५ ॥

पत्तने चाहमेकस्मिन् गुरुणा विहरन्नागम् । बन्धुमत्यपि तत्रागात् संयताजनमध्यगा ॥ ११६ ॥
 एकस्मिन्नहि तां पश्यन् स्मरन् पूर्वैरतान्यहम् । अनुरक्तोऽन्नवं तस्यां तदाख्यं चान्यसाधवे ॥ ११७ ॥
 सोऽप्याचख्यौ प्रवर्तिन्यै बन्धुमत्यै च सा पुनः । प्रवर्तिनीं च प्रोवाच विपक्षा बन्धुमत्यदः ॥ ११८ ॥
 गीतार्थोऽप्येष मर्यादां लंघेत यदि का गतिः । मर्यादां पालयन्नब्धिरपि पृथ्वीं न लुपति ॥ ११९ ॥
 देशान्तरमपि गतां यावच्छोष्यति मामसौ । तावन्महानुज्जावश्च मयि रागं न हास्यति ॥ १२० ॥
 तस्मादहं जगवति पपत्स्ये मरणं खलु । न चास्य नापि मे शीलखंनं जायते यथा ॥ १२१ ॥
 इति सानशनं कृत्वा स्वमुद्धय च लीलया । निष्ठयूतवज्रहौ प्राणान् देवचूयमियाय च ॥ १२२ ॥
 तथा मृतां च तां श्रुत्वा मयाप्येतद्विचिन्तितम् । महानुज्जावा मृता सा व्रतचंगजयात् खलु ॥ १२३ ॥
 जगन्नतः पुनरहं तदलं जीवितेन मे । कृत्वेत्यनशनमहं विपद्य त्रिदशोऽन्नवम् ॥ १२४ ॥
 ततश्श्रुत्वाहमुत्पन्नोऽस्म्यनार्यो धर्मवर्जितः । प्रतिबोधयिता यो मां स बन्धुः स गुरुश्च मे ॥ १२५ ॥
 जाग्योदयेन केनापि बोधितोऽन्नयमंत्रिणा । अद्यापि मन्दन्नाग्योऽस्मि तं ज्ञुं यदनीश्वरः ॥ १२६ ॥
 तदनुज्ञाप्य पितरमननुज्ञाप्य वाग्यहम् । आर्यदेशं गमिष्यामि यत्र मेऽस्त्यन्नयो गुरुः ॥ १२७ ॥
 इत्थं मनोरथं कुर्वन् प्रतिमामौदिमार्हतः । पूजयन्नार्द्रकासूनूर्व्यतियाति स्म वासरान् ॥ १२८ ॥
 अन्येष्टुरार्द्रकासूनूर्वपमेवं व्यजिज्ञपत् । ताताचयकुमारेण सममिच्छामि दर्शनम् ॥ १२९ ॥
 अवादीदार्द्रकेशोऽपि न गन्तव्यं खलु त्वया । वत्स स्थानस्थितानां हि सौहृदं श्रेणिकेन नः ॥ १३० ॥

१ साध्वीजनमध्यवर्तिनी । २ प्रथमक्रीडितानि । ३ आदिमस्य प्रथमस्थार्हतः ।

पित्राज्ञया निबद्धथोत्कंठितश्चाजयं प्रति । ततश्चार्जककुमारो न तस्यौ न जगाम च ॥ २४१ ॥
 वर्षन्नश्रान्तमस्त्रांजः स राजपदमेषवत् । अजयोत्कंठितस्तथावनुत्तानविद्वोचनः ॥ २४२ ॥
 आसने शयने याने चोर्जनेऽन्यक्रियास्वपि । अजयालंकृतामौशं हशोरग्रे चकार सः ॥ २४३ ॥
 पारापत इवोड्डीय यियासुरजयान्तिके । न ह्यार्जककुमारोऽगाज्रतिं रोर इवामवान् ॥ २४४ ॥
 कीदृशो मगधो देशः कीदृग्ग्राजगृहं पुरम् । कस्कोऽध्वा तत्र गमनेऽपृच्छदेवं च पार्श्वगान् ॥ २४५ ॥
 दध्यावार्जकराजोऽपि कुमारो मम निश्चितम् । यास्यत्यकथयित्वैव कदाप्यजयसन्निधौ ॥ २४६ ॥
 ततश्च पञ्च सामन्तशतान्यादिशदार्जकः । यदार्जककुमारोऽयं रक्ष्यो देशान्तरं ब्रजन् ॥ २४७ ॥
 देहह्यायेव तत्पार्श्वं सामन्तास्तेऽत्यजन्न हि । वन्दे धृतमिवात्मानं कुमारोऽपि ह्यमंस्त सः ॥ २४८ ॥
 आर्जकिर्हृदये कृत्वाजयोपगमनं सुधीः । प्रत्यहं कर्तुमारेजे वाह्याभ्यां वाहैवाहनम् ॥ २४९ ॥
 अश्वारूढाश्च पार्श्वेऽस्थुः सामंतास्तेऽङ्गरक्षकाः । कुमारो वाहयन्नश्वं किञ्चिज्जत्वा न्यवर्तत ॥ २५० ॥
 एवं च वाहयन्नश्वं स ययावधिकाधिकम् । पुनश्च व्याघ्रुध्याययौ ते च तस्य विशश्वसुः ॥ २५१ ॥
 आर्जकासूनुरन्येद्युः पुंजिः प्रत्ययितैर्निजैः । प्रगुणं कारयामास यानपात्रं पयोनिधौ ॥ २५२ ॥
 रत्नैश्च पूरयामास यानपात्रं तदार्जकिः । अग्रेऽप्यारोहयामास तत्रार्हत्प्रतिमां च ताम् ॥ २५३ ॥
 तदैव वाहयन्नश्वमदृशीभूय पूर्ववत् । तत्रारुह्य प्रवहणे स ययावार्थनीवृतम् ॥ २५४ ॥
 यानादुत्तीर्य संप्रेष्य प्रतिमामजयाय ताम् । सप्तद्वेज्यां धनान्युपत्वा यतिद्विङ्गमुपादेद ॥ २५५ ॥

१ अशुजलम् । २ अवनतलोचनः । ३ आशं दिशाम् । ४ रोगवान् । ५ अश्वक्रीडाम् । ६ विश्वस्तैः । ७ सज्जम् ।

उच्चारयितुमारेजे यावत्सामाधिकं च सः । आकाशस्थितया तावदूचे देवतयोच्चकैः ॥ ११६ ॥
 महासत्वो यद्यपि त्वं गृहीर्दीक्षां तथापि मा । अद्यापि ते जोगफलं कर्मास्त्यागमयस्व तत् ॥ ११७ ॥
 युक्त्वा जोगफलं कर्माददीथाः समये व्रतम् । अवश्यमेव ज्ञोक्तव्यं जोग्यं तीर्थकृतमपि ॥ ११८ ॥
 महात्मंस्तद्ब्रूतेनालं यदात्तमपि ह्यर्ह्यते । जोजनेनापि किं तेन यद्भुक्तमपि वस्यते ॥ ११९ ॥
 अथार्चककुमारोऽपि स्वमूरीकृत्य पौरुषम् । दैवीं वाचमनादृत्य प्रब्रज्यां स्वयमाददे ॥ १२० ॥
 प्रत्येकबुद्धः स मुनिर्निश्चितं पालयन् व्रतम् । विहरन्नद्यदा प्राप वसन्तपुरपत्तनम् ॥ १२१ ॥
 बाह्यदेवकुले कापि तस्यौ प्रतिमया च सः । सर्वोधिपरिहारेण समाधिमधिजग्मिवान् ॥ १२२ ॥
 इतश्च तस्मिन्नगरे वरश्रेष्ठी महाकुलः । देवदत्तोऽब्रवत्तस्य पत्नी धनवती पुनः ॥ १२३ ॥
 स तु बन्धुमतीजीवश्शुत्वाजनि सुता तयोः । सुरूपा श्रीमती नाम श्रीभैतीनां शिरोमणिः ॥ १२४ ॥
 धात्रीचिर्लाट्यमाना च मालतीपुष्पदामवत् । पांशुक्लीमोचितां प्राप वयोऽवस्थां क्रमेण सा ॥ १२५ ॥
 तत्र देवकुलेऽन्येष्टुः पौरवालाजिरन्विता । श्रीमती पतिरमणक्रीरुया रन्तुमाययौ ॥ १२६ ॥
 जर्तारं वृणुतेत्युत्तुस्तत्र सर्वाश्च बालिकाः । कयापि कोऽपि सर्वोन्निर्वराः स्वरुचि वज्रिरे ॥ १२७ ॥
 श्रीमत्युवाच सैख्योऽसौ वृत्तो जट्टारको मया । साधु वृत्तं साधु वृत्तमिति चोवाच देवता ॥ १२८ ॥
 तन्वाना गर्जितं रत्नान्यवर्षत् सा च देवता । श्रीमती गर्जिञ्जीता तु तस्य पादेऽलगन्मुनेः ॥ १२९ ॥
 सोऽचिन्तयत् क्णं स्थित्वा मग्नाञ्चूदिह तस्थुषः । उपसर्गोऽनुकूलोऽयं व्रतद्रुममहोन्निलः ॥ १३० ॥

१ त्यक्ष्यते । २ लक्ष्मीमतीनाम् । ३ धूलिक्रीडायोग्याम् । ४ हे सस्यः । ५ अनिलो वायुः ।

इति ध्यात्वान्यतः सोऽगान्महर्षिणां हि कुत्रचित् । आस्थान्यत्रापि न प्रायः सापार्येषु तु का कथा १७१
 तामादातुं रत्नवृष्टिमाजगाम महीपतिः । अस्वामिकं धनं राक्षोऽर्हतीति कृतनिश्चयः ॥ १७२ ॥
 तद्रव्यं संबुधैर्षन्तो ददृशु राजपूरुषाः । नागलोकधारमिव स्थानं तन्नागसंकुलम् ॥ १७३ ॥
 ऊचै च देवतामुख्यै दत्तं वरैणके मया । ज्वन्यमेतदिति श्रुत्वा विलङ्घोऽपासरन्नृपः ॥ १७४ ॥
 ततश्च तद्धनं सर्वमाददे श्रीमतीपिता । स्थानं ययुश्च सर्वे स्वं तदा सायमिवांरुजाः ॥ १७५ ॥
 अथोषोढुमढौकन्त श्रीमतीं बहवो वराः । वरं वृण्विति पित्रोक्ता जगाद श्रीमती त्वदः ॥ १७६ ॥
 वृतो मया यो महर्षिर्वरस्तात स एव मे । मम तद्वरणेऽदाच्च ज्वन्यं तज्जह्यदेवता ॥ १७७ ॥
 स्वरुच्यापि मया तावन्महर्षिः स वृतो वरः । तद्रव्यमाददानेन त्वयाप्यनुमतं हि तत् ॥ १७८ ॥
 तत्तस्मै कदपयित्वा मां नान्यस्मै दातुमर्हसि । किं न श्रुतं त्वया तात बाला अपि वदन्यदः ॥ १७९ ॥
 सकृज्जहपन्ति राजानः सकृज्जहपन्ति साधवः । सकृत्कन्याः प्रदीयन्ते त्रीण्येतानि सकृत् सकृत् ॥ १८० ॥
 श्रेष्ठयूचै स कथं प्राप्यो न ह्येकत्रावतिष्ठते । अलीव पुष्पं संस्थानमातिष्ठति नवं नवम् ॥ १८१ ॥
 स किमायास्यति नो वायातोऽपि ज्ञास्यते कथम् । किं नाम तस्याजिज्ञानं कति नायान्ति चिद्भवः १८२
 श्रीमत्यूचै मया तात तदा गर्जितञ्जीतया । दृष्टं तदंघ्रौ लक्ष्मास्ति वानर्येव विलम्बया ॥ १८३ ॥
 तस्मादतः परं तात तथा कुरु यथाखिलान् । यातायातपरान् साधून् पश्यामि प्रतिवासरम् ॥ १८४ ॥
 श्रेष्ठयव्रवीदिहायान्ति ये केचिदिह पत्तने । जिह्वां देहि स्वयं तेभ्यो महर्षिभ्यो दिने दिने ॥ १८५ ॥

बालकोऽप्यवदद्वाह्याददरैर्लक्ष्मन्मनैः । वङ्काहं धारयिष्यामि कथं यास्यति मे पिता ॥ ३०० ॥
 इशुकत्वा तर्कुसूत्रेण लालयेवोर्णनाचकः । अवेष्टयत् पितुः पादौ स मुग्धमधुराननः ॥ ३०१ ॥
 उवाच चास्व मा त्रैपीः स्वस्था जव मया ह्यसौ । बध्मपादो द्विप श्वेतीत यातुं कथं पिता ॥ ३०२ ॥
 श्रीमतीपतिरप्येवमचिन्तयदहो शिशोः । स्नेहानुबन्धः कोऽप्येव मन्मनःपक्षिपाश्यञ्जत् ॥ ३०३ ॥
 तन्मदंभ्योः कृताः सन्ति यावन्तः सूत्रवेष्टकाः । तावन्यवदानि स्थास्यामि पुत्रप्रेरणा गृहस्थताम् ३०४
 पादयोस्तनुवन्धाश्च गैणिता द्वादशाचवन् । गार्हस्थ्ये द्वादशाब्दानि ततः सोऽप्यत्यवाहयत् ॥ ३०५ ॥
 संधावधौ च संपूर्णे वैराग्येणोरीकृतः । यामिन्याः पश्चिमे यामे स सुधीरित्यचिन्तयत् ॥ ३०६ ॥
 संसारकूपान्निर्गन्तुं व्रतमालंब्य रज्जुवत् । मया प्राप्तं च मुक्तं च लग्नस्तैत्रास्म्यहं पुनः ॥ ३०७ ॥
 मनसैव व्रतं व्रतं प्रागजन्मनि तत्राप्यहम् । अनायत्नं प्रपन्नोऽस्मि का गतिः स्यादतः परम् ॥ ३०८ ॥
 जवत्विदानीमन्यात्तपश्चिज्यस्तपोऽग्निना । अग्निशौचांशुकमिवात्मानं प्रक्षालयाम्यहम् ॥ ३०९ ॥
 प्राप्तश्च श्रीमतीं पत्नीं स संप्राप्यानुमान्य च । यतिलिंगमुपादाय निर्ममो निर्ययौ गृहात् ॥ ३१० ॥
 स प्रस्थितो राजगृहमन्तराले ददर्श ताम् । स्वां सामन्तपञ्चशतीं चौर्यवृत्तिपरायणाम् ॥ ३११ ॥
 उपलक्ष्य स तैर्भक्त्या ववन्दे सोऽवदच्च तान् । किमेषा जीविका पापहेतुर्गुणमाञ्जिरादता ॥ ३१२ ॥
 तेऽवोचन् वञ्चयित्वास्मान् पलायिष्ठा यदा प्रजो । दर्शयामः स्म न तदात्मानं चूमिपतेर्हि या ॥ ३१३ ॥

१ अस्पष्टमधुरः । २ मम मन एव पक्षी तस्य पाशसदृशोऽभूत् । ३ गणिताः सन्तो द्वादश जाताः । ४ प्रतिज्ञाया अवधौ पूर्णे सति । ५ ससारकूपे ।

तथाहि खात् पतयंजो ऋखातादपि तद्भवेत् । बदीयसी हि नियतिर्नितरपि पौरुषम् ॥ ३२७ ॥
 एवं निरुत्तरीचक्रे गोशालं स महामुनिः । तुष्टुवे खेचराद्यैश्च कुर्वद्भिर्जयमंगलम् ॥ ३२८ ॥
 आर्जकार्षियौ हस्तितापसानामथाश्रमम् । वैजानायातपद्धिस्तमांसाकुलोदजम् ॥ ३२९ ॥
 तत्रस्थास्तापसाश्चैकं सुमहान्तं मतंगजम् । हत्वा तन्भांसमश्रन्तो ते निन्युर्दिवसान् बहून् ॥ ३३० ॥
 ते चैवमूर्चुर्दन्तव्यो वरमेको मतंगजः । यस्यैकस्यापि मांसेन ऋयान् कालोऽतिगम्यते ॥ ३३१ ॥
 मृगतिन्त्रिमत्स्याद्यैर्वान्यैर्वा बहुञ्चिश्च किम् । तैरप्याहार एवार्थः पापं तत्रातिरिच्यते ॥ ३३२ ॥
 तदा च ते दद्यान्नासधर्मनिष्ठास्तपस्विनः । बबन्धुर्मरिणार्थैकं महाकायं मतंगजम् ॥ ३३३ ॥
 स नारशंखलाबद्धो यत्र चासीन्मतंगजः । तेनाध्वना स जगाम महर्षिः करुणार्द्धधीः ॥ ३३४ ॥
 स च हस्ती महर्षिं तं मुनिपंचशतीवृतम् । ईक्षामास बन्धमानं ऋतुवन्मोक्षिन्निर्जनैः ॥ ३३५ ॥
 लघुकर्मा करी सोऽपि मुनिं दृष्ट्वेत्यचिन्तयत् । वन्दे यद्यहमभ्येनं बद्धस्तत् करवाणि किम् ॥ ३३६ ॥
 महर्षिदर्शनात्तस्य गरुत्मदर्शनादिव । अर्थःपाशा व्यशीर्यन्त नागपाशा इवान्नितः ॥ ३३७ ॥
 निरगलः सोऽहं हस्ती वंदितुं तं महामुनिम् । अन्यस्पर्षीज्जनस्तूचे मुनिरेप हतो हतः ॥ ३३८ ॥
 पलायाश्चकिरे लोका मुनिस्तस्यौ तथैव सः । इन्धोऽध्यवनमत्कुञ्जस्थलः प्रणमति स्म तम् ॥ ३३९ ॥
 स्पर्शं स्पर्शं च तत्पादौ दाहार्तः कदलीमिव । परमां निर्वृतिं प्राप प्रसारितकरः करी ॥ ३४० ॥
 स हस्ती पुनरुत्थाय चर्त्तैर्मन्थरया दृशा । पश्यन्महर्षिं प्राविद्धदरैल्लानीमनाकुलः ॥ ३४१ ॥

१ आकाशात् । २ पृथ्वीखननात् । ३ शुष्कीकरणात् । ४ गरुडदर्शनात् । ५ लोहपाशाः । ६ भक्त्या मन्थरा निश्चला तथा ।
 ७ महदरण्यमरण्यानी ताम् ।

॥ अष्टमः सर्गः ॥

॥ ४८४ ॥

अथ नव्यानुग्रहाय ग्रामाकरपुरादिषु । विहरन् ब्राह्मणकुंरुग्रामेऽगात् परमेश्वरः ॥ १ ॥
 बहुशालाजिधोद्याने पुरात्तस्माद्दहिःस्थिते । चक्रुः समवसरणं त्रिवप्रं त्रिदशोत्तमाः ॥ २ ॥
 न्यषदत्प्राङ्मुखस्तत्र पूर्वसिंहासने प्रभुः । गौतमाद्या यथास्थानं सुराद्याश्चावतस्थिरे ॥ ३ ॥
 श्रुत्वा सर्वज्ञमायातं पौरा न्यूयांस आययुः । देवानन्दार्पणदत्तावेपतुस्तौ च दंपती ॥ ४ ॥
 त्रिश्च प्रदक्षिणीकृत्य ग्रणम्य च जगज्जुरुम् । श्रद्धावानृपचदत्तो यथास्थानमुपाविशत् ॥ ५ ॥
 देवानन्दा प्रभुं नत्वार्षिचदत्तस्य पृष्ठतः । शुश्रूषमाणध्वजाऽस्थादानन्दविकचानना ॥ ६ ॥
 स्तनान्यां प्राक्षरत्स्तन्यं रोमाञ्चश्चात्रवत्तनौ । तदा च देवानन्दायाः पश्यन्त्याः परमेश्वरम् ॥ ७ ॥
 तथाविधां च तां प्रेक्ष्य जातसंशयविस्मयः । स्वामिनं गौतमस्वामी पप्रच्छेति कृताञ्जलिः ॥ ८ ॥
 उत्पन्नवा निर्निमेषदृष्टिर्देवधूरिव । देवानन्दा तवालोकात्सूनोरिव कथं प्रजो ॥ ९ ॥
 अथाख्यग्रगवान् वीरो गिरा स्तनितधीरया । देवानां प्रिय जो देवानन्दायाः कुक्षिजोऽस्म्यहम् ॥ १० ॥
 दिवश्श्रुतोऽहमुषितः कुक्षावस्था क्षीरशीत्यहम् । अज्ञातपरमार्थोपि तेनैषा वत्सला मयि ॥ ११ ॥
 देवानन्ददर्पचदत्तौ मुमुदाते निशम्य तत् । सर्वा विसिन्धिमये पर्षत्ताहगश्रुतपूर्विणी ॥ १२ ॥
 कसूनुस्त्रिजगन्नाथः क चावां गुहिमानकौ । इत्युत्थाय ववन्दोते दंपती तौ पुनः प्रभुम् ॥ १३ ॥

१ निजासनमार्गज्ञा । २ अधिकपयःप्रस्रवती । ३ मेघगर्जितमिव धीरया गभीरया । ४ अशीतिदिनपर्यन्तम् ।

पितरौ दुःप्रतीकारावीहृग्धीर्जगवानपि । ताबुद्दिश्य जनांश्चापि विदधे देशनामिति ॥ १४ ॥
इयं माता पितैषोऽयं पुत्र इत्यादिको ज्ञवे । जायते विघटते च संबन्धः प्राणिनामिह ॥ १५ ॥
इयं माता पितैषोऽयं पुत्र इत्यादिको ज्ञवे । जायते विघटते च संबन्धः प्राणिनामिह ॥ १६ ॥
इन्द्रजालप्रायमेतत्सम्स्तमपि संसृतौ । न वस्तुं ह्यणमप्यत्र श्रद्धधीत विविक्कीः ॥ १७ ॥
इदं शरीरं नो यावज्जीर्णीकुरुते जरा । न यावदन्तकः प्राणानाब्धेतुमुपतिष्ठते ॥ १८ ॥
खुखाद्रैतनिधानस्य निर्वाणस्थैकसाधनीम् । तावदीक्षामाश्रयध्वं प्रमादोऽत्र न युज्यते ॥ १९ ॥
देवानन्दर्षन्नदत्तावथ न त्वैवमूचतुः । आवां विरक्तौ संसारवासोदस्मादसारतः ॥ २० ॥
देहि जंगमकष्टपक्षो दीक्षां संसारतारणीम् । तरीतुं तारयितुं च कोऽपरस्त्वहते क्षमः ॥ २१ ॥
अस्वेतदिति नाशेन प्रोक्तौ तौ धन्यमानिनौ । ईशान्यां दिशि गत्वोज्जांचक्रतुर्जपाणादिकम् ॥ २२ ॥
पञ्चमुष्टिकचोत्पादं कृत्वा संवेगतस्तु तौ । नाभं प्रदक्षिणीकृत्य वन्दित्वा चैवमूचतुः ॥ २३ ॥
स्वामिञ्जन्मजरामृत्युच्चीतौ त्वां शरणं श्रितौ । स्वयं दीक्षाप्रदानेन प्रसीदानुगृहाण नौ ॥ २४ ॥
ददौ तयोः स्वयं दीक्षां समाचारं शशंस च । आवश्यकविधिं चाख्यन्निरवद्यमनस्कयोः ॥ २५ ॥
वसन्ति सन्तो यत्राहरपि तत्रोपकारिणः । किं पुनर्जगवान् विश्वकृतज्ञग्रामणीः प्रभुः ॥ २६ ॥
देवानन्दां चन्दनायै स्थविरैरभ्यस्त्वथर्पजम् । स्वामी समर्पयामास तौ चापातां परं व्रतम् ॥ २७ ॥
आधीतैकादशांगौ तौ नानाविधतपःपरौ । अवाप्य केवलज्ञानं मृत्वा शिवमुपेयतुः ॥ २८ ॥

१ दु.खेन प्रतिक्रियते प्रत्युपाक्रयते
५ विश्लेषा सर्वेषा कृतज्ञाना ग्रामणीमुख्यः ।

जगवान् वर्धमानोऽपि जगदानन्दवर्धनः । विजहार ततो धात्रीं ग्रामाकरपुराकुलाम् ॥ ३८ ॥
 क्रमाच्च ह्यत्रियकुंडग्रामं स्वामी समाययौ । तस्थौ समवसरणे विदधे चाश्व देशनाम् ॥ ३९ ॥
 स्वामिनं समवसृतं नृपतिर्नन्दिवर्धनः । ऋद्ध्या महत्या ज्ञप्त्या च तत्रोपेयाय वन्दितुम् ॥ ३० ॥
 स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य वन्दित्वा च जगज्जुरुम् । उपाविशद्यथास्थानं ज्ञक्तितो रचितोज्ज्वलिः ॥ ३१ ॥
 जमालिर्नाम जामेयो जामाता च प्रजोस्तदा । प्रियदर्शनया सार्धं तत्र वन्दितुमाययौ ॥ ३२ ॥
 जमालिर्देवानां श्रुत्वा पितरावनुमान्य च । ह्यत्रियाणां पञ्चशत्या सहितो व्रतमाददे ॥ ३३ ॥
 जमालिन्नार्या जगवद्बुहिता प्रियदर्शना । सहिता स्त्रीसहस्रेण ब्राह्मणीत् स्वामिनोऽन्तिके ॥ ३४ ॥
 ययौ विहर्तुमन्यत्र ततश्च जगवानपि । जमालिरप्यनुचरः सहितः ह्यत्रियर्षिभिः ॥ ३५ ॥
 एकादशांगीमध्यैष्ट जमालिर्विहरन् क्रमात् । सहप्रव्रजितानां च तमाचार्यं व्यधात्प्रभुः ॥ ३६ ॥
 चतुर्थपष्ठाष्टमादीन्यतप्यत तपांसि सः । चन्दनामनुगृह्यन्ती सा चापि प्रियदर्शना ॥ ३७ ॥
 नाथं जमालिर्नत्वोचेऽन्यदाहं सपरिहृदः । विहारेणानियतेन प्रयामि त्वदनुज्ञया ॥ ३८ ॥
 अन्नर्थं चाविनं ज्ञात्वा जगवान् ज्ञानचक्षुषा । ज्यूषो ज्यूषः पृच्छतोऽपि जमालिर्नोत्तरं ददौ ॥ ३९ ॥
 अन्नविष्कमनुज्ञातं जमालिरिति बुद्धितः । विहर्तुं सपरीवारः प्रभुपाश्वर्धाक्षिनिर्ययौ ॥ ४० ॥
 क्रमेण विहरन् प्राप श्रावस्तीं सोऽन्यदा पुरीम् । बहिश्च समवासाधीन्दुद्याने कोष्टकाजिधे ॥ ४१ ॥
 विरसैः शीतलै रुद्धैस्तुष्टैरसमर्थशितैः । पानान्नैस्तस्य चान्येद्युस्तत्र पित्तज्वरोऽभवत् ॥ ४२ ॥

आसीनः सोऽसहः स्थातुं पंकान्तरितकीलवत् । संस्तरको मे क्रियतामिथुवाचान्तिपन्मुनीन् ॥ ४३ ॥
 तेऽपि संस्तरकं कर्तुं प्रारञ्चन्त महर्षयः । शिष्याः कुर्वन्ति गुर्वज्ञां राजाज्ञामिव सेवकाः ॥ ४४ ॥
 पिप्पलेन पीडितोऽत्यन्तं सोऽपृष्टञ्च पुनः पुनः । किं संस्तुतः संस्तरको न वेति ब्रूत साधवः ॥ ४५ ॥
 संस्तरकः संस्तृतोऽसावित्यूचुः साधवोऽपि हि । ज्ञाया प्रयायावार्तो जमादिश्च तदन्तिकम् ॥ ४६ ॥
 संस्तरं संस्तीर्यमाणं प्रेक्ष्याद्वमवपुष्टया । निषद्योत्पन्नमिथात्वः क्रुद्धः साधूनदोऽवदत् ॥ ४७ ॥
 ओ जोश्चिरं वयं ज्ञान्तास्तत्वं ज्ञातं चिरादिदम् । क्रियमाणं न हि कृतं कृतमेव कृतं खलु ॥ ४८ ॥
 संस्तरः संस्तीर्यमाणः संस्तीर्णं इति वर्णितः । यद्भवद्भिरसत्यं तन्न वक्तुं जातु युज्यते ॥ ४९ ॥
 उत्पद्यमानमुत्पन्नं क्रियमाणं कृतं न यत् । ब्रूतेऽहंस्तन्न घटते प्रत्यक्षेण विरोधतः ॥ ५० ॥
 पैरापरक्षणेव्यूहयोगनिष्पद्यमानके । कार्ये कथं कृतमिति प्रारंभेऽपि निगद्यते ॥ ५१ ॥
 अर्थक्रियाविधातृत्वं यस्य तस्यैव वस्तुता । पदार्थे प्रथमकावोत्पन्ने तदपि नास्ति हि ॥ ५२ ॥
 आप्यायंश्चे कृतमिति यदि क्षेपक्षणेऽपि तत् । कृतस्य करणे नूनमनवस्था प्रसज्यते ॥ ५३ ॥
 तद्युक्तिसंगतमिदं कृतमेव कृतं स्फुटम् । न ह्यजातस्य पुत्रस्य नाम केनापि दीयते ॥ ५४ ॥
 प्रत्यक्षं प्रतिपद्यध्वं निर्दोषं मुनयस्ततः । न ह्युक्तमिति गृह्येत युक्तियुक्तं हि गृह्यते ॥ ५५ ॥
 सर्वज्ञ इति विख्यातो नार्हन्मिथा वदेदिति । नैवं सोऽपि वदत्येव स्वजनं महतामपि ॥ ५६ ॥

१ शिष्यान् मुनीन् । २ असमर्थशरीरत्वेन । ३ परापरक्षणसमूहस्य योगेनोत्पद्यमाने । ४ अर्थक्रियाकर्तृत्वम् । ५ भगवतोक्त-
 भिति मत्वा । ६ अर्हन् मिथ्या न वदेदिति नैव किं तु सोऽपि मिथ्या वदत्येवेति सटकः ।

एवं विज्ञापमाणं तं मुक्तमर्यादमुक्तुधम् । जमालिमूचुः स्थविरा विपरीतं ब्रवीषि किम् ॥ ५७ ॥
 न जहपन्यन्यथार्हन्तो रागद्वेषविवर्जिताः । न प्रत्यक्षविरुद्धादिदोषलेशोऽपि तज्जिराम् ॥ ५८ ॥
 यद्याद्ये समये वस्तु निष्पन्नं नोच्यते तदा । समयाविशेषात्तस्योत्पत्तिर्न समयान्तरे ॥ ५९ ॥
 अर्थक्रियासाधकत्वं वस्तुनो यच्च लक्षणम् । तदप्यव्यञ्जिचार्यैवाजिधाज्ञानोपयोगतः ॥ ६० ॥
 तथाहि तादृशं वस्तु लोकैः प्रथमतोऽपि हि । किं करोषीति पृष्टः सन् घटाद्यञ्जिधया वदेत् ॥ ६१ ॥
 पूर्वकालकृते यद्दानवस्था करणस्य हि । साप्यलीका नान्यकार्यान्तरसाधनतः खलु ॥ ६२ ॥
 गङ्गास्थानां त्वादृशानां युक्तयुक्तविवेचनम् । कथं जवेद्युक्तियुक्तं त्वद्वचो येन गृह्यते ॥ ६३ ॥
 सर्वज्ञः केवला लोकज्ञातृलोकयवस्तुकः । प्रमाणं जगवान् वीरो युत्सययुक्ती मुधैव ते ॥ ६४ ॥
 यदवादीर्जमाले त्वं स्वदानं महतामिति । मत्तस्येव प्रमत्तस्यैवोन्मत्तस्येव ते वचः ॥ ६५ ॥
 क्रियमाणं कृतमिति साधु सर्वज्ञज्ञापितम् । न चेत्तद्वचसा राज्यं संत्यज्य प्राव्रजः कथम् ॥ ६६ ॥
 अदृष्टं दूषयंस्तस्य वचनं किं न लज्जसे । निमज्जसि जवाञ्चोद्यौ किमनेन स्वकर्मणा ॥ ६७ ॥
 प्रायश्चित्तं गृहाण त्वं श्रीवीरस्वामिनोऽन्तिके । निजं तपो जन्म चेदं सा स्म नैषीर्निरर्थकम् ॥ ६८ ॥
 आप्येकाद्वरमात्रं यः श्रद्धधाल्यर्हतां न हि । प्रपद्यते स मिथ्यात्वं ततो जवपरंपराम् ॥ ६९ ॥
 बहुधा स्थविरैरेवं जमालिवोद्धितोऽपि हि । न न्यवर्तिष्ट कुमतान्मौनमेव तु शिश्रिये ॥ ७० ॥
 कुमतप्रतिपन्नं तं हित्वा केऽपि तदैव हि । स्थविराः स्वामिनं जग्मुः केऽपि तन्नावतस्थिरे ॥ ७१ ॥

मोहेन स्त्रीसुखचेन प्राक् स्नेहेन च क्षिश्रिये । जमालिपदं सपरीवारपि प्रियदर्शना ॥ ७२ ॥
 क्रमाज्जमालिरुद्धाघ आत्मानमपरानपि । व्युद्धाहयन् कुर्मतेन तेन च प्रतिवाससम् ॥ ७३ ॥
 हसन् जिनेन्द्रवचनं सर्वज्ञोऽहमिति बुवन् । साहंकारः प्रवच्यते विहर्तुं सपरिहृदः ॥ ७४ ॥

॥ युग्मम् ॥

सोऽन्येष्टुः परिचंपायां पूर्णचक्राजिधे वने । श्रीवीरं समवसृतं गत्वावादीन्मदोद्धुरः ॥ ७५ ॥
 तद्वत्स्था असमुरपन्नकेवला चगवंस्तव । शिष्या विपेक्षा ज्ञयांसस्तादृगस्मि न खट्वहम् ॥ ७६ ॥
 अद्य मे समुत्पन्नो केवलज्ञानदर्शने । सर्वज्ञः सर्वदर्शी चाहमेवार्हन्निह द्वितौ ॥ ७७ ॥
 अथोचे गौतमस्त्वं नो जमालो ज्ञानवान् यदि । किं शाश्वतोऽशाश्वतो वा जीवो लोकश्च शंस तत् ७८
 तस्य प्रत्युत्तरं मूढो जमालिर्दोतुमक्कमः । प्रसारितमुखस्तथौ शून्यो वायसपोतवत् ॥ ७९ ॥
 अथोचे जगवान् वीरो जमाले विद्धि तत्त्वतः । शाश्वतोऽशाश्वतश्चायं लोको जीवोऽपि लोकवत् ॥ ८० ॥
 लोकोऽयं अव्ययरूपत्वाद्वाशाश्वतः पुनः । प्रतिक्षणपरिध्वंसिपर्यायोपेक्षया खलु ॥ ८१ ॥
 जीवोऽपि अव्ययरूपत्वापेक्षत्वेनैष शाश्वतः । अशाश्वतो नृदेवादिपर्यायान्तरसंज्ञवात् ॥ ८२ ॥
 एवमाख्यात्यपि नाथे मिथ्यात्वमश्रिताशयः । निर्यथौ समवसृतेर्जमालिः सपरिहृदः ॥ ८३ ॥
 ततो जमालिः संधेन निह्वत्वाद्धिष्कृतः । स्वामिनः केवलोत्पत्तेस्तदाब्दानि चतुर्दश ॥ ८४ ॥
 स्वदर्शनाग्निप्रायं स सर्वत्रापि प्ररूपयन् । स्वहृन्दचारी सर्वज्ञमानी व्यहरतावनिम् ॥ ८५ ॥

जङ्गे प्रसिद्धिः सर्वत्र यज्जमालिर्जगजुरोः । मोहादिप्रतिपन्नः सन् मिथ्यात्वं प्रतिपन्नवान् ॥ ८६ ॥
विहरन्नन्यदा सोगह्नावस्तीं नगरीं पुनः । तस्यावेकत्र चोद्याने परिवारसमावृतः ॥ ८७ ॥
आर्यासहस्रसहिता साप्यार्या प्रियदर्शना । तस्यौ ढङ्कुलादस्य शालायामृद्धिशालिनः ॥ ८८ ॥
परमश्रावको ढङ्कस्तां दृष्ट्वा कुमलस्थिताम् । बोधयिष्याम्युपायेन केनापीति व्यचिन्तयत् ॥ ८९ ॥
स त्रांडान्यन्यदोर्च्चिन्वन् बुद्धिपूर्वमलङ्कितम् । पटे प्रियदर्शनायाश्चिक्षेप हुतशुक्लणम् ॥ ९० ॥
दह्यमानं पटं प्रेक्ष्य वज्रापे प्रियदर्शना । ज्ञो ढङ्क त्वत्प्रमादेन पश्य दग्धः पटो मम ॥ ९१ ॥
ढङ्कोऽप्युवाच मा साध्वि मृषा वादीर्मते हि वः । सकलेऽपि पटे दग्धे युज्यते वक्तुमीदृशम् ॥ ९२ ॥
दह्यमानोऽपि दग्धोऽयमिति वाक् शीमदहताम् । युज्यते प्रतिपत्तुं तत्तद्वचोऽनुचवादपि ॥ ९३ ॥
तच्छ्रुत्वा सापि चोत्पन्नशुद्धीरन्यथादिति । अहं चिरविमूढापि त्वया साध्वस्मि बोधिता ॥ ९४ ॥
ह्रीं हूयितमिथक्काढं श्रीवीरस्वामिनो वचः । तन्मिथ्यादुष्कृतं मेऽस्तु तत्प्रमाणमतः परम् ॥ ९५ ॥
अथ ढङ्को वज्रापे तां साधु चांते न्रविष्यति । गह्वाधुनापि सर्वज्ञं प्रायश्चित्तं समाचर ॥ ९६ ॥
ढङ्केनेत्युदितेहामोऽनैशिश्टिमिति जाविणी । हित्वा जमालिं सपरीवारा वीरं जगाम सा ॥ ९७ ॥
जमालिवर्जमन्येऽपि ढङ्केन प्रतिबोधिताः । सर्वेऽपि मुनयो जग्मुः श्रीवीरस्वामिनोऽन्तिके ॥ ९८ ॥
ततो जमालिरेकाकी कुमतेन प्रतारयन् । महीं पर्याट जूयांसि वर्षाणि व्रतमाचरन् ॥ ९९ ॥
अन्तेऽर्धमासानदानं कृत्वा दुष्कर्म तं निजम् । अनालोच्य भृतः कदपे पष्ठे किद्विषिकोऽन्नवत् ॥ १०० ॥

१ उच्चिनेतीति तथा । २ हीति खेदमुच्यमव्ययम् । ३ शिक्षाम् ।

तदा च स्थविरासूनोर्निर्ययौ नामपत्रकम् । कृतान्तोत्थिप्तपत्राञ्च स्थविरा सा रुरोद च ॥ ११५ ॥
 कौशाम्नीचित्रकृद्यूना पृष्टा रुदितकारणम् । सा चख्यौ यद्वृत्तान्तं स्वपुत्रस्य च वारकम् ॥ ११६ ॥
 सोऽप्यज्ञापिष्ट मा रोदीर्मातस्तिष्ठतु ते सुतः । चित्रकृद्भक्तं यद्वं चित्रयिष्याम्यहं हि तम् ॥ ११७ ॥
 उवाच स्थविराप्येवं वत्स त्वमपि मे सुतः । सोऽप्युवाचांमव मे त्राता मयि मत्यस्तु सुस्थितः ॥ ११८ ॥
 स कृत्वा समये पष्टं स्नात्वा चन्दनचर्चितः । शुच्यंशुकाष्टगुणया पट्या संयमिताननः ॥ ११९ ॥
 नूतनैः कूर्चकैर्यैर्वर्णैस्तमचित्रयत् । चित्रकृद्दारको यद्वं नत्वा चैवमवोचत ॥ १२० ॥
 सुरप्रिय सुरश्रेष्ठ निर्मातुं चित्रकर्म ते । कोऽलमत्यन्तं निष्णोऽपि मुग्धः कोऽहं वराककः ॥ १२१ ॥
 तथापि हि यैथाशिदं यद्दाराज मया कृतम् । युक्तायुक्तं तत्त्वमस्व निग्रहानुग्रहकम् ॥ १२२ ॥
 एवं तस्य गिरा तुष्टो यद्वो विनयसारया । ऊचै वरं वृणीष्वेति वेत्रे चित्रकृदप्यदः ॥ १२३ ॥
 त्वं देव यदि तुष्टोऽसि वराकस्य ममाधुना । वरस्तदयमेवास्तु भार्यो नातः परं जनः ॥ १२४ ॥
 यद्वोऽप्यूचै सिद्धमेतद्यच्च नैव विनाशितः । अन्यथाचस्य चो नञ् स्वार्थसिद्धिनिबन्धनम् ॥ १२५ ॥
 चित्रकृत्पुनरूचैऽथ मारिश्चेन्नक्षिता त्वया । संजातः कृतकृत्योऽहं स्वामिन्नेतावतापि हि ॥ १२६ ॥
 विस्मितोऽथावदद्यद्दः परार्थवरयाञ्चया । ऋयोऽपि तव तुष्टोऽस्मि वृणु स्वार्थकृते वरम् ॥ १२७ ॥
 उवाच चित्रकृदपि तुष्टोऽसि यदि देव मे । यस्य क्षिपदस्य चतुःपदस्यान्यस्य वापि च ॥ १२८ ॥

१ पवित्रवस्त्रस्याष्टगुणवत्या पट्या बन्धेन । २ पिच्छैः । ३ श्रेष्ठैः । ४ निष्णो निपुणः । ५ शिक्षामनतिक्रम्य यथाशिक्षितं तथैत्यर्थः ।

पश्यान्येकांशमपि हि तदंशस्यानुसारतः । यथावस्थिततद्रूपालेखने शक्तिरस्तु मे ॥ १२ए ॥
॥ युग्मम् ॥

एवमस्त्विति यद्वेणोदितः पौरैश्च पूजितः । ययौ पुरीं स कौशाम्बीं शतानीकनृपाश्रिताम् ॥ १३० ॥
तत्रान्यदा शतानीकः सन्नास्थो गर्वितः श्रिया । ऊचे द्रुतं नास्ति किं मे यदस्ति परञ्छुजाम् ॥ १३१ ॥
तव चित्रसन्ना नास्तीत्यूचे द्रुतेन जूपतिः । स चादिशच्चित्रकरान् सन्नाचित्राणहेतवे ॥ १३२ ॥
चित्रकृद्भिः सन्नाञ्चूर्मिर्विज्रज्य जगृहे च सा । अन्तःपुरासन्नदेशस्तस्य चित्रकृतस्त्वचूत् ॥ १३३ ॥
चित्रं तत्र च कुर्वाणो जालकस्यान्तरेण सः । पादांगुष्ठं मृगावत्या देव्याः सोर्मिकमैद्वत ॥ १३४ ॥
इयं मृगावती देवीत्यनुमानात् स चित्रकृत् । आलिखत्तां तथारूपां यद्भराजप्रसादतः ॥ १३५ ॥
उन्मीह्यमाने नेत्रे तूरुमूले कूर्चिकामुखात् । निपपात मषीविन्दुः सोऽपनिन्द्ये तु तं द्रुतम् ॥ १३६ ॥
ञ्चूयोऽपतन्मषीविन्दुर्चूयः सोऽपि ममार्जं तम् । जूयश्च पतितं प्रेक्ष्य स चित्रकृदचिन्तयत् ॥ १३७ ॥
नूनं लान्ठनमेतस्याः प्रदेशे ह्यत्र विद्यते । अचितव्यं ततोऽनेन नापनेष्याम्यतः परम् ॥ १३८ ॥
एवं समापिते चित्रे तत्रागादीक्षितुं नृपः । पश्यन् क्रमेण तद्रूपं मृगावत्या ददर्श च ॥ १३९ ॥
ऊरौ प्रेक्ष्य च तं विन्दुं क्रुद्धो राजा व्यचिन्तयत् । विध्वस्ता नूनमेतेन पापेन मम पत्न्यसौ ॥ १४० ॥
अन्यथा वस्त्रमध्यस्थं मषीग्रन्थि मृगीदृशः । मृगावत्या विजानीयात् कथमेव दुराशयः ॥ १४१ ॥

१ ऊर्मिकामहितम् । २ उल्लिख्यमाने सति । ३ पिच्छिकायात् । ४ तस्मादनेन विन्दुना तत्र भवितव्यम् । ५ निर्मापिते इति वा पाठः । ६ शीलाङ्गशिता ।

इति कोपेन तं दोषमुदीर्य नृपतिः स्वयम् । आरक्षकाणां तं सद्यो निग्रहाय समर्पयत् ॥ १४२ ॥
 नृपं चित्रकृतोऽश्रोचुरसावेकांशदर्शनात् । लिखत्यखिलमादेख्यं यद्दत्तवरीजसा ॥ १४३ ॥
 इत्युक्ते तत्परीक्षार्थं क्ष्माश्रुजा क्षुब्धचेतसा । वरचित्रकृतस्तस्य दर्शितं कुब्जिकामुखम् ॥ १४४ ॥
 कुब्जिकां तां तथारूपां सोऽथ चित्रकरोऽलिखत् । तथाप्यमर्षाद्वाजा तैत्सदंशकमकर्तयत् ॥ १४५ ॥
 चित्रकृत् सोऽपि तं यद्गं गत्वाश्रयदुपोषितः । सोऽप्यूचे वामहस्तेन तद्वच्चित्रं करिष्यसि ॥ १४६ ॥
 एवं लब्धवरश्चित्रकरोऽमर्षादचिन्तयत् । अहं निरागास्तेनेमां किं राज्ञा प्रापितो दशाम् ॥ १४७ ॥
 तस्य प्रतिकरिष्येऽहमुपायेनापि केनचित् । कुर्वन्ति विक्रमासाध्यं साध्यं बुद्ध्यैव धीधनाः ॥ १४८ ॥
 एवं विमृश्य फलके कटिर्पताकटपञ्चूषणाम् । विभ्येकञ्चूषणं देवीं स लिखेत् मृगावतीम् ॥ १४९ ॥
 स्त्रीलोलस्य प्रचंभस्य चंडप्रद्योततञ्चूपतेः । गत्वा मृगावतीरूपं स मनोज्ञमदर्शयत् ॥ १५० ॥
 तत्प्रेक्ष्य चंभप्रद्योतस्तमूचे चित्रकृद्धर । विज्ञानकौशलं मन्ये तवेदं न तु वेधसः ॥ १५१ ॥
 न दृष्टपूर्वं मर्त्येऽस्मिन् श्रुतपूर्वं न वा दिवि । कथं रूपमलेखीदं प्रतिवृन्दं विना त्वया ॥ १५२ ॥
 आख्याहि सत्यतः केयं येन गृह्णाम्यमूमहम् । अस्थाने क्वचिदस्त्येषा मथ्येवौचित्यमञ्चति ॥ १५३ ॥
 पूर्णो मनोरथो मेऽसाविति हृष्टोऽथ चित्रकृत् । शशंस पुरि कौशाम्ब्यां शतानीकोऽस्ति नृपतिः ॥ १५४ ॥
 नाम्ना मृगावती पूर्णमृगांकास्या मृगेक्षणा । एषाग्रमहिषी तस्य मृगारातिसमौजसः ॥ १५५ ॥

१ तस्यागुष्ठम् । २ निरपराधी । ३ पराक्रमेणासाध्यम् । ४ कल्पितानि नेपथ्यभूषणानि यस्यास्ताम् । ५ पूर्णिमाचन्द्रवन्मुख
 यस्याः सा । ६ सिंहसमानवलवतः ।

लेखितुं तां यथावस्थां विश्वकर्मापि न ह्रमः । मेया तु किञ्चिद्विखिता दूरे सा वचसामपि ॥ १५६ ॥
 उवाच चंभुप्रद्योतः शतानीकस्य पश्यतः । मृगस्येव मृगीं सिंहो ग्रहीष्यामि मृगावतीम् ॥ १५७ ॥
 राजनीतिस्तथाप्यस्तु यातु दूतस्तदर्थने । अनर्थः प्रथमं तस्य मा नृदादेशकारिणः ॥ १५८ ॥
 इति प्रैषीघञ्जघं सोऽनुशिष्य तदन्तिके । गत्वा सोऽपि शतानीकं दूतरामेवमब्रवीत् ॥ १५९ ॥
 शतानीकादिशति त्वां चंडप्रद्योतचूपतिः । देवी मृगावती लब्धा त्वया दैवादियं खलु ॥ १६० ॥
 स्त्रीरत्नमीदृशं योग्यं मामेव त्वं हि कीदृशः । तल्लीघ्रं प्रेषयास्मभ्यं राज्यं प्राणाश्च चेत्प्रियाः ॥ १६१ ॥
 शतानीकोऽप्यथोवाच कोपादे दूतपांसन । अनाचारं वदन्नेवं दूतत्वान्नाद्य हन्यसे ॥ १६२ ॥
 ईदृगमर्थ्यप्यनायत्ते यस्येह्या तस्य पाप्मनः । स्वाधीनायां क आचारः प्रजायां हन्त वर्तते ॥ १६३ ॥
 शतानीकनृपेणैवं दूतो निर्जित्य निर्जयम् । निर्वासितोऽगादवन्यां प्रद्योतस्य शशंस च ॥ १६४ ॥
 कुञ्जोऽथ चंभुप्रद्योतः सैन्यैराह्लादयन् दिशः । चचाल प्रतिकौशाम्बि निर्मर्याद इवार्षवः ॥ १६५ ॥
 श्रुत्वा प्रद्योतमायान्तं गरुत्मन्तमिवोरगः । जाततिसारः प्रक्षोभाह्लातानीको व्यपद्यत ॥ १६६ ॥
 देवी मृगावती दध्यौ पतिस्तावद्व्यपादि मे । बालः स्वहृदयः सुनुरसादुदयनोऽपि च ॥ १६७ ॥
 बलीयसोऽनुसरणं नीतिः स्त्रीलंपटे त्विह । सा मे कुलकलंकाय तस्माद्भोह युज्यते ॥ १६८ ॥
 वाचिकैरनुकूलैस्तदेतमत्र स्थिताप्यहम् । प्रलोभ्य कालं नेष्यामि समयप्राप्तिकांदया ॥ १६९ ॥

१ न जातु इति वा पाठः । २ आज्ञावर्तिनः । ३ दूतराजः । ४ अस्वाधीने मय्यपि यस्येहगच्छास्ति तस्य पापस्य स्वाधी-
 नाया प्रजाया कीदृगाचारो वर्तते भविष्यतीत्यर्थः ।

विमृश्यैवमनुशिष्य दूतः प्रस्थापितस्तथा । स्कन्धावारस्थितं गत्वा चंनप्रद्योतमब्रवीत् ॥ १७० ॥
 ब्रूते मृगावतीति त्वां शतानीके दिवं गते । त्वमेव शरणं किं तु पुत्रोऽप्राप्तबलो मम ॥ १७१ ॥
 मयायं मुक्तः प्रत्यन्तचूरैरञ्जिन्नविष्यते । नृशं पितृविपत्त्युत्थैः शोकावेगैरिवोद्ववणैः ॥ १७२ ॥
 प्रद्योतस्तज्जिरा हृष्टोऽन्नापिष्ट ननु तत्सुतम् । पराञ्चवितुमीशः स्यात् को नाम मयि गोप्सरि ॥ १७३ ॥
 दूतोऽवदत् पुनर्देव देव्यैतदपि ज्ञापितम् । प्रद्योते स्वामिनि सुतं न जेतुं कश्चिदीश्वरः ॥ १७४ ॥
 देवपादाः परं दूरे समीपे सीमन्मूजुजः । तदोषध्यो हिमगिरावैहिरुर्हृषिके पुनः ॥ १७५ ॥
 त्वं निर्विघ्नं मया योगं यदीहसि कुरुष्व तत् । उज्जयिन्या इष्टकान्निः कौशाम्ब्यां वप्रमुत्कटम् ॥ १७६ ॥
 प्रद्योतस्तत्प्रपेदेऽथ मार्गे श्रेणितया निजान् । चतुर्दशापि नृपतीनमुचत् सपरिहृदान् ॥ १७७ ॥
 पुंस्परंपरयाऽवैन्त्याः समानीय स इष्टकाः । कौशाम्ब्या वप्रमकरोद्वलिष्ठमचिरादपि ॥ १७८ ॥
 नूर्यो मृगावती दूतमुखेनोचे पुरीमिमाम् । धनधान्येन्धनाद्यैस्त्वं प्रद्योत नृप पूर्य ॥ १७९ ॥
 सर्वमाशु तथा चक्रे चंद्रप्रद्योतचूरपतिः । किं किं करोति न पुमानाशापाशवशीकृतः ॥ १८० ॥
 पुरीं रोधद्दमां ज्ञात्वा धीमत्यथ मृगावती । तस्यौ पिधाय धाराणि वप्रे चारोपयद्भटान् ॥ १८१ ॥
 चंनप्रद्योतराजोऽपि तस्यौ रुद्ध्वाञ्जितः पुरीम् । आलम्बन्नष्टकपिवत् परं वैलङ्घ्यमुग्रहन् ॥ १८२ ॥
 अन्येद्युरुद्यद्दराग्या दध्यावेवं मृगावती । यद्येति जगवान् वीरः प्रव्रजामि तदा ह्यहम् ॥ १८३ ॥
 इमं च तस्याः संकटपं विज्ञाय परमेश्वरः । सुरासुरपरीवारोऽचिरादेव समाययौ ॥ १८४ ॥

बहिश्च समवसृतं श्रुत्वाहन्तं मृगावती । दाराण्डुदघाव्य निर्झिका महाशङ्क्या समाश्रयौ ॥ १८९ ॥
 सा वन्दित्वा जगन्नाथं यथास्थानमवास्थिता । प्रद्योतोऽप्येत्य वन्दित्वा त्यक्तैरमुपाविशत् ॥ १९० ॥
 आर्योजनविसर्पिण्या सर्वत्राषानुयातया । गिरा श्रीवीरनाम्नोऽथ विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १९१ ॥
 सर्वज्ञोऽसाविति जनाञ्छ्रुत्वैको धन्वचतुर्मान् । संशयं मनसापृष्ठदूरस्थो जगद्गुरुम् ॥ १९२ ॥
 तं वज्रापे जगन्नाथो वचसा शंस संशयम् । अन्येऽपि प्रतिबुध्यन्ते त्रव्यसत्त्वा अमी यथा ॥ १९३ ॥
 इयुक्तेऽपि त्रैपानिघ्नो व्यक्तं वक्तुमनीश्वरः । स ऊचे जगवान् या सा सा सेति किं वचः ॥ १९४ ॥
 एवमेतदिति स्वामी प्रोचे मुकुलिताक्षरम् । पप्रच्छ गौतमः स्वामिन् या सा सा सेति किं वचः ॥ १९५ ॥
 अथाचचक्षे जगवानिहैव जरते पुरि । चंपायां स्वर्णकारोऽञ्जदेकः स्त्रीखिण्डः पुरा ॥ १९६ ॥
 यां यां रूपवतीं कन्यामपश्यद्विचरन् युनि । पञ्चस्वर्णशर्ती दत्त्वा तां तां परिणिनाय सः ॥ १९७ ॥
 पर्यैषीत् क्रमादेवं स्त्रीणां पंचशतानि सः । सर्वाङ्गीणाञ्जराणि तासां प्रत्येकमप्यदात् ॥ १९८ ॥
 वारकोऽञ्जददा यस्याः सर्वाङ्कारचतुर्ददा । स्नानाङ्गरागलिङ्गाङ्गी तेन रन्तुं ससज्ज सा ॥ १९९ ॥
 अन्यदाश्चरुपशान्तवेशाः सर्वाश्च तत्स्त्रियः । अन्यथाशिक्षयत्ताः स तर्जनातडनादिभिः ॥ २०० ॥
 अतीर्ष्यालुतया तासां रक्षणांश्च समुद्यतः । न जातु स गृहहारं सौविदह्न इवामुचत् ॥ २०१ ॥
 ज्ञोजनं स्वजनेऽन्योऽपि न सोऽदत्त निजे गृहे । नायुक्त स्वयमप्यन्यगृहे तासामविश्वसन् ॥ २०२ ॥
 अन्यदा प्रियमित्रेणानिहन्नपि कथंचन । निन्ये निजगृहे ज्ञोक्तुमिदं मैत्र्या हि लक्षणम् ॥ २०३ ॥

अन्यदा प्रियमित्रेणानिहन्नपि कथंचन । निन्ये निजगृहे ज्ञोक्तुमिदं मैत्र्या हि लक्षणम् ॥ २०३ ॥
 अन्यदा प्रियमित्रेणानिहन्नपि कथंचन । निन्ये निजगृहे ज्ञोक्तुमिदं मैत्र्या हि लक्षणम् ॥ २०३ ॥

तदा च दधुस्तत्पत्न्यो धिगृद्धिं धिक् च यौवनम् । धिजीवितं च तिष्ठामो यंदुष्टाविव यंत्रिताः २००
यमदूत इव घारं पापः पतिरयं हि नः । न जातु मुंचति चिरादद्य साधन्यतो ययौ ॥ २०१ ॥
तिष्ठामः स्वेह्यया तावत् क्षणमद्येति बुद्धितः । स्नात्वांगरगमाकटपं वरमाड्यादि चादधुः ॥ २०२ ॥
यावदूर्पणमादाय स्वं पश्यन्त्योऽवतस्थिरे । तास्तावदाययौ स्वर्णकारो दृष्ट्वा च सोऽकुपत् ॥ २०३ ॥
तत्रैकां मैह्रिदां पापः स तथाताडयद्भृशम् । यथा व्यपादि सा दन्तिपादाक्रान्तेव पद्मिनी ॥ २०४ ॥
मंत्रयाश्चक्रिरेऽथान्या हनिष्यत्येष नोऽपि हि । संभूय हन्मस्तदमुं रक्षितेनामुना हि किम् ॥ २०५ ॥
एवं विचिन्त्य तास्तस्मै चक्राणीव प्रचिद्धिपुः । शतानि पंचैकोनानि दर्पणानामशंकिताः ॥ २०६ ॥
विपेदे सोऽपि तत्कादं सानुतापाश्च ताः स्त्रियः । चितावज्ज्वालयित्वैको व्यपद्यन्त क्षणादपि ॥ २०७ ॥
सानुतापतया ताश्चाकामनिर्जरया मृताः । शतानि पंचैकोनानि मनुष्यत्वेन जङ्गिरे ॥ २०८ ॥
दैवदुर्योगतश्चर्यजीविनो मिलिताः क्रमात् । एकत्र दुर्येतिष्ठन्तश्चर्यं संभूय कुर्वते ॥ २०९ ॥
सोऽप्युत्पेदे स्वर्णकारस्तिर्यङ्कु प्राग्मृता तु सा । तत्पत्न्युत्पद्य तिर्यङ्कु पुत्रो विप्रकुलेऽजवत् ॥ २१० ॥
पंचाब्दे के तत्र जाते तिर्यक्त्वात् स्वर्णकृत् स तु । तत्कुले जगिनीत्वेन तस्यैव समजायत ॥ २११ ॥
तस्याश्च पालकश्चक्रे पितृभ्यां स तु दारकः । अतिदुष्टतयारोदीत् पाड्यमानापि तेन सा ॥ २१२ ॥
उदरस्पर्शनं तस्याः कुर्वता तेन चान्यदा । गुह्ये कथमपि स्पृष्ट्वा सा न्यवर्तिष्ट रोदनात् ॥ २१३ ॥
तत्रोदनप्रतीकारं तं ज्ञात्वा स तु दारकः । तस्या रुदत्यास्तस्थानस्पर्शं चक्रे तथैव हि ॥ २१४ ॥

तथा कुर्वन् पितृभ्यां सोऽन्यदा ज्ञातो निहत्य च । निर्वासितो निजगृहाद्ययौ च निरिगह्वरे ॥ १११ ॥
शतानि पंचैकोनानि दस्यवो यत्र तेऽवसन् । तां पक्षीं सोऽगमत्तैश्च चैरः संयुयुजेतराम् ॥ ११६ ॥
शतानि पंचैकोनानि दस्यवो यत्र तेऽवसन् । तां पक्षीं सोऽगमत्तैश्च चैरः संयुयुजेतराम् ॥ ११७ ॥
तत्स्वसाऽनाप्ततारुण्याप्यन्नवत् कुलदैव सा । स्वेच्छया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ ११८ ॥
तत्स्वसाऽनाप्ततारुण्याप्यन्नवत् कुलदैव सा । स्वेच्छया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ ११९ ॥
तैस्तस्करैः स तु ग्रामस्तदैवागत्य लुटितः । गृहीता दारिका सा तु त्रायीचक्रेऽखिलैरपि ॥ १२० ॥
तैस्तस्करैः स तु ग्रामस्तदैवागत्य लुटितः । गृहीता दारिका सा तु त्रायीचक्रेऽखिलैरपि ॥ १२१ ॥
तेऽन्यदा चिन्तयंश्चौरा यदेकं वराकिका । सर्वेषां सेवयास्माकं मरिष्यत्यचिरादपि ॥ १२२ ॥
तेऽन्यदा चिन्तयंश्चौरा यदेकं वराकिका । सर्वेषां सेवयास्माकं मरिष्यत्यचिरादपि ॥ १२३ ॥
ते विमृश्यैवमानिन्युरपरामपि योषितम् । ईर्ष्या पूर्वत्रार्या सा तद्विज्राणि स्म मार्गति ॥ १२४ ॥
ते विमृश्यैवमानिन्युरपरामपि योषितम् । ईर्ष्या पूर्वत्रार्या सा तद्विज्राणि स्म मार्गति ॥ १२५ ॥
चौराश्चौर्याय चान्येद्युर्ययुः साप्याप्य तद्वत् । साप्युज्जुष्टमारेजे मध्ये क्षिप्ता ततस्तथा ॥ १२६ ॥
ऊचे च नरे कूपान्तः किमप्यस्तीह पश्य तत् । साप्युज्जुष्टमारेजे मध्ये क्षिप्ता ततस्तथा ॥ १२७ ॥
आगता दस्यवस्ते च तां पप्रुः क सा ननु । सावोचत् किमहं वेद्वि स्वप्रियां किं न रद्वथ ॥ १२८ ॥
तैर्ज्ञातमनया यत्सा वराकी मारितेर्ष्या । दुःशीला मत्स्वसैषा किं विममर्शति स विजः ॥ १२९ ॥
सर्वज्ञोऽत्रागतोऽस्तीति श्रुत्वा लोकादिहागतः । प्रागेप मनसापृष्टत् स्वसृष्टः शीलवज्रया ॥ १३० ॥
मयोक्तं पृष्ठ वाचेति या सा सा सेति पृष्ठवान् । आस्मान्निश्चैवमित्युक्त्वा तां जामिं ज्ञापितो ह्यसौ १३१ ॥
एवं च रागर्षेष्टैर्मूढात्मानो जवे जवे । त्राम्यन्ति जविनो नानादुःखजाजनतां गताः ॥ १३२ ॥
एवमाकर्ण्य स पुमान् परं संवेगमागतः । स्वामिपार्थं प्रव्रजे तां पक्षीं पुनरप्यगात् ॥ १३३ ॥
प्रबोधिता चौरपुसा तेन प्रव्रजितेन च । एकोना सा पंचशती चौराणामग्रहीद्व्रतम् ॥ १३४ ॥

उत्थाय स्वामिनं नत्वा जगादाथ मृगावती । धंमप्रद्योतमापृच्छ प्रव्रजिष्याम्यहं प्रजो ॥ २३० ॥
 साथ प्रद्योतमप्युच्चे यदि त्वमनुमन्यसे । प्रव्रजामि ज्वोद्विम्ना तदा पुत्रस्तु तेऽर्पितः ॥ २३१ ॥
 स्वामिप्रजावान्निर्वाणैरः प्रद्योतजृपतिः । तामनुज्ञाय कौशाम्ब्यां चकारोदयनं नृपम् ॥ २३२ ॥
 सदागृह्णन्मृगावत्या प्रव्रज्यां स्वामिसन्निधौ । अष्टावंगारवत्याद्याः प्रद्योतनृपतेः प्रियाः ॥ २३३ ॥
 मृगावत्याद्याः प्रभुणाप्यनुशिष्य समर्पिताः । चन्दनायास्तैडुपास्या सामाचार्यो च जज्ञिरे ॥ २३४ ॥
 इतश्चास्ति निरुपमं परमाज्जिर्विचूतिजिः । नाम्ना वणिजकग्राम इति ख्यातं महापुरम् ॥ २३५ ॥
 तत्र प्रजानां विधिवत्पतेव परिपालकः । जितशत्रुरिति ख्यातो बज्रवृ पृथिवीपतिः ॥ २३६ ॥
 आसीजृहपतिस्तत्र नयनानन्ददर्शनः । आनन्दो नाम मेदिन्यामायात इव चन्द्रमाः ॥ २३७ ॥
 सधर्मचारिणी तस्य रूपदावप्यहारिणी । बज्रवृ शिवनन्देति शशांकस्येव रोहिणी ॥ २३८ ॥
 निधौ वृद्धौ व्यवहारे चतस्रोऽस्य पृथक् पृथक् । हिरण्यकोटयोऽज्रवंशत्वारश्च ब्रजा गवाम् ॥ २३९ ॥
 तत्पुरादुत्तरप्राच्यां कोष्ठाकाख्योपपत्तने । आनन्दस्यातिवह्वो बन्धुसंबन्धिनोऽज्रवन् ॥ २४० ॥
 तदा च पृथ्वीं विहरञ्जिनः सिद्ध्यर्थनन्दनः । तत्पुरोपवने पूतिपलाशे समवासरत् ॥ २४१ ॥
 जितशत्रुर्महीनाश्चित्रजगन्नाथमागतम् । श्रुत्वा ससंभ्रमोऽगृह्णन्नन्दितुं सपरिहृदः ॥ २४२ ॥
 आनन्दोऽपि ययौ पद्भ्यां पादमूले जगत्पतेः । कर्णपीयूषगण्डूपकटपां श्रुत्वा च देशनाम् ॥ २४३ ॥
 अथानन्दः प्राणम्यांघ्री त्रिजगत्स्वामिनः पुरः । जग्राह द्वादशविधं गृहिधर्मं महामनाः ॥ २४४ ॥

तथा कुर्वन् पितृभ्यां सोऽन्यदा ज्ञातो निहत्य च । निर्वासितो निजगृहाद्ययौ च गिरिगह्वरे ॥ ११५ ॥
 शतानि पंचैकोनानि दस्यवो यत्र तेऽवसन् । तां पक्षीं सोऽगमत्तैश्च चौरैः संयुज्जेतराम् ॥ ११६ ॥
 शतानि पंचैकोनानि दस्यवो यत्र तेऽवसन् । तां पक्षीं सोऽगमत्तैश्च चौरैः संयुज्जेतराम् ॥ ११७ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ ११८ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ ११९ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२० ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२१ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२२ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२३ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२४ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२५ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२६ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२७ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२८ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १२९ ॥
 तत्स्वसाऽनामृताख्यप्यत्रवत् कुलदैव सा । स्वेष्टया पर्यटन्ती च ग्रामे क्वाप्यन्यदा ययौ ॥ १३० ॥

उत्थाय स्वामिनं नत्वा जगादाथ मृगावती । धंमप्रद्योतमापृच्छय प्रवजिष्याम्यहं प्रजो ॥ २३० ॥
 साथ प्रद्योतमप्यूचे यदि त्वमनुमन्यसे । प्रवजामि जवोद्विग्ना तदा पुत्रस्तु तेऽर्पितः ॥ २३१ ॥
 स्वामिप्रजावान्निर्वोणैरः प्रद्योतचूपतिः । तामनुज्ञाय कौशाम्ब्यां चकारोदयनं नृपम् ॥ २३२ ॥
 सहागृह्णन्मृगावत्या प्रव्रज्यां स्वामिसन्निधौ । अष्टावंगारवत्याद्याः प्रद्योतनृपतेः प्रियाः ॥ २३३ ॥
 मृगावत्याद्याः प्रपुणायन्नुशिष्य समापिताः । चन्दनायाल्लेपुपास्या सामाचार्यो च जज्ञिरे ॥ २३४ ॥
 इतश्चास्ति निरुपमं परमाजिर्विचूतिभिः । नाम्ना वणिजकग्राम इति ख्यातं महापुरम् ॥ २३५ ॥
 तत्र प्रजानां विधिवत्पितेव परिपालकः । जितशत्रुरिति ख्यातो बभूव पृथिवीपतिः ॥ २३६ ॥
 आसीजृहपतिस्तत्र नयनानन्ददर्शनः । आनन्दो नाम मेदिन्यामायात इव चन्द्रमाः ॥ २३७ ॥
 सधर्मचारिणी तस्य रूपदावण्यहारिणी । बभूव शिवनन्देति शशांकस्येव रोहिणी ॥ २३८ ॥
 निधौ वृजौ व्यवहारे चतस्रोऽस्य पृथक् पृथक् । हिरण्यकोटयोऽञ्जुंश्चत्वारश्च ब्रजा गवाम् ॥ २३९ ॥
 तत्पुरादुत्तरप्राच्यां कोष्ठाकाख्योपपत्तने । आनन्दस्यातिबह्वो बन्धुसंवन्धिनोऽञ्जवन् ॥ २४० ॥
 तदा च पृथ्वीं विहरञ्जिनः सिद्ध्यर्थनन्दनः । तत्पुरोपवने पूतिपलाशे समवासरत् ॥ २४१ ॥
 जितशत्रुर्महीनाथस्त्रिजगन्नाथमागतम् । श्रुत्वा ससंघमोऽगड्वद्वन्दितुं सपरिहृदः ॥ २४२ ॥
 आनन्दोऽपि ययौ पद्भ्यां पादमूले जगत्पतेः । कर्णपीयूषगण्डूपकटपां श्रुत्वा च देशनाम् ॥ २४३ ॥
 अथानन्दः प्रणम्यांघ्री त्रिजगत्स्वामिनः पुरः । जग्राह षादशविधं गृहिधर्मं महामनाः ॥ २४४ ॥

शिवनन्दामन्तरेण स्त्रीः स तत्याज हेम तु । चतस्रश्चतस्रः स्वर्णकोटीर्निध्यादिगा विना ॥ १४५ ॥
 प्रत्याचख्यौ ब्रजानेष कृते च चतुरो ब्रजान् । द्वेत्रत्यागं च विदधे ह्रस्वपंचशतीं विना ॥ १४६ ॥
 शकटान् वर्जयामास पंच पंचशतान्युते । दिग्यन्त्राव्यापृतानां च वहतां चानसां स तु ॥ १४७ ॥
 दिग्यान्त्रिकाणि चत्वारि स सांवाहनिकानि च । विहाय वहनान्यन्यवाहनानि व्यवर्जयत् ॥ १४८ ॥
 अपरं गन्धकाषाध्याः स तत्याजांगुसैनम् । दन्तधावनमार्द्राया मधुयष्टेकते जहौ ॥ १४९ ॥
 वर्जयामास च क्षीरमलकादपरं फलम् । अच्यंगं च विना तैले सहस्रशतपाकिमे ॥ १५० ॥
 अन्यसुरजिगन्धाढ्याघृतघर्तनकमत्यजत् । अष्टन्य औष्ट्रिकपयस्कृन्नेन्योऽन्यच्च मज्जनम् ॥ १५१ ॥
 अपरं क्षीमद्युगलाघ्रासः सर्वमवर्जयत् । श्रीखर्मागरुधुसृणान्यपास्यान्यद्विलेपनम् ॥ १५२ ॥
 कृते च मालतीमाढ्यात् पद्माच्च कुसुमं जहौ । कर्णिकानाममुद्राज्यामन्यच्चाशेषजूषणम् ॥ १५३ ॥
 दुरुष्कागरुधूपेच्य कृते धूपविधिं जहौ । घृतपूराखंडखाद्यादपरं नदयमत्यजत् ॥ १५४ ॥
 काष्ठपेयां विना पेयां कलमादन्यदोदनम् । मापमुज्जकलोयेच्य कृते सूपमपाकरोत् ॥ १५५ ॥
 घृतं च वर्जयामास विना शारदगोघृतात् । शाकं स्वस्तिकमंडूकीं बालुक्यां च विना जहौ ॥ १५६ ॥

१ निधिषुद्धिव्यवहाराः । २ शकटानाम् । ३ नौसाधनानि । ४ गन्धकषयेण रक्ता शाटी गन्धकापायी तस्याः । ५ अगलु-
 छनवस्त्रम् । ६ मधुयष्टिर्भाषाया “जेठीमध” इति स्यात् । ७ क्षीरान्मधुरागलकात् । ८ साधारणप्रमाणा घटाऔष्ट्रिकंभा उच्यते ।
 ९ घुसृणः कुकुमः । १० कर्णिका कर्णभूषणविशेषः । ११ घृतमिश्रितमुद्रादिधान्यनिर्मितो रसविशेषः काष्ठपेया । १२ कलायः सूपवि-
 शेषः भाषाया “बटाणा” इति स्यात् । १३ शरदतृद्धवगोघृतात् ।

कृते स्नेहाम्बुदाहयम्बात्तेभनं खाबुनोऽम्बु च । पंचसुगन्धिधतांबूदान्मुखवासं च सोऽमुचत् ॥ १९७ ॥
 आनन्दः शिवनन्दाया उपेत्याथ संसमदः । अशोषं कथयामास गृहिधर्मं प्रतिश्रुतम् ॥ १९८ ॥
 शिवाय शिवनन्दापि यानमारुह्य तत्क्षणम् । जगवत्पादमूलेऽगाजृहिधमार्शिनी ततः ॥ १९९ ॥
 तत्र प्रणम्य चरणौ जगन्नयगुरोः पुरः । प्रपेदे शिवनन्दापि गृहिधर्मं समाहिता ॥ २०० ॥
 अधिरुह्य ततो यानं विमानमिव ज्ञासुरम् । जगवत्पादसुधापापानमुदिता सा गृहं ययौ ॥ २०१ ॥
 अथ प्रणम्य सर्वज्ञमिति प्रब्रह्म गौतमः । महात्मायं किमानन्दो यतिधर्मं ग्रहीष्यति ॥ २०२ ॥
 त्रिकालदर्शी जगवान् कथयामासिवानिति । श्रावकत्रतमानन्दः सुचिरं पालयिष्यति ॥ २०३ ॥
 ततः सौधर्मकद्वेपेऽसौ विमाने चारुणप्रज्ञे । न्रविष्यत्यमरवरश्चतुःपट्योपमस्थितिः ॥ २०४ ॥
 इतश्च जाह्नवीहंसश्रेणीच्चरिव चारुचिः । चैत्यध्वजै राजमाना चंपेत्यस्ति महापुरी ॥ २०५ ॥
 भोगिभोगायतयुजस्तंजः कुलंगृहं श्रियः । जितशत्रुरिति नाम्ना तस्यामासीन्महीपतिः ॥ २०६ ॥
 अञ्जुहृहपतिस्तस्यां कामदेवाच्चिधः सुधीः । आश्रयोऽनेकलोकानां महातरुस्त्रिधाध्वनि ॥ २०७ ॥
 लक्ष्मीरिव स्थिरीचूता रूपलावण्यशालिनी । अञ्जुज्जाकृतिर्नञ्चा नाम तस्य सधर्मिणी ॥ २०८ ॥
 निधौ पटू स्वर्णकोट्यः षड् वृज्यौ षड् व्यवहाराः । ब्रजाः षट् तस्य दशगोसहस्रमितयोऽञ्जवन् २०९ ॥
 तदा च विहरञ्जुर्वी तन्नोर्वीमुखमंडने । पूर्णज्जाजिघोद्याने श्रीवीरः समवासरत् ॥ २१० ॥
 कामदेवोऽथ पादान्यां जगवन्तमुपागमत् । शुश्राव च श्रोत्रसुधां स्वामिनो धर्मदेशनाम् ॥ २११ ॥

१ क्षेत्रयुक्तादाम्बात् दाव्याभाम्बात् । २ तक्रपाकः । ३ आकाशजलादते । ४ सहर्षः । ५ अंगीकृतम् । ६ गगातटवार्तिहसानां
 श्रेणिभिः । ७ सर्पदेहवद्दीर्घमुजस्तमः ।

कामदेवस्ततो देवनरासुरगुरोः पुरः । प्रपेदे द्वादशविधं गृहिधर्मं विशुद्धीः ॥ १७१ ॥
 प्रत्याख्यत् स विना ऋक्षां स्त्रीव्रजान् पंडुव्रजं विना निधौ वृक्षौ व्यवहारे पट् पट् कोटीर्विना वसु १७२
 शेषं च वस्तुनियममानन्द इव सोऽग्रहीत् । ततः प्रभुं नमस्कृत्य ययौ निजनिकेतनम् ॥ १७३ ॥
 स्वयमात्ते श्रावकत्वे तेनाख्यते च तत्प्रिया । ऋद्राप्युपेत्य जग्राह स्वाम्यग्रे श्रावकव्रतम् ॥ १७४ ॥
 इतश्च काशिनोऽन्नानुंगमस्ति पुरी वरा । विचित्ररचनास्या तिलकश्रीरिवावनेः ॥ १७५ ॥
 सुत्रामेवामरावत्यामविस्त्रितविक्रमः । जितशत्रुरचूतत्र धरित्रीधैवपुंगवः ॥ १७६ ॥
 आसीद्दृढपतितस्यां महैन्यश्रुलनीपिता । प्राप्तो मनुष्यधर्मेव मनुष्यत्वं कुतोऽपि हि ॥ १७७ ॥
 जगदानन्दिनस्तस्यानुरूपा रूपशालिनी । इयमा नामाचवन्नार्या इयामेव तुहिर्नद्युतेः ॥ १७८ ॥
 अष्टौ निधानेऽष्टौ वृक्षावष्टौ च व्यवहारगाः । इति तस्याजवन् हेमश्चतुर्विंशतिकोटयः ॥ १७९ ॥
 एकैकशो गोसहस्रैर्दशजिः प्रमितानि तु । तस्यासन् गोकुलान्यष्टौ कुलवेदमानि संपदाम् ॥ १८० ॥
 तस्यां पुर्यामथान्येदुरुद्याने कोष्ठकान्निधे । ऋगवान् समवसुतो विहरंश्चरमो जिनः ॥ १८१ ॥
 ततो ऋगवतः पादवन्दनाय सुरासुराः । सेन्द्राः समाययुस्तत्र जितशत्रुश्च जूपतिः ॥ १८२ ॥
 पद्भ्यां चचाल चुलनीपिताप्युचितचूपणः । वन्दितुं नन्दितमनाः श्रीवीरं त्रिजगत्पतिम् ॥ १८३ ॥
 ऋगवन्तं ततो नत्वोपविश्य चुलनीपिता । शुश्राव परया ऋकस्या प्राञ्जलिर्धर्मदेशनाम् ॥ १८४ ॥

१ पण्णा व्रजाना समाहारः । २ अनुगग गगतीरे । ३ विचित्ररचनाभी रम्या । ४ अखुडितपराङ्ग । ५ क्षितीशपुगवः ।
 ६ कुबेर इव । ७ चन्द्रस्य पत्नी इयामा रात्रिखि । ८ आनन्दितमनाः ।

अथोत्थितायां सदसि ग्रणम्य चरणौ प्रज्जोः । इति विज्ञपयामास विनीतश्रुलनीपिता ॥ १८६ ॥
 स्वामिन्नस्मादृशां बोधहेतोर्विहरसे महीम् । जगद्धोषं विना नान्यो ह्यर्थश्चक्रमणे रवेः ॥ १८७ ॥
 सर्वोऽपि याच्यते गत्वा स दत्ते यदि वा न वा । आगत्यायाचितो धर्मं दत्से हेतुः कृपात्र ते ॥ १८८ ॥
 जानामि यतिधर्मं चेन्नृहामि स्वामिनोऽन्तिके । योग्यता परमियती मन्दचाग्यस्य नास्ति मे ॥ १८९ ॥
 याचे आवकधर्मं तु स्वामिन् देहि प्रसीद मे । आदत्तेऽवधावप्युदंको चरणं निजमेव हि ॥ १९० ॥
 यथासुखं गृहाणेति स्वामिनानुमतस्ततः । प्रतिपेदे आवकाहं धर्मं द्वादशाधापि सः ॥ १९१ ॥
 अष्टाष्टकोद्व्यन्यधिकं स्वर्णं निध्यादिषु त्रिषु । ब्रजेभ्योऽन्यानथाष्टयः प्रत्याचख्यौ ब्रजानपि ॥ १९२ ॥
 नियमं चान्यवस्तूनां कामदेव इवाददे । श्यामा तत्पल्यपि स्वामिसमीपे श्रावकव्रतम् ॥ १९३ ॥
 तदा च गौतमो नत्वा पप्रच्छेति जगत्पतिम् । महाव्रतधरः किं स्यान्न वायं चुलनीपिता ॥ १९४ ॥
 अथोचे स्वामिना नैप यतिधर्मं प्रपत्स्यते । गृहिधर्मतः किं तु मृत्वा सौधर्ममेष्यति ॥ १९५ ॥
 अरुणाज्जे विमाने च चतुःपटयोपमस्थितिः । ततश्च्युत्वा विदेहेषूत्पद्य निर्वाणमेष्यति ॥ १९६ ॥
 तत्रैवासीत् सुरादेवो गृही धन्या च तत्प्रिया । आसीत्तस्य हिरस्यादि पुष्कलं कामदेववत् ॥ १९७ ॥
 स कामदेववज्जत्वा स्वाम्यग्रे श्रावकव्रतम् । नियमांश्चाग्रहीत् सार्धं धन्यया धर्मधन्यया ॥ १९८ ॥
 ततश्च विहरन् स्वामी पुरीमालजिकां ययौ । तत्र शंखवनोद्याने जगवान् समवासरत् ॥ १९९ ॥
 पुर्यां तत्राचवच्छुशतिको नामतो गृही । कामदेवसमस्तवृष्ट्या बहुलेति च तत्प्रिया ॥ २०० ॥

१ उदंको घृततैलादिभरणयोग्यश्चर्मपात्रविशेषः । २ धर्मेण धन्या तथा ।

स कामदेवव्रजत्वा श्रीवीरचरणान्तिके । समं बहुलया धर्मं प्रपेदे नियमानपि ॥ ३०१ ॥
 ततश्च कांपीड्यपुरे जगाम विहरन् प्रभुः । सहस्राम्रवणनामन्युद्याने समवासरत् ॥ ३०२ ॥
 तत्रासीत्कामदेवर्द्धिर्गृहस्थः कुंडगोलिकः । नाम्ना पुष्पेति तन्नार्यां शीलालंकारशालिनी ॥ ३०३ ॥
 कामदेव इव स्वामिपादाग्रे श्रावकव्रतम् । सोऽग्रहीन्नियमांश्चापि पुष्पया चार्थया सह ॥ ३०४ ॥
 इतश्च पौलाशपुरे गौशालोपासकोऽवसत् । शब्दालपुत्रः कुलालोऽग्निमित्रा तस्य च प्रिया ॥ ३०५ ॥
 हिरण्यकोटिस्तस्यैका निधानेऽन्या तु वृद्धिगा । तृतीया व्यवहारेऽचूड्रज एकश्च गोऽयुतम् ॥ ३०६ ॥
 बहिश्च पौलाशपुरात् कुञ्जकारस्य तस्य तु । कुञ्जकारापणशतान्यासन् पंच सदापि च ॥ ३०७ ॥
 तमशोकवनेऽवोचन्नृदशः कोऽपि धैप्रगे । सर्वज्ञोऽर्हन्महाब्रह्मा त्रैलोक्याच्चर्य इहैष्यति ॥ ३०८ ॥
 सेवेयास्तं च फलकपीठसंस्तरकादिना । एवं विस्त्रिर्गदित्वा तं त्रिदशः स तिरोदधे ॥ ३०९ ॥
 आजीवन्नक्तो दध्यौ स नूनं धर्मगुरुः स मे । सर्वज्ञः खलु गोशालः प्रातरत्र समेभ्यति ॥ ३१० ॥
 विचिन्त्यैवं स्थिते तस्मिन् प्रातस्तत्र समागतः । श्रीवीरः समवासापीत् सहस्राम्रवणे वने ॥ ३११ ॥
 कुञ्जकारः सोऽपि गत्वा जगवन्तमवन्दत । कृत्वा च देशनां स्वामी तं कुलालमन्त्रापत ॥ ३१२ ॥
 शब्दालपुत्र चो ह्यस्त्वामशोकवनंगं सुरः । कोऽप्युचे यत्प्रगे ब्रह्मा सर्वज्ञोऽर्हन्निहैष्यति ॥ ३१३ ॥
 उपास्यः स त्वया पीठफलकादिसमर्पणात् । त्वयापि तज्जिराचिन्ति यजोशालः समेभ्यति ॥ ३१४ ॥

१ कामदेवस्येव ऋद्धिर्यस्य सः । २ गोशालस्य भक्तः । ३ गत्रामयुत दशसहस्री । ४ कुम्भकारहृद्द्वाना शतानि । ५ देव ।
 ६ प्रातःकाले । ७ गोशालमतभक्तः ।

इति स्वामिवचः श्रुत्वा सोऽचिन्तयदहो अयम् । सर्वज्ञोऽहं महावीरो महाब्राह्मण आगतः ॥ ३१५ ॥
 तन्नमस्करणीयोऽयमुपास्यः सर्वथापि हि । इत्युत्थाय प्रभुं नत्वा स प्राञ्जलिरदोऽवदत् ॥ ३१६ ॥
 बहिरस्मात्पुरात् कुञ्जकारापणशतानि मे । पञ्च सन्ति तेषु पीठाद्यादायानुगृहाण माम् ॥ ३१७ ॥
 तद्वचः प्रत्यपादीशस्तं च गोशालशिक्षया । उपात्तान्नियतिवादाद्युक्तिर्विन्यवर्तयत् ॥ ३१८ ॥
 त्यक्त्वा नियतिवादं स प्रमाणीकृत्य पौरुषम् । आनन्द इव शिश्राय स्वाम्यग्रे श्रावकव्रतम् ॥ ३१९ ॥
 परं विशेषो नियमे निधिवृद्धिनियोगगाः । तिस्रस्तस्य स्वर्णकोट्यो ब्रजस्त्वेको गवामिति ॥ ३२० ॥
 अग्निमित्रा च तत्पत्नी तेनैव प्रतिबोधिता । आगत्य स्वामिनः पार्श्वे शिश्रये श्रावकव्रतम् ॥ ३२१ ॥
 विहर्तुमन्यतोऽचाढीत्ततश्च जगवानपि । गोशालकोऽपि ह्यश्रौपीजानश्रुत्येदमुच्चकैः ॥ ३२२ ॥
 आजीवकानां समयं हित्वा शब्दालपुत्रकः । निर्ग्रथानां श्रमणानां शासनं प्रतिपन्नवान् ॥ ३२३ ॥
 ततश्चाचिन्तयत्तत्र गत्वा शब्दालपुत्रकम् । आजीवकानां समये स्थापयाम्यद्य पूर्ववत् ॥ ३२४ ॥
 इत्यागात्तत्र गोशालस्तद्वेदमजीवकैर्वृतः । तं च शब्दालपुत्रो न दृश्यापि समन्नावयत् ॥ ३२५ ॥
 शब्दालपुत्रं गोशालः स्वे संस्थापयितुं मते । श्रावकत्वाच्चलधिषु वाऽशक्तो निर्यथौ पुनः ॥ ३२६ ॥
 अधिराजगृहं वीरश्चैत्ये गुणशिलाह्वये । गत्वाथ समवासापीत् सुरासुरनिषेवितः ॥ ३२७ ॥
 चुलनीपितुद्वयर्द्धिर्महाशतकनामकः । गृह्यभूतस्य पत्न्यश्च रेवत्याद्यास्त्रयोदश ॥ ३२८ ॥
 हिरण्यकोट्यो रेवत्या अष्टावष्ट व्रजाः पुनः । एका कोटी ब्रजश्चैकोऽन्यासां प्रत्येकमप्यभूत् ॥ ३२९ ॥

निजान्त्याश्च प्रवर्तिन्या भुवो बाहुमुदक्षिपत् । तत्पार्श्वे यान्तमुरगं दृष्ट्वा केवलशक्तिः ॥ ३४५ ॥
 प्रबुद्ध्या चन्दनया पृष्टा किं बाहुरुद्धतः । महाहिरिह यातीति शशंस च मृगावती ॥ ३४६ ॥
 नृशोऽपि चन्दनावोचत्सूचीनेद्ये तमस्यपि । मृगावति कथं दृष्टस्त्वया हिर्विस्मयो मम ॥ ३४७ ॥
 मृगावती जगवतीत्याचचक्षे प्रवर्तिनि । उत्पन्नकेवलज्ञानचक्षुषा ज्ञातवत्यहम् ॥ ३४८ ॥
 केवलज्ञाशातनीं धिक्कामित्यश्रान्तं स्वर्गहया । उत्पेदे केवलज्ञानं चन्दनया अपि क्षणात् ॥ ३४९ ॥
 इतश्च गौतमोऽपृच्छन्नाथ जावाः स्वप्नावतः । किं यान्त्यन्यत्वमर्केन्दुविमाने यदिहेयतुः ॥ ३५० ॥
 स्वाम्याख्यत् स्युर्देशाश्चर्याण्युपसर्गा यदर्हतम् । गर्जोपहारश्चन्द्रार्कविमानावतरस्तथा ॥ ३५१ ॥
 चैमरोत्पातः परिषदैर्जन्व्याऽष्टोत्तरं शतम् । सिद्धा अपरकंकायां कृष्णस्य गमनं तथा ॥ ३५२ ॥
 असंयतार्चा स्त्रीतीर्थ हरिवंशकुलोद्भवः । ततोऽसौ संगतोऽर्केन्दुविमानावतरः खलु ॥ ३५३ ॥
 ॥ त्रिनिर्विशेषकम् ॥
 इत्याख्याय ततो नाथः श्रावस्तीं विहरन् ययौ । तस्यां च समवासार्थोऽुद्याने कोष्ठकाचिधे ॥ ३५४ ॥
 तस्यां प्रागागतस्तेजोलेईयाहृतविरोधकः । अष्टांगनिमित्तज्ञानज्ञातलोकमनोगतः ॥ ३५५ ॥
 आजिनोऽपि जिनशब्दमात्मना संप्रकाशयन् । हावाहवाकुञ्जकार्या गोशालोऽवसदापणे ॥ ३५६ ॥
 ॥ शुभम् ॥

१ पृथ्वीतः । २ निरन्तर यथा तथा । ३ स्वनिन्दया । ४ चमरेन्द्रकृत उपसर्गः । ५ भव्यप्राणिरहिता परिषत् सभा । ६ स्त्री-
 तीर्थकरः । ७ तेजोलेइयया हतो विरोधो येन सः ।

अवसरः प्रसरश्च संवादः कारकस्तथा । जलनो वणिजोऽज्रवन् क्लेमिलायां पुरा पुरि ॥ ३७२ ॥
 चांडैरापूर्य शकटान्निर्ययुस्ते वैणिज्यया । यान्तश्च निर्जलारण्यं विविशुः किञ्चिदध्वनि ॥ ३७३ ॥
 ते पञ्चापि तृषाक्रान्ता मरुमार्गगता इव । जलं गवेषयामासुः पर्यटन्तो महाटवीम् ॥ ३७४ ॥
 त्राम्यन्नवसरः पञ्चशिखरं वैमलूरकम् । ददर्शोदर्शयत्तेषां चतुर्णां सुहृदामपि ॥ ३७५ ॥
 ते तस्य पूर्वशिखरं संज्रयास्फोटयन् द्रुतम् । तस्माच्च क्षेत्रे वारि तत्पीत्वा सुस्थतां ययुः ॥ ३७६ ॥
 अथोचे प्रसरोऽपाच्यशृंगमप्यस्य दीर्यताम् । तप्त्यामहे नूनमितो वस्त्वन्यदपि किञ्चन ॥ ३७७ ॥
 अथाब्रवीदवसरः खननं नास्य युज्यते । उत्थास्यत्यहिरेतस्मान्नाकुङ्करोको हि जोगिनाम् ॥ ३७८ ॥
 अवादीदथ संवादो विसंवादोऽप्यञ्ज्रदिह । यत्परिस्फोटितात्पूर्वशिखरान्नाहिरुत्थितः ॥ ३७९ ॥
 ज्रयोऽप्यवसरोऽवोचदैवादिह पयोऽज्रवत् । अथोचे कारको दैवाद्ग्रस्मा इह नु जाविनः ॥ ३८० ॥
 इत्युदित्वा तत् खनितुं समारजत कारकः । मतं ममेदं नेत्युक्त्वा गंत्रीमवसरो ययौ ॥ ३८१ ॥
 वज्राणे जलनो यातोऽवसरो यदि यातु तत् । विनाप्यमुं खनिष्याम इति सर्वेऽपि तेऽखनन् ॥ ३८२ ॥
 खातात्तस्मान्नाकुशृङ्गात् सद्यो जम्मा विनिर्ययुः । विज्रज्यावसरवर्जं चत्वारो जगृहुश्च तान् ॥ ३८३ ॥
 तृतीयमपि ते नाकुशिखरं लोचतोऽखनन् । रूप्यं प्रापुर्जगृहुश्च तद्ग्रस्मानपहाय तान् ॥ ३८४ ॥
 चरन्नुत्थनुर्थमपि ते शृङ्गं स्वर्णं च क्षेत्रे । ततो रजतमप्यौज्ज्वल् सुवर्णदानलोचतः ॥ ३८५ ॥

१ वणिजा कर्म वणिज्या तथा व्यापारेणेति यावत् । २ वल्मीकम् । ३ नाकुर्वल्मीको भोगिना सर्पणामोको गृहमस्ति ।
 ४ शकटम् ।

रत्नानि पञ्चमे शृंगे नविष्यन्तीति बुद्धितः । चखनुस्तदपि लोचान्धा लाञ्छोच्चो हि वर्धते ॥ ३८६ ॥
 अत्यन्तमश्रितादब्धेः कालकूट इवोत्कटः । तस्मात्तृगात् खन्यमानादुत्तस्थौ दृग्विषोरगः ॥ ३८७ ॥
 वहमीकाग्रस्थितः सोऽहिः प्राक् सूर्यं प्रेक्ष्य तान्दृशा । ऋस्मीचकार चतुरः संगंत्रीवृषचानपि ॥ ३८८ ॥
 निर्दोञ्ज इत्यवसरं संगंत्रीवृषमप्यथ । तस्याहेर्देव्यधिष्ठात्री प्रापयत् स्थानमीप्सितम् ॥ ३८९ ॥
 धक्ष्यामि त्वज्जुरुं सर्पोऽधाद्दीप्तांश्चतुरो यथा । मोक्ष्यामि त्वामहं सोऽहिर्मुमोचावसरं यथा ॥ ३९० ॥
 ततोऽसमाप्तचिद्वार्थ एवानन्दो ययौ प्रभुम् । गोशालोक्तं तदाचख्यावपृष्टच्चेति शंक्रितः ॥ ३९१ ॥
 ऋस्मराशीकरिभ्यामीत्युक्तं गोशालकेन यत् । जन्मतत्तत्रापितं तत् किं तत्कर्तुमश्रवा क्षमः ॥ ३९२ ॥
 अथाचचक्षे जगवानहर्द्व्यः सोऽन्यतः क्षमः । अहंतामपि सन्तापमात्रं कुर्यादनार्यधीः ॥ ३९३ ॥
 तज्जत्वा गौतमादीनां शंसेदं ते यथा हि तम् । इहागतं नोदनया धर्म्ययापि तुदन्ति न ॥ ३९४ ॥
 तेषां गत्वाख्यदानन्दस्तदा गोशालकोऽपि हि । तत्रागात् स्वामिनोऽग्रे चावस्थाय व्यब्रवीदिति ॥ ३९५ ॥
 ज्ञोः काश्यप वदस्येवं गोशालो मंखलेः सुतः । अन्तेवासी ममेत्यादि तन्मृषा ज्ञापितं तव ॥ ३९६ ॥
 गोशालस्तव यः शिष्यः स हि शुक्लाञ्जिजातिकः । धर्मध्यानस्थितो मृत्वा त्रिदशेषूपदपद्यत ॥ ३९७ ॥
 तद्देहेऽस्मिन्नुपसर्गपरीषहसहेऽविशम् । उदायनामाऽहमृषिः परित्यज्य निजं वपुः ॥ ३९८ ॥
 ततो मामपरिज्ञाय गोशालं मंखलेः सुतम् । स्वशिष्यं कथमाख्यासि न खट्वसि गुरुर्मम ॥ ३९९ ॥
 स्वाम्यथोचे यथारक्षैः क्रम्यमाणो भैलिम्बुचः । गतं दुर्गं वनं वापि स्वान्तर्धानमवामुवन् ॥ ४०० ॥

१ यस्मात्कारणात् ते गौतमादयो यथा तमिहागत गोशालं धर्म्ययापि प्रेरणया न तुदन्ति । २ शिष्यः । ३ चौरः ।

ऊर्णलोम्ना शणलोम्ना तूलांशेन तृणेन वा । मन्यतेऽन्तरदत्तेनात्मानमावृतमदृषधीः ॥ ४०१ ॥
 एवं त्वमपि गोशालानन्योऽप्याख्यानं स्वमन्यथा । किमर्थं प्रापसेऽलीकं स एवास्यपरो न हि ॥ ४०२ ॥
 एवं स्वामिगिरा कुञ्जो गोशालोऽप्यब्रवीत् प्रभुम् । अद्य ब्रष्टोऽसि नष्टोऽसि न ब्रवस्येष काश्यप ४०३
 सर्वज्ञशिष्यः सर्वानुभूतिगुर्वनुरागतः । अक्षमस्तद्वचः सोढुं गोशालकमन्त्रापत ॥ ४०४ ॥
 गुरुणा दीक्षितोऽनेन शिक्षितोऽस्यमुनैव हि । निहुषे हेतुना केन गोशाल त्वं स एव हि ॥ ४०५ ॥
 अथ गोशालकः कोपात्तेजोलेश्यामनाहताम् । सर्वानुभूतयेऽमुञ्चद्दृग्ज्वालाभिव दृग्विषः ॥ ४०६ ॥
 निर्दह्यमानः सर्वानुभूतिर्गोशाललेश्या । शुभ्रध्यानपरो मृत्वा सहस्रारे सुरोऽञ्जवत् ॥ ४०७ ॥
 गोशालोऽपि हि तत्कालं स्वलेश्याशक्तिगर्वितः । निर्भर्त्सयितुमारेभ्रे जगदन्तं पुनः पुनः ॥ ४०८ ॥
 स्वामिशिष्यः सुनक्षत्रस्तमथ स्वामिनिन्दकम् । गुरुभक्त्यानुशास्ति स्म नृशं सर्वानुभूतिवत् ॥ ४०९ ॥
 गोशालमुक्तया तेजोलेश्या प्रज्वलत्तनुः । प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्यादाय न्यूयो ब्रतानि च ॥ ४१० ॥
 आलोच्यथ प्रतिक्रम्य क्षमयित्वाखिलान्मुनीन् । सुनक्षत्रमुनिर्मृत्वाच्युतकक्षेपे सुरोऽञ्जवत् ॥ ४११ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

जितंकाशी च गोशालस्ततोऽतिपरुषाक्षरम् । समाक्रोशन्निजगदे स्वामिना करुणाजुषा ॥ ४१२ ॥
 दीक्षितः शिक्षितश्चासि श्रुतत्राक् च मया कृतः । ममैवावर्णवादी त्वं कोऽयं ते धीविपर्ययः ॥ ४१३ ॥
 स्वामिना स्वयमित्युक्तो गोशालः कुपितो नृशम् । जपेत्य किंचिदमुचत्तेजोलेश्यां प्रभुं प्रति ॥ ४१४ ॥

१ गुरावनुरागस्तस्मात् । २ जितेन काशते शोभत इति तथा ।

निष्क्रम्य स्वामिसदसो दस्युवध्रीक्षितो जनैः । हाहाहलाकुञ्जकार्यो गोशालोऽगमदापणम् ॥ ४२९ ॥

॥ युग्मम् ॥

अथ स्वामी मुनीनूचे तेजो गोशालकेन यत् । अस्मदधाय प्रक्षिप्तं तस्येयं शक्तिरूर्जिता ॥ ४३० ॥
वैतसाङ्गकुत्समगधवंगमालवकोशलान् । पाटलाटवज्जिमालिमलयात्राधकाङ्गकान् ॥ ४३१ ॥
काशीन् सख्योत्तरान् देशान् निर्दग्धुं पोरुशेधरा । तेजोलेदया गोशालस्य तपसोऽग्रेण साधिता ॥ ४३२ ॥
ते विसिष्मिधिरे सर्वे मुनयो गौतमादयः । सन्तः शक्तौ परस्यापि मात्सर्यं न हि विभ्रति ॥ ४३३ ॥
गोशालकोऽपि स्वेनैव दह्यमानोऽथ तेजसा । तापशान्त्यै पपौ मधं दधानो मद्यन्नाजनम् ॥ ४३४ ॥
मदोन्मत्तो गायति स्म गोशालो नृत्यति स्म च । हाहाहलायाः प्रणतिं प्राञ्जलिश्चाकरोन्मुहुः ॥ ४३५ ॥
अङ्गरागीचकाराङ्गे चाङ्गार्थं मृदितां मृदम् । लुलोठ च गृहस्रोतो जले तैच्चापिवन्मुहुः ॥ ४३६ ॥
असंवञ्चविरुध्वा नि प्रजलहृप वचांसि च । शिष्यैः सशोकैः स उपचर्यमाणोऽत्यगादिनम् ॥ ४३७ ॥
गोशालोपासकस्तत्रायंपुलो धर्मजागरम् । पूर्वरात्रापररात्रे कुर्वन्नेवं व्यचिन्तयत् ॥ ४३८ ॥
तृणगोपालिका किंसंस्थानेति न हि वेद्म्यहम् । गत्वा पृच्छामि गोशालं सर्वज्ञं गुरुमात्मनः ॥ ४३९ ॥
एवं निश्चित्य गोसर्गेऽनर्ध्वञ्चूपणञ्चुधयौ । हाहाहलागृहेऽपश्यज्जोशालं च तथा स्थितम् ॥ ४४० ॥
लज्जयाथापचक्राम हुतद्रुतमयंपुलः । गोशालशिष्यैः स्थविरैर्दृष्टश्च जगदे च सः ॥ ४४१ ॥

१ एतानि देशनामानि । २ मृत्तिकामगराङ्गं चकारेति च्विः । ३ तद्गृहस्रोतो जलम् । ४ पूर्वरात्रश्चापररात्रश्चानयोः समाहार-
स्तस्मिन् । ५ तत्रान्नि स्थाने ।

अयंपुल निशायां ते पश्चिमायामजायत । तृणगोपालिकासंस्थाविषयः संशयः खलु ॥ ४४२ ॥
 विस्मितः सोऽयुवाचैवमेवमेतन्महर्षयः । गोशालचेष्टितं गोष्ठं ते ज्ञयस्तं वच्नापिरे ॥ ४४३ ॥
 गायत्र्यन् पात्रपाणिर्ज्जलिं च करोति यत् । निर्वाणप्राक्षिलिंगानि तदाख्याति गुरुस्तव ॥ ४४४ ॥
 यदेतत् पश्चिमं गेयं नृत्यमञ्जलिकर्म च । पानं मृदंगरागादि यदन्यदपि किंचन ॥ ४४५ ॥
 गोशालस्य चतुर्विंशत्यार्हतो मोक्षलक्ष्म तत् । गत्वामुं पृष्ठ सन्देहं सर्वज्ञो ह्येष ते गुरुः ॥ ४४६ ॥
 इत्युक्तस्तैरग्निगन्तुं स प्रावर्तिष्ट तेऽपि हि । तस्यागमं संशयं च गोशालस्य पुरोऽवदन् ॥ ४४७ ॥
 तेऽन्यतो मध्यपान्नादि गोशालेन व्यमोचयन् । आसने चासयाञ्चक्रुस्तदा चागादयंपुलः ॥ ४४८ ॥
 ततो निषण्णमग्रे तमूचे गोशालकोऽपि हि । तृणगोपालिका किंसंस्थानेति तव संशयः ॥ ४४९ ॥
 तृणगोपालिकां विद्धि वंशीमूलसमाकृतिम् । श्रुत्वेति मुदितः सद्योऽयंपुलः स्वाश्रयं ययौ ॥ ४५० ॥
 अन्येद्युश्चेतनां लब्ध्वा ज्ञात्वान्तसमयं निजम् । शिष्यानाहूय गोशालो व्याजहारेति सादरः ॥ ४५१ ॥
 भृतस्य मे वपुः स्नाप्यं गन्धांजोन्निविलेपनैः । सुगन्धिन्निविलेप्यं चामोच्यं चोत्कृष्टवाससा ॥ ४५२ ॥
 जूष्यं च जूपणैर्दिव्यैरारोप्यं तदनन्तरम् । सहस्रवाह्यां शिविकां ततो निःसार्यमुत्सवात् ॥ ४५३ ॥
 अयमन्नावसर्पिण्यां चतुर्विंशो जिनेश्वरः । गोशालः प्रययौ मोक्षमित्युद्घोष्यं पुरेऽखिले ॥ ४५४ ॥
 ते तथा प्रत्यपद्यन्त गोशालोऽप्यह्नि सप्तमे । जातशुद्धान्शयः पश्चात्तापादेवमचिन्तयत् ॥ ४५५ ॥
 अहो पापोऽहमर्हन्तं वीरं धर्मगुरुं निजम् । नितान्तमाशातितवांस्त्रिधाप्यत्यन्तदुर्मतिः ॥ ४५६ ॥

अज्ञाण्यं च सर्वज्ञमात्मानं सर्वतोऽपि हि । मृपोपदेशैः सत्याज्ञैः सर्वं लोकं प्रतारयन् ॥ ४९७ ॥
 धिक्त्रहर्षी मया दग्धौ गुरुगृह्याबुजौ च तौ । तेजोलेश्या स्वदाहायामुच्यत स्वामिने च धिक् ॥ ४९८ ॥
 कृते दिनानां स्तोकानां किमकार्यं मया कृतम् । ऋषिष्ठनरकावासविनिवासनिबन्धनम् ॥ ४९९ ॥
 न केवलमयं स्वात्मा नरकायातिश्रीकृतः । किं त्वयं सकलौ लोकोऽप्यसन्मार्गोपदेशतः ॥ ४९० ॥
 नवत्वियत्यपि गते लोको यातु पथैव हि । विमृश्यैवं समाहूय शिष्यानेवमथावदत् ॥ ४९१ ॥
 ज्ञो ज्ञोः शृणुत सर्वेऽपि नाहमर्हन्न केवली । किं त्वस्मि मंखलिसुतो गोशालो वीरशिष्यकः ॥ ४९२ ॥
 आश्रयाशो वह्निरिव प्रैत्यनीको गुरोरहम् । मया दंष्ट्रादियत्कालमात्मा लोकश्च वंचितः ॥ ४९३ ॥
 नम्रस्थोऽहं मरिष्यामि दह्यमानः स्वतेजसा । वामांघ्रौ रज्जुन्निर्वध्वा कर्पणीयः पुरीह ज्ञोः ॥ ४९४ ॥
 निष्ठीवन्निर्मम मुखे मां कर्पन्निर्मृतश्ववत् । घोपणीयमिदं पुर्यां त्रिकशृंगाटकादिषु ॥ ४९५ ॥
 स एष मंखलिसुतो गोशालो दंजितप्रजः । मुनिघात्यजिनो दोपनिधानं गुरुतटपगः ॥ ४९६ ॥
 जिनस्तु न्रगवान् वीरः सर्वज्ञः करुणानिधिः । हितोपदेशा न्यहोष्ट गोशालस्तं मुधैव हि ॥ ४९७ ॥
 इत्यर्थे शपथं दत्वा व्यथया स व्यपद्यत । तच्छिष्याश्च कुलालौकोवाराणि पिदधुर्हिंया ॥ ४९८ ॥
 श्रावस्तीमादिवंस्तत्र शिष्याः शपथमुक्तये । तथा गोशालमाकर्पन् कुर्वन्तो घोपणादिकम् ॥ ४९९ ॥
 ततो निष्क्रमयामासुस्तज्जोशालकलेवरम् । कच्छ्या महत्या तच्छिष्याश्चक्रुश्च ज्वलनातिश्रिम् ॥ ४९० ॥

१ सन्मार्गेण । २ आश्रयमश्रतीति पक्षद्वये विशेषणम् । ३ शत्रुः । ४ दंभिता प्रजा येन यस्य वा सः ।
 ५ कुलालस्यौको गृह तस्य द्वाराणि ।

प्रभुः श्रीवर्धमानोऽपि मेंढकग्राममन्यगात् । चैत्ये च समवासार्धोत्तत्र कोष्ठकनामनि ॥ ४७१ ॥
 स्वामिनं तत्र चापृहत् समये गौतमो मुनिः । गोशालः कां गतिमगात् स्वाम्युच्चैः सोऽच्युतं गतः ॥ ४७२ ॥
 जूयोऽपि गौतमोऽपृहत् स्वामिनीदृग्निरर्थवैः । स दुरात्मा कथं देवो वचूवाश्चर्यमत्र मे ॥ ४७३ ॥
 स्वाम्याचख्यौ निन्दति योऽवसाने दुष्कृतं निजम् । न दूरे तस्य देवत्वं गोशालोऽपि तथाकरोत् ४७४
 पप्रह गौतमोऽथैवं काले च्युत्वा तु सोऽच्युतात् । स्वामिदुत्पत्स्यते कुत्र कदा सिद्धिं च यास्यति ४७५
 स्वाम्युवाचात्रैव जंबूद्वीपे वर्षे च जारते । ज्ञान्युपविन्ध्यं पुद्गेषु शतवारं महापुरम् ॥ ४७६ ॥
 तत्र संमुचिजूपस्य ज्ञाकुक्षिजवः सुतः । गोशालजीवो ज्विता महापद्मोऽभिधानतः ॥ ४७७ ॥
 स च ज्ञावी महाराजस्तस्योच्चौ यक्षपुंगवौ । पूर्णजज्ञमाणिजप्रौ सेनापत्यं कश्चिन्मतः ॥ ४७८ ॥
 तस्यापरं गुणोद्भूतं देवसेन इति प्रजाः । नामधेयं कश्चिन्मन्त्रि जागधेयमहानिधेः ॥ ४७९ ॥
 तस्योच्चैश्चक्रिण इवोत्पत्स्यतेऽद्भुततेजसः । हस्ती श्वेतश्चतुर्दन्त ऐरावण इवापरः ॥ ४८० ॥
 तत्रारूढवतस्तस्य तदृष्टिमुदिता जनाः । विमलवाहन इति कश्चिन्मन्त्रिजाधानतरम् ॥ ४८१ ॥
 तस्यान्यदा पूर्वजवाभ्यस्तार्पिषेपकर्मणा । उत्पत्स्यते श्रमणेषु नितान्तं दुष्टबुद्धिता ॥ ४८२ ॥
 निन्दनैस्ताडनैर्वन्धैरुद्धुहैर्हननैश्च सः । श्रुतमात्रान् दृष्टमात्रान्मुनीन् विनदयिष्यति ॥ ४८३ ॥
 तं च विज्ञापयिष्यन्ति पौरामात्यादयोऽप्यदः । जूजुजां युज्यते दुष्टनिग्रहः साधुपालनम् ॥ ४८४ ॥
 अमरुत्वनैगसः साधून् जिह्वावृत्तीस्तपोधनान् । स्वामिन् न पासि चेन्मा स्म पासीस्तन्निग्रहस्तु किम् ॥

कोपिष्यति चेत्कोऽपि निरागस्ताम्नान्मुनिः । स्वतेजसा तदा स त्वां सराष्ट्रमपि धक्ष्यति ॥ ४८६ ॥
 तैरित्युक्तो विना जावं तद्वचः प्रतिपत्स्यते । सोऽन्यदा तु रथारूढः क्रीडयोद्यानमेष्यति ॥ ४८७ ॥
 स त्रिज्ञानं मुनिं सिद्धतेजोदेश्यं सुमंगलम् । कायोत्सर्गस्थितं तत्र द्रक्ष्यत्यातापनापरम् ॥ ४८८ ॥
 सोऽथ निष्कारणकुञ्जो विरूढः साधुदर्शने । तं रथाग्रेण पर्यस्य महर्षिं पातयिष्यति ॥ ४८९ ॥
 स छत्थाय मुनिर्भूयः कायोत्सर्गं करिष्यति । तथैव ऋषतिर्ऋयस्तं पृथ्व्यां पातयिष्यति ॥ ४९० ॥
 छत्थाय स्थास्यति पुनः कायोत्सर्गे सुमंगलः । प्रयुज्य चावधिं ज्ञात्वा तद्भवानिति वक्ष्यति ॥ ४९१ ॥
 रे रे न देवसेनोऽसि न वा विमलवाहनः । स्मर गोशालकोऽसि त्वं सूनुर्मखस्य मंखलेः ॥ ४९२ ॥
 येन चाशान्तितो धर्मगुरुश्चरमतीर्थकृत् । तद्धिष्यौ च परिरिण्डुष्टौ दुर्मदेन तदा त्वया ॥ ४९३ ॥
 यथा हितैस्तदा हान्तं क्षमिष्येऽहं तथा न हि । ऋयः करिष्यसेऽदश्चेद्भक्ष्यामि त्वां क्षणात्तदा ॥ ४९४ ॥
 तेनेत्युक्तेऽधिकं दीप्तः सर्पिःसिक्त इवानलः । पातयिष्यति ऋयोऽपि महापद्मः सुमंगलम् ॥ ४९५ ॥
 क्रैमानपेत्य सप्ताष्टान् स तेजोदेश्यया मुनिः । निर्धक्ष्यति महापद्मं सैरथ्यरथसारथिम् ॥ ४९६ ॥
 तत्कर्मालोच्य स मुनिः पादयित्वा चिरं व्रतम् । अन्ते च मासानशनं कृत्वा सर्वार्थमेष्यति ॥ ४९७ ॥
 त्रयस्त्रिंशत्सागरस्यायुषोऽन्ते स परिच्युतः । महाविदेहेषूत्पद्य दीक्ष्या मोक्षमेष्यति ॥ ४९८ ॥
 महापद्मोऽपि निर्दग्धः सप्तमोर्वीं गमिष्यति । क्रमादुत्पत्स्यते विर्धिः सर्वेषु नरकेषु सः ॥ ४९९ ॥

१ निरपरावेन ताडनात् । २ त्रीणि मतिश्रुतावधिनामानि ज्ञानानि यस्य तम् । ३ दग्धौ । ४ द्युतेन सिक्तः । ५ पदानि अपेत्य
 अपसृत्य । ६ रथ्याः अश्वाः ।

तस्य मोक्षमहिमानं कर्तुमीयुः सुरासुराः । प्रत्यंतवासी तानेकः प्रेक्ष्य जातिस्मरोऽञ्जयत् ॥ ११५ ॥
प्रत्येकबुद्धः प्राब्राजीत् स तदैव महाशयः । आर्पयद्भ्रतिखिगं च तस्मै शासनदेवता ॥ ११६ ॥
तप्यमानं तपस्तीव्रं पूज्यमानं जनैश्च तम् । दृष्टोपेत्येश्वरो नाम तं पप्रञ्चातिदुर्मतिः ॥ ११७ ॥
केन त्वं दीक्षितः कुत्रोत्पन्नः किं वा कुलं तव । कुतो वा सूत्रमर्थं च समुपाजितवानसि ॥ ११८ ॥
प्रत्येकबुद्धः स महामुनिराख्यदशोपतः । दध्यौ चेतीश्वरो नूनं दंभेनात्ति प्रजामसौ ॥ ११९ ॥
मन्ये यादृगनेनोक्तं तादृग्वक्ता जिनोऽपि हि । यष्ठापमोहो नेहृक्षं स वदेद्यामि तं ततः ॥ १२० ॥
प्रब्रज्यामग्निनन्दामि सर्वदुःखापहामिति । ध्यात्वैवं स ययौ तत्र न चापश्यज्जिनेश्वरम् ॥ १२१ ॥
पार्श्वे गणधरस्याश्र प्रब्रज्यां स छपाददे । मोहगर्जितवैराग्यः कपिवन्मन्दबुद्धिकः ॥ १२२ ॥
मोक्षप्राप्ते जिने पर्वधासीनो गणचृङ्गौ । यावज्जिनोक्तसूत्रार्थमालापस्तावदित्यचूत् ॥ १२३ ॥
आप्येकं पृथिवीजीवं विनाशयति यः खलु । असंयतः समाख्यातो जैनेन्द्रे स हि शासने ॥ १२४ ॥
ईश्वरोऽचिन्तयच्चैवं जीवा अवनिकाशिकाः । सर्वत्रापि विमृद्यन्ते को हि तान्नश्चितुं क्षमः ॥ १२५ ॥
आश्रज्जेयमिदं वाक्यं द्वाघवायास्य केवलम् । श्रुत्वायदोऽनुतिष्ठेत् क उन्मत्तस्येव चापितम् ॥ १२६ ॥
मुक्तवेदं यद्यसौ किञ्चिद्भ्रामण्यं मध्यपद्मम् । समाख्याति तदा नूनं लोकः सर्वोऽपि रज्यति ॥ १२७ ॥
यवा हा हा हतोऽस्मीति नानुतिष्ठाम्यहं यदि । जनोऽपि नानुतिष्ठेत् किं सर्वैर्ज्ञापितं ह्यदः ॥ १२८ ॥
अर्द्धवाक्यान्यथाकारप्रायश्चित्तं मयाधुना । ग्राह्यमित्यगमत्तं प्रत्येकबुद्धं महामुनिम् ॥ १२९ ॥

गोशाखतेजसा वीरः षण्मासान्तर्विपत्स्यते । इति लोकप्रवादोऽञ्जुत्ताह्वगार्भ्यदर्शनात् ॥ ५४४ ॥
 तं च श्रुत्वा स्वामिशिष्यः सिंहो नामानुरागवान् । गत्वैकान्ते रुरोदोच्चैः क धैर्यं तादृशा गिरा ॥ ५४५ ॥
 केवलेन प्रभुर्ज्ञात्वा तमाहूयेदमब्रवीत् । जनप्रवादात् किं ज्ञीतः साधो संतप्यसे हृदि ॥ ५४६ ॥
 न ह्यापदा तीर्थकृतो विपद्यन्ते कदाचन । किं न संगमकादिन्य उपसर्गा वृथा न्नवन् ॥ ५४७ ॥
 उवाच सिंहो जगवन् यद्यप्येवं तथापि हि । आपदा वोऽखिलः स्वामिञ्जनः संतप्यतेतराम् ॥ ५४८ ॥
 मादृशां दुःखशांलै तत् स्वामिन्नादत्स्व ज्ञेयजम् । स्वामिनं पीडितं जृष्टुं न हि क्षणमपि द्वैमाः ॥ ५४९ ॥
 तस्योपरोधात्स्वाम्यूचे रेवत्या श्रेष्ठिचार्यया । पक्कः कूष्मांफकटाहो यो मद्यं तं तु मा ग्रहीः ॥ ५५० ॥
 बीजपूरकटाहोऽस्ति यः पक्को गृहहेतवे । तं गृहीत्वा समागन्त करिष्ये तेन वो धृतिम् ॥ ५५१ ॥
 सिंहोऽगादथ रेवतीगृहमुपादात्त प्रदत्तं तया । कहल्यं ज्ञेयजमाशु तत्र ववृषे स्वर्णं च हृष्टैः सुरैः ॥ ५५२ ॥
 सिंहानीतमुपास्य ज्ञेयजवरं तद्वर्धमानः प्रभुः । सद्यः संघचकोरपार्वणशशी प्रापद्गुःपाटवम् ॥ ५५३ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहिमचन्द्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि
 ऋषभदत्तेदेवानन्दाप्रव्रज्या जमालिगोशालकविप्रतिपत्तिविपत्तिभगवदारोग्यवर्णनो नामाष्टमः सर्गः ॥

१ आमयो रोगः । २ अतिशयेन सतप्यते । ३ न क्षमा वयमिति शेषः । ४ सद्य एव चकोरपक्षी तस्यानन्दजनने पूर्णिमाचन्द्रः ।

प्रभुं प्रेक्ष्य च संक्रुधः सिंहादिचक्रवैरतः । सोऽवोचज्जैतममुनिं जगवन् कोऽयमग्रतः ॥ १३ ॥
 जगाद गौतमोऽसौ मे धर्माचार्यो जिनेश्वरः । सोऽप्युचे षेफुरुस्तेऽसौ तदा नार्थस्त्वयापि मे ॥ १४ ॥
 त्वद्दीक्ष्याप्यलमिति स रजोहरणादिकम् । त्यक्त्वा ययौ निजक्षेत्रे सीरादि पुनराददे ॥ १५ ॥
 स्वामिनं गौतमो नत्वा पप्रह्य जगवन्निदम् । आश्चर्यमेव विक्षेपी लोकानन्देऽपि यस्त्वयि ॥ १६ ॥
 प्रतिपन्नं स्वयमपि व्रतं प्रोज्जितवानसौ । युष्मदालोकनादेव कारणं तत्र नाथ किम् ॥ १७ ॥
 मय्यसौ प्रीतिमान् पूर्वं गुरुर्मेऽसाविति रिते । त्वयि नाथ जगित्येव क्षेप्यजायत मय्यपि ॥ १८ ॥
 स्वाम्यथाख्यन्मया सिंहो यस्त्रिपृष्ठेन दारितः । क्रोधात् स्फुरंस्त्वया साम्ना शान्तः सारथिना मम १९
 तत्पञ्चत्येष मद्द्वेषी जज्ञे स्निग्धः पुनस्त्वयि । तत्प्रैषयं गौतम त्वां वोधिबीजकृतेऽस्य हि ॥ २० ॥
 एवमाख्याय जगवान् प्रययौ पोतनं पुरम् । मनोरमाग्निधोद्याने तद्वहिः समवासरत् ॥ २१ ॥
 प्रसन्नचन्द्रो जिनेन्द्रं वन्दितुं पोतनेश्वरः । समाजगामाश्रौषीच्च देशनां मोहनाशिनीम् ॥ २२ ॥
 स्वामिदेशनया बुद्धो जवोद्दिग्गः स भूपतिः । बालमप्यात्मजं राज्ये निधाय व्रतमाददे ॥ २३ ॥
 बिहरन् स्वामिना सार्धं तप्यमानस्तपः परम् । अजायत स राजर्षिः क्रमात्सुत्रार्थपारगः ॥ २४ ॥
 तेनर्षिणाऽपरैश्चापि ऋषिभिः परिवारितः । बिहरन् जगवान् वीरो ययौ राजगृहेऽन्यदा ॥ २५ ॥
 तत्र जष्टुं जगन्नाथमुत्कः सुतसमावृतः । चचाल श्रेणिकोऽभ्येन्नश्रेणिर्मरितञ्चूलः ॥ २६ ॥
 अग्रानीके तस्य चोन्नौ नरौ सुमुखदुर्मुखौ । मिथ्यादृशावार्पतन्तौ मिश्रो नानाकथापरौ ॥ २७ ॥

मार्गे प्रसन्नचन्द्रं तमेकपादप्रतिष्ठितम् । आतापनां प्रकुर्वाणमूर्ध्वबाहुमपश्यतान् ॥ ३८ ॥
॥ युग्मम् ॥

तं दृष्ट्वा सुमुखोऽवोचदहो आतापनाजुषः । अस्य स्वर्गोऽपवर्गो वा मुनेर्न खलु दुर्लभः ॥ ३९ ॥
कर्मतो नामतश्चापि दुर्मुखः प्रत्यन्नाषत । प्रसन्नचन्द्रः खट्वेष जूपतिः पोतनेश्वरः ॥ ३९ ॥
अस्य धर्मः कुतो येन राज्ये ज्ञारेऽर्जकः सुतः । निद्योजितो वत्सतर इवानसि महीयसि ॥ ३९ ॥
स चास्य सुतुः सचिवैर्दधिवाहनजुजा । चंपानाथेन संभूय राज्यात्प्रचर्योवधिष्यते ॥ ३९ ॥
राज्यधर्मः दैतोऽनेन पत्न्योऽप्यस्य क्वचिज्ज्ञताः । अदर्शनीयस्तदसौ धृतपाखंडिदर्शनः ॥ ३९ ॥
ध्यानपर्वतदंज्रोक्षिमेवमाकल्य तद्वचः । प्रसन्नचन्द्रो राजर्षिः सहसेति व्यचिन्तयत् ॥ ३९ ॥
धिगहो अकृतज्ञास्ते मंत्रिणो ये मया सदा । सत्कृता अपि मत्सूनोर्विजेदमधुना व्यधुः ॥ ३९ ॥
अद्याच्चाविष्यं चेत्तत्राशिक्षयिष्यं चृशं हि तान् । विकटैरित्यप्रसन्नः प्रसन्नो व्यस्मरद्व्रतम् ॥ ३९ ॥
स राजमानो मनसा योद्धुं प्रववृते ततः । तत्र च श्रेणिकः प्राप्तो ववन्दे विनयेन तम् ॥ ३९ ॥
अहो प्रसन्नचन्द्रस्य ध्यानावस्थेति चिन्तयन् । श्रेणिकोऽगान्महावीरं नत्वा चैवमन्नाषत ॥ ३९ ॥
प्रसन्नचन्द्रो राजर्षिर्धानस्थो वन्दितो मया । यदा तदा चेन्मिष्यते ततो गृहेत् क्व शंस मे ॥ ३९ ॥
सप्तमीं शुवमित्याख्यन्नाथोऽथ श्रेणिकोऽपि हि । दध्यौ न साधोर्नरकस्तन्मया साधु न श्रुतम् ॥ ४० ॥

१ अनसि शकटे । २ अष्टः कारयिष्यते । ३ हतः । ४ द्रुतं पाखण्डिना दर्शनं शात येन सः । ५ ध्यानमेव पर्वतस्तस्मिन् वज्रसदृशम् । ६ प्रसन्नचन्द्रमुनिः । ७ आत्मानं राजानं मन्यते यः सः ।

दृष्टान्तरे च ऋयोऽपि पप्रह्य श्रेणिकः प्रभुम् । विपद्यते प्रसन्नश्चेदधुना तत्क गच्छति ॥ ४१ ॥
 सर्वार्थसिद्धे यातीति शशंस जगवानपि । विधा किं व्याकरणमित्यपृच्छेणिकोऽप्यथ ॥ ४२ ॥
 स्वाम्यूचे ध्यानत्तेदेन विधा व्याकरणं ह्यदः । तदा हि दुर्मुखगिरा प्रसन्नः कुपितः खलु ॥ ४३ ॥
 जातामर्षश्च सामन्तामात्याद्यैः सह चेतसा । युध्यमानस्त्वयाऽवन्दि तदा स नरकोचितः ॥ ४४ ॥
 त्वय्यायातेऽत्र सोऽमंस्त यत् क्षीणन्यायुधानि मे । हन्मि शत्रुं शिरस्त्रेणेत्यधिमूर्धं न्यधात्करम् ॥ ४५ ॥
 कृतलुब्धं स्पृशन्मौलिं प्रतिबुद्धः स्मरन् व्रतम् । अकार्यं धिक्क्षयारब्धमित्यादि स्वं निनिन्द सः ॥ ४६ ॥
 आलोचितप्रतिक्रान्तः प्रशस्तध्यानमागतः । सर्वार्थसिद्ध्योगोऽञ्जत्तव प्रश्ने द्वितीयेके ॥ ४७ ॥
 तत्रान्तरे च प्रसन्नचन्द्रर्षिसविधेऽन्नवत् । देवदुन्दुजिनिर्घोषमिश्रः कलकलो महान् ॥ ४८ ॥
 स्वामिन् किमिदमित्युक्ते श्रेणिकेनावद्विभुः । तस्य ध्यानान्तरस्थस्येदानीमजनि केवलम् ॥ ४९ ॥
 तस्य केवलिमहिमामिमां कुर्वन्ति नाकिनः । प्रमोदतुमुलस्तेषां दुन्दुजिध्यानवानयम् ॥ ५० ॥
 ऋयोऽपि श्रेणिकनृपो वज्रापे जगवन्निह । कुत्रेदं केवलज्ञानं व्युद्धेदमुपयास्यति ॥ ५१ ॥
 तदागाद्रहस्यलोकेन्द्रसामानिको महाद्युतिः । विद्युन्माली प्रभुं नन्तुं चतुर्देवीसमन्वितः ॥ ५२ ॥
 तं दर्शयन् स्वाम्युवाचोद्धेत्यते ह्यत्र केवलम् । ऋयोऽपि श्रेणिकोऽपृच्छत् किं स्याद्देवेषु केवलम् ॥ ५३ ॥
 स्वाम्यथाख्यदसौ च्युत्वा सप्तमेऽहिं चविष्यति । आढ्यस्यर्पन्नदत्तस्य सूनुस्त्वत्पुंरवासिनः ॥ ५४ ॥

१ व्याख्यानमुत्तरमिति यावत् । २ त्वय्यवायते सति । ३ शिरस्त्राणेन मौलिनेति यावत् । ४ सूर्यनीत्यधिमूर्धम् ।

ज्ञात्री जंब्वाख्याया शिष्यो मल्लिष्यस्य सुधर्मणः । ततो नाग्रेसरमसावर्जधिष्यति केवलम् ॥ १९ ॥
 राजापृष्ठपुनर्नाथमसन्नच्यवनोऽप्यसौ । कस्मान्न मन्दतेजस्को देवा ह्यन्तेऽदृष्टपतेजसः ॥ १६ ॥
 स्वाम्यूचे सांप्रतमयं मन्दतेजाः सुरः खलु । अस्य तेजः पूर्वपुण्यैरत्युत्कृष्टं पुरा ह्यञ्जत ॥ १७ ॥
 एवमाख्याय जगवान् सर्वज्ञापानुषा गिरा । विदधे दुरितप्रत्यादेशनीं धर्मदेशनाम् ॥ १८ ॥
 तदा कुष्ठगलत्कायः कश्चिदेत्य प्रणम्य च । निपसादोपतीर्थैशमलैर्कं इव कुट्टिमे ॥ १९ ॥
 ततो जगवतः पादौ निजपूरयसेन सः । निःशंकश्चन्दनेनैव चर्चयामास ज्यूसा ॥ २० ॥
 तत्कीक्ष्य श्रेणिकः क्रुद्धो दध्यौ वध्योऽयमुत्थितः । पापीयान् यज्जगद्गर्तयेवमाशातनापरः ॥ २१ ॥
 अत्रान्तरे जिनेन्द्रेण द्रुते प्रोवाच कुष्ठिकः । म्रियस्वेत्यथ जीवेति श्रेणिकेन द्रुते सति ॥ २२ ॥
 द्रुतेऽजयकुमारेण जीव वा त्वं म्रियस्व वा । कालसौकरिकेणापि द्रुते मा जीव मा मृथाः ॥ २३ ॥
 जिनं प्रति म्रियस्वेति वचसा रूषितो नृपः । इतः स्थानादुत्थितोऽसौ ग्राह्य इत्यादिशब्दान् ॥ २४ ॥
 देशनान्ते महावीरं नत्वा कुष्ठी समुत्थितः । रुरुधे श्रेणिकञ्चटैः किंरौरिव सूकरः ॥ २५ ॥
 स तेषां पश्यतामेव दिव्यरूपधरः दृष्ट्वा । उत्पपाताम्बरे कुर्वन्नर्कविंबविम्बनाम् ॥ २६ ॥
 पत्तिजिः कश्चित्ते राज्ञा स कः कुष्ठीति विस्मयात् । श्वो विहसः प्रच्युस्तस्मै देवः स इति शस्तवान् ॥ २७ ॥
 पुनर्विहसपयामास सर्वज्ञमिति नृपतिः । देवः कथमभूदप कुष्ठी वा केन हेतुना ॥ २८ ॥

१ नास्ति अग्रेसरः यस्य तत् ततोऽग्रे न कोपि केवल लभ्यते इत्यर्थः । २ आसन्नं च्यवनं च्युतिर्यस्य सः । ३ अलर्कः तन्ना-
 मरोगेण मत्तः श्वा । ४ स्वकुष्ठरसेन । ५ क्रुद्धः । ६ भिहैः । ७ आगामिदिने ।

अथोचे जगवानेवमस्ति विध्वेषु विश्रुता । कौशाम्बी नाम पूस्तस्यां शतानीकोऽन्नवन्नृपः ॥ ६ए ॥
 तस्यां नगर्यमिकोऽन्ननामतः सेमुको धिजः । सीमा सदा दरिद्राणां मूर्खाणामवधिः परः ॥ ७० ॥
 गर्जिण्याजाणि सोऽन्येद्युर्ब्राह्मण्या सूतिकर्मणे । ऋट्टानय घृतं मह्यं सहा न ह्यन्यथा व्यथा ॥ ७१ ॥
 सोऽप्यूचे तां प्रिये नास्ति मम कुत्रापि कौशलम् । येन किंचिद्वृत्ते कापि कलाग्राह्या यदीश्वराः ॥ ७२ ॥
 उवाच सा च तं ऋट्टं गह्व याचस्व पार्थिवम् । पृथिव्यां पार्थिवादन्यो न कश्चित् कष्टपादपः ॥ ७३ ॥
 तथेति प्रतिपद्यासौ नृपं पुष्पफलादिना । प्रवृत्तः सेवितुं विप्रो रत्नेभिरिव सागरम् ॥ ७४ ॥
 कदाचिदथ कौशाम्बी चंपेशेनामितैर्बलैः । धनतुनेव मैघद्यौररुध्यत समन्ततः ॥ ७५ ॥
 सानीकोऽपि शतानीको मध्येकौशाम्बि तस्थिवान् । प्रतीक्षमाणः समयमन्तर्विद्विमिवोरगः ॥ ७६ ॥
 चंपाधिपोऽपि कालेन बहुना सन्नसैनिकः । प्रावृषि स्वाश्रयं यातुं प्रवृत्तो राजहंसवत् ॥ ७७ ॥
 तदा पुष्पार्थमुद्याने गतोऽपश्यच्च सेमुकः । तं क्षीणसैन्यं प्रत्यूपे निष्प्रजोऽनुमिवोरुपम् ॥ ७८ ॥
 तूर्णमेत्य शतानीकं व्यजिज्ञपदसाविर्दम् । याति क्षीणबलस्तेऽरिर्नदंष्ट्र इवोरगः ॥ ७९ ॥
 यद्यद्योत्तिष्ठसे तस्मै तदा ग्राह्यः सुखेन सः । बलीयानपि खिलः सन्नखिवेनाचिभूयते ॥ ८० ॥
 तत्रचः साधु मन्वानो राजा सर्वाजिसारतः । निःससार ईरासारसारनासीरदारुणः ॥ ८१ ॥

१ यस्मात्कारणादीश्वरा धनाढ्याः कलाभिग्राह्या भवति । २ नष्टसैनिकः । ३ प्रभारहितानि उड्डानि नक्षत्राणि यस्य तमुडुपं चन्द्रमिव । ४ इदं व्यजिज्ञपदिति संटकः । ५ शराणामासारो वृष्टिर्यस्मादेतादृश यत् सारभूतं नासीरमग्रसैन्यं तेन दारुणः ।

ततः पश्चादपश्यन्तो नेशुश्चपेशसैनिकाः । अचिन्तिततन्त्रिप्राप्ते को वीक्षितुमपि क्षमः ॥ ८१ ॥
 चंपाधिपतिरेकांगः कांदिशीकः पलायितः । तस्य हस्यश्वकोशादि कौशाम्बीपतिरग्रहीत् ॥ ८३ ॥
 हृष्टः प्रविष्टः कौशाम्बीं शतानीको महामनाः । उवाच सेरुकं विप्रं ब्रूहि तुभ्यं ददामि किम् ॥ ८४ ॥
 विप्रस्तमूचे याचिष्ये पृष्ठा निजकुटुम्बिनीम् । पर्यालोचपदं नान्यो गृहिणां गृहिणीं विना ॥ ८५ ॥
 ऋष्टः प्रहृष्टो ऋष्टिर्नै तदशेषं शशंस सः । चेत्तसा चिन्तयामास सा चैवं बुद्धिशालिनी ॥ ८६ ॥
 यद्यमुना ग्राहयिष्ये नृपाद्भामादिकं तदा । करिष्यत्यपरान् दारान्मदाय विभ्रवः खलु ॥ ८७ ॥
 दिनं प्रत्येकं आलोचस्तथायासनचोवनम् । दीनारो दक्षिणायां च याच्योऽथेत्यन्वशात्पतिम् ॥ ८८ ॥
 यथाचे तत्तथा विप्रो राजादात्तद्वदन्नैदम् । कैरकोऽब्धिमपि प्राप्य गृह्णात्यात्मोचितं पयः ॥ ८९ ॥
 प्रत्यहं तत्तथा लेजे प्राप संभावनां च सः । पुंसां राजग्रसादो हि वितनोति महार्थताम् ॥ ९० ॥
 राजमान्योऽयमित्येष लोकैर्नित्यं न्यमंयत । यस्य प्रसन्नो नृपतिस्तस्य कः स्यान्न सेवकः ॥ ९१ ॥
 अग्रे शुकं वमयित्वा बुभुजेऽनेकशोऽपि सः । प्रत्यहं दक्षिणालोचाद्विग्निगदोजो विजन्मनाम् ॥ ९२ ॥
 ऊँपाचीयत विप्रः स विविधैर्दक्षिणाधनैः । प्रासरत् पुत्रपौत्राद्यैः पादैरिव वटद्रुमः ॥ ९३ ॥
 स तु नित्यमजीर्णान्नवमनादूर्ध्वगै रसैः । आमैरन्नहूर्षितत्वगर्ध्वस्थ इव लाक्ष्या ॥ ९४ ॥

१ विचारस्थानम् । २ दिन प्रति एक एकवार आलोचो दर्शन तथाऽयासन च भोजन चानयोः समाहारोऽयासनभोजनम् ।
 ३ इदं वदन् तत् विप्रयाचितमदात् । ४ घटः । ५ अवर्धत । ६ दूषिता त्वक् चर्म यस्य सः । ७ पिप्पलः ।

कुष्ठी क्रमेण संजज्ञे शीर्णघ्राणांघ्रिपाणिकः । तथैवाशुक्त राजाग्रे सोऽतृप्तो हव्यवान्निव ॥ १५१ ॥
 एकदा मंत्रिचिर्च्यो विज्ञप्तो देव कुष्ठयसौ । संचरिण्युः कुष्ठरोगो नास्य योग्यमिहाशनम् ॥ १५२ ॥
 सन्त्यस्य नीरुजः पुत्रास्तेन्यः कोऽप्यत्र चोच्चयताम् । न्यंगितप्रतिमायां हि स्थाप्यते प्रतिमान्तरम् ॥ १५३ ॥
 एवमस्त्विति राज्ञोक्तेऽमात्यैर्विप्रस्तथोदितः । स्वस्थानेऽस्थापयत्पुत्रं गृहे तस्थौ स्वयं पुनः ॥ १५४ ॥
 मधुमंस्कवल्कुलमद्विकाजालमादितः । पुत्रैर्गृहादपि बहिः कुटीरेऽक्षेपि स द्विजः ॥ १५५ ॥
 जगमुश्च तं चोजयितुं सजुगुप्साः स्नुषा अपि । निष्ठीबुश्च बलङ्गीवं मोटनोत्पुटनासिकाः ॥ १५६ ॥
 बहिःस्थितस्य तस्याङ्गां पुत्रा अपि न चक्रिरे । दारुपात्रे ददुः किं तु शुनकस्येव चोजनम् ॥ १५७ ॥
 अथ सोऽचिन्तयद्विप्रः श्रीमन्तोऽमी मया कृताः । एजिर्मुक्तोऽस्म्यनादृत्य तीर्णोऽजिस्तरंभेवत् ॥ १५८ ॥
 धोषयन्ति न वाचापि रोपयन्त्येव माममी । कुष्ठी रुष्टो न संतुष्टोऽप्रव्य इत्यपदापितः ॥ १५९ ॥
 जुगुप्सन्ते यथैते मां जुगुप्साः स्युरमी अपि । यथा तथा करिष्यामीत्यालोच्यावोचदात्मजान् ॥ १६० ॥
 उद्विग्नो जीवितस्याहं कुलाचारस्त्वसौ सुताः । मुमूर्षुञ्चिः कुटुंबस्य देवो मंत्रोद्धितः पशुः ॥ १६१ ॥
 पशुरानीयतामेक इत्याकर्णयानुमोदिनः । आनिन्यिरे तेऽथ पशुं पशुवन्मन्दबुद्ध्यः ॥ १६२ ॥
 उद्वर्त्योद्वर्त्य च स्वांगमन्नेन व्याधिवर्तिकाः । तेनाचारि पशुस्तावद्यावत् कुष्ठी बभूव सः ॥ १६३ ॥
 ददौ विप्रः स्वपुत्रेन्यस्तं हत्वा पशुमन्यदा । तदाशयमजानन्तो मुग्धा बुभुजिरे च ते ॥ १६४ ॥

१ अग्निरिव । २ खडितप्रतिमायाम् । ३ पुत्रवधः । ४ तीर्णमंभो जल यैस्तैः । ५ नौकावत् । ६ तोषयन्तीति पाठान्तरम् ।
 ७ मन्त्रेणोद्धितः सिक्तः पवित्रित इति यावत् । ८ व्याधिवर्तकगान्त्रानुलेपनानि ।

तच्च घास्थञ्जिया स्थानं त्यक्त्वा नागात् प्रपादिषु । स तु वारिचराज्जीवान् धन्यान्मेने तृपातुरः ॥ १२३ ॥
 आरटन् वारि वारीति स तृपार्तो व्यपद्यत । इहैव नगरघारवाप्यामजनि दर्दुरः ॥ १२४ ॥
 विहरन्तो वयं जूयोऽप्यागमामेह पत्तने । लोकोऽस्मद्वन्दनार्थं च प्रचचाल ससंभ्रमः ॥ १२५ ॥
 अस्मदागमनोदन्तं श्रुत्वाञ्जहारिणीमुखात् । स जेकोऽचिन्तयदिदं काप्येवं श्रुतपूर्व्यहम् ॥ १२६ ॥
 ऊहापोहं ततस्तस्य कुर्वाणस्य मुहुर्मुहुः । स्वमस्मरणवज्रातिस्मरणं तत्क्षणादभूत् ॥ १२७ ॥
 स दध्यौ दर्दुरश्चैवं घारे संस्थाप्य मां पुरा । घाःस्थो यं वन्दितुमगात् स आगाग्नगवानिह ॥ १२८ ॥
 यथैते यान्ति तं जृष्टुं लोका यास्याम्यहं तथा । सर्वसाधारिणी गंगा न हि कस्यापि पैतृकी ॥ १२९ ॥
 ततोऽस्मद्वन्दनार्हेतोस्तप्युत्योत्प्लुत्य सोऽध्वनि । आयांस्तेऽध्वबुरक्षुणो जेकः पंचत्वमाप्तवान् ॥ १३० ॥
 दर्दुरांकोऽयमुत्पेदे देवोऽस्मन्नक्तिजावितः । ज्ञावना हि फलत्येव विनानुष्ठानमप्यहो ॥ १३१ ॥
 दन्जः सदश्रुवाचेदमुपश्रेणिकमार्हताः । अश्रद्धानस्तदसौ त्वत्परीक्षार्थमागतः ॥ १३२ ॥
 गोशीर्षचन्दनेनायमार्ययच्चरणौ मम । त्वदृष्टिमोहनायान्यत्सर्वं व्यधित वैक्रियम् ॥ १३३ ॥
 अथोचे श्रेणिकः स्वामिन्नमंगल्यं प्रज्जोः क्षुते । एषोऽन्येषां तु मंगल्यमंगल्यानि किमन्यधात् ॥ १३४ ॥
 अथाचचक्षे जगवान् किं जवेऽद्यापि तिष्ठसि । शीघ्रं मोक्षं प्रयाहीति मां म्रियस्वेति सोऽवदत् ॥ १३५ ॥
 स त्वामवोचजीवेति जीवतस्ते यतः सुखम् । नरके नैरशार्दूल मृतस्य हि गतिस्तव ॥ १३६ ॥

जीवन् धर्मं विधत्ते स्याद्धिमानेऽनुत्तरे मृतः । जीव त्रियस्व वेत्येवं तेनात्रयमत्रापत ॥ १३७ ॥
 जीवन् पापपरो मृत्वा सप्तमं नरकं व्रजेत् । कालसौकरिक्लेन प्रोक्तो मा जीव मा मृथाः ॥ १३८ ॥
 तच्छ्रुत्वा श्रेणिको नत्वा जगवन्तं व्यजिज्ञपत् । त्वयि नाश्रे जगन्नाथ कथं मे नरके गतिः ॥ १३९ ॥
 वज्रापे जगवानेवं पुरा त्वमसि जूपते । बद्धानुनरके तेन तत्रावश्यं गमिष्यसि ॥ १४० ॥
 शुचानामशुचानां वा फलं प्राग्वत्कर्मणाम् । ज्योक्तव्यं तद्वयमपि नान्यथा कर्तुमीश्वरे ॥ १४१ ॥
 आद्यो जाविजिनचतुर्विंशतौ त्वं न विष्यसि । पद्मनाभान्निधो राजन् खेदं मा स्म कृथास्ततः ॥ १४२ ॥
 श्रेणिकोऽप्यवदन्नाथ किमुपायोऽस्ति कोऽपि सः । नरकाद्येन रक्ष्येऽहमन्धकूपादिवान्धलः ॥ १४३ ॥
 जगवान् व्याजहारेदं साधुज्यो चक्तिपूर्वकम् । ब्राह्मण्या चेत् कपित्वा चिद्वां दापयसे मुदा ॥ १४४ ॥
 कालसौकरिकेणाय सूनो मोचयसे यदि । तदा ते नरकान्मोक्षो राजञ्जायेत नान्यथा ॥ १४५ ॥
 सम्यगित्युपदेशं स हृदि हारमिवोचहन् । प्रणम्य श्रीमहावीरं चचाद स्वाश्रयं प्रति ॥ १४६ ॥
 अत्रान्तरे परीक्षार्थं दर्शनांकेन जूपतेः । अकार्यं विदधत्साधुः कैवर्त इव दर्शितः ॥ १४७ ॥
 तं दृष्ट्वा प्रवचनस्य मालिन्यं मा स्म जूदिति । निवार्याकार्यतः साम्ना स्वगृहं प्रत्यगाहृत् ॥ १४८ ॥
 स देवो दर्शयामास साध्वीमुदरिणीं पुनः । नृपः क्षासनञ्चकृत्तां जुगोप निजवेश्मनि ॥ १४९ ॥
 प्रत्यक्षीज्य देवोऽपि तमूचे साधु साधु ज्योः । सम्यक्त्वाच्चाव्यसे नैव पर्वतः स्वपदादिव ॥ १५० ॥
 नृनाथ यादृशं शक्रः सदसि त्वामवर्णयत् । दृष्ट्वा दृष्ट्वा एवासि मिथ्यावाचो न तादृशः ॥ १५१ ॥

दिवा निर्मितनक्षत्रश्रेणिकं श्रेणिकाय सः । व्यश्राण्यत्ततो हारं गोलकक्षितयं तथा ॥ १५२ ॥
 ओऽंभुं संधास्यते हारं त्रुटितं स मरिष्यति । इत्युदीर्य तिरोधत्त स्वमहट्ट इवामरः ॥ १५३ ॥
 दिव्यं देव्यै ददौ हारं चेलणायै मनोहरम् । गोलकक्षितयं तत्तु नन्दायै नृपतिर्मुदा ॥ १५४ ॥
 दानस्यास्यास्मि योगेति सेष्यं नन्दा मनस्विनी । आस्फाड्य स्फोटयामास स्तंभे तज्जोलकक्षयम् ॥ १५५ ॥
 एकस्मात् कुंभलव्धं चन्द्रचंद्रमिवामलम् । देदीप्यमानमन्यस्मात् द्यौमयुगं च निःसृतम् ॥ १५६ ॥
 तानि दिव्यानि रत्नानि नन्दा सानन्दमग्रहीत् । अनत्रवृष्टिवद्वाज्रो महतां स्यादचिन्तितः ॥ १५७ ॥
 राजा यथाचे कपिलां साधुन्यः श्रद्धयान्विता । जिह्वां प्रयत्न निजिह्वां त्वां करिष्ये धनोच्चैः ॥ १५८ ॥
 कपिलोचे विधत्से मां सर्वां स्वर्णमयीं यदि । हिनस्मि वा तथाप्येतदकुल्यं न करोम्यहम् ॥ १५९ ॥
 कालसौकरिकोऽप्यूचे राज्ञा सूनां विमुञ्च यत् । दास्येऽर्थं बहुमर्थस्य लोत्रात्त्वमसि शौनिकः ॥ १६० ॥
 सूनायां ननु को दोषो यथा जीवन्ति मानवाः । तां न जातु त्यजामीति कालसौकरिकोऽवदत् ॥ १६१ ॥
 सूनाव्यापारमेषोऽत्र करिष्यति कथं न्विति । नृपः क्षिप्तवान्धकूपे तमहोरात्रमधारयत् ॥ १६२ ॥
 अत्र विज्ञापयामास गत्वा जगवते नृपः । सोऽत्याजि शौनिकः सूनामहोरात्रमिदं विज्रो ॥ १६३ ॥
 सर्वज्ञोऽन्निदधे राजन्नन्धकूपेऽपि सोऽवधीत् । शतान् पञ्च महियाणां स्वयं निर्माय मृन्मयान् ॥ १६४ ॥
 तज्जत्वा श्रेणिकोऽपश्यत् स्वयमुद्विजते ततः । धिगहो मे पुराकर्म नान्यथा जगवज्जिरः ॥ १६५ ॥

१ अयच्छत् । २ भिक्षावृत्तिरहिता धनाढ्यामिति यावत् नितरा भिक्षा भोजन यस्यात्तामिति वा । ३ उद्वेग प्राप्तः ।

योऽष्टापदे जिनान्नत्वा वसेजान्निं स सिध्यति । जवेऽत्रैवेत्यर्हदुक्तं वक्तृन् सोऽद्यास्मरत्सुरान् ॥ १८१ ॥
 देवतावाक्प्रत्ययेन तदानीं गौतमो मुनिः । इयेषाष्टापदं गन्तुं तीर्थकृषन्दनाकृते ॥ १८२ ॥
 तदिह्यां तापसंबोधं चार्हन् विज्ञाय ज्ञाविनम् । आदिदेशाष्टापदेऽर्हद्वन्दनायाथ गौतमम् ॥ १८३ ॥
 श्रृङ्गानुरूपस्वाम्याज्ञामुदितो गौतमो मुनिः । वायुवच्चारणलब्ध्या कृणादष्टापदं ययौ ॥ १८४ ॥
 इतश्चाष्टापदं मोक्षहेतुं श्रुत्वा तपस्विनः । कौडिन्यदत्तसेवाला आरोहुं समुपस्थिताः ॥ १८५ ॥
 चतुर्थकृतसदाप्याथ आर्द्रकन्ददिपारणः । प्रापाद्यां मेखलां सार्धं पञ्चशत्या तपस्विनाम् ॥ १८६ ॥
 द्वितीयः पष्ठकृतप्राप शुष्ककन्ददिपारणः । द्वितीयां मेखलां सार्धं पञ्चशत्या तपस्विनाम् ॥ १८७ ॥
 तृतीयोऽष्टमकृतप्राप शुष्कसेवालपारणः । तृतीयां मेखलां सार्धं पञ्चशत्या तपस्विनाम् ॥ १८८ ॥
 ऊर्ध्वमारोढुमसहास्ते तस्थुर्यावदुन्मुखाः । ददृशुर्गौतमं तावत् स्वर्णाञ्जं पीवैराकृतिम् ॥ १८९ ॥
 ते मिश्रः प्रोचिरे शौलं वयमेतं कृशा अपि । न रोढुमीश्वरहे स्थूल आरोक्ष्यत्येष तत्कथम् ॥ १९० ॥
 एवं तेषु ब्रुवाणेषु गौतमस्तं महाचक्षुः । समारुरोह जज्ञे चादृश्यः सुर इव कृणात् ॥ १९१ ॥
 तेऽन्योऽन्यं जगदुः शक्तिर्महर्षेस्य काप्यसौ । यद्यायास्यत्यसौ शिष्यीन्नविष्यामोऽस्य तक्ष्यम् ॥ १९२ ॥
 निश्चित्यैवं तापसास्ते प्रत्यायान्तं स्वबन्धुवत् । आबध्मरणरणकाः प्रतीक्षन्ते स्म सादरम् ॥ १९३ ॥
 गौतमोऽपि ययौ चैत्यं जरतेश्वरकारितम् । नन्दीश्वरस्थचैत्यानं चतुर्विंशजिनांकितम् ॥ १९४ ॥
 अवन्दिदष्टार्हतां तत्र स चतुर्विंशतेरपि । विवान्यप्रतिविम्बानि ज्ञकत्या परमया युतः ॥ १९५ ॥

१ आर्द्रकन्दादिः पारणे यस्य सः । २ पुष्टशरीरम् । ३ आबद्धो रणरणक उद्देगो वेस्ते । ४ अनुपमानि ।

निर्गत्य गौतमश्चैत्यात्तद्वेदशोकमहातरोः । उपाविशदन्धमानः सुरासुरनम्रश्चरैः ॥ १९६ ॥
 चक्रे च गौतमस्तेषां यथार्हं धर्मदेशनाम् । संदेहांश्चाब्जिदत् पृष्टस्तर्कितः केवलीति तैः ॥ १९७ ॥
 देशनां कुर्वता तेन प्रस्तावादिदमौच्यत । अस्थिचर्मावशिष्टांगाः किञ्चित्किञ्चित्संधयः ॥ १९८ ॥
 गत्वानिजाजो ब्रुवन्तोऽपि जीवैस्सत्त्वेन गामिनः । तपोचिरैर्रेरीहृद्वा चवन्ति खलु साधवः ॥ १९९ ॥
 तत्तु श्रुत्वा वैश्रवणस्तस्य स्थौढ्यं विज्ञावयन् । स्वास्मिन्नपि विसंवादि वचोऽस्येत्यहसन्मनाक् ॥ २०० ॥
 इन्द्रचूर्तिर्मनोज्ञानी ज्ञात्वा तन्नावमब्रवीत् । नांगकार्थं प्रमाणं स्यात् किं त्वहो ध्याननिग्रहः ॥ २०१ ॥
 तथाहि जंबूद्वीपेऽस्मिन्महाविदेहचूपेण । विजये पुष्कलावत्यामस्ति पूः पुंडरीकिणी ॥ २०२ ॥
 महापद्मो नृपस्तत्र तस्य पद्मावती प्रिया । पुंरुरीकंकंरुरीकौ तयोः पुत्रौ वज्रवतुः ॥ २०३ ॥
 अन्यदा नलिनवनोपवने समुपेयुषाम् । साधूनां सन्निधौ धर्मं महापद्मानुषोऽश्रुणोत् ॥ २०४ ॥
 न्यस्य राज्ये पुंरुरीकं महापद्मोऽग्रहीद्व्रतम् । उत्पन्नेकेवलः कर्मक्षयान्मोक्षमगात् क्रमात् ॥ २०५ ॥
 साधवः पुंडरीकिण्यां तेऽन्यदा पुनराययुः । पुंडरीकंकंरुरीकौ धर्मं श्रुश्रुवतुस्ततः ॥ २०६ ॥
 तत्र ज्ञावयतिर्ज्ञत्वा पुंडरीको गृहं गयौ । समक्षं मंत्रिणां चैवं कंरुरीकमज्ञापत ॥ २०७ ॥
 इदं वत्स त्वमादत्स्व राज्यं पैतृकमुच्चकैः । जवाद्गीतो ग्रहीष्यामि दीक्षां तन्नयरक्षिणीम् ॥ २०८ ॥
 प्रत्यूचे कंरुरीकोऽपि किं पातयसि मां जने । तदहं प्रव्रजिष्यामि तरिष्यामि चवार्णवम् ॥ २०९ ॥

१ यथायोग्यम् । २ तै. सुरादिभिरय गौतमः केवलीति तर्कितः स पृष्टः सन् संदेहानञ्छिददितिसवधः । ३ जीवस्यास्तित्वेन

गामिनो गतियुक्ताः । ४ कृशस्य भावः कार्यम् ।

ततो द्विस्त्रिश्च राज्यार्थे राज्ञोक्तं नाकरोद्यदा । तदा व्रतेऽनुजङ्गे स शिष्टश्चैवं हितैषिणा ॥ ११० ॥
 दुर्जयानीन्द्रियाणीह चंचलं च सदा मनः । विकारधाम तारुण्यं प्रमादः सहजो नृणाम् ॥ १११ ॥
 परीपहोपसर्गाश्च दुःसहा वत्स तत्त्वया । ज्ञाव्यं दृढप्रतिज्ञेन प्रव्रज्या दुष्करा खलु ॥ ११२ ॥
 यदि वा श्रावकधर्मं राज्यं च परिपालय । अतीते यौवने दीक्षामाददीक्षास्तदोचिताम् ॥ ११३ ॥
 कंडरीकोऽप्युवाचैवं सत्यमेतत्तथापि हि । प्रैजद्विपतं विधातव्यं प्रव्रजिष्यामि निश्चितम् ॥ ११४ ॥
 प्रात्राजीत् कंडरीकोऽथ पुंडरीकस्तु जूपतिः । व्रतान्निषिद्धः सचिवैस्तस्थौ ज्ञावयतिर्गृहे ॥ ११५ ॥
 कंरुरीकोऽपि विविधैस्तपोभिः क्लिष्टविग्रहः । सामाचारीपालनतः साधूनामञ्जवत् प्रियः ॥ ११६ ॥
 वसन्तसमयेऽन्येद्युर्जृम्भमाणे मनोऽचलत् । महर्षेः कंडरीकस्य चारित्रावरणोदयात् ॥ ११७ ॥
 अचिन्तयच्च पर्याप्तं मम प्रव्रज्ययानया । गत्वा राज्यमुपादास्ये त्रात्रा दत्तं पुरापि यत् ॥ ११८ ॥
 इत्यगात्पुंरुरीकिष्णां स्थित्वोद्याने तरौ क्वचित् । पात्राद्यालम्ब्य हँरितस्त्रस्तरे शीतलेऽलुवत् ॥ ११९ ॥
 उद्यानपालेनात्मानं सै राज्ञेऽज्ञापयदुतम् । सप्रधानो नृपस्तत्रान्यागत्य तमवन्दत ॥ १२० ॥
 वृक्षवज्रोपकरणो हँरित्कायस्थ एककः । मन्येऽसौ व्रतनिर्विण इति ज्ञात्वाब्रवीद्वृषः ॥ १२१ ॥
 ओ ज्ञोः सर्वे स्मरथ किं यन्मे वारयतोऽसुना । तदा गृहीतं श्रामण्यं वालेन रत्नसावशात् ॥ १२२ ॥

१ अनुमेने । २ मया यत्प्रजल्पितं कथितं तद्विधातव्यं कर्तव्यमेवेत्यर्थः । ३ पात्रादि क्वचित्तरवालेव्य संवत्य । ४ आर्द्रतृण-
 सस्तरके । ५ स कंडरीक उद्यानपालेनात्मानं स्वागमनमज्ञापयत् । ६ वनस्पतिकार्येषु स्थितः ।

राज्यचिह्नानि चार्पयत् ॥ ५२३ ॥

राज्ये निर्वेशयाभासः । राज्ये निर्वशीर्षहरत्ततः ॥ १२८ ॥
पुंडरीकः कंडरीकं तदर्थिते । स्वयमात्तपरिव्रज्यः शुद्धधीर्व्यहृत्ततः ॥ १२९ ॥
पुंडरीकः कंडरीकश्चोप हृदयेऽधिकम् ॥ स्वयमात्तपरिव्रज्यः ॥ १३० ॥

पंढरीकनृपस्तस्माद्याताद्वन्द्वः । हस्यमाणः मि वधादीति चिन्तयन् ॥ ३२७ ॥

नमवतः क्रदो रंक इवाश्रयात् । कारण्यान ॥ २९८ ॥
तेनाकंठमश्रुज्यत ॥ २९९ ॥

प्रथमं तावत्पश्चादथा महे
॥ प्रातः कृपातूनाः महत्यरतिरभ्यश्रुः ॥ ३३ए ॥

[illegible]

जद्वन्यमप्यनन्तरं पुनरागच्छेत् । निरुजः पवनस्तु ॥ ५३१ ॥
 अन्तर्गम्य प्रात्रावावत्याहाराच्च सोऽतमान्तरात् ॥ ५३२ ॥

ज्ञानयोगः तस्य ज्ञेवानन्दपूरता । अक्रान्ता न्रियागनः ॥ ५३३ ॥
नियोजिजिः । अक्रान्ता न्रियागनः ॥ ५३३ ॥

जकुक्षमुपैत ध्यात्वा नारकः सप्तमावना ॥ १३३ ॥
पयोऽसाविति सकुटुम्बान् नारकः सप्तमावना ॥ १३३ ॥

अष्टप्रातः रात्रिमल्यग्याम तदा न
उदयप्रोद्यद्दि सः । उदयप्रोद्यद्दि सः ॥

कथं विधायान् रात्रिध्यानं । करोमि । तं तु ॥ ३२४ ॥
 ! - कृष्णालोक्यावान् रात्रिध्यानं । करोमि । तं तु ॥ ३२४ ॥

एवं च कु-
निर्मये दन्धो यो धमस्त गु-
परणामष्टमस्यान्त पुत्रा-
॥ ५३६ ॥

दृष्ट्या विरक्तः पुनरादाय स व्रतम् । भुञ्जते विगलत्पादास्तुल्यं निवृत्तिं विचिन्तयन् ॥ २० ॥

समोपमुद्राः पीकृता मुद्राः प्रव्रज्याम कदा । गवन्ते । गवन्ते जातश्रमः ।

आतिवदः शास्त्रे निपण्णसुखसुखे निपण्णसुखे

या चित्वापात्रयः ।

१ तेन कडरीकेण प्राथित ।

2

विहिताराधनः सम्यक् शुचिध्यानपरायणः । पीनांगोऽपि विपन्नः सन् स सर्वार्थमुपेयिवान् ॥ १३७ ॥
॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

तत्पीनत्वं कृशत्वं वा न प्रमाणं तपस्विनाम् । शुचिध्यानं हि परमपुरुषार्थनिबन्धनम् ॥ १३८ ॥
एतदर्थं पुंररीकाध्ययनं गौतमोदितम् । जगद्देहकसंस्थयापि श्रीदसामानिकः सुरः ॥ १३९ ॥
प्रतिपेदे स सम्यक्त्वं नत्वा वैश्रवणः पुनः । स्वाचिप्रायपरिज्ञानान्मुदितः स्वाश्रयं ययौ ॥ १४० ॥
एवं देशनया स्वामी गौतमोऽतीत्य तां निशाम् । प्रचाते चोत्तरन् शैलात्तापसैस्तेरहश्यत ॥ १४१ ॥
तापसास्तं प्रणम्योत्तुर्महात्मंस्तपसां निधे । तव शिष्यीन्नविष्यामस्त्वमस्माकं गुरुर्भव ॥ १४२ ॥
तानूचे गौतमस्वामी गुरुर्मे परमेश्वरः । सर्वज्ञोऽर्हन्महावीरः स एव गुरुस्तु वः ॥ १४३ ॥
अथ तानाग्रहपरान् दीक्षयामास गौतमः । सद्यो देवतया तेषां यतिर्लिङ्गं समर्पितम् ॥ १४४ ॥
गौतमेन समं चेदुर्गन्तुं ते स्वामिनोऽन्तिके । सह यूथाधिपतिना विन्ध्याजौ कुञ्जरा इव ॥ १४५ ॥
पथ्येकस्मिन् सन्निवेशे जिज्ञाकाक्षे गणायत्रीः । किं वः पारणकायेष्टमानयामीत्युवाच तान् ॥ १४६ ॥
तैश्च पायसमित्युक्ते गौतमो लब्धिसंपदा । स्वकुक्षिपूरणमात्रं पात्रे कृत्वा तदानयत् ॥ १४७ ॥
दन्जञ्चूर्तिर्वन्नापे तान्निषीदत महर्षयः । पायसेनामुना यूयं सर्वे कुरुत पारणम् ॥ १४८ ॥
पायसेनेयता किं स्यात्तथापि गुरुरेष नः । एवं विमृश्य ते सर्वे मुनयः समुपाविशन् ॥ १४९ ॥
तान्महानसदब्धेज्जञ्चूतिः सर्वानञ्जयत् । स्वयं तु बुभुजे पश्चात्तेषां जनितविस्मयः ॥ १५० ॥

दिष्ट्या धर्मगुरुवीरः प्राप्नोऽस्मान्निर्जगद्गुरुः । पितृकटपो मुनिश्चैष वोधिश्चात्यन्तदुर्लभा ॥ १५१ ॥
 सर्वथा कृतपुण्याः स्म इति जावयतामञ्जुत् । युञ्जानानां केवलं प्राक् तत्र सेवावन्नक्षिणाम् ॥ १५२ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

जज्ञे च प्रीतिहार्याणि दत्तादीनां प्रपश्यताम् । कौन्दिन्यादीनां श्रीवीरं केवलज्ञानमुज्ज्वलम् ॥ १५३ ॥
 प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्य तेऽयुः केवलपिषदि । वन्दध्वं स्वामिनमिति तानन्नापिष्ट गौतमः ॥ १५४ ॥
 केवल्यज्ञातनां मा स्म कार्षीरित्यवदत्प्रभुः । मिथ्यादुष्कृतपूर्वं तान् क्षमयामास गौतमः ॥ १५५ ॥
 ज्यूयोऽपि गौतमो दध्यौ सेत्याम्यत्र भवे न हि । गुरुकर्माहमेते तु धन्या मदीक्षिता अपि ॥ १५६ ॥
 उत्पदे केवलज्ञानं येषामेषां महात्मनाम् । एवं विचिन्तयन्तं तं जगवानित्यन्नापत ॥ १५७ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

किं सुराणां वचस्तथं जिनानामथ गौतम । जिनानामिति तेनोक्ते मा कार्षीरधृतिं ततः ॥ १५८ ॥
 तृणविदलचर्मोणिकटतुल्या भवन्ति हि । स्नेहा गुरुषु शिष्याणां तवोर्णिकटसन्निभः ॥ १५९ ॥
 अस्मासु चिरसंसर्गात् स्नेहो दृढतरस्तव । तेन रुजं केवलं ते तदज्ञावे न विष्यति ॥ १६० ॥
 गौतमस्य प्रबोधार्थमन्येषां चानुशिष्टये । व्याकरोद्गुमपत्रीयाध्ययनं परमेश्वरः ॥ १६१ ॥
 अत्रान्तरे जगद्भर्तुश्चरणोपासकः परः । परिव्रजं वस्तुनाययौ तन्नी त्रिदंडचतुत् ॥ १६२ ॥

१ प्रातिहार्याणि पश्यतां दत्तादीना श्रीवीरं च पश्यता कौन्दिन्यादीना केवलज्ञान जज्ञे इत्यन्वयः । २ तृण च द्विदलं च चर्म च उर्णोणिकट. उर्णानिर्भितकटस्तैस्तुल्याः समानाः । ३ शिक्षाये ।

स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य प्रणम्य च जिनेश्वरम् । रोमाञ्चितवपुर्भक्त्या रचिताञ्जलिरस्तवीत् ॥ १६३ ॥
 तव चेतसि वर्तेऽहमिति वार्तापि दुर्लभा । मञ्चिते वर्तसे चेत्त्वमलमन्येन केनचित् ॥ १६४ ॥
 निगृह्य कोपतः कांश्चित् कांश्चित्तुष्ट्यानुगृह्य च । प्रतार्यन्ते मृदुधियः प्रदंजनपरैः परैः ॥ १६५ ॥
 अप्रसन्नात् कथं प्राप्यं फलमेतदसंगतम् । चिन्तामण्यादयः किं न फलन्त्यपि विचेतनाः ॥ १६६ ॥
 वीतरागसपर्यापि तवाज्ञापावनं परम् । आज्ञाराज्ञा विराज्ञा च शिवाय च त्रयाय च ॥ १६७ ॥
 आकाशमियमाज्ञा ते हेयोपादेयगोचरा । आश्रवः सर्वथा हेय उपादेयश्च संवरः ॥ १६८ ॥
 आश्रवो नवहेतुः स्यात्संवरो मोक्षकारणम् । इतीयमार्हती मुष्टिरन्यदस्याः प्रपंचनम् ॥ १६९ ॥
 इत्याज्ञाराधनपरा अनन्ताः परিনিर्वृताः । निर्वाणन्ति चान्ये क्वचन निर्वाण्यन्ति तथापरे ॥ १७० ॥
 हित्वा प्रसादनादन्यमेकैव त्वदाज्ञया । सर्वथैव विमुच्यन्ते जन्मिनः कर्मपञ्जरात् ॥ १७१ ॥
 एवं जगज्जुहं स्तुत्वा यथास्थानं निषद्य च । देशनां स्वामिनोऽश्रौषीत् स्वर्वासीवानिमेषहृक् ॥ १७२ ॥
 देशनान्ते प्रभुं नत्वा यावज्जगज्जुहं प्रति । अचाढीदंवन्स्तावदित्यूचे स्वामिना स्वयम् ॥ १७३ ॥
 तत्र नागरश्रित्याः सुलसायास्त्वमादरात् । प्रवृत्तिमस्मदादेशात् पुष्टेः पैशालया गिरा ॥ १७४ ॥
 शृङ्गामीति ज्ञप्तिवा स व्योम्ना राजगृहं ययौ । सुलसाया गृहघारे स्थित्वा चैवमचिन्तयत् ॥ १७५ ॥
 सुरासुरनरेन्द्राणां पश्यतां त्रिजगत्पतिः । सुलसापक्षपाती किं करिष्ये तत्परीक्षणम् ॥ १७६ ॥

१ आराधिताज्ञा मोक्षाय विराधिता च भवाग्र भवति । २ कालपर्यन्त यावज्जीवमिति यावत् । ३ विस्तारः । ४ निर्वाणं यान्ति ।
 ५ प्रभोः प्रसादनाय यदैह्यं तत्त्यक्त्वा । ६ कोमलया ।

सुलसापि वज्रापे तं न खट्वेष जगद्गुरुः । जगवान् श्रीमहावीरश्चतुर्विंशो जिनेश्वरः ॥ १९२ ॥
 सोऽपि च प्रत्युवाचैवं मुग्धे नन्वेप वर्तते । पंचविंशस्तीर्थकरः प्रत्यक्षमपि वीक्ष्यताम् ॥ १९३ ॥
 सुलसाप्यब्रवीज्जातु पंचविंशो जिनो न हि । अयं कर्पटिकः कोऽपि लोकं वञ्चयते कुधीः ॥ १९४ ॥
 सोऽप्यूचे मा कृशा जेदं शासनस्य प्रजावना । जडे जवत्येहि तत्र का ते हानिर्नविष्यति ॥ १९५ ॥
 अवदत्सुलसाप्येवं शासनस्य प्रजावना । नैवं जवत्यदीकेन किं त्वप्रजावनैव हि ॥ १९६ ॥
 अचालितामेवमपि निरीक्ष्य सुलसां स्थिराम् । अंचालि तस्याः सम्यक्त्वं माययापि मया न हि ॥ १९७ ॥
 स्थाने जगज्गुरुमूं सत्रायां समज्जावयत् । अचालि तस्याः सम्यक्त्वं माययापि मया न हि ॥ १९८ ॥
 ततः संहृत्य निःशेषं प्रपंचं सुलसागृहे । स्वेनैव रूपेणाविद्धदन्नैपेधिकीति सः ॥ १९९ ॥
 अज्जुत्तस्थौ सुलसा तमूचे च स्वागतं तव । धर्मबन्धो जगद्धन्धोर्वीरस्य श्रावकोत्तम ॥ २०० ॥
 पादौ प्रक्षालयामास तस्य मातेव वत्सला । निजानि गृहचैत्यानि वन्दयामास चोच्चकैः ॥ २०१ ॥
 स तच्चैत्यानि वन्दित्वा तामवोचत शुद्धधीः । नित्यानित्यानि चैत्यानि त्वं वन्दस्व गिरा मम ॥ २०२ ॥
 ववन्दे जूतलन्यस्तमोदित्वैत्यानि तानि सा । प्रत्यक्षाणीव पश्यन्ती ज्ञातिज्जावितमानसा ॥ २०३ ॥
 स जूयः सुलसामूचे त्वमेका पुण्यवत्यसि । यस्या वार्तो स्वयं स्वामी मन्मुखेनाद्य पृढति ॥ २०४ ॥
 आकाशं तद्वचः सापि ववन्दे मुदिता प्रभुम् । रोमाञ्जितशरीराथ तुष्टाव स्पष्टया गिरा ॥ २०५ ॥
 परीक्षितुमना जूयस्तामूचे चतुरोऽथ सः । ब्रह्मादयोऽन्नावतेरुधर्मं च व्याचचक्षिरे ॥ २०६ ॥

॥ दशमः सर्गः ॥

इतश्च पुर्याश्रंपायाः सुरासुरसमावृतः । क्रमेण विहरन् प्राप दशार्णविषयं प्रभुः ॥ १ ॥
दशार्णपुरमित्यस्ति नाम्ना तत्र महापुरम् । दशार्णञ्च इत्यासीत्तत्र राजा महर्द्धिकः ॥ २ ॥
सन्नासीनं तदा सायं तमेत्योचुश्चरा इदम् । वीरो जिनपतिः प्रातः समेष्यति पुरेऽत्र ते ॥ ३ ॥
वञ्चार तज्जिरा हृष्टो राजा रोमाञ्चकंचुकम् । विटूरः स्तनितेनेव रत्नाङ्कुरकदंबकम् ॥ ४ ॥
सन्नासमक्षमूचे च तथा ऋक्षया प्रगे प्रभुम् । वन्दिष्ये न यथा कश्चिद्वन्दे त्रिजगत्यपि ॥ ५ ॥
इत्युदित्वा च मंत्र्यादीन् विसृज्य सकलानपि । जगामान्तःपुरगृहं दशार्णपुरञ्चूतिः ॥ ६ ॥
वन्दिष्य एवमेवं च स्तोष्ये प्रातर्जगन्गुरुम् । इति चिन्तापरोऽनैषीत् कश्चिच्चिद्यामिनीं स ताम् ॥ ७ ॥
रैवावनुदयत्येव स पार्थिवरविस्ततः । आहूय नगराध्यक्षप्रचृतीनिवमादिशत् ॥ ८ ॥
मञ्चान्नः स्वामिसमवसरणस्य तथान्तरे । मद्यानयोग्यं कर्तव्यं सर्वधर्या मार्गचूषणम् ॥ ९ ॥
इतश्च तत्र जगवान् पुराद्बहिरुपाययौ । देवैश्च तत्र समवसरणं च व्यरच्यत ॥ १० ॥
तत्राजशासनं तेऽपि राजायुक्ताः क्षणाक्षधुः । वचसा च्छुजां सिद्धिर्मनसेव दिवौकसाम् ॥ ११ ॥
अशामि कुङ्कुमाञ्जोत्री रजस्तज्जाजवर्त्मनः । अकारि तन्मार्गमही पुष्पप्रकरदन्तुरा ॥ १२ ॥
स्थाने स्थाने व्यधीयन्त काञ्चनस्तंजतोरणाः । मञ्चाश्च सञ्चिताः स्वर्णजाजनश्रेणिशोचिताः ॥ १३ ॥

१ विटूरगिरिः स्तनितेन मेघगर्जनया वैटूररत्नाङ्कुरसमूहं विभक्तं तद्वत् । २ रवौ सूर्येऽनुदयति सति । ३ कुङ्कुमजलैः ।

विचित्राश्चित्रकत्वग्नित्थीनवासोन्निराचिताः । उड्डुमराश्चामरैश्च रत्नादर्शैः सुदर्शनाः ॥ १४ ॥
 उज्जन्धयो गन्धपुण्ड्रपुटिकाग्निः सहस्रशः । स्तंजैर्वत्सार्धोन्नितो न्यस्तैरवध्यन्त च मातिकाः ॥ १५ ॥
 ॥ शुग्मम् ॥

उड्डुर्मण्डपैर्मधामंवरश्रीविडंविभिः । मुक्तोच्चूलवडुहोचैरेकह्वायं व्यधीयत ॥ १६ ॥
 पदे पदे मुमुचिरे धूपघट्यः सैपावकाः । निक्षिप्तागुरुकर्पूरधूमांकुरितमंमपाः ॥ १७ ॥
 एवं दिवः खंडमिव कृत्वा मार्गे नियोगिनः । राज्ञे व्यङ्ग्ययन् स्वामिदर्शनौत्सुक्यधारिणे ॥ १८ ॥
 स्नात्वा राजापि दिव्यांगरागः सर्वांगचूषणः । शुचिवस्त्रधरः स्रग्वी गजमारोहदुत्तमम् ॥ १९ ॥
 मूर्ध्नि श्वेतातपत्रेण चामराज्यां च पार्श्वयोः । राजमानो राजवर्यः सुरराज इवाचलत् ॥ २० ॥
 महार्घ्यचूषणधरैः सामन्ताद्यैः सहस्रशः । सोऽन्वगम्यत चूपादः स्वै रूपैरिव वैक्रियैः ॥ २१ ॥
 सद्यस्तमनुचेलुश्च चलच्चामरराजिताः । परोजितशचीरूपा अन्तःपुरमृगीदृशः ॥ २२ ॥
 बन्दिद्वन्दैः स्तूयमानो गीयमानश्च गायनैः । दंश्यमानस्वविज्ञानो मार्गालंकारकारिभिः ॥ २३ ॥
 निरन्तरैर्नृपह्वत्रैर्जवन्नूतनमंमपः । क्रमेण प्राप समवसरणं स महीपतिः ॥ २४ ॥
 स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य ववन्दे परमेश्वरम् । आसांचक्रे यथास्थानं चास्थाने स्वर्दिगर्वितः ॥ २५ ॥

१ चित्रकः श्यापदविशेषस्तस्य चर्मभिः । २ उकृष्टाः । ३ गंधपुण्ड्रपुटिकाभिश्च । ४ मुक्तादामवद्विरहोच्चैः ।
 ५ अग्निसहिताः । ६ स्वर्गस्य । ७ पराजित शय्या इन्द्राण्या रूप याभिस्ताः । ८ गायकैः । ९ दंश्यमानं स्वविज्ञान स्व-
 कौशलं यस्यै सः ।

तस्यर्द्धिगर्वं विज्ञाय तत्प्रबोधनहेतवे । अञ्चोमयं विकृतवान् विमानं पाकशासनः ॥ १६ ॥
 रंफटिकाहजलप्रान्तविकटाञ्चो जसुन्दरम् । मरालसारसस्वानग्रतिस्वानसमाकुलम् ॥ १७ ॥
 सुरद्रुमलताश्रेणिपतत्कुसुमशोचिताम् । नीलोत्पलै राजमानमिन्द्रेनीलमणीमयैः ॥ १८ ॥
 नैदिनीषु मरकतमयीषु परिवर्तिञ्चिः । विभ्राजमानमधिकं स्वर्णाञ्चो जैर्विकस्वरैः ॥ १९ ॥
 लोलकल्लोलमालाञ्चिः पताकामालज्जारिणम् । जलकान्तविमानं तं शक्रोऽध्यास्त सुरैः सह ॥ २० ॥
 चामरैरमरस्त्रीञ्चिर्वीज्यमानः सहस्रशः । गन्धर्वारब्धसंगीतदत्तकर्णो मनागमनाक् ॥ २१ ॥
 स्वामिपादपवित्रायां दत्तहृष्टिरधो ह्रुवि । मर्त्यलोकमवातारीदमर्त्याधिपतिस्ततः ॥ २२ ॥
 नालेन भारकतेन राजितेष्वम्बुजन्मसु । सौवर्णेषु न्यस्तपादं सपादमिव पर्वतम् ॥ २३ ॥
 मणीमयदन्तकोशैर्दन्तैरष्टजिरुर्जितम् । देवदूष्यह्वन्नपृष्ठं प्रैष्ठं त्रिदशदन्तिनाम् ॥ २४ ॥
 पूर्वारूढसुरस्त्रीञ्चिर्दत्तहस्तावदम्बनः । मर्त्यलोककावतीर्णोऽध्याधारुरोह पुरन्दरः ॥ २५ ॥

॥ त्रिञ्चिविशेषकम् ॥

आगादथोपसमवसरणं चकिञ्चावितः । जिनेन्द्रपादान् वन्दारुर्वृन्दारकशिरोमणिः ॥ २६ ॥
 जलकान्तविमानान्तर्लोलापुर्कंरिणीषु च । संगीतकानि कमले कमले चाथ जङ्गिरे ॥ २७ ॥

१ स्फटिकवन्निर्मलजलप्रान्ते विकसितैरभोजैः सुन्दरम् । २ इन्द्रनीलमणिमयैरिविति लुप्तोपमा । ३ पद्मसमूहेषु । ४ चामरैरिति करणे वृत्तीया । ५ मरकतमणिखचितेन नालेन विराजितेषु । ६ दत्तकोशो दत्ताभूषणम् । ७ श्रेष्ठम् । ८ वन्दत इत्येवशीलः वन्दारुः । ९ देवेषु शिरोमणिः । १० पुष्करिणी वापी ।

प्रतिसंगीतकं चेन्द्रानुरूपविचवः सुरः । सामाजिकोऽजवदिव्यरूपनेपथ्यसुन्दरः ॥ ३८ ॥
 एकैकस्य च देवस्य परिवारो महर्द्धिकः । मघोन इव संजज्ञे विश्वविस्मयकारणम् ॥ ३९ ॥
 विमानध्वर्या तथा शक्रः स्वयमेव विसिन्धिये । का कथा पुनरन्येषां तस्मादूनो न संपदाम् ॥ ४० ॥
 तत्र स्थितैर्नरैर्विस्मितैर्वीक्षितो हरिः । प्रभुं पृथ्वीलुल्लाहः प्रणनाम पुनः पुनः ॥ ४१ ॥
 दशार्णजः शक्रस्य तथा कृष्णश्च दृष्टया । नगरध्वर्यां ग्राम्य इव स्तंजितांगोऽज्रवत् क्षणम् ॥ ४२ ॥
 दशार्णजो दध्यौ च विस्मयस्मेरलोचनः । अहो शक्रविमानस्य शोभेयं श्रुवनोत्तरा ॥ ४३ ॥
 अहो रुचिरगात्रत्वं सुरेन्द्रकिणोऽस्य च । अहो विचवविस्तारः पुरुहूतस्य कोऽप्यसौ ॥ ४४ ॥
 स्वसंपदोऽज्जिमानोऽयं व्यधायि धिगहो मया । मम शक्रस्य चैतद्धि गोपदाब्धयो रिवान्तरम् ॥ ४५ ॥
 अमुना कद्धिगर्वेण स्वात्मा तुल्लीकृतो मया । कूपजेक इवाञ्चूवं प्राग्दृष्टेदृशर्द्धिकः ॥ ४६ ॥
 एवं प्रावयतस्तस्य वैराग्यं गह्वतः शनैः । परिणामः शुचतरो बञ्जयेत्यदपकर्मणः ॥ ४७ ॥
 कृष्णया यद्यप्यनेनाहं विजितोऽस्मि बिडौजसा । प्रव्रज्याग्रहणादद्य पराज्ये तथाप्यमुम् ॥ ४८ ॥
 न केवलं विजेष्येऽमुं व्रतादानेन संप्रति । कर्मरिनीपि जेष्यामि जवत्रमणकारिणः ॥ ४९ ॥
 विवेकी चिन्तयित्वैवं दशार्णपुरञ्जपतिः । तत्रस्थ एव व्यमुचत् किरीटकटादिकम् ॥ ५० ॥
 दशार्णजः कर्मद्रुमूलानीव समन्ततः । उच्चखानाथ शिरसः पञ्चत्रिमुष्टिजिः कचान् ॥ ५१ ॥
 शक्रे संपश्यमानेऽथ विस्मयस्मेरचक्षुषि । स गत्वा गणचतुष्पाथे यतिर्दिगमुपादे ॥ ५२ ॥

१ भुवनेपुत्रा श्रेष्ठा । २ प्राक् पूर्वमदृष्टा ईदृशी ऋद्धिर्येन सः ।

गत्वा प्रदक्षिणपूर्वमूर्ध्वोत्साहसाहसः । दशार्णञ्जश्रमणो जगन्नाथमवन्दत ॥ १३ ॥
 शक्रो वज्राणे महात्मन्नहो किमपि पौरुषम् । तवेदममुनाजैषीर्माभ्यन्यस्य का कथा ॥ १४ ॥
 इत्युक्त्वा तं नमस्कृत्य शक्रः स्वस्थानमभ्यगात् । मुनिर्दशार्णञ्जोऽपि सम्यग्रतमपावयत् ॥ १५ ॥
 जगन्नाथोऽपि ज्ञानानामुपकारपरायणः । विजहार ततः स्थानादन्येषु नगरादिषु ॥ १६ ॥
 इतश्च राजगृहस्य शालिग्रामे समाययौ । धन्येत्यन्निधया योषित् काचिदुल्लिख्यंशिका ॥ १७ ॥
 बाढं संगमकं नाम स्वसुतं सा सहानयत् । कुक्षिजातमपत्यं हि व्यसनेष्वपि दुस्त्यजम् ॥ १८ ॥
 सोऽर्चकस्तत्र पौराणां वत्सरूपाख्यचारयत् । अनुरूपा ह्यसौ रोरवालानां मृदुजीविका ॥ १९ ॥
 अथापरेद्युः संजाते तत्र कस्मिंश्चिदुत्सवे । पायसं संगमोऽपश्यद्भुज्यमानं गृहे गृहे ॥ २० ॥
 गत्वा स्वर्गेहे जननीं यथाचे सोऽपि पायसम् । सायुवाच दरिद्रास्मि मर्जेहे पायसं कुतः ॥ २१ ॥
 बालेनाज्ञतया तेन याच्यमाना मुहुर्मुहुः । स्मरन्ती पूर्वविभ्रवं तारं तारं रुरोद सा ॥ २२ ॥
 तस्या रुदितदुःखेनानुविज्जहदया इव । आगत्य प्रतिवेदिसन्त्यः पप्रहृदुःखकारणम् ॥ २३ ॥
 ताज्योऽन्यधत्त सा दुःखकारणं गजदाक्षरम् । क्षीराद्यदुश्च तास्तस्यै सापचत् पायसं ततः ॥ २४ ॥
 खंमाज्यपायसैर्जृत्वा स्थालं बालस्य तस्य सा । आर्पयत्यययौ चान्तर्गृहं कार्येण केनचित् ॥ २५ ॥
 अत्रान्तरे च कोऽप्यागान्मुनिर्मासमुपोषितः । पारणाय भ्रवोदन्वत्तारणाय स तस्य नौः ॥ २६ ॥
 सोऽचिन्तयदिदं चिन्तामाणिक्यमिव चेतनम् । जंगमः कदपशाखीव कामधेनुरिवापशुः ॥ २७ ॥

१ उच्छिन्नो वशो यस्याः सा । २ उच्चैः । ३ समीपवासिन्यः स्त्रियः । ४ भवसमुद्रतारणाय ।

साधु साधु महासाधुर्मन्त्रागैरयमायौ । कुतोऽन्यथा वराकस्य ममेहकृपात्रसंगमः ॥ ६८ ॥
 ज्ञायोदयेन केनापि ममाद्य समपद्यत । चित्तं वित्तं च पात्रं च त्रिवेणीसंगमो ह्ययम् ॥ ६९ ॥
 इति स स्थालमुत्पाज्य पायसं साधवे ददौ । जग्राहानुग्रहकृते तस्य कारुणिको मुनिः ॥ ७० ॥
 ययौ च स मुनिर्गेहमध्याञ्जन्यापि निर्ययौ । मन्ये नुक्तमनेनेति ददौ सा पायसं पुनः ॥ ७१ ॥
 तत्पायसमतृप्तः सन्नाकंठं बुभुजेऽथ सः । तदजीर्णेन यामिन्यां स्मरन् साधुं व्यपद्यत ॥ ७२ ॥
 तेन दानप्रज्ञावेण सोऽथ राजगृहे पुरे । गोक्षेत्रेऽन्यस्य चार्याया जज्ञाया उदरेऽब्रवत् ॥ ७३ ॥
 शालिक्षेत्रं सुनिष्पन्नं स्वप्नेऽपश्यच्च सा ततः । चतुः शशंस तस्याः सै सूनुः स्यादित्यचीकथत् ॥ ७४ ॥
 चेद्दानधर्मकर्मणि करोमीति वज्रार सा । दोहदं तनु गोक्षत्रः पूरयामास ब्रह्मधीः ॥ ७५ ॥
 पूर्णे काले ततो जज्ञा ब्रुतिद्योतितदिग्मुखम् । असूत तनयं रत्नं विदूरगिरिभूशिव ॥ ७६ ॥
 दृष्टस्वप्नानुसारेण सूनोस्तस्य शुभ्रे दिने । चक्रतुः पितरौ शालिन्नञ्ज इत्यन्निधां शुभ्राम् ॥ ७७ ॥
 पाज्यमानः स धात्रीन्निः पञ्चनिर्ववृधे क्रमात् । किञ्चिदुनाष्टवर्षः सन् पित्राभ्यापितः कलाः ॥ ७८ ॥
 संप्राप्तयौवनः सोऽथ युवतीजनवल्लभः । सवयोन्निः समं रेमे प्रद्युम्न इव नूतनः ॥ ७९ ॥
 तत्पुरश्चेष्टिनोऽथैत्य कन्या दान्निशतं निजाः । प्रदातुं शालिन्नज्ञाय ब्रह्मनाश्रं ययाचिरे ॥ ८० ॥
 अथ प्रहृष्टो गोक्षत्रः शालिन्नञ्जेण सादरम् । सर्वलक्षणसंपूर्णाः कन्यकाः पर्यणाययत् ॥ ८१ ॥
 शालिन्नञ्जस्ततो रम्ये विमान इव मन्दिरे । विबलास समं तान्निः पतिर्दिविषदामिव ॥ ८२ ॥
 १ गगायमुनासरस्वतीवत् चित्तादित्रिवेणीसगमः । २ स भर्ता तस्या अचीकथत् तव सूनु स्याद्विष्यतीति । ३ कामदेवः ।

स विवेदानन्दमयो न रात्रिं न च वासरम् । तस्यापूरयतां जोगसामर्थीं पितरौ स्वयम् ॥ ८३ ॥
 श्रीवीरपादमूलेऽथ गोत्रजो व्रतमग्रहीत् । विधिनानशनं कृत्वा देवलोकां जगाम च ॥ ८४ ॥
 अवधिज्ञानतो ज्ञात्वा शालिजङ्गं निजात्मजम् । तत्पुण्यावर्जितः सोऽचूत् पुत्रवात्सह्यतत्परः ॥ ८५ ॥
 दिव्यानि वस्त्रनेपथ्यादीनि तस्यानुवासरम् । सन्नार्थस्यार्पयामास कटपशाखीव सोऽमरः ॥ ८६ ॥
 यद्यन्मैत्योचितं कार्यं जज्ञा तत्तदसाधयत् । पूर्वदानप्रज्ञावेण जोगान् सोऽञ्चुक्त केवलम् ॥ ८७ ॥
 वणिग्भिः कैश्चिदन्येद्युर्गृहीत्वा रत्नकंवदान् । शिश्रिये श्रेणिकस्तांश्च महार्घत्वेन नाग्रहीत् ॥ ८८ ॥
 ततस्ते वणिजो जग्मुः शालिजङ्गनिकेतनम् । तदुक्तार्धेण तान् जज्ञाथ्यग्रहीत् रत्नकंवदान् ॥ ८९ ॥
 मद्योग्यो गृह्यतामेको महामूढ्येन कंवलः । इत्यूचे चेलणादेव्या तदा च श्रेणिको नृपः ॥ ९० ॥
 राज्ञाप्यथैकं मूढ्येन कंवलं वणिजोऽर्थिताः । जज्ञा जग्राह तान् सर्वान् कंवलानिति तेऽवदन् ॥ ९१ ॥
 श्रेणिकः प्राहिणोदेकं प्रवीणं पुरुषं ततः । जज्ञापार्थं मूढ्यदानात् कंवलदानहेतवे ॥ ९२ ॥
 याचिता तेन जज्ञोचे नित्वा तान्नलकंवदान् । शालिजङ्गप्रियापादमौलनीकृतवत्यहम् ॥ ९३ ॥
 कार्यं निष्पद्यते किंचिज्जीर्णैश्चेलकंवलैः । तजत्वापृच्छय राजानमगन्तामून् गृहाण च ॥ ९४ ॥
 आख्यजत्वा स तज्ज्ञो राश्यूचे चेलणाप्यदः । पश्यास्माकं वणिजां च रीतिर्हेम्नोरिवान्तरम् ॥ ९५ ॥
 तमेव पुरुषं प्रेष्य श्रेणिकेन कुतूहलात् । आकारिते शालिजङ्गे जज्ञोपेत्य व्यजिज्ञपत् ॥ ९६ ॥
 बहिर्न हि महीनाथ जातु याति मदात्मजः । प्रसादः क्रियतां देव तद्गृहागमनेन मे ॥ ९७ ॥

१ शालिभद्रपुण्येन जावर्जितो वशीभूतः । २ सनुभ्योचितं कार्यं व्यवहारकार्यमिति यावत् । ३ पितृलकुलर्णयोः ।

कौतूहलाद्भ्रेणिकोऽपि तत्तस्या प्रत्यपद्यत । तं च द्वाणं प्रतीक्ष्याथ सात्रे चूत्वा गृहं ययौ ॥ ए८ ॥
 विचित्रवस्त्रमाणिक्यचित्रकत्वज्जर्यां ततः । आराजहर्म्यं स्वगृहाददृशोत्रां व्यधत्त सा ॥ ए९ ॥
 तथाहूतस्ततो राजा कृतां सद्यः सुरैरिव । विन्नावयन् दृशोत्रां शालिन्नप्रगृहं ययौ ॥ १०० ॥
 स्वर्णस्तंभोपरि प्रेखदिन्द्रनीलादमतोरणम् । मौक्तिकस्त्वस्तिकश्रेणिदन्तुरवारचूतदम् ॥ १०१ ॥
 दिव्यवस्त्रकृतोद्धोचं सुगन्धिद्रव्यधूपितम् । सुवि दिव्यविमानानां प्रतिमानमिव स्थितम् ॥ १०२ ॥
 तद्विवेश विशामीशो विस्मयस्मेरलोचनः । ऋमिकायां चतुर्थ्यां तु सिंहासन उपाविशत् ॥ १०३ ॥
 सप्तन्यां सुवि नजेत्य शालिन्नप्रमन्नाषत । इहायातः श्रेणिकोऽस्ति तं जृष्टुं दृष्टुमेहि तत् ॥ १०४ ॥
 अम्व त्वमेव यं वेत्सि तमर्थं कारय स्वयम् । किं मया तत्र कर्तव्यं स नृजामित्यवोचत ॥ १०५ ॥
 ततो नृजान्युवाचैवं क्रेतव्यं वस्तु न ह्यदः । किं त्वसौ सर्वलोकानां शुष्माकमपि च प्रभुः ॥ १०६ ॥
 तच्छ्रुत्वा शालिन्नज्रोऽपि सविषादमचिन्तयत् । धिक् सांसारिकमैश्वर्यं यन्ममाप्यपरः प्रभुः ॥ १०७ ॥
 भोगिजोगैरिवैत्रिर्मे न्नोगैरलमतः परम् । दीक्षां मंहु नृहीष्यामि श्रीवीरचरणान्तिके ॥ १०८ ॥
 एवं संवेगयुक्तोऽपि स मातुरपरोधतः । सन्नार्योऽन्येत्य राजानमनमद्विनयान्वितः ॥ १०९ ॥
 सस्वजे श्रेणिकेनाथ स्वांके सुत इवासितः । स्नेहाद्विरसि चाघ्रातः दृष्ट्वादश्रूणि सोऽमुचत् ॥ ११० ॥
 ततो नृजा जगादैवं देवायं मुच्यतां यतः । मनुष्यमादृगन्धेन मानुषोऽप्येष बाध्यते ॥ १११ ॥
 देवचूयं गतः श्रेष्ठी सन्नार्यस्यास्य यच्छति । दिव्यनेपथ्यवस्त्रांगारागादीन् प्रतिवासरम् ॥ ११२ ॥

ततो राज्ञा विसृष्टः स ययौ सप्तमञ्चमिकाम् । इहैव ज्ञोकव्यमिति विज्ञप्तो जज्ञया नृपः ॥ ११३ ॥
 जज्ञादाद्विष्यतो राजा प्रत्यपयत तत्तथा । सद्यः सासाधयत्सर्वं श्रीमतां किं न सिध्यति ॥ ११४ ॥
 सस्रौ स्नानीयतैलाम्बुचूर्णैस्तूर्णै ततो नृपः । अंगुलीयं तदंगुल्या गृहवाप्यां पपात च ॥ ११५ ॥
 यावदन्वेपयामास जूपतिस्तदितस्ततः । तावज्जगदिशदासीं वाप्यञ्जोऽन्यत्र नौर्यताम् ॥ ११६ ॥
 तथा कृते तथा चित्रदिव्यान्नरणमध्यगम् । अंगारां च स्वांगुलीयं दृष्ट्वा राजा विसिन्मिये ॥ ११७ ॥
 किमेतदिति राज्ञोक्ता दास्यवोचदिहान्वहम् । निर्माड्यं शालिजज्ञस्य सन्नार्थस्य निधीयते ॥ ११८ ॥
 सर्वथा धन्य एवैष धन्योऽहमपि संप्रति । राज्ये यस्येहशाः सन्ति विममंशैति जूपतिः ॥ ११९ ॥
 बुरुजे सपरीवारो जूजुजामग्रणीस्ततः । चित्रालंकारवस्त्राद्यैरर्चितश्च गृहं ययौ ॥ १२० ॥
 इयेष शालिजज्ञोऽपि यावत्संसारमोक्षणम् । अन्येत्य धर्मसुहृदा विज्ञप्तस्तावदीदृशम् ॥ १२१ ॥
 आगाच्चतुर्ज्ञानधरः सुरासुरनमस्कृतः । मूर्तो धर्म इवोद्याने धर्मघोषाजिधो मुनिः ॥ १२२ ॥
 शालिजज्ञस्ततो हर्षादधिरुह्य रथं ययौ । आचार्यपादान् वन्दित्वा साधूंश्चोपाविशत्पुरः ॥ १२३ ॥
 स सुरिर्देशनां कुर्वन्नत्वा तेनेत्यपृह्यत । जगवन् कर्मणा केन प्रचुरन्यो न जायते ॥ १२४ ॥
 जगवानभ्युवाचैवं दीक्षां गृह्णन्ति ये जनाः । अशेषस्यापि जगतः स्वामिन्नावं जजन्ति ते ॥ १२५ ॥
 यथेवं नाथ तज्जत्वा निजामापृह्य मातरम् । ग्रहीष्यामि व्रतमिति शालिजज्ञो व्यजिज्ञपत् ॥ १२६ ॥
 न प्रमादो विधातव्य इत्युक्तः सुरिणा ततः । शालिजज्ञो गृहं गत्वा जज्ञां नत्वेत्यज्ञापत् ॥ १२७ ॥

धर्मः श्रीधर्मघोषस्य सुरेद्य मुखांबुजात् । विश्वदुःखविमोक्षस्योपायचूतो मया श्रुतः ॥ १२८ ॥
 अकार्षीः साध्विदं वत्स पितुस्तस्यासि नन्दनः । प्रशशंसेति चक्रापि शालिचक्रं प्रमोदतः ॥ १२९ ॥
 सोऽप्यवोचदिदं मातरेवं चेत्तत्प्रसीद मे । ग्रहीष्यामि व्रतमहं ननु तस्य पितुः सुतः ॥ १३० ॥
 सायवादीदिदं वत्स युक्तस्तेऽसौ व्रतोद्यमः । किं त्वत्र दोहचणकाश्चर्वणीया निरन्तरम् ॥ १३१ ॥
 सुकुमारः प्रकृत्यापि दिव्यैर्त्रोगैश्च लाडितः । स्यन्दनं तर्णक इव कथं त्वं वक्ष्यसि व्रतम् ॥ १३२ ॥
 शालिचक्रोऽप्युवाचैवं पुमांसो जोगलाडिताः । असहा व्रतकष्टानां कांतरा एव नेतरे ॥ १३३ ॥
 त्यज जोगान् क्रमान्मर्त्यमाह्वयगन्धान् सहस्र च । इत्यग्न्यासाद्रतं वत्स गृहीया इत्युवाच सा ॥ १३४ ॥
 शालिचक्रस्ततो जज्ञावचनं प्रतिपद्य तत् । चार्यामेकां तूलिकां च मुञ्चति स्म दिने दिने ॥ १३५ ॥
 इतश्च तस्मिन्नगरे धन्यो नाम महाधनः । अन्नवह्नालिचक्रस्य कनिष्ठभगिनीपतिः ॥ १३६ ॥
 शालिचक्रस्वसा साश्रुः स्नपयन्ती च तं तदा । किं रोदिषीति तेनोक्ता जगादेति सगजदम् ॥ १३७ ॥
 व्रतं गृहीतुं मे त्राता त्यजत्येकां दिने दिने । चार्यो च तूलिकां चाहं हेतुना तेन रोदिमि ॥ १३८ ॥
 य एवं कुरुते फेरुरिव जीरुस्तपस्यसौ । हीनसत्त्वस्तव त्रातेत्यूचे धन्यः सनर्मकम् ॥ १३९ ॥
 सुकरं चेद्भूतं नाथ क्रियते किं न हि स्वयम् । एवं सहासमन्यान्निर्नार्यान्निर्जगदेऽथ सः ॥ १४० ॥
 धन्योऽप्यूचे व्रते विघ्नो भवत्यस्ताश्च पुण्यतः । अनुमंत्र्योऽद्य मेऽनूवन् प्रव्रजिष्यामि तद्रुतम् ॥ १४१ ॥

१ वत्सतर. । २ वहधातोर्भविष्यद्गुप् । ३ शृगालः । ४ सहासम् । ५ व्रते व्रतग्रहणे भवत्य एव विघ्नो विघ्नरूपाः सन्ति,
 ताश्च भवत्योऽद्य मे पुण्यतोऽनुमंत्र्योऽनुकूला जातास्तस्माद्भुत प्रव्रजिष्यामीति सवन्धः ।

ता अप्यूचुः प्रसीदेदमस्माच्चिर्नर्मणेदितम् । मा स्म त्याहीः श्रियोऽस्मांश्च मनस्विन्नित्यलालिताः १४२
 अनित्यं स्त्रीधनाद्येतत्प्रोण्ड्य नित्यपदेष्टया । अवश्यं प्रब्रजिष्यामीत्यालपन् धन्य उत्थितः ॥ १४३ ॥
 त्वामनु प्रब्रजिष्याम एवमुक्तवतीश्च ताः । अन्वमन्यत धन्योऽपि धन्यमन्यो महामनाः ॥ १४४ ॥
 इतश्च वैचारगिरौ श्रीवीरः समवासरत् । विदाञ्चकार तं सद्यो धन्यो धर्मसुहृजिरा ॥ १४५ ॥
 दत्तदानः सदैरः सोऽप्यारुह्य शिविकां ततः । जवजीतो महावीरचरणौ शरणं ययौ ॥ १४६ ॥
 सदारः सोऽग्रहीद्दीक्षां ततो जगवदन्तिके । तच्छ्रुत्वा शालिजज्रोऽपि जितमन्यः प्रतत्वरं ॥ १४७ ॥
 सोऽन्वीयमानस्तदनु श्रेणिकेन महीचुजा । जपेत्य श्रीमहावीरपादमूलेऽग्रहीद्व्रतम् ॥ १४८ ॥
 ततः सपरिवारोऽपि स्वामी सिद्ध्यर्थनन्दनः । विहरन्नन्यतोऽगच्छत् सयूथ इव हस्तिराट् ॥ १४९ ॥
 धन्यश्च शालिजज्रश्च तावज्जृतां बहुश्रुतौ । महत्तपश्च तेषांते खड्गधारासहोदरम् ॥ १५० ॥
 पक्षान्मासाद्विमासात्रिमास्या मासचतुष्टयात् । शरीरनिरेक्षौ तौ चक्रतुः पारणं मुनी ॥ १५१ ॥
 तपसा समजायेतां निर्मांससंधिरांगकौ । चर्मजल्लोपमौ धन्यशालिजज्रमहामुनी ॥ १५२ ॥
 अन्येद्युः श्रीमहावीरस्वामिना सहितौ मुनी । आजगमतू राजगृहं पुरं जन्मश्रुवं निजाम् ॥ १५३ ॥
 ततः समवसरणस्थितं ननु जगत्पतिम् । श्रद्धातिशययोगेनोद्धिन्नमीशुर्जनाः पुरात् ॥ १५४ ॥
 मासद्वयपणके धन्यशालिजज्राबुजावपि । काले विहर्तुं प्रिद्वार्थं जगवन्तं प्रणेमतुः ॥ १५५ ॥
 मातृपार्श्वार्थात्पारणं तेऽद्येत्युक्तः स्वामिना ततः । शब्दाम्नीति चाण्ड्याल्लिजज्रो धन्ययुतो ययौ ॥ १५६ ॥

१ नित्यपद मोक्षस्तस्येच्छया । २ भार्यासहितः । ३ आत्मानं जित मन्यत इति तथा । ४ निरन्तरम् ।

गत्वा जज्ञागृहघारि तावुजावपि तस्थतुः । तपःह्यामतया तौ च न केनाप्युपलक्षितौ ॥ १९७ ॥
 श्रीवीरं शालिजज्ञं च धन्यमप्यद्य वन्दितुम् । यामीति व्याकुला ज्ञाज्यज्ञासीदुत्सुका न तौ ॥ १९८ ॥
 क्षणमेकमवस्थाय तत्र तौ जग्मतुस्ततः । महर्षीं नगरघारप्रतोद्व्याथ निरीयतुः ॥ १९९ ॥
 तदायान्ती पुरे तस्मिन् विक्रेतुं दधिसर्पिषी । शालिजज्ञस्य प्रागजन्ममाता धन्याजवत्पुरः ॥ २०० ॥
 शालिजज्ञं च सा प्रेक्ष्य संजातप्रस्रवस्तनी । वन्दित्वा चरणौ जक्त्वा घान्यामपि ददौ दधि ॥ २०१ ॥
 श्रीवीरस्यान्तिके गत्वा तदालोच्य कृताञ्जलिः । शालिजज्ञोऽवदत् स्वामिन्मातृतः पारणं कथम् ॥ २०२ ॥
 सर्वज्ञोऽप्यावच्छेदथ शालिजज्ञमहामुनेः । प्रागजन्ममातरं धन्यामन्यदप्यन्यजन्मजम् ॥ २०३ ॥
 कृत्वा पारणकं दध्नापृह्य च स्वामिनं ततः । वैभाराङ्गिं ययौ शालिजज्ञो धन्यसमन्वितः ॥ २०४ ॥
 शिलातले शालिजज्ञः सधन्यः प्रतिलेखिते । पादपोषणं नाम तत्रानशनमाश्रयत् ॥ २०५ ॥
 तदा च जज्ञा तन्माता श्रेणिकश्च महीपतिः । आजग्मतुर्नक्तियुक्तौ श्रीवीरचरणान्तिके ॥ २०६ ॥
 ततो जज्ञावदञ्चन्यशालिजज्ञौ क तौ मुनी । जिह्वार्थं नागतौ कस्मादस्मद्वेश्म जगत्पते ॥ २०७ ॥
 सर्वज्ञोऽपि वज्रापे तौ त्वद्वेश्मनि मुनी गतौ । ज्ञातौ न तु जवत्येहागमनव्यग्रचित्तया ॥ २०८ ॥
 प्रागजन्ममाता त्वत्सूनोर्धन्या यान्ती पुरं प्रति । ददौ दधि तयोस्तेन पारणं चक्रतुश्च तौ ॥ २०९ ॥
 उज्जावपि महासत्त्वौ सत्त्वरौ जवमुज्जितुम् । वैभारपर्वते गत्वानशनं तौ प्रचक्रतुः ॥ २१० ॥
 श्रेणिकेन समं जज्ञा वैभाराङ्गिं ययौ ततः । तथा स्थितावपश्यच्च तावद्वेश्मघटिताविव ॥ २११ ॥

१ अन्यजन्मज पूर्वजन्मनि जातमन्यमपि वृत्तान्तमाचक्ष्व इति संटक. । २ त्वरासहितौ ।

तत्कष्टमथ पश्यन्ती स्मरन्ती तत्सुखानि च । सारोदीजोदयन्तीव वैचाराजिं प्रतिस्वैनैः ॥ १७१ ॥
 आयातोऽपि गृहं वत्स मयका स्वहृदपचायया । न ज्ञातोऽसि प्रमादेनाप्रसादं मा कृथा मयि ॥ १७३ ॥
 यद्यपि त्यक्तवान्नस्त्वं तथापि निजदर्शनात् । आनन्दयिष्यसि दृशौ पुरेत्यासीन्मनोरथः ॥ १७४ ॥
 आरंभेणामुना पुत्र शरीरत्यागहेतुना । मनोरथं तमपि मे चंकुमस्तुद्यतोऽधुना ॥ १७५ ॥
 प्रारब्धं यत्तपस्तत्र न ते विघ्नीचवास्यहम् । किं त्वेतत्कर्कशतरं शिखातलमिवाञ्चवम् ॥ १७६ ॥
 अथोचे श्रेणिको हर्षस्थाने किं नाम रोदिषि । ईदृग्यस्याः सुतः स्त्रीषु सैका त्वं पुत्रवत्यसि ॥ १७७ ॥
 तत्त्वज्ञोऽयं महासत्त्वस्त्यक्त्वा तृणमिव श्रियम् । प्रपदे स्वामिनः पादान् साक्षादिव परं पदम् ॥ १७८ ॥
 असौ जगत्स्वामिशिष्यानुरूपं तप्यते तपः । मुधानुतप्यते मुग्धे किं त्वया स्त्रीस्वप्नावतः ॥ १७९ ॥
 नैवैवं बोधिता राज्ञा वन्दिता तौ महामुनी । विमनस्का निजं धाम जगाम श्रेणिकस्तथा ॥ १८० ॥

उभौ तौ मुनीन्द्रौ प्रपन्नावसानौ विमानेऽथ सर्वार्थसिद्धान्निधाने ।

अञ्जलां प्रभूतप्रमोदाब्धिमतौ त्रयस्त्रिंशदब्ध्यायुषौ देववर्यौ ॥ १८१ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि दशार्णभद्रशालिभद्रधन्यक-

चरितवर्णनो नाम दशमः सर्गः ॥

॥ एकादशः सर्गः ॥

इतश्च जगवान् वीरो लोकानुग्रहकाम्यया । व्यहर्षाक्षराग्रामाकरजोणमुखादिषु ॥ १ ॥
इतश्च राजगृहस्य वैज्रागिरिकन्दरे । चौरौ लोहखुराख्योऽञ्जौ रस इवांगवान् ॥ २ ॥
स तु राजगृहे नित्यं पौराणमुत्सवादिषु । लब्ध्वा द्विजाणि विदधे पिशाचवदुपप्लवम् ॥ ३ ॥
आददानस्ततोऽन्वयं युञ्जानश्च परस्त्रियः । ज्ञानागारं निशान्तं वा निजं मेने स तत्पुरम् ॥ ४ ॥
चौर्यमेवात्रवत्तस्य प्रीत्यै वृत्तिर्न चापरा । अपास्य क्वच्यं क्वयादा ऋक्षैस्तृप्यन्ति नापरैः ॥ ५ ॥
तस्यानुरूपो रूपेण चेष्टया च सुतोऽज्रवत् । ज्ञार्थ्यां रोहिणीनाम्नयां रौहिणेयोऽन्निधानतः ॥ ६ ॥
स्वमृत्युसमये प्राप्ते पित्राहूयेत्यज्ञापि सः । यद्यवश्यं करोषि त्वमुपदेशं ददामि तत् ॥ ७ ॥
अवश्यमेव कर्तव्यमादिष्टं ज्वतां मया । कः पितुः पातयेदाज्ञां पृथिव्यामित्युवाच सः ॥ ८ ॥
प्रहृष्टो वचसा तेन चौरौ लोहखुरस्ततः । पाणिना संस्पृशन् पुत्रमज्ञाविष्टेति निष्ठुरम् ॥ ९ ॥
योऽसौ समवसरणे स्थितः सुरविनिर्मिते । विधत्ते देशनां वीरो मा श्रौषीस्तस्य ज्ञापितम् ॥ १० ॥
अन्यत्तु स्वेच्छया वत्स कुर्यात्स्वमनियंत्रितः । उपदिश्येति पंचत्वं प्राप लोहखुरस्ततः ॥ ११ ॥
मृतकार्यं पितुः कृत्वा रौहिणेयो निरन्तरम् । चकार चौरिकां लोहखुरोऽपर इवोज्जतः ॥ १२ ॥
पालयन् पितुरादेशं जीवितव्यमिवात्मनः । स्वदासेरमिवामुष्णात् स राजगृहपत्तनम् ॥ १३ ॥

१ गृहम् । २ मासम् । ३ राक्षसाः । ४ स्वसेवकमिव ।

तदा च नगरग्रामाकरेषु विहरन् क्रमात् । चतुर्दशमहासाधुसहस्रपरिवारितः ॥ १४ ॥
सुरैः सस्त्रार्थमाणेषु स्वर्णोन्नोजेषु चारुषु । न्यस्यन् पदानि तन्नागाक्षीरश्चरमतीर्थकृत् ॥ १५ ॥ युग्मम् ॥
वैमानिकैर्ज्योतिर्विकैरसुरैर्व्यन्तरैरपि । सुरैः समवसरणं चक्रे जिनपतेस्ततः ॥ १६ ॥
आयोजनविसर्पिण्या सर्वज्ञाषानुयातया । जारत्या जगवान् वीरः प्रारेजे धर्मदेशनाम् ॥ १७ ॥
तदानीं रौहिणेयोऽपि गह्वन् राजगृहं प्रति । मार्गान्तराले समवसरणाञ्चरणमाययौ ॥ १८ ॥
स एवं चिन्तयामास पथानेन ब्रजामि चेत् । शृणोमि वीरवचनं तदाज्ञा ज्ञज्यते पितुः ॥ १९ ॥
न चान्यो विद्यते पन्था जवत्वेवं विमृश्य सः । कर्णौ पिधाय पाणिभ्यां द्रुतं राजगृहं ययौ ॥ २० ॥
तस्यैवमन्वहमपि यातायातकृतोऽन्यदा । जपसमवसरणं पादेऽज्ज्यत कंटकः ॥ २१ ॥
श्रौत्सुक्चगमनाजाढजग्नं पादे स कंटकम् । अनुद्धृत्य समुद्धर्तुं न शशाक क्रमोत्कमम् ॥ २२ ॥
नास्त्युपायोऽपरः कोऽपीत्याकृष्य श्रवणात्कर्म । कर्षन् कंटकमश्रौषीदिति विश्वगुरोर्गिरम् ॥ २३ ॥
मैहीतत्वास्पर्शिपादा निर्निमेषविलोचनाः । अग्नानमाड्या निःस्वेदनीरजोऽङ्गाः सुरा इति ॥ २४ ॥
बहु श्रुतमिदं धिग्धिगित्याशूद्धकंटकः । पिधाय पाणिनौ कर्णे तथैवापससार सः ॥ २५ ॥
अथान्वहं मुष्यमाणे पत्तने तेन दस्युना । जपेत्य श्रेणिकं श्रेष्ठिश्रेष्ठा व्यङ्गपयन्निति ॥ २६ ॥
त्वयि शासति देवान्यन्न जयं जविणं तु नः । आकृष्य गृह्यते चौरैरहष्टैश्चैकैरिव ॥ २७ ॥
बन्धूनामिव तेषां तु गृहीतः पीडया ततः । सकोपादोपमित्यूचे नृपतिर्देहपाशिकम् ॥ २८ ॥

१ वाण्या । २ पदात्पद समुद्धर्तुमुत्थापयितुं न शशाक । ३ महीतलं स्पर्शमकुर्वाणाः पादा येषां ते । ४ दासैरिव ।

किं चौरिभूय दायदीञ्चूय वा मम वेतनम् । गृह्णासि चौरैर्गृह्यन्ते यदेते त्वदुपेक्षितैः ॥ ३९ ॥
 सोऽप्युचै देव कोऽप्येष चौरः पौरान् विबुंढति । रौहिणेयाह्वयो धर्तुं दृष्टोऽपि न हि शक्यते ॥ ३० ॥
 विबुधुर्दक्षिणकरणेनोत्प्लुत्य स भूवंगवत् । गेहाङ्गेहं ततो वप्रमुष्वङ्घयति हेत्वया ॥ ३१ ॥
 मार्गेण यामस्तन्मार्गं यावत्तावत्स नैक्ष्यते । त्यक्तो ह्येकैकमेणापि शतेन त्यज्यते क्रमैः ॥ ३२ ॥
 न तं हन्तुं न वा धर्तुमहं शक्नोमि तस्करम् । गृह्णतु तदिमां देवो दांडपाशिकतां निजाम् ॥ ३३ ॥
 नृपेणोह्लासितैकभ्रूसंज्ञया ज्ञापितस्ततः । अमात्योऽन्नयकुमारस्तमूचे दंडपाशिकम् ॥ ३४ ॥
 चतुरंगचक्रं सज्जीकृत्य मुञ्च बहिः पुरात् । यदान्तः प्रविशेच्चौरः पत्तनं वेष्टयेस्तदा ॥ ३५ ॥
 अन्तश्च त्रासितो विबुधुर्दक्षिणकरणेन सः । पतिष्यति बहिः सैन्ये वागुरायां कुरंगवत् ॥ ३६ ॥
 अतिञ्चित्रिखिनीतो निजपादैस्ततश्च सः । ग्रहीतव्यो महादस्युरप्रमत्तैः पदातिभिः ॥ ३७ ॥
 तथेत्यादेशमादाय निर्ययौ दारुपाशिकः । तथैव च चक्रं सज्जां प्रब्रूयन् निर्ममे सुधीः ॥ ३८ ॥
 तद्दिने रौहिणेयोऽपि ग्रामान्तरसमागमात् । अजानानः पुरीं रुष्वां वारीं गज इवाविशत् ॥ ३९ ॥
 तैरुपायैस्ततो धृत्वा बद्धा च स मलिम्लुचः । आनीय नृपतेर्दांडपाशिकेन समर्पितः ॥ ४० ॥
 यथैन्न्याय्यं सतां त्राणमसतां निग्रहस्तथा । निगृह्यतामसौ तस्मादित्यादीक्षन्महीपतिः ॥ ४१ ॥
 अलोपः प्राप्त इत्येष न हि निग्रहमर्हति । विचार्य निग्रहीतव्य इत्युवाचाजयस्ततः ॥ ४२ ॥

१ विबुधिविबुधुश्चिह्नकरणं ऊर्ध्वोत्पतन तेन । २ कर्षिवत् । ३ एकपदेनापि त्यक्तः सन् । ४ जाले । ५ साक्षिभिः । ६ हस्ति-
 बन्धनरज्जुम् । ७ न्यायादनेपेत न्याय्य तदनतिक्रम्य । ८ स्तैन्यधनरहितः ।

अथ पृष्ठं तं राजा कृत्यः कीदृशजीविकः । कुतो हेतोरिहायातो रौहिणेयः स चासि किम् ॥ ४३ ॥
 स्वनामशक्तिः सोऽपि प्रत्युवाचेति- ज्ञपतिम् । शालिग्रामे दुर्गचंडाजिधानोऽहं कुटुंबिकः ॥ ४४ ॥
 प्रयोजनवशेनेहायातः सञ्जातकौतुकात् । एकदेवकुले रात्रिं महतीमस्मि च स्थितः ॥ ४५ ॥
 स्वधाम गह्वन्नारद्वैराक्षसो राक्षसैरिव । अलंघयमहं वप्रं प्राणजीर्महती हि जीः ॥ ४६ ॥
 मध्योरक्षविनिर्यातो बाह्यारक्षगणेष्वहम् । कैवर्तहस्तविस्मस्तो जाले मत्स्य इवापतम् ॥ ४७ ॥
 ततो निरपराधोऽपि बद्धा चौर इवाधुना । अहमेजिरिहानीतो नीतिसारं विचारय ॥ ४८ ॥
 ततस्तं ज्ञपतिर्गुप्तौ प्रेषयामास तत्क्षणात् । तत्प्रवृत्तिज्ञानहेतोस्तत्र ग्रामे च पूरुषम् ॥ ४९ ॥
 सोऽग्रेऽपि ग्राहितो ग्रामः संकेतं तेन दस्युना । चौराणामपि केषांचिच्चित्रमायतिचिन्तनम् ॥ ५० ॥
 तत्स्वरूपं राजपुंसा पृष्टो ग्रामोऽब्रवीदिदम् । दुर्गचंडोऽत्र वास्तव्यः परं ग्रामान्तरं गतः ॥ ५१ ॥
 तत्रायतेन विज्ञप्ते दध्यौ श्रेणिकसूरिदम् । दंष्टस्य सुकृतस्याहो ब्रह्माभ्यन्तं न गच्छति ॥ ५२ ॥
 अत्रयोऽसज्जयदथ ग्रासादं सप्तचूमिकम् । महाधर्यरत्नखचितं विमानमिव नाकिनाम् ॥ ५३ ॥
 श्रियाप्सरायमाणची रमणीचिरलंकृतः । दिवोऽमरावतीखंडमिव त्रष्टमर्तर्कि सः ॥ ५४ ॥
 गन्धर्ववर्गप्रारब्धसंगीतकमहोत्सवः । सोऽधादकस्मादुद्भूतगन्धर्वनगरश्रियम् ॥ ५५ ॥
 ततोऽन्नयो मद्यपानमूढं चौरं विधाय तम् । परिधाप्य देवदूष्ये अधितल्पमज्ञाययत् ॥ ५६ ॥

१ क भवः । २ ग्राममध्यस्थितारक्षपुरुषेभ्यो मुक्तः । ३ धीवरहस्ताङ्गदः । ४ कारागृहे । ५ आयतेः परिणामस्य चिन्तनं चित्रं विचित्रं भवति । ६ ग्रासादः ।

॥ ५७ ॥

मदे परिणते यावदुदस्थात्तावदैहत । सोऽकस्माद्विस्मयकरीमपूर्वा दिव्यसंपदम् ॥ ५७ ॥
 अत्रान्तरेऽत्रयादिद्वैर्नरनारीगणैस्ततः । उदचारि जय जगन्नन्देत्यादिकमंगलम् ॥ ५८ ॥
 आत्रान्तरेऽत्रयाने त्वमुत्पन्नास्त्रिदशोऽधुना । अस्माकं स्वामिभूतोऽसि त्वदीयाः किंकरा वयम् ॥ ५९ ॥
 अस्मिन्महाविमाने त्वमुत्पन्नास्त्रिदशोऽधुना । इत्यादि चतुरं चादुर्गन्मूचे स तैस्ततः ॥ ६० ॥
 अप्सरोजिः सहेताजी रमस्व स्वैरमिन्द्रवत् । संगीतकार्यं तावत्तैः प्रदत्तः समंस्तकः ॥ ६१ ॥
 जातः सुरः किमस्मीति दध्यौ यावत्स तस्करः । संगीतकार्यं तावत्तैः प्रदत्तः समंस्तकः ॥ ६२ ॥
 उपेत्य पुंसा केनापि स्वर्णदंरुच्यता ततः । सहसा ज्ञोः किमारब्धमेतदेवमज्ञाप्यत ॥ ६३ ॥
 ततः प्रतिबन्नापै तैः प्रतीहार निजप्रजोः । प्रदर्शयितुमारब्धं स्वकं विज्ञानकौशलम् ॥ ६४ ॥
 सोऽधुनाच स्वनाथस्य दश्यतां निजकौशलम् । देवलोकसमाचारः किं त्वसौ कार्यतामिति ॥ ६५ ॥
 तैरुक्तं कीदृगाचार इति श्रुत्वा स पूरुषः । साक्षेपमित्यत्राषिष्ट किमेतदपि विस्मृतम् ॥ ६६ ॥
 य इहोत्पद्यते देवः स स्वे सुकृतकुक्कृते । आख्याति प्राक्तने स्वर्गजोगाननुभवेत्ततः ॥ ६७ ॥
 त्रिस्मृतं स्वामिन्नाचेन सर्वमेतत्प्रसीद नः । देवलोकस्थितिर्देव कार्यतामिति तेऽवदन् ॥ ६८ ॥
 स रौहिणेयमित्यूचे निजे हन्त शुभाशुभे । प्राक्तने शंस नः स्वर्गजोगान् शुंक्ष्व ततः परम् ॥ ६९ ॥
 ततः सोऽचिन्तयदस्युः किमेतत्सत्यमीदृशम् । मां ज्ञातुमन्त्रयेन्प प्रपंचो रचितोऽथ वा ॥ ७० ॥
 ज्ञेयं कथमिदमिति ध्यायता तेन संस्मृतम् । कंटकोद्गरणकालाकर्णितं जगवद्वचः ॥ ७१ ॥
 देवस्वरूपं श्रीवीराख्यातं चेत् संवद्विष्यति । तत्सत्यं कथयिष्यामि कस्मियाम्यन्यथोत्तरम् ॥ ७२ ॥

इति बुद्ध्या स तानीक्षांचक्रे क्षितितलसृशः । प्रस्वेदमलिनान्मलानमाह्वयान्निमिषदीक्षणात् ॥ ७२ ॥
 तत्सर्वं कपटं ज्ञात्वाचिन्तयद्दस्युरुत्तरम् । तेनोचे कथ्यतां देवलोकः सर्वोयमुत्तुकः ॥ ७३ ॥
 रौहिणेयस्ततोऽवादीन्मया पूर्वत्र जन्मनि । अदीयत सुपात्रेभ्यो दानं चैत्यानि चक्रे ॥ ७४ ॥
 प्रत्यष्टाप्यन्त बिम्बानि पूजितान्यष्टधार्यया । विहितास्तीर्थयात्राश्च गुरुवः पर्युपासिताः ॥ ७५ ॥
 इत्यादि सदनुष्ठानं मया कृतमिति बुवन् । ऊचे दंरुचृता शंस दुश्चरित्रमपि स्वकम् ॥ ७६ ॥
 रौहिणेयोऽप्युवाचैवं साधुसंसर्गशालिना । कदाचिदप्याचरितं किञ्चिन्नाशोन्ननं मया ॥ ७७ ॥
 व्याजहार प्रतीहारो जन्म नैकस्वप्नावतः । याति तत्कथ्यतां चौर्यपारदारिकतादिकम् ॥ ७८ ॥
 रौहिणेयोऽन्यधत्तैवं किमेवंविधचेष्टितः । स्वर्लोके प्राप्नुयादन्धः किमरोहति पर्वतम् ॥ ७९ ॥
 गत्वा ततस्तैस्तत्सर्वमन्त्रयाय निवेदितम् । अन्त्रयेन च विज्ञप्तं श्रेणिकस्य महीपतेः ॥ ८० ॥
 एवंविधैरुपायैर्यथौरो ज्ञातुं न शक्यते । स चौरोऽपि विमोक्तव्यः शक्या नीतिर्न लंघितुम् ॥ ८१ ॥
 इति राजगिरामुञ्चज्रौहिणेयमन्त्रायः । वंच्यन्ते वंचनादर्दृष्ट्वा अपि कदाचन ॥ ८२ ॥
 ततः सोऽचिन्तयच्चौरौ धिगादेशं पितुर्मम । वंचितोऽस्मि चिरं येन जगवद्वचनामृतात् ॥ ८३ ॥
 नागमिष्यत् प्रभुवचो यदि मे कर्णकोटरम् । तदा विविधमारेणामिष्यं यमगोचरम् ॥ ८४ ॥
 अनिहयापि हि तदा गृहीतं जगवद्वचः । मम जीर्वातवे जातं चैषष्यमिव रोगिणः ॥ ८५ ॥
 त्यक्त्वार्हवचनं हा धिक् चौरवाचि रतिर्मया । आम्नाण्यपास्य निबिषु कांकेनेव चिरं कृता ॥ ८६ ॥

उपदेशैकदेशोऽपि यदीयः फलतीदृशम् । तस्योपदेशः सामस्त्यात् सेवितः किं कश्चिदिति ॥ ८७ ॥
 एवं विमृश्य मनसा ययौ जगवतोऽन्तिके । प्रणम्य चरणौ ज्वरया रौहिणेयो व्यजिज्ञपत् ॥ ८८ ॥
 जवाब्धौ प्राणिनां घोरविपन्नकुलाकुले । महापोतायते ते गीरायोजनविसर्पिणी ॥ ८९ ॥
 निविज्रस्त्वघ्रचः श्रोतुमनाधेनास्रमानिना । द्यत्कालमहं पित्रा वंचितस्त्रिजगज्जुरो ॥ ९० ॥
 त्रैलोक्यनाथ ते धन्याः श्रद्धावानः पिबन्ति ये । ज्वरचनपीयूषं कर्णज्जलिपुटैः सदा ॥ ९१ ॥
 अहं तु पापोऽश्रुश्रुर्जवतो जगवन् वचः । पिधाय कर्णौ हा कष्टमिदं स्थानमलंघयम् ॥ ९२ ॥
 एकदानिष्ठतायेकं श्रुतं शुष्मघ्रचो मया । तेन मंत्रादरेणैव रक्षितो राजराक्षसात् ॥ ९३ ॥
 यथाहं मरणात्त्रातस्तथा त्रायस्व नाथ माम् । संसारसागरावर्ते निमज्जन्तं जगत्पते ॥ ९४ ॥
 ततस्तत्कृपया स्वामी निर्वाणपददायिनीम् । विशुद्धां विदधे तस्य साधुधर्मस्य देशनाम् ॥ ९५ ॥
 ततः प्रबुद्धः प्रणमन् रौहिणेयोऽब्रवीदिदम् । यतिधर्मस्य योग्योऽस्मि न वेत्यादिश्यतां प्रज्ज्ञो ॥ ९६ ॥
 योग्योऽसीति स्वामिनोक्तो ग्रहीष्यामि व्रतम् । परं किंचिद्विद्ध्यामि श्रेणिकेनेत्युवाच सः ॥ ९७ ॥
 निर्विकल्पं निर्विशंकं स्ववक्तव्यमुदीरय । इत्युक्तः श्रेणिकनृपेणोचे लोहबुरात्मजः ॥ ९८ ॥
 इह देव ज्वरघ्निर्यः श्रुतोऽहं लोकवार्तया । स एष रौहिणेयोऽस्मि ज्वरपतनमोषकः ॥ ९९ ॥
 जगवघ्रचैकेन दुर्लब्ध्या लंघिता मया । प्रज्ञाजयकुमारस्य तंरंमेव निम्नगा ॥ १०० ॥
 अशेषमेतन्मुषितं पत्तनं जवतो मया । नान्वेषणीयः कोऽप्यन्यस्तस्करो राजानास्कर ॥ १०१ ॥

१ घोरा विपद एव नका मकरास्तेषा कुलेनाकुले । २ नावा । ३ नदी ।

कमपि प्रेषय यथा तद्गोप्त्रं दर्शयाम्यहम् । करिष्ये सफलं जन्म ततः प्रव्रज्यया निजम् ॥ १०२ ॥
 अन्नयोऽपि समुत्थाय श्रेणिकादेशतः स्वयम् । कौतुकात्पौरलोकाश्च सहागात्तेन दस्थुना ॥ १०३ ॥
 ततो गिरिणदीकुञ्जस्मशानादिषु तद्धनम् । स्थगितं दर्शयामास चौरः श्रेणिकमूनवे ॥ १०४ ॥
 अन्नयोऽपि हि यद्यस्य तत्तस्य धनमार्पयत् । नीतिज्ञानामलोचानां मंत्रिणां नापरा स्थितिः ॥ १०५ ॥
 परमार्थं कथयित्वा प्रबोध्य निजमानुषान् । श्रद्धालुर्नगवत्पार्श्वे रौहिणेयः समाययौ ॥ १०६ ॥
 अथ श्रेणिकराजेन कृतनिष्क्रमणोत्सवः । स जग्राह परित्रज्यां पार्श्वे श्रीवीरपादयोः ॥ १०७ ॥
 ततश्चतुर्थार्दारान्य षण्मासीं यावदुज्ज्वलम् । विनिर्ममे तपःकर्म कर्मनिर्मूलनाय सः ॥ १०८ ॥
 तपोज्जिः क्रशितः कृत्वा ज्ञावसंलेखनां च सः । श्रीवीरमापृच्छय गिरौ पादयोपगमं व्यधात् ॥ १०९ ॥
 शुचध्यानः स्मरन् पंचपरमेष्ठिनमस्क्रियाम् । त्यक्त्वा देहं जगाम द्वां रौहिणेयो महामुनिः ॥ ११० ॥
 ततोऽपि जगवान् कर्तुं तीर्थकृत्कर्मनिर्जराम् । विजहार वृतो देवैः कोटिसंख्यैर्जघन्यतः ॥ १११ ॥
 कानपि श्रावकीचक्रे यतीचक्रे च कानपि । धर्मदेशनया राजामात्यप्रभृतिकान् प्रभुः ॥ ११२ ॥
 इतश्च श्रेणिको राजा तस्मिन्नाजगृहे पुरे । सम्यक्त्वं धारयन् सम्यङ्मनीत्या राज्यमपादयत् ॥ ११३ ॥
 अन्यदोज्जयिनीपुर्याश्चंद्रप्रद्योतचूपतिः । चलितः सर्वसामग्र्या रोद्धुं राजगृहं पुरम् ॥ ११४ ॥
 प्रद्योतो बद्धमुकुटाश्चान्ये चूपाश्चतुर्दश । तत्रायान्तो जनैर्दृष्टाः परमाधार्मिका इव ॥ ११५ ॥
 पाटुर्पटप्लुतैरश्वैः पाटयन्निव मेदिनीम् । आगच्छन् प्रैणिधिन्योऽथ शुश्रुवे श्रेणिकेन सः ॥ ११६ ॥

असंयतलुलत्केशैश्छत्रशून्यैश्च मौलिभिः । राजानमनुयान्तस्तेऽप्यायुरुज्जायिनीं पुरीम् ॥ १३२ ॥
 अत्रयस्यैव मायेयं वयं नेहशकारिणः । प्रत्यायितः सशपथं तैरश्रोज्जायिनीपतिः ॥ १३३ ॥
 कदाचिद्वृत्तेऽवन्तीशो मध्येसत्रममर्पणः । योऽर्पयत्यन्नयं वध्वा मम संपत्स्यते स किम् ॥ १३४ ॥
 पतोकं हस्तमुद्दिश्य काव्येका गणिका ततः । व्यजिज्ञपदवन्तीशमलमस्मीह कर्मणि ॥ १३५ ॥
 तामादिदेशावन्तीशो यद्येवमनुतिष्ठ तत् । करोम्यर्थादिसाहाय्यं ब्रूहि किं तव संप्रति ॥ १३६ ॥
 सा च दध्यौ यदन्नयो नोपार्थैर्गृह्यतेऽपरैः । धर्मब्रह्म तदादाय साधयामि समीहितम् ॥ १३७ ॥
 अयाचत ततश्च द्वे द्वितीयवयसौ स्त्रियौ । ते तदैवार्पयन्नाजा ददौ ब्रव्यं च पुष्कलम् ॥ १३८ ॥
 कृसादराः प्रतिदिनमुपास्योपास्य संयतीः । वच्रवुरुत्कटप्रज्ञास्तास्तिस्त्रोऽपि बहुश्रुताः ॥ १३९ ॥
 तास्तिस्त्रोऽपि ततो जग्मुः श्रेणिकादंक्रुतं पुरम् । जगन्नर्यो वंचयितुं मायाया इव सूर्ययः ॥ १४० ॥
 बाह्योद्याने कृतावासा सा पणखीमतल्लिका । पत्तनान्तर्ययौ चैत्यपरिपाटीचिकीर्षया ॥ १४१ ॥
 सा विच्रूयातिशाश्विन्या चैत्ये नृपतिकारिते । प्रविवेश संमं ताभ्यां कृत्वा नैपेयकीत्रयम् ॥ १४२ ॥
 मालवकौशिकीमुख्यग्रामरागजुषा गिरा । देवं वन्दितुमारेजे संपर्यो विरचय सा ॥ १४३ ॥
 तत्रात्रयकुमारोऽपि ययौ देवं विवन्दिषुः । अग्रे चात्मतृतीयां तां वन्दमानामुदैक्षत ॥ १४४ ॥
 देवदर्शनविघ्नोऽस्या मा ऋतुप्रविशता मया । दार्यवैत्यन्नयस्तस्थौ मंडपान्तर्विवेश न ॥ १४५ ॥
 प्रणिधानस्तुतिं कृत्वा सा मुक्ताशुक्तिमुज्रया । यावदुत्तस्थुषी तावदन्नयोऽन्याजगाम ताम् ॥ १४६ ॥

१ विश्वास प्रापितः । २ पताकासदृशम् । ३ मेनित्वा सेवित्वा । ४ पणखीषु वेद्यासु मतल्लिका श्रेष्ठा । ५ पूजाम् ।

तादृशीं जावनां तस्यास्तं वेपं प्रशमं च तम् । अज्रयो वर्णयामास सानन्दं च जगाद ताम् ॥ १४७ ॥
 दिष्ट्या जज्ञेऽधुना त्वाहकसाधर्मिकसमागमः । साधर्मिकात्परो बन्धुर्न संसारे विवेकिनाम् ॥ १४८ ॥
 का त्वं किमागमः का वाचासञ्चरिमेकं च के । यकान्यां स्वार्तिराधाभ्यामिन्दुलेखेव शोचसे ॥ १४९ ॥
 व्याजहाराथ सा व्याजैश्चाविकावन्तिवासिनः । महेज्यवणिजः पाणिगृहीती विधवा त्वहम् ॥ १५० ॥
 इमे च मम पुत्रस्य कलत्रे कालधर्मतः । विष्ठाप्यभूतां विधवे जगमृद्वलते इव ॥ १५१ ॥
 व्रतार्थं पृष्ठतः स्मैते जज्ञे अपि तदैव माम् । विपन्नपतिकानां हि सतीनां शरणं व्रतम् ॥ १५२ ॥
 मयाप्युक्ते ग्रहीष्यामि निर्वीराहमपि व्रतम् । गार्हस्थ्यस्य फलं किं तु गृह्यतां तीर्थयात्रया ॥ १५३ ॥
 व्रते हि जावतः पूजा युज्यते ज्वयतो न तु । इत्यहं तीर्थयात्रार्थमेतान्यां सह निर्गता ॥ १५४ ॥
 अथेत्यमज्रयोऽवोचदतिथीज्वताद्य नः । आतिश्रेयं सैतीर्थानां तीर्थादप्यतिपावनम् ॥ १५५ ॥
 प्रत्युवाचाचयं सापि युक्तमाह जवान् परम् । कृततीर्थोपवासाहं जवाम्यद्यातिथिः कथम् ॥ १५६ ॥
 अथा तन्निष्ठया हृष्टोऽज्रयस्तामवदत् पुनः । अवश्यं मम तत्प्रातरागन्तव्यं निकेतनम् ॥ १५७ ॥
 साप्युचै यत्क्षणेनापि जन्मिनो जन्म पूर्यते । अहं प्रातरिदं कर्तास्मीति जह्येत्कथं सुधीः ॥ १५८ ॥
 अस्तिवदानीमियं ज्यूयः श्वो निमंज्येति चिन्तयन् । तां विसृज्याज्रयैश्चैत्यं वान्दिता स्वगृहं ययौ ॥ १५९ ॥
 तां निमंज्याज्रयः प्रातर्गृहचैत्यान्यवन्दयत् । जोजयामास च प्राज्यवस्त्रदानादि च व्यधात् ॥ १६० ॥

१ इमे एवमेकै । २ राधा अनुराधानक्षत्रम् । ३ व्याजेन मायया श्राविका । ४ विवाहिता भार्या । ५ विच्छाये कान्तिरहिते न विच्छाये
 अविच्छाये अभूतामिति विच्छाद्यभूताम् । ६ निर्गतो वीरः पतिर्यस्या सा विधवेति यावत् । ७ समानधर्माणाम् । ८ तस्या धर्मनिष्ठया ।

निमंत्रितस्तयान्येद्युर्मितीचूयात्रयोऽप्यगात् । साधर्मिकोपरोधेन किं न कुर्वन्ति तादृशाः ॥ १६१ ॥
तथा च विविधैर्ज्ञेयैरजयोऽकारि ज्ञोजनम् । चन्द्रहासंसुरामिश्रपानकानि च पायितः ॥ १६२ ॥
शुक्तोत्थितश्च सुष्वाप तत्कालं श्रेणिकात्मजः । आदिमा मद्यपानस्य निद्रा सहचरी खलु ॥ १६३ ॥
तं रथेन स्थाने स्थाने स्थापितैश्चापरै रथैः । अश्वन्तीं प्रापयामास दुर्लक्ष्यबद्धसंघ्न सा ॥ १६४ ॥
ततोऽत्रयान्वेषणाय श्रेणिकेन नियोजिताः । स्थाने स्थाने मार्गयन्तस्तत्रोपेयुर्गवेषकाः ॥ १६५ ॥
किमिहात्रय आयात इत्युक्ता तैरुवाच सा । इहात्रयः समायातः परं यातस्तदैव हि ॥ १६६ ॥
वचनप्रत्ययात्तस्या अन्यत्रेयुर्गवेषकाः । स्थाने स्थाने स्थापिताश्चैः साप्यवन्तीं समाययौ ॥ १६७ ॥
सा प्रचंभात्रयं चंभ्रद्योतायार्पयत्ततः । अत्रयानयनोपायस्वरूपं च व्यजिज्ञापत् ॥ १६८ ॥
तां प्रद्योतोऽप्युवाचैवं न साधु विहितं त्वया । यदमुं धर्मविश्रब्धं त्वं धर्मेष्ठं नानयः ॥ १६९ ॥
कथं सप्ततिसंशंसी मार्जार्येव शुकोऽनया । नीतिज्ञोऽपि गृहीतोऽसि जगादेत्यजयं च सः ॥ १७० ॥
अत्रयोऽप्यब्रवीदेवं त्वमेव मत्तिमानसि । यस्यैवंविधया बुद्ध्या राजधर्मः प्रवर्धते ॥ १७१ ॥
लज्जितः कुपितश्चाथ चंभ्रद्योतचूषतिः । राजहंसमिवाद्देश्सीदत्रयं काष्ठपल्लवे ॥ १७२ ॥
अग्निचीरुशो देवी शिवा नलगिरिः करी । लोहजंघो लेखवाहो राज्ये रत्नानि तस्य तु ॥ १७३ ॥
लोहजंघं नृपः प्रेपीद्भृगुकुष्ठे मुहुर्मुहुः । तद्गतागतसंक्लिष्टास्तत्रत्या इत्यसूत्रयन् ॥ १७४ ॥
आयात्ययं दिनेनापि पंचविंशतियोजनीम् । असकृद्व्याहरत्यस्मान् हन्मः संप्रत्यमुं ततः ॥ १७५ ॥

१ अमितः परिवारशुक्लात् मितः एकाकीभूत्वा । २ दुर्लक्ष्यं यच्छन्न कपटं तस्य सन्न स्थानभूता सा । ३ सप्ततिकथानां सम्यक् कथयिता । ४ अग्निभीरुर्नाम रथः । ५ कथयति वारवारं आज्ञादानेन हेतयतीत्यर्थः ।

श्रूयते तस्य गान्धर्वकदा काय्यतिशायिनी । गीतेनं मोहयित्वा यो वने बध्नाति सिन्धुरान् ॥ १ए१ ॥
 स गायति वने गत्वा गजास्तजीतमोहिताः । अपि बन्धं न जानन्ति पीतस्वादुरसा इव ॥ १ए२ ॥
 गीतोपायेन स यथा वने बध्नाति सिन्धुरान् । तथा तस्याप्युपायोऽस्ति बन्धेऽन्नानयनेऽपि च ॥ १ए३ ॥
 कार्यस्तत्र किद्विज्ञेयं वने सत्य इव द्विपः । कुर्वन् यंत्रप्रयोगेण क्रिया गत्यासनादिकाः ॥ १ए४ ॥
 किद्विज्ञहस्तिमध्ये च जटाः स्थास्यन्ति शस्त्रिणः । ते गजं चालयिष्यन्ति ज्ञेयं त एव तम् ॥ १ए५ ॥
 बध्त्वा चैवं वत्सराज इहानीतस्तवाङ्गया । कन्यां वासवदत्तां ते गान्धर्वं शिक्षयिष्यति ॥ १ए६ ॥
 साधु साध्विति राक्षानुमतो मंत्र्यपि तं तथा । अकारयज्जं सत्यगजादप्यधिकं गुणैः ॥ १ए७ ॥
 दन्तघातकरोत्पटुं हितप्रसूरादिभिः । तं कुञ्जरं वनचरा विदाग्रकुरकृन्निमम् ॥ १ए८ ॥
 वनेचरास्तं करिणमाख्यन्नुदयनाय ते । तद्वन्धार्थं वने तस्मिन् यथाबुदयनोऽपि हि ॥ १ए९ ॥
 दूरे मुक्त्वा परीवारं परिक्रामञ्छनैः शनैः । शकुनान्वेषक इव वनान्तः प्रविवेश सः ॥ २०० ॥
 मार्याकरटिनस्तस्य समीपमुपसृत्य च । जगाबुदयनस्तारमधरीकृतकिन्नरः ॥ २०१ ॥
 जगाबुदयनो गीतं सुधास्वादु यथा यथा । तथा तथान्तःपुरुषाः स्तिमितगं गजं व्यधुः ॥ २०२ ॥
 कौशाम्बीशोऽपि तं नागं मन्वानो गीतमोहितम् । शनैः शनैरन्यसर्पत्तिमिरं संचरन्निव ॥ २०३ ॥
 मूढोऽयं मम गीतेनेत्युपसृत्य स पार्थिवः । उत्प्लुत्येजं तमारोहद्विहंग इव पादपम् ॥ २०४ ॥
 प्रद्योतायुक्तसुजटा निःसृत्य विरदोदरात् । पातयित्वा गजस्कंधाद्वत्सराजमबन्धयन् ॥ २०५ ॥

१ काष्ठः । २ बन्धं कुरिष्यन्ति । ३ पसरो गतिः । ४ गायगजस्य । ५ स्तब्धांगम् । ६ पक्षी ।

एकाकी च निरस्त्रश्च विन्धस्तश्च शतैर्जटैः । नाकार्योत् पौरुषं रुद्रः कुकुरैरिव सूकरः ॥ २०६ ॥
 ऊचे च चंडप्रद्योतो वत्सराजं च दापितम् । मत्पुत्रो शिष्यैर्काक्षीं तां गान्धर्वकलां निजाम् ॥ २०७ ॥
 मत्कन्याध्यापनेन त्वं सुखं तिष्ठ मदोक्तसि । अन्यथा तव वज्रस्य मदधीनं हि जीवितम् ॥ २०८ ॥
 दध्याबुदयनोऽप्येवं कन्यामध्यापयन्नहम् । कालं क्षिपामि जीवन् हि नरो ब्रह्माणि पश्यति ॥ २०९ ॥
 इति चेत्तसि निश्चित्य तत्प्रद्योतस्य शासनम् । अनुमेने वत्सराजः स पुमान् यो हि कालवित् ॥ २१० ॥
 ऊचे च चंडप्रद्योतः काणा हि द्रुहिता मम । मा जातु तां निरीक्ष्याः सा हि लज्जिष्यतेऽन्यथा ॥ २११ ॥
 इत्युक्तवान्तःपुरे गत्वा तनयामभ्युवाच सः । गान्धर्वगुरुरायातो न वीक्ष्यः कुक्ष्ययं यतः ॥ २१२ ॥
 वत्सराजोऽपि गान्धर्वं तां तथैवाध्यजीगपत् । प्रद्योतवंचितौ तौ तु मिश्रो ददृशतुर्न तु ॥ २१३ ॥
 पश्याम्यमुमिति ध्यायन्त्यन्यदावन्तिनाथसूः । मेनःशून्यान्यथापाठीन्मनोऽधीनं हि चेष्टितम् ॥ २१४ ॥
 वत्सराजस्तदावन्तिराजपुत्रीमतर्जयत् । विनाशयसि किं शास्त्रं काणे दुःशिक्षितासि किम् ॥ २१५ ॥
 सा तिरस्कारकुपिता वत्सराजमदोऽवदत् । किं काणामभिधत्से मां कुष्ठिनं स्वं न पश्यसि ॥ २१६ ॥
 दध्यौ चैवं वत्सराजः कुष्ठजाग्रा ग्राहगस्म्यहम् । काणापि तादृगेवैषा पश्यामि तदिमां खलु ॥ २१७ ॥
 इत्यपासारयत् कौरुपटं स धियणोर्पटुः । ददर्श मेघनिर्मुक्तामिन्दुलेखामिवाथ ताम् ॥ २१८ ॥
 तं च वासवदत्तापि सद्यः स्फारितलोचना । सर्वगसुजगं साक्षादिव्राज्जानीन्मनोऽनुवम् ॥ २१९ ॥
 दृष्ट्वा वासवदत्ता तं वत्सराजोऽपि तां तदा । परस्परानुरागार्द्धिसूचकं चक्रतुः स्मितम् ॥ २२० ॥

१ शून्यचित्ता सती विपरीतमपठत् । २ जवनिकापटम् । ३ बुद्धिचतुरः ।

प्रद्योतपुत्री प्रोवाच धिग्धक् पित्रास्मि वंचिता । कुहूतमिस्नेन्दुमिव यापश्यं त्वां न सुन्दर ॥ १११ ॥
 कलाचार्य कलाः सम्यग्मयि संक्रमितास्त्वया । तास्तवैवोपयोगिन्यः सन्तु प्रतां त्वेमधि मे ॥ ११२ ॥
 वत्सराजोऽवदद्भ्रजे त्वत्पित्रैवास्मि वंचितः । काणेत्यन्तरितां कृत्वा त्वां पश्यन्नस्मि वारितः ॥ ११३ ॥
 कान्ते तदावयोर्योगो भवत्वत्रैव तस्थुषोः । समये त्वां हरिष्यामि वैनैतेयः सुधामिव ॥ ११४ ॥
 स्वयंदूत्येन वैदग्धीबन्धुरं जटपतोरिति । मनोयोगस्पर्द्धयेव वपुर्योगोऽप्यचूतयोः ॥ ११५ ॥
 दासी वासवदत्ताया धात्री विश्रंभराजनम् । एका काञ्चनमालैव विवेद चरितं तयोः ॥ ११६ ॥
 एकैवोपास्यमानौ दास्या काञ्चनमालया । केनाप्यज्ञातदाम्पत्यौ तौ कालमतिनिन्यतुः ॥ ११७ ॥
 अन्यदालानमुन्मूढ्य पातयित्वा निषादिनौ । स्वैरं नलगिरिर्त्राभ्यन् द्योत्रयासास नागरान् ॥ ११८ ॥
 असाववशगो हस्ती वशं नेयः कश्चं न्विति । राज्ञा वृष्टोऽन्नयोऽशंसज्ञायतूदयनो नृपः ॥ ११९ ॥
 गीतं नलगिरेरग्रे कुर्वित्युक्तोऽथ चूतुजा । जगावुदयनस्तत्र समं वासवदत्तया ॥ १२० ॥
 तजीताकर्णनाक्षिणो बज्रो नलगिरिः करी । पुनर्ददौ वरं राजा न्यासीचक्रेऽन्नयस्तथा ॥ १२१ ॥
 अन्यदोर्धापनिकयोद्यानं प्रत्यचलन्नृपः । सान्तः पुरपरीवारः पौरैः सह महर्द्धिजिः ॥ १२२ ॥
 तदा च वत्सराजस्य मोक्षोपायं विचिन्तयन् । मार्गे परिभ्रमन्नासीन्मन्त्री योगन्धरायणः ॥ १२३ ॥
 स्वबुद्धिविभ्रवोष्माणं हृदन्तर्धनुर्मदमः । स पपाठ यन्मनसि प्रायस्तद्धि वचस्यपि ॥ १२४ ॥

१ अमावास्यायुक्ता या प्रतिपत् सा कुहूशब्देनोच्यते तस्यास्तमिर्भेऽधकारे स्थितचन्द्रमिव । २ त्व मे मर्ता एधि भव । ३ गरुडः ।
 ४ विश्वासपात्रम् । ५ गजरक्षकौ । ६ उद्यापनिका उजाणीति प्रसिद्धा तथा ।

वासवदत्ता काञ्चनमात्रा चैव वसन्तकः । वेगवती घोषवती वत्सराजश्च यान्त्यमी ॥ २५० ॥
 प्रेरयन् वारंणवधूं वत्सराजोऽतिरंहसा । आत्मानं ज्ञापयन्नेवं नाडुपदन्त्रियव्रतम् ॥ २५१ ॥
 प्रद्योतोऽपि गतं ज्ञात्वोदयनं पंचजिः सह । करो जघर्षाक्षूते पाशकान् पातयन्निव ॥ २५२ ॥
 अवन्तीशो नलगिरिं सन्नाह्यासह्यविक्रमः । निपादिजिर्महायोधैरास्थितं पृष्ठतोऽमुचत् ॥ २५३ ॥
 पञ्चविंशतियोजन्यामतीतायां स कुञ्जरः । अर्देवीयानुदयनेनादृश्यत जयंकरः ॥ २५४ ॥
 ततो मूत्रघटीमेकां स्फोटयित्वा महीतले । तथैव प्रेरयामासोदयनस्तां करेणुकाम् ॥ २५५ ॥
 गजोऽपि तद्घटीमूत्रं जिघ्रन् क्षणमिवास्थित । कष्टेन प्रेर्यमाणस्तु प्रससार पुनस्तथा ॥ २५६ ॥
 मार्गे मूत्रघटीरन्या अपि तावति तावति । स्फोटं स्फोटं नलगिरैर्वत्सराजोऽरुणजतिम् ॥ २५७ ॥
 योजनानां शतं गत्वा कौशाम्बीं प्रविवेश सः । परिश्रान्ता तदा सा च व्यपद्यत करेणुका ॥ २५८ ॥
 यावच्च मूत्रमाजिघ्रन् प्रससार न वारणः । कौशाम्बीपतिसेनापि तावद्योन्मुमढौकत ॥ २५९ ॥
 निपादिनो नलगिरिं वालायित्वा ततश्च ते । पथा यथागतेनैव पुनरुज्जयिर्नी ययुः ॥ २६० ॥
 कटकोपक्रमं कुर्वन् प्रद्योतः कुलमंत्रिजिः । जैकैः कोपकृतान्तोऽपि युक्तिपूर्वमवार्यत ॥ २६१ ॥
 वराय यस्मै कस्मैचिद्देयावश्यं हि कन्यका । तद्वत्सराजादधिकं कं जामातरमास्वमि ॥ २६२ ॥
 जेजे वासवदत्ता तं स्वयमेव स्वयंवरा । स्वामिंस्त्वद्बुद्धितुः पुण्यैरुचितः सोऽज्जवधरः ॥ २६३ ॥
 तददं कटकारं जेणानुमन्यस्व तं वरम् । यतो वासवदत्तायाः स कौमारहरोऽज्जवत् ॥ २६४ ॥

१ हस्तिनीम् । २ अनतिदूरः । ३ स्फोटयित्वा स्फोटयित्वा । ४ सैन्याभम् ।

इति तैर्बोधितो राजा वत्सराजाय संमंदात् । प्रैषीज्जामातृचावार्हं वस्तुजातं विधेयवित् ॥ १६५ ॥
 अत्रूदवन्त्यामन्येद्युर्निविष्टिदं प्रदीपनम् । पृष्टश्च तत्प्रतीकारं प्रद्योतेनात्रयोऽवदत् ॥ १६६ ॥
 विषस्येव विषं वह्नेर्वह्निरेव तदौषधम् । तदन्यः क्रियतां वह्निर्यथा शाम्येत्प्रदीपनम् ॥ १६७ ॥
 तत्तथा विदधे राज्ञाशाम्यतच्च प्रदीपनम् । तृतीयं च वरं सोऽदार्ढ्यासीचक्रेऽत्रयश्च तम् ॥ १६८ ॥
 अशिवं महदन्येद्युरुज्जायिन्यां समुत्थितम् । तत्पशान्त्यै नरेन्द्रेण पृष्ट इत्यत्रयोऽब्रवीत् ॥ १६९ ॥
 आगच्छंस्त्वन्तरास्थानं देव्यः सर्वो विजृषिताः । युष्माञ्जयति या दृष्ट्या कथनीया तु सा मम ॥ १७० ॥
 तथैव विदधे राज्ञा राश्योऽन्या विजिता दृशा । देव्या तु शिवया राजा कथितं चात्रयाय तत् ॥ १७१ ॥
 अत्रापतात्रयोऽप्येवं महाराज्ञी शिवा स्वयम् । करोतु कूरवलिना जृतानामर्चनं निशि ॥ १७२ ॥
 यद्यद्भूतं शिवारूपेणोत्तिष्ठत्यथर्चास्यते । तस्य तस्य मुखे देव्या क्षेप्यः कूरवलिः स्वयम् ॥ १७३ ॥
 विदधे शिवया तच्चाशिवशान्तिर्वच्रूव च । तुर्यं चादाहरं राजा ययाचे चात्रयोऽप्यदः ॥ १७४ ॥
 स्थितो नलनिरौ मेढीभूते त्वयि शिवाङ्कगः । अहं विशाम्यग्निचीरथदारुकृतां चिताम् ॥ १७५ ॥
 ततो विषणुः प्रद्योतो वरं दातुमशक्नुवन् । विससर्जोऽज्जलिं कृत्वा कुमारं मगधेशितुः ॥ १७६ ॥
 आशुश्रावात्रयोऽप्येवं त्वयानीतच्छ्लादहम् । दिवा रटन्तं पूर्वमध्ये त्वां तु नेष्याम्यसावहम् ॥ १७७ ॥
 ततोऽत्रयकुमारोऽगात् क्रमाज्जाजृहे पुरे । कथमप्यवतस्थे च कंचित्कालं महामतिः ॥ १७८ ॥

१ हर्षित् । २ वस्तुसमूहम् । ३ कूरो धान्यविशेषः । ४ ऋगालीरूपेण । ५ उपविशति । ६ निषादीभूते । ७ शिवादेव्या उत्सर्गे
 स्थितः । ८ प्रतिज्ञा चकार ।

गृहीत्वा गणिकापुत्र्यौ रूपवत्यावथाञ्जयः । वणिग्वेपोऽगादवन्त्यां राजमार्गेऽग्रहीद्ग्रहम् ॥ २७ए ॥
 प्रद्योतेनेद्विते ते च दारिके पश्चि गह्वता । ताभ्यां च सविदासाभ्यां प्रद्योतोऽपि निरीक्षितः ॥ २७० ॥
 प्रद्योतेन गृहे गत्वा प्रेषिता रागिणा ततः । दूत्यनुनयन्ती ताभ्यां कुञ्जाभ्यामर्पहस्तिता ॥ २७१ ॥
 द्वितीयस्मिन्नपि दिनेऽर्थयमाना नृपाय सा । ताभ्यां शनैः सरोपाभ्यामर्वाभ्यन्तत दूतिका ॥ २७२ ॥
 तृतीयेऽप्यह्नयनिर्वेदादेत्य ते याचिते तथा । अवोचतां सदाचारो ज्ञाता नावेप रहति ॥ २७३ ॥
 ततो वह्निर्गतेऽमुष्मिन् सप्तमेऽह्नि समागते । इहायातु नृपश्चञ्चस्ततः संगो ज्ञविष्यति ॥ २७४ ॥
 अथाञ्जयेन प्रद्योतसहगेकः पुमान्निजः । उन्मत्तो विदधे तस्य प्रद्योत इति नाम च ॥ २७५ ॥
 ईदृशोऽयं मम ज्ञाता ज्ञान्यतीतस्ततस्ततः । रक्षितव्यो मया हा किं करोमीत्यवदज्जने ॥ २७६ ॥
 तं वैद्यसद्धानयनञ्चाना प्रत्यहं बहिः । रटन्तं मञ्चकारूढं निनायार्तमिवाञ्जयः ॥ २७७ ॥
 नीयमानश्च तेनोच्चैः स उन्मत्तश्चतुःपथे । प्रद्योतोऽहं ह्रियेऽनेनेत्युदश्रुवदनोऽरटत् ॥ २७८ ॥
 सप्तमेऽह्नि नृपोऽप्यागात्तत्र प्रञ्चन्नमेककः । कामान्धः सिन्धुर इव वज्रश्चाञ्जयपूरुषैः ॥ २७९ ॥
 नीयतेऽसौ वैद्यवेऽमेत्यञ्जयेनाग्निजापिणा । पर्यकेन समं जहे पुरान्तः स रटन् दिवा ॥ २८० ॥
 क्रोशे क्रोशे पुरो मुक्तै रथैरथ सुवाजिभिः । पुरे राजगृहेऽनैपीत् प्रद्योतमञ्जयोऽञ्जयः ॥ २८१ ॥
 ततो निनाय प्रद्योतं श्रेणिकस्य पुरोऽञ्जयः । दधावे खड्गमाकृष्य तं प्रति श्रेणिको नृपः ॥ २८२ ॥
 अथाञ्जयकुमारेण बोधितो मगधेश्वरः । संमान्यवस्त्राञ्जरणैः प्रद्योतं व्यसृजन्मुदा ॥ २८३ ॥

वहिरंगान्यथाजैषीहुर्जनानपि विक्षिपः । अन्तरंगानपि तथा स लोकद्वयसाधकः ॥ ३०८ ॥
 तमूचे श्रेणिकोऽन्येद्युर्वत्स राज्यं त्वमाश्रय । अहं श्रयिष्ये श्रीवीरशुश्रूषासुखमन्वहम् ॥ ३०९ ॥
 पित्राज्ञाजंगसंसारजीरुतियज्योऽब्रवीत् । यदादिशय तत्साधु प्रतीक्षध्वं कृणु परम् ॥ ३१० ॥
 इतश्च जगवान् वीरः प्रब्रज्योदायनं नृपम् । मरुमंजदतस्तत्राच्यागत्य समवासरत् ॥ ३११ ॥
 दिष्टयाद्य जगवानागादिति हृष्टोऽज्योऽपि हि । गत्वा नत्वा जगवन्तं जक्तिमानेवमस्तवीत् ॥ ३१२ ॥
 संत्यस्यैकान्तनित्यत्वे कृतनाशाकृतागमौ । स्यातामेकान्तनाशोऽपि कृतनाशाकृतागमौ ॥ ३१३ ॥
 आत्मन्येकान्तनित्ये स्यान्न जोगः सुखदुःखयोः । एकान्तनित्यरूपेऽपि न जोगः सुखदुःखयोः ॥ ३१४ ॥
 पुण्यपापे बन्धमोक्षौ न नित्यैकान्तदर्शने । पुण्यपापे बन्धमोक्षौ नानित्यैकान्तदर्शने ॥ ३१५ ॥
 क्रमाक्रमान्यां नित्यानां युज्यतेऽर्थक्रिया न हि । एकान्ततद्वृणिकत्वेऽपि युज्यतेऽर्थक्रिया न हि ॥ ३१६ ॥
 यदा तु नित्यानित्यत्वरूपता वस्तुनो जवेत् । यथाऽथ जगवन्नैव तदा दोषोऽस्ति कश्चन ॥ ३१७ ॥
 गुडो हि कफहेतुः स्यान्नार्गं पित्तकारणम् । दयात्मनि न दोषोऽस्ति गुम्फागरजेषजे ॥ ३१८ ॥
 द्रव्यं विरुद्धं नैकत्रासत्प्रमाणप्रसिद्धितः । विरुद्धवर्णयोगो हि दृष्टो मेकैकवस्तुषु ॥ ३१९ ॥
 विज्ञानस्यैकमाकारं नानाकारकरं वितम् । इहंस्तथागतः प्राज्ञो नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ३२० ॥
 चित्रमेकमनेकं च रूपं प्रामाणिकं वदन् । यौगो वैशेषिको वापि नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ३२१ ॥
 इहं प्रधानं सत्त्वाद्यैर्विरुद्धैर्गुणैः । सांख्यः संख्यावतां मुख्यो नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ३२२ ॥

१ जीवस्य । २ ब्रवीषि । ३ नागर सापाया “ सृष्टी ” इति ख्यातम् । ४ उभयात्मके । ५ श्यामवस्तुषु । ६ बौद्धः । ७ पंडितानाम् ।

विमतिः संमतिर्वापि चार्वाकस्य न मृग्यते । परलोकात्ममोक्षेषु यस्य मुह्यति शंभुषी ॥ ३१३ ॥
 तेनोत्पादव्ययस्यैमसंज्ञिनं गोरसादिवत् । त्वदुपहं कृतधियः प्रपन्ना वस्तु वस्तु सत् ॥ ३१४ ॥
 इति स्तुत्वा पुनर्नत्वा पप्रह परमेश्वरम् । राजर्षिः कोऽन्तिमोऽथाख्यत् स्वामी नृपमुदायनम् ॥ ३१५ ॥
 अपृह्वदन्त्रयो ज्ञयः कोऽयं स्वामिह्रुदायनः । उदायनस्य चरितं ततश्चाकथयत्प्रभुः ॥ ३१६ ॥
 सिन्धुसौवीरदेशेऽस्ति पुरं वीतजयाह्वयम् । तत्रोदायननामाऋदवनीशो महाशुजः ॥ ३१७ ॥
 वीतजयादिनगरत्रिषष्टिन्निशतीप्रभुः । सिन्धुसौवीरप्रच्युतिनीवृत्तपोरुशकेश्वरः ॥ ३१८ ॥
 महासेनादिकदशकरीटिनृपनायकः । अन्येषामपि विनेता विजय्यासीन्महीतले ॥ ३१९ ॥
 सम्यग्दर्शनपूतात्मा कृततीर्थप्रज्ञावना । प्रज्ञावतीति तस्याऋत् पत्नी नाम्ना प्रज्ञावती ॥ ३२० ॥
 तस्य प्रज्ञावतीजन्मा यौवराज्यधुरंधरः । जङ्घेऽञ्जीचिः सुतः श्रेष्ठो ज्ञाग्निनेयश्च केदयऋत् ॥ ३२१ ॥
 इतश्च पुरि वंपायामाजन्म स्त्रीषु लंपटः । नाम्ना कुमारनन्दीति स्वर्णकारोऽजवज्जनी ॥ ३२२ ॥
 यां यां कन्यां चारुरूपामपश्यदश्रुणोदपि । स्वर्णपंचशतीं दत्त्वा तां तां परिणिनाय सः ॥ ३२३ ॥
 शतानि पंच पत्नीनां वज्रुस्तस्य च क्रमात् । स ईष्यालुरेकस्तंजे सौधे ताजिरंस्त च ॥ ३२४ ॥
 नागिलो नामधेयेन सुहृत्तस्यातिवल्लभः । श्रमणोपासकः शुद्धपंचाणुव्रतधार्यऋत् ॥ ३२५ ॥
 एकदा तु पंचशैलद्वीपस्थे व्यन्तरस्त्रियौ । प्रास्थिपातां नन्दीश्वरयात्रायै शक्रशासनात् ॥ ३२६ ॥
 तत्पतिः पंचशैलेशो विद्युन्माली तदा द्युतः । ते दध्यनुश्च व्युद्ग्राह्यः कोऽद्य नौयः पतिर्जिवेत् ॥ ३२७ ॥

१ बुद्धिः । २ ध्रुवसहितम् । ३ नीवृद्धेशः । ४ प्रभावत्या जन्म यस्य स । ५ जन्मत आरभ्य ।

ततस्ताच्यां प्रयान्तीच्यां पत्नीनां पंचजिः शतैः । कुमारनन्दी विलसंश्चंपापुर्यामहृश्यत ॥ ३३७ ॥
 तत्समीपेऽवतीर्णे ते व्युद्धाहार्थं पतीह्वया । कुमारनन्द्यपि प्रोचे ते दृष्ट्वा के युवामिति ॥ ३३८ ॥
 कथयामासतुस्ते च देव्यावाचां मनुष्यक । नाम्ना हासा ग्रहासा च ते पश्यन्मोहमाप सः ॥ ३४० ॥
 लवधंसङ्गोऽर्थयांचक्रे ते रिरंसुः स हेमकृत् । ते चोचतुः समागच्छेर्षीपे त्वं पंचशैलके ॥ ३४१ ॥
 द्रयुक्त्वोत्पतिते ते तु स्वर्णकारोऽपि जूयुजे । दत्त्वा सुवर्णं पटहाघोषणमित्यकारयत् ॥ ३४२ ॥
 नेता यः पंचशैले मां ज्वयकोटिं स लप्स्यते । एकश्च स्थविरो धृत्वा पटहं धनमाददे ॥ ३४३ ॥
 स्थविरः कारयित्वा च यानपात्रमपूरयत् । जूयसा पथ्यदनेन पुत्रेज्यस्तु धनं ददौ ॥ ३४४ ॥
 कुमारनन्दिना सार्धं यानारूढोऽब्धिवर्त्मनि । गत्वा स दूरमित्यूचे स्थविरः पश्य न न्वितः ॥ ३४५ ॥
 अब्धिकूले शैलपादजातोऽयं दृश्यते वटः । तदस्मिन् विलगेर्याति यानपात्रमधो यदा ॥ ३४६ ॥
 पंचशैलादिहेष्यन्ति जारंमास्त्रिपदाः खगाः । तेषु सुषेधु चैकस्य कस्याप्यग्नौ तु मध्यमे ॥ ३४७ ॥
 गाढं बद्ध्वा पटेन स्वं विलगेर्दृढमुष्टिना । प्रातरुड्ढीनजारुंडैः पंचशैलं त्वमाप्स्यसि ॥ ३४८ ॥

॥ युग्मम् ॥

ततः परं यानपात्रं महावर्ते विनंक्ष्यति । अविलग्नो वटे हन्त त्वमप्येवं विनंक्ष्यसि ॥ ३४९ ॥
 स स्वर्णकृत्तशा चक्रे निन्ये तत्र च पदिणा । दृष्टस्ताच्यां तदृष्ट्या च स विशेषमरज्यत ॥ ३५० ॥
 ताच्यां चोचेऽमुनागेन नावां जोग्ये तवानघ । अग्निप्रवेशादिना तत् पंचशैलाधिपो जव ॥ ३५१ ॥

१ समुद्रतीरे । २ यदा यानपात्र वटस्याधो याति तदा तस्मिन् वटे विलगे । ३ पक्षिणः ।

किं करोमि क यामीति ज्ञापमाणः स हेमकृत् । ताभ्यां पाणिपुटे कृत्वा चंपोद्याने व्यमुच्यत ॥ ३१२ ॥
 स चोपलक्ष्य लोकेन पृष्ठ आख्यन्निजां कथाम् । स्मरन् हासां प्रहासां च प्रारेजेऽथाग्निसाधनम् ॥ ३१३ ॥
 स नागिलेन सुहृदा तदैवं प्रत्यबोध्यत । मरणं युज्यते नैवं तव कापुरुषोचितम् ॥ ३१४ ॥
 दुःप्रापं मानुषं जन्म तुल्यजोगफलार्जनात् । मा नैषीस्तनुधा प्रेप्सेत् को रत्नेन वराटिकाम् ॥ ३१५ ॥
 जोगार्थो वासि चेद्धर्मं तथाग्यार्हतमाश्रयेः । स ह्यर्थकामयोः कामधेनुः स्वमोक्षदोऽपि सः ॥ ३१६ ॥
 स एवं वार्यमाणोऽपि नागिलेन निदानतः । इगिनीमरणं कृत्वा पंचशैलाधिपोऽज्जवत् ॥ ३१७ ॥
 नागिलोऽपि स्वमित्रस्य तेनापंडितमृत्युना । आसाद्य सद्यो निर्वेदं परिव्रज्यामुपाददे ॥ ३१८ ॥
 प्रव्रज्यां पालयन्मृत्वा देवोऽज्जदच्युते च सः । ददर्शोवधिना तं च सुहृदं पंचशैलगम् ॥ ३१९ ॥
 श्रीनन्दीश्वरयात्रायां प्रस्थितानां दिवौकसाम् । हासाप्रहासे चलिते पुरो गातुं तदाज्ञया ॥ ३२० ॥
 पटहग्रहणे ताभ्यां विद्युन्माली प्रवर्तितः । ऊचे ममापि किं नाम कश्चिदादेशदः प्रभुः ॥ ३२१ ॥
 इत्यहंकारहंकारमुखरास्यस्य तस्य तु । मूर्ते कर्मेवान्नियोग्यं पटहो व्यलगजले ॥ ३२२ ॥
 हस्तपादादिवदंगे पटहः संहञ्चरिव । तेनोत्तारयितुं शेके ह्रीमता न कथंचन ॥ ३२३ ॥
 ऊचे हासाप्रहासाभ्यां कर्मेदमिहजन्मनाम् । मा त्रपिष्ठाः प्रतिष्ठस्व वाद्योऽवश्यं त्वयानकः ॥ ३२४ ॥
 ततो हासाप्रहासाभ्यां गायन्तीभ्यां समन्वितः । पटहं वादयन् सोऽगात् पुरतस्त्रिदिवौकसाम् ॥ ३२५ ॥
 स नागिलवरो देवो यात्रायां यान् ददर्श च । हासाप्रहासायोर्वृन्दे तमानकधरं सुरम् ॥ ३२६ ॥

तं विद्युन्मादिनं दृष्ट्वा पुरः पटहवादकम् । अवधेः सुहृदं ज्ञात्वा त्रिजाधितुमुपासरत् ॥ ३६७ ॥
 तस्य चांगप्रजालोकमुद्धूक इव ज्ञास्वतः । सोढुं दूरादप्यशक्तः पलायनमनाटयत् ॥ ३६८ ॥
 सायाहार्क इव तेजः स्वं संहत्याच्युतामरः । विद्युन्मादिनमित्यूचे पश्य जानासि मां न किम् ॥ ३६९ ॥
 देवः पादहिकोऽप्येवमुवाच ननु कोऽस्म्यहम् । यन्महर्षीन्त्र जानामि देवानिन्द्रादिकानपि ॥ ३७० ॥
 अथ श्रावकरूपं तद्विरचय्याच्युतामरः । हासाप्रहासारमणं तमेवं प्रत्यबोधयत् ॥ ३७१ ॥
 सखे मधुपदेशोर्नाहृतं धर्ममनाश्रयन् । अग्निमृत्युं तदाकार्षीः पतंग इव मूढधीः ॥ ३७२ ॥
 अहं तु जिनधर्मज्ञः प्रव्रज्यां पातयन्मृतः । तदावयोरभूदीदृगुदकः स्वस्वकर्मणः ॥ ३७३ ॥
 ततो निर्वेदमापन्नं पञ्चशैलेश्वरं सुरम् । वदन्तं किं करोमीति नागिलस्त्रिदशोऽवदत् ॥ ३७४ ॥
 गार्हस्थ्यचित्रशालायां कायोत्सर्गेण तस्थुषः । प्रजोर्ज्ञावयतेर्मूर्तिं महावीरस्य कारयेः ॥ ३७५ ॥
 अर्हतः प्रतिमायां हि कारितायां सखे तव । उत्पत्स्यते ज्ञेवेऽन्यस्मिन् बोधिवीजं महाफलम् ॥ ३७६ ॥
 रागद्वेषमोहजितां प्रतिमां श्रीमदर्हताम् । यः कारयेत्तस्य हि स्याद्धर्मः स्वर्गपवर्गदः ॥ ३७७ ॥
 जिनार्चाकारकाणां न कुजन्म कुगतिर्न च । न दारिद्र्यं न दौर्भाग्यं न चान्यदपि कुत्सितम् ॥ ३७८ ॥
 विद्युन्माड्यपि तस्याङ्गामुरीकृत्य सत्वरः । क्षत्रियकुण्डाग्नेऽस्मानपश्यत् प्रतिमास्थितान् ॥ ३७९ ॥
 गत्वा महाहिमवति ह्रित्वा गोशीर्षचन्दनम् । अस्मन्मूर्तिं तथा दृष्ट्वां सादंकारां चकार सः ॥ ३८० ॥
 जाल्येन चन्दनेनाथ स्वयंघटितसंपुटे । प्रतिमां तां स चिक्षेप निधानमिव तैजसः ॥ ३८१ ॥

ततश्च संपुटं यद्वक्त्रदमेनाग्निपिच्य तम् । पुष्पाञ्जलिद्वेपपूर्वं प्रणम्योच्चं प्रज्ञावती ॥ ३ए७ ॥
 गतरागवेषमोहः प्रातिहार्याष्टकावृतः । देवाधिदेवः सर्वज्ञोऽहं देयादर्शनं मम ॥ ३ए८ ॥
 इति देव्यां ब्रुवाणायां प्रतिमास्थानसंपुटः । स व्यदालीत् स्वयमपि प्रगे कमलकोशवत् ॥ ३ए९ ॥
 गोशीर्षचन्दनमयी तदन्तर्देवनिर्मिता । अम्लानमाह्वया सर्वांगसंपूर्णा प्रतिमैद्वयत ॥ ४०० ॥
 तदार्षद्भासनस्याचूदतिमात्रं प्रज्ञावना । प्रज्ञावत्यपि तां नत्वा प्रतिमामस्तवीदिति ॥ ४०१ ॥
 सोमदर्शनं सर्वज्ञापुनर्नव जगज्जुरो । अर्हन् ब्रव्यजनानन्द विश्वचिन्तामणे जय ॥ ४०२ ॥
 सांघात्रिकं च सत्कृत्य प्रज्ञावत्यपि बन्धुवत् । अन्तरन्तःपुरं निन्ये प्रतिमां रचितोत्सवा ॥ ४०३ ॥
 कारयित्वा चैत्यगृहं प्रतिमां न्यस्य तत्र च । त्रिसंध्यं पूजयामास स्नानपूर्वं प्रज्ञावती ॥ ४०४ ॥
 तामन्यदाचर्मचिन्त्वा प्रमोदेन प्रज्ञावती । पत्या समेता संगीतमैविगीतं प्रचक्रमे ॥ ४०५ ॥
 तानौघानुगतश्रव्यं व्यक्तव्यजनधातुकम् । व्यक्तस्वरं व्यक्तरागं राजा वीणासवादयत् ॥ ४०६ ॥
 वैद्यकांगहारकरणं सर्वांगान्नियोज्ज्वलम् । ननर्त देव्यपि प्रीता द्वांस्यं तारुवपूर्वकम् ॥ ४०७ ॥
 राजान्यदा प्रज्ञावत्या न ददर्श शिरः क्षणात् । नृत्यतं तत्कव्चधं तु ददर्शजिकवन्धवत् ॥ ४०८ ॥
 अरिष्टदर्शनेन चाक्लृप्तितस्य महीपतेः । तदोर्षसर्पन्निघ्नस्येवागलत् कंविका करात् ॥ ४०९ ॥
 अक्रांडतांडवह्वेदकुपिता राड्यथावदत् । तालच्युतास्मि किमहं वादनादिरतोऽसि यत् ॥ ४१० ॥

१ चन्द्रवदर्शन यस्य तत्सबुद्धौ । २ प्रतिमाम् । ३ निर्दोषम् । ४ तानाना तालाना समूहेनानुगतं श्रव्यं गेयं यस्मिन् कर्मणि यथा स्यात् तथा ।
 ५ व्यक्तमगहारस्य करण यथा तथा । ६ गानपूर्ववत्यम् । ७ शिरोरहितो देहः कवन्धः । ८ उपसर्पन्त्यागच्छन्ती निद्रा यस्य तस्य । ९ वीणा ।

द्रशं पुनः पुनः पृष्टः कंठिकापातकारणम् । तत्तथाख्यन्महीपालो बलीयान् स्त्रीग्रहः खलु ॥ ४११ ॥
 राक्षयूचे दुर्निमित्तेनामुनाटपायुरहं प्रिय । आजन्मार्हच्छर्मवत्या मृत्युरप्यस्तु नास्ति ज्ञीः ॥ ४१२ ॥
 प्रत्युतानन्दहेतुर्मे दुर्निमित्तस्य दर्शनम् । तज्ज्ञापनाय च्रवति यत्सर्वविरतौ मम ॥ ४१३ ॥
 द्रयुक्त्वान्तःपुरं राक्षी यथावविकृताशया । अर्हच्छर्माविष्कर्णो राजा तु व्यमनायत ॥ ४१४ ॥
 अन्यदा च कृतस्नानशौचा देवी प्रजावती । देवार्चवसरेऽर्होणि दास्या वासांस्यनाययत् ॥ ४१५ ॥
 ज्ञाव्यनिष्टवशात्तानि राक्षी रक्तान्युदैक्षत । समयेऽस्मिन्ननर्होणि ह्यमनूति चुकोप च ॥ ४१६ ॥
 कोपालप्रजावती दासीमादर्शनं जघान ताम् । तावतापि विषेदे सा मृत्योर्हि विपमा गतिः ॥ ४१७ ॥
 तत्कालमुज्ज्वलान्येव वसनानि प्रजावती । ददर्शाचिन्तयच्चैवं धिक्जया खंभितं व्रतम् ॥ ४१८ ॥
 पंचेन्द्रियस्यान्यस्यापि वधो नरककारणम् । किं पुनः स्त्रीविघातोऽयं श्रेयस्तस्माद्भूतं मम ॥ ४१९ ॥
 दुर्निमित्तं तदाचख्यौ साङ्गे राक्षी प्रजावती । दासीवधमहापापवैराग्यं च कृताञ्जलिः ॥ ४२० ॥
 इति चान्यर्थयांचक्रे स्वामिन्नटपायुरस्म्यहम् । अनुजानीहि मां सर्वविरतौ नाथ संप्रति ॥ ४२१ ॥
 अमौलिं मां त्वमज्राक्षीरज्जाक्षमधुना त्वहम् । वस्त्रवर्णपरावर्तमनिमित्तद्वयं ह्यदः ॥ ४२२ ॥
 अनिमित्तदयाख्याताटपायुषः समयोचिते । प्रव्रज्याग्रहणे मेऽद्य प्रत्यूहं नाथ मा कृथाः ॥ ४२३ ॥
 एवमुक्तः सनिर्वन्धमन्यधाघसुधाधवः । अनुतिष्ठ महादेवि यत्तुन्यमन्निरोचते ॥ ४२४ ॥

१ स्त्रिया ग्रह आग्रहः स्त्री एव ग्रहो वा । २ यस्मात्कारणात्तद्दर्शनं मम सर्वं विरतौ ज्ञापनाय भवति । ३ अर्हद्वर्मणाविद्वौ कर्णौ यस्य सः अश्रुतार्हद्वर्म इत्यर्थः । ४ विग्रहम् ।

देवत्वमाप्तया देवि बोधनीयस्त्वयान्वहम् । स्वर्गसौख्यानन्तरायोऽपि सोढव्यो मत्कृते क्षणम् ॥ ४३५ ॥
 ततश्च सर्वविरतिं प्रपद्यानशानं तथा । साञ्जद्विपद्य प्रथमे कदपे देवो महर्द्धिकः ॥ ४३६ ॥
 देवाधिदेयप्रतिमां तामन्तःपुरचैत्यगाम् । तथैव देवदत्ताख्या कुब्जिका दास्यपूजयत् ॥ ४३७ ॥
 प्रजावत्यमरेणाथ बोध्यमानोऽभ्युदायनः । नाबुध्यतावधेक्षात्वा तूपायोऽयं व्यधीयत ॥ ४३८ ॥
 तापसीञ्चूय सोऽन्येद्युर्द्युसंज्ञोदायनं नृपम् । दिव्यामृतफलापूर्णपात्रपाणिरूपाययौ ॥ ४३९ ॥
 तापसश्चोपदाञ्चूच्च सुवर्णं सुरञ्जीति तम् । राजा तापसञ्चकत्वात्तापसं वह्नमानयत् ॥ ४४० ॥
 भेक्त्रिमाप्यति कर्पूरगन्धानीं ह्यहृतानि च । फलान्यादं परानन्दवीजानीवावनीपतिः ॥ ४४१ ॥
 त्वया प्राप्तान्यपूर्वाणि क्लेशानि फलान्यहो । स्थानं दर्शय तन्मह्यमपृच्छदिति तं नृपः ॥ ४४२ ॥
 तपस्व्यूचे पुरस्यास्य विद्यते नातिदूरतः । आश्रमो दृष्टिविश्रामः स ईदृक्फलजन्मजः ॥ ४४३ ॥
 तमाश्रमं दर्शयेति ब्रुवाणं नृपतिं सुरः । स्वशक्त्यैकाकिनं कृत्वा विद्यां दातुमिवानयत् ॥ ४४४ ॥
 किञ्चिज्जत्वा विचक्रे च तादृक्फलमनोरमम् । अनेकतापसाकीर्णमुद्यानं नन्दनोपमम् ॥ ४४५ ॥
 तापसानां वनमिदं जक्तस्तेष्वस्मि तेन मे । पूरिष्यते फलेल्लेति दधावे कपिवह्नुपः ॥ ४४६ ॥
 सक्रोधमथ धावद्भिस्तैर्मयातापसैर्नृपः । कुप्यमानस्तस्करवत् पलायिष्टाविनष्टधीः ॥ ४४७ ॥
 पलायमानश्चापश्यदग्रे साधूनवस्थितान् । शरणं प्रतिपेदे तान्मा जैषीरिति जाबिणः ॥ ४४८ ॥
 आश्वासितस्तैर्नृपतिः स्वस्थीञ्जयेत्यचिन्तयत् । वंचितोऽस्मि धिगाजन्म तापसैः क्रूरकर्मजिः ॥ ४४९ ॥

१ ब्रुसआ देवः । २ पत्कानि । ३ इष्टेनानीतानि । ४ अभक्षयत् ।

पितेव मेऽयं नृपतिः पत्तयोऽस्यापरे नृपाः । तच्चंडशासनश्चंद्रप्रद्योतोऽस्तु पतिर्मम ॥ ४५१ ॥
 प्रद्योताग्रे च तद्रूपं वर्णयामास देवता । प्रद्योतोऽपि हि कुब्जायाः प्रार्थने दूतमादिशत् ॥ ४५२ ॥
 गत्वा तामर्थ्यांचक्रे दूतस्तं सायदोऽवदत् । प्रद्योतं दर्शयाथाख्यात्प्रद्योताय तथैव सः ॥ ४५३ ॥
 तदैवैरावणारूढवासवश्रियमाश्रयन् । आरूढोऽनिदवेगेन निशि प्रद्योत आययौ ॥ ४५४ ॥
 तस्मै यथा सा रुरुचे तस्यै सोऽपि तदा तथा । प्रद्योतोऽथावदत्कुब्जामजाक्ष्येह्योहि मत्पुरीम् ॥ ४५५ ॥
 कुब्जाब्रवीन्न जीवामि यां विना ह्यणमप्यहम् । देवाधिदेवप्रतिमां तां मुक्त्वा यामि न क्वचित् ॥ ४५६ ॥
 प्रतिमायाः प्रतिकृतिरमुष्यास्तन्नृप त्वया । आनेतव्या यथा सेह मुच्यते नीयते त्वसौ ॥ ४५७ ॥
 इति तत्प्रतिमारूपं निरूप्यावन्तिपार्थिवः । रजनीं तां निनायाथ रजन्यंते पुनर्ययौ ॥ ४५८ ॥
 प्रद्योतोऽथ गतोऽवन्यां यथाहृष्टमकारयत् । देवाधिदेवप्रतिमां जात्यश्रीखंडारुणा ॥ ४५९ ॥
 अपृष्ठच्च महामात्यान् कारितेयं मया नवा । देवाधिदेवप्रतिमा प्रतिष्ठास्यति को न्विमाम् ॥ ४६० ॥
 अवोचन्मंत्रिणः स्वामिन् कौशाम्बीत्यस्ति पूर्वेरा । तत्रान्वर्थोज्झितशत्रुर्महीपतिः ॥ ४६१ ॥
 पुरोधास्तस्य निःशेषविद्यास्थानान्धिपारगः । काश्यपो नाम विप्रोऽभूत्तस्य जाया पुनर्यशाः ॥ ४६२ ॥
 कपिलो नाम पुत्रोऽभूत्तयोस्तस्मिन्निशावपि । काश्यपः प्राप पंचत्वमनाथः कपिलोऽभवत् ॥ ४६३ ॥
 राजानाहत्य तं बालं काश्यपस्य पदेऽपरम् । विजन्मानं न्यधात् कीदृगाम्नायो योग्यतां विना ॥ ४६४ ॥
 आदित्यकिरणस्पृष्टशरीरश्चन्द्रसंपदा । नृत्यचुरंगारूढोऽथ पुरे बभ्राम स द्विजः ॥ ४६५ ॥

तं दृष्ट्वा कपिलमाता स्मरन्ती पतिसंपदम् । रुरोद मन्दजागयानां ह्यसुखे रोदनं सखा ॥ ४७० ॥
 कपिलोऽपि रुरोदोच्चै रदतीं प्रेक्ष्य मातरम् । शोकः संक्रामति ह्यासे दर्पणे प्रतिबिंबवत् ॥ ४७१ ॥
 नेत्रान्यामथ्रुमुग्वक्त्रं द्विधारमिव वारकम् । जह्योस्य मातुः कपिलोऽवदत् किमिति रोदिषि ॥ ४७२ ॥
 जगद् सा यथा ह्येष विजन्मा संपदोदयी । तथाऽत्रवत्तव पिता स्मृत्वा तज्जात रोदिमि ॥ ४७३ ॥
 त्वस्पितुः श्रीहर्षेनाप्तानुपाजितगुणे त्वयि । पितुः श्रियो न रक्ष्यन्ते तनयैरपि निर्गुणैः ॥ ४७४ ॥
 जजह्य कपिलो मातस्तदधीये गुणार्थ्यहम् । सावदन्मत्सरी सर्वोऽप्यत्र कोऽध्यापयिष्यति ॥ ४७५ ॥
 यद्येवमपि ते बुद्धिः श्रावस्तीं ब्रज तत्परीम् । तत्रास्ति त्वत्पितुर्मित्रमिन्द्रदत्त इति द्विजः ॥ ४७६ ॥
 विद्यार्थिनं पुत्रमिव त्वामायातं स सर्ववित् । ग्रीतः पितृसमं वत्स कलापूर्णं करिष्यति ॥ ४७७ ॥
 गत्वेन्द्रदत्तं कपिलो नत्वा च स्वमजिज्ञापत् । उवाच चाध्यापय मां तातान्यः शरणं न मे ॥ ४७८ ॥
 उपाध्यायोऽप्यभिदधे ब्रातुषुत्रोऽसि मे खलु । विद्यामनोरथेनैवं न पितो ह्रेपितस्त्वया ॥ ४७९ ॥
 वच्मि किं त्वहमातिथ्येऽप्यशक्तो निष्परिग्रहः । अध्यस्मच्चागतस्येह क्व नु ते नित्यजोजनम् ॥ ४८० ॥
 अजोजनस्य च व्यर्थ एव पाठमनोरथः । विना हि जोजनं वत्स मूरजोऽपि न गुंजति ॥ ४८१ ॥
 कपिलोऽप्यखपत्तात जोजनं जावि जिह्या । जिह्वां देहीति सिद्धं हि मौञ्जीबन्धाद्विजन्मनाम् ॥ ४८२ ॥
 हस्त्यारूढोऽर्ध्यग्रजन्मा जिह्वमाणो न दज्जते । जिह्वाचरश्च राजेव नाधीनः कस्यचित् क्वचित् ॥ ४८३ ॥

१ पात्रविशेषः । २ उन्नमय्य । ३ त्वयि अनुपाजिता गुणा येन तस्मिन् सति । ४ ईर्ष्यावात् । ५ तत्र पिता त्वया न ह्रेपितः
 न लज्जा प्रापितः । ६ अस्मास्वित्यथ्यस्मत् अस्मत्समीपे इति यावत् । ७ मूरजो वाणविशेषः । ८ ब्राह्मणः ।

इन्द्रदत्तोऽवदत्स निशा श्रेष्ठा तपस्यताम् । तवैकदाप्यलव्यायां तस्यामध्ययनं कुतः ॥ ४८४ ॥
 इत्युक्त्वा स विजो बालं तमात्मन्य स्वबाहुना । शाखिञ्जलमहेज्यस्य सद्यः सदनमासदत् ॥ ४८५ ॥
 उैर्जूर्युवः स्वरित्यादि गायत्रीमुच्चकैः पठन् । अजिह्वपट्टिजन्मानमात्मानं स बहिः स्थितः ॥ ४८६ ॥
 इज्योऽप्याह्वय तं विप्रमूचे किं याचसे ननु । स यथाभे बटोरस्य प्रत्यहं देहि जोजनम् ॥ ४८७ ॥
 इज्योऽपि प्रतिपदे तच्छ्रुत्वा शुक्त्वाऽथ तजृहे । उपेन्द्रदत्तं कपिलोऽधिजगे प्रतिवासरम् ॥ ४८८ ॥
 शाखिञ्जलगृहे जोकुं कपिलस्य गतस्य तु । सर्वदा युवदास्येका विशिष्टं पर्यवेपयत् ॥ ४८९ ॥
 युवा च दासशीलश्च स तस्यामन्वरज्यत । स्त्रीसन्निधानं यूनां हि मन्मथद्रुमदोहदम् ॥ ४९० ॥
 सापि तस्मिन्नज्रूक्ता रेमाते च क्रमेण तौ । दास्यप्यन्यमनिष्ठन्ती रदस्यूभे तमन्यदा ॥ ४९१ ॥
 त्वमेव प्राणनाथो मे किं तु निःस्वोऽस्यतो नरम् । प्राणयात्रार्थमपरं जजे सोऽप्यन्वमन्यत ॥ ४९२ ॥
 अन्येद्युश्च पुरे तस्मिन् दासीनामुत्सवोऽजवत् । सापि दास्याप निर्वेदं पुष्पपत्रादिविन्तया ॥ ४९३ ॥
 तां निर्वेदवतीं दृष्ट्वा कपिलः स्माह सुन्दरि । किं दृश्यसे विवर्णास्था हिमालीढेव पद्मिनी ॥ ४९४ ॥
 साह्यर्नमहोऽद्य दासीनां पुष्पपत्रादि नास्ति मे । विगोपिष्यामि मध्ये च दासीनां का गतिर्मम ॥ ४९५ ॥
 तद्दुःखव्यन्तरावेशविवशः कपिलोऽपि हि । अधृत्या मौनमात्मन्य तस्यौ दास्यप्यदोऽवदत् ॥ ४९६ ॥
 मा विपीद धनोऽन्नास्ति श्रेष्ठी तं च निशात्यये । प्रबोधयति यस्तस्मै स्वर्णमाषौ ददाति सः ॥ ४९७ ॥

१ अध्ययन चकार । २ युवती चासौ दासी चेति तथा । ३ निर्धनः । ४ सेदम् । ५ विवर्णमुखी । ६ उत्सवः ।

गह्वरेस्त्वमविजातायां विजावर्यां तदोकसि । कंठ्याणिनेय कट्याणं पंठेरकठिनोक्तिजिः ॥ ४९८ ॥
 तथेति प्रतिपेदानं कपिलं प्रेजिधाय सा । तस्यामेव तमस्विन्यां निशीथे धनसम्पन्नि ॥ ४९९ ॥
 आरक्षैः स ब्रजन् वेगात् पुरवर्त्मन्यसंचरे । धृत्वा चोरधियाबन्धि चोरचर्यां हि तादृशी ॥ ५०० ॥
 स प्रसेनजितो राक्षः पुरः प्रातरनीयत । पृष्टश्च कथयामास स्वर्णमापकथां तथा ॥ ५०१ ॥
 राजापि तत्तथा श्रुत्वा कृपावारितरंगितः । तं स्माह हं हो याचस्वा यद्वाभ्येव यदिहसि ॥ ५०२ ॥
 विमृश्य मार्गधिष्यामीत्युक्तधाशोकवनान्तरे । गत्वा योगीवैकमना जूत्वा चाचिन्तयद्विजं ॥ ५०३ ॥
 क्षिमाण्या स्यान्न वस्त्रादि तत्सुवर्णशतं नृपात् । याचे याचितलाजे हि याचना किं तनीयसी ॥ ५०४ ॥
 न स्वात्स्वर्णशतेनापि प्रक्रिया वाहनादिका । याचे स्वर्णसदृशं तदिष्टार्थप्राप्तिवेतनम् ॥ ५०५ ॥
 सहस्रेणापि मेऽपत्यविवाहाद्युत्सवः कुतः । इति लक्ष्महं याचे याचनाचतुरोऽस्मि हि ॥ ५०६ ॥
 लक्ष्मेणापि सुहृद्वन्धुदीनाद्युष्करणं कुतः । कोटिं कोटिशतं कोटिसदृशं वा तदर्थये ॥ ५०७ ॥
 एवं चिन्तयतस्तस्य शुचकर्मोदयादभूत् । इति धीः सुपरीणामा धीहिं कर्मोनुसारिणी ॥ ५०८ ॥
 अपि माषद्वयप्राप्तौ यः संतोषोऽन्नवन्मम । सोऽद्य कोटेरपि प्राप्तौ मां तद्भीत इवामुचत् ॥ ५०९ ॥
 विद्यार्थमागतस्येह मम दुर्व्यसनं ह्यदः । सागरं गन्तुकामस्य हिमवज्जनोपमम् ॥ ५१० ॥
 ज्ञानदानं मयि गुरोः स्थले कमलरोपणम् । यद्दास्यामपि दासत्वमकार्षमकुलोचितम् ॥ ५११ ॥
 तदलं विषयैरेन्निरिति संवेगमाप्तवान् । उत्पन्नजातिस्मरणः स्वयंबुधो वञ्च सः ॥ ५१२ ॥

१ कठ्याणिन्याः शृङ्गवाः पुत्रस्तत्सन्धोघनम् । २ प्राहिणोत् । ३ मन्थरात्रे ।

मूर्धजान्मूर्धं लभृत्य स्वयं देवतयापितम् । रजोहरणवदनवस्त्रिकादिकमाददे ॥ ५१३ ॥
 राजानं स गतो राजापृथ्वीति किमचिन्तयः । स्वमनोरथविस्तारमथाख्यायाव्रवीदिति ॥ ५१४ ॥
 यथा लाञ्छस्तथा लोचो लाञ्छोऽज्ञः प्रवर्धते । विमाण्या चिन्तितं कार्यं कोट्यापि न हि निष्ठितम् ॥ ५१५ ॥
 राजापि विस्मितः प्रोचे कोटीरपि ददाम्यहम् । युंक्ष्व जोगान् व्रतं मुंच न व्रते प्रैतिञ्छस्व ॥ ५१६ ॥
 कपिलोऽप्यब्रवीदर्थं राजन्नलमनर्थदैः । निर्मथी जूतवानस्मि धर्मलाञ्छोऽस्तु जप्त्वा ते ॥ ५१७ ॥
 इत्युक्त्वा कपिलमुनिस्ततो निर्गल्य निर्ममः । निरीहो निरहंकारो विज्रहार वसुन्धराम् ॥ ५१८ ॥
 एवं व्रतं पालयतः कपिलस्य महामुनेः । पण्मासपर्ययेणाजृत् कैवलजानमुज्ज्वलम् ॥ ५१९ ॥
 इतश्चासीद्वाजगृह्ननगरस्यान्तरालगा । अष्टादशयोजनानुप्रमाणा दारुणाटवी ॥ ५२० ॥
 तत्र च कडदासाख्या बलज्जडादयोऽज्जवन् । शतानि पञ्च चौरास्तान् बोधार्हान् कपिलोऽबुधत् ॥ ५२१ ॥
 चौराणामुपकाराय तेषां च स महासुनिः । अन्यागात्तामरेण्यानीं शरण्यः सबलन्मिनाम् ॥ ५२२ ॥
 एकश्च चौरो वृक्षाग्रमधिरूढः लुङ्गवत् । ददर्श दूरादायातं कपिलं श्रमणोत्तमम् ॥ ५२३ ॥
 स चौरोऽचिन्तयत् कोऽयमागच्छत्यञ्जिज्जय नः । तमाख्यदिति सेनान्ये सेनान्यं सोऽप्युपाययौ ॥ ५२४ ॥
 दिष्टया क्रीडनमायातमिति सेनापतिर्बुधन् । नृत्य नृत्य श्रमणकेत्यङ्ग आङ्गापयन्मुनिम् ॥ ५२५ ॥
 कपिलमिदोऽवादीवादको नास्ति कश्चन । वाद्यं विना कुतो नृत्तं न कार्यं कारणं विना ॥ ५२६ ॥
 तालवाद्यमथाकार्पुञ्चौराः पञ्च शतान्यपि । कपिलोऽपि ननतोच्चैर्जगौ च श्रुतिशर्मदम् ॥ ५२७ ॥

१ केशान् । २ साक्षी । ३ महद्दृश्यमग्न्यानी ताम् । ४ तालिकैव वाद्यम् । ५ कर्णसुखकरम् ।

अन्यदा जायलोऽचाक्षीत्तेजोराशी इवांगिनौ । हस्तविन्यस्तपूजोपकरणौ पुरुषाबुजौ ॥ ५४२ ॥
 तौ दृष्ट्वा दृष्टिसुखदावाजन्मसुहृदाविव । कौ युवामिति प्रपन्न जायलोऽशंसतां च तौ ॥ ५४३ ॥
 आर्वां नागकुमारौ ज्ञोः पातालचवनादयौ । नाम्ना कंवलशबलौ धरणेन्द्रस्य शासनात् ॥ ५४४ ॥
 देवाधिदेवप्रतिमां विद्युन्मालिकृतामिमाम् । आयावोऽर्चयितुं चैत्यमेवमर्चोपहारिणौ ॥ ५४५ ॥

॥ युग्मम् ॥

अस्या हि विदिशानद्या इदमध्येन वर्त्मना । मज्जनोन्मज्जने नित्यमावां कुर्वोऽत्र हंसवत् ॥ ५४६ ॥
 जायलः स्माह पाताले युवां स्वचवनानि मे । गृहीतजगवन्निश्रयाद्य दर्शयतं सुरौ ॥ ५४७ ॥
 शाश्वतीः प्रतिमास्तत्र वन्दितुं मे मनोरथः । स पूर्यतां प्रसादाघां न मुधा देवदर्शनम् ॥ ५४८ ॥
 ताभ्यां प्रपद्य च तथा तत्र तेनैव वर्त्मना । औत्सुक्यादर्धरचितपूजोऽनीयत जायलः ॥ ५४९ ॥
 ववन्दे शाश्वतीरुहप्रतिमास्तत्र जायलः । तं चोचे धरणस्तोषात् प्रसादो याच्यतामिति ॥ ५५० ॥
 जायलः स्माह मन्नाम सर्वत्र ज्ञायते यथा । तथास्तु नामस्थेभैव पुरुषाणां हि पौरुषम् ॥ ५५१ ॥
 धरणेन्द्रोऽयुवाचैवं चन्द्रप्रद्योतभूपतिः । देवकीयपुरं तत्र त्वन्नाम्ना कारयिष्यति ॥ ५५२ ॥
 कृतार्धपूजस्त्वायासीरिति कालेन गह्वता । गुप्तैव मिथ्याहग्निः सा प्रतिमा पूजयिष्यते ॥ ५५३ ॥
 तस्याः प्रतिकृतिस्तैश्च बहिः संस्थापयिष्यते । आदित्यो जायलस्वामिनामायमिति वादिज्जिः ॥ ५५४ ॥
 ततश्च जायलस्वामिसूर्य इत्यखिलो जनः । पूजयिष्यति दंजोऽपि सुप्रयुक्तो न निष्फलः ॥ ५५५ ॥

१ गृहीतभगवदाश्रयस्य । २ नामस्थैर्यम् ।

अन्यधान्नायदोऽप्येवमाः पापोऽस्मि धिगेव माम् । अत्याहितं ह्यापतितमशिवं मत्कृतं ह्यदः ॥ ११६ ॥
 देवाधिदेवप्रतिमाप्रतिकृत्या दुराशयैः । मन्त्राम्नादित्य इति कृत्वा यत्पूजयिष्यते ॥ ११७ ॥
 धरणोऽप्यन्यधान्मा गाः शुचं किं क्रियतेऽनघ । एतस्मिन् दुःपमाकाललीलायितमनुज्ज्वलम् ॥ ११८ ॥
 ततो नागकुमारान्यां पथा तेनैव तत्क्षणम् । नीत्वामुच्यत तत्रैव स्वमदर्शीव जायतः ॥ ११९ ॥
 इतश्च नगरे वीतजये राजायुदायनः । नित्यकर्मरतः प्रातर्देवतार्चनं ययौ ॥ १२० ॥
 ददर्श चाग्रे प्रतिमां म्लानमाख्यामुदायनः । अचिन्तयच्च काप्यन्या प्रतिमेयं न सा पुनः ॥ १२१ ॥
 आरोपितानि तस्यां हि पुष्पाण्यहन्यपरेऽपि हि । तत्कालावचितानीवाद्दृश्यन्त किमिदं हहा ॥ १२२ ॥
 संजलना सदैवास्थादिह पाञ्चालिकेव या । सा दासी देवदत्तापि विलीनेव न दृश्यते ॥ १२३ ॥
 निदाघे मरुचारीव नष्टश्च करिणां मदः । तदागादनिलवेगो नियतं गन्धसिन्धुरः ॥ १२४ ॥
 आगत्यानिलवेगेन नूनं प्रद्योतच्छ्रुतिः । प्रतिमां देवदत्तां च निशि चौर इवाहरत् ॥ १२५ ॥
 उदायनोऽपि प्रद्योतं तत्क्षणादन्यपेणयत् । वादयन् क्त्वां ह्यखुरैर्जयन्नामिवापराम् ॥ १२६ ॥
 दशाश्च बद्धमुकुटा राजानोऽपि तमन्वगुः । एकादशापि ते चाञ्चान् रुद्रा इव महौजसः ॥ १२७ ॥
 अथोदायनसैन्यानां प्रत्यक्षा जंगलक्षितौ । आसन् पैयायमानार्करोचिर्मथ्यो मरीचिकाः ॥ १२८ ॥
 आस्फलन्तो मिथो भूमौ लुठन्तोऽपि च सैनिकाः । तृषान किंचिदजालुर्दिवसेऽपि हि घूकवत् ॥ १२९ ॥
 सद्यः प्रजावतीदेवं तदास्मार्योऽनुदायनः । स्मरति व्यसने प्राप्ते को वा नैवेष्टेदेवताम् ॥ १३० ॥

१ देवालयम् । २ जागलदेशभूमौ । ३ जलमिवाचरन्त्यो या सूर्यस्य रोचियस्तन्मथ्यो मरीचिका मृगवृष्णिकाः प्रत्यक्षा अभवन् ।

स्मृतमात्रोपस्थितेन तेन देवेन वारिणा । त्रिपुष्कराण्यपूर्यन्त प्रमोदेन च सैनिकाः ॥ १७१ ॥
 कटकं सुस्थितं चाचूत् पायं पयस्तदा । विनाप्यन्नेन जीव्येत जीर्वेनीयं विना न तु ॥ १७२ ॥
 ततः प्रचावतीदेवो जगाम निजमालयम् । राजा वीतजयेशोऽपि प्रापदुङ्गायिनीं पुरीम् ॥ १७३ ॥
 तत्रोदायनराजस्थावन्तिनाथस्य चाचिरात् । मिथो दूतमुखेनाञ्जैश्वर्यसंगरसंगरः ॥ १७४ ॥
 उदायनोऽथारुरोह धन्वी सांग्रामिकं रथम् । वादयामास मौर्वीं च रणतूरमिवापरम् ॥ १७५ ॥
 प्रद्योतोऽपि हि विज्ञाय रथाजय्यमुदायनम् । आरूढोऽनिलवेगेन का प्रतिज्ञा बलीयसि ॥ १७६ ॥
 उदायनोऽपि तं दृष्ट्वा गजारूढमदोऽवदत् । पापमन्नसत्यसंधोऽसि तथापि न जवस्यरे ॥ १७७ ॥
 इत्युक्त्वा मंडलिकया ज्रमयन् स्वरथं स्यात् । प्रद्योतेन समं दोष्मानुदायनोऽन्यदौकत ॥ १७८ ॥
 शैलीमुखैः सूचिमुखैर्धनुर्धरधुरन्धरः । विव्याधानिलवेगस्य विष्वक् पादतलानि सः ॥ १७९ ॥
 बह्विः शलाकासंपूर्णपतद्भट्टमुखोपमैः । चरणैर्गन्तुमसहस्तद्विपोऽपि पपात च ॥ १८० ॥
 उदायनेन प्रद्योतः पातयित्वाथ कुञ्जरात् । हस्तेन जगृहे बद्धा यशोराशिर्वोच्चकैः ॥ १८१ ॥
 ललाटेऽङ्गं व्यधादासीपतिरित्यद्वैरथ । उदायनोऽवन्तिपतेः स्वां प्रशस्तिं नवामिव ॥ १८२ ॥
 तमं कितं दासमिव कृत्वा वीतजयेश्वरः । तद्विव्यप्रतिमारलमानेतुं विदिशां ययौ ॥ १८३ ॥
 पूजयित्वा च नत्वा च तां दिव्यां प्रतिमां नृपः । उपादातुमुपाक्रंत गिरिवन्न चचाल सा ॥ १८४ ॥

१ पीत्वा पीत्वा । २ जलम् । ३ रथयुद्धप्रतिज्ञा । ४ हे पाप । ५ बाणैः । ६ बहिर्भागे शलाकाभिः सपूर्णं यत् पतद्भट्ट निष्ठी-
 वनपात्र तस्य मुखमुपमा येषां तैः ।

१ पीत्वा पीत्वा । २ जलम् । ३ रथयुद्धप्रतिज्ञा । ४ हे पाप । ५ बाणैः । ६ बहिर्भागे शलाकाभिः सपूर्णं यत् पतद्भट्ट निष्ठी-
 वनपात्र तस्य मुखमुपमा येषां तैः ।

देवाधिदेवमर्चित्वा सविमेषमुदायनः । उवाच किमन्नाग्यं मे यज्ञेति परमेश्वरः ॥ १८५ ॥
 देवोऽप्युवाच मा शोचीर्यद्घीतत्रयपत्तनम् । पांशुवृष्ट्या स्थलं चावि तन्नैष्यामि महाशय ॥ १८६ ॥
 देवतादेशमासाद्योदायनोऽपि न्यवर्तत । प्रयाणवारणी प्रावृडन्तराले वज्रव च ॥ १८७ ॥
 तत्रैव शिबिरं राजा न्यधात्पत्तनसन्निभम् । निवसन्ति हि राजानो यत्र तत्रापि पत्तनम् ॥ १८८ ॥
 तस्थुः कृत्वा धूलिवर्गं तद्गङ्गार्थं नृपा दश । ततस्तद्विबिरं जज्ञे नाम्ना दशपुरं पुरम् ॥ १८९ ॥
 उदायनोऽपि प्रद्योतं रणोत्तं जोजनादिना । अपश्यदात्मानमिव ह्यन्नधर्मोऽयमीदृशः ॥ १९० ॥
 जाते पर्युषणपर्वण्यन्यदोदायनोऽकृत । उपवासं महाश्राद्धस्तस्य देवस्य शासनात् ॥ १९१ ॥
 सूदोऽथापृह्यत्प्रद्योतं किमद्य नृप ज्ञोक्ष्यसे । तच्छ्रुत्वावन्तिनाथोऽपि क्षोजादिदमचिन्तयत् ॥ १९२ ॥
 प्रश्नो ह्यकृतपूर्वोऽयमद्य क्षेमावहो न मे । उपहासवचो ह्येतद्वचन्यादिसूचकम् ॥ १९३ ॥
 सूपकारमपृह्यच्च किमद्य प्रश्नकारणम् । विद्याकृष्टेवरसवत्यागाङ्घ्रि समये सदा ॥ १९४ ॥
 सूदोऽप्यकथयजानन्नद्य पर्युषणोत्सवः । उपोषितोऽस्मि नः स्वामी सान्तःपुरपरिहृदः ॥ १९५ ॥
 राजार्थं या रसवती जोजितोऽसि सदा तथा । अधुना तु त्वदर्शं तां करिष्यामीति पृह्ययसे ॥ १९६ ॥
 प्रद्योतः स्माह हे सूदोपवासोऽद्यास्तु मेऽपि हि । क्षापितं साधु पर्वदं श्रावकौ पितरौ मम ॥ १९७ ॥
 सूदोऽप्युदायनाख्यत्तत्रद्योतस्य चाषितम् । उदायनोऽवददसौ धूर्तो जानासि वैशिकम् ॥ १९८ ॥
 यादृशे तादृशे वास्मिन् कारागारनिवासिनि । न मे साध्वी पर्युषणेत्यमुंचत्तमुदायनः ॥ १९९ ॥

१ रजोवृष्ट्या । २ सत्रागे गृहीतम् । ३ वेदयायां प्रसृतो वैशिकस्तम् वेभ्यामुरक्त त जानासि किम् ।

प्रद्योतं ह्यमयामास पर्वोचितमुदायनः । पट्टबन्धं च विदधे तस्य जालांकगोपनम् ॥ ६०० ॥
 पट्टबन्धस्तदाद्यासीजालां वैजवसूचकः । किरीटमेव ते पूर्वं बबन्धुमौलिमंडनम् ॥ ६०१ ॥
 प्रद्योतायावन्तिदेशमुदायननृपो ददौ । वर्षारान्ने त्वत्क्रान्ते स्वयं वीतत्रयं ययौ ॥ ६०२ ॥
 शिविरे तत्र वणिजस्तथिवांसस्तथैव हि । तैरेव वसमानं तज्जातं दशपुरं श्रुवि ॥ ६०३ ॥
 प्रद्योतोऽपि वीतत्रयप्रतिमायै विशुद्धधीः । शासनेन दशपुरं दत्वावन्तिपुरीमगात् ॥ ६०४ ॥
 अन्येद्युर्विदिशां गत्वा ज्ञायलस्वामिनामकम् । देवकीयं पुरं चक्रे नान्यथा धरणोदितम् ॥ ६०५ ॥
 विद्युन्मालिकृतयै तु प्रतिमायै महीपतिः । प्रददौ षादश ग्रामसहस्रान् शासनेन सः ॥ ६०६ ॥
 अत्रान्तरे वीतत्रयस्थितं नृपमुदायनम् । एतत् प्रजावतीदेवः स्नेहेन प्रत्यबोधयत् ॥ ६०७ ॥
 इहापि यास्ति प्रतिमा जीवंतस्वामिनो नवा । सापि राजन्नसामान्यप्रजावात्तीर्षमुत्तमम् ॥ ६०८ ॥
 ब्रह्मर्षिणा केवलित्वा कपिलेन महात्मना । श्वेताम्बरेण प्रतिमा ह्यसौ राजन् प्रतिष्ठिता ॥ ६०९ ॥
 अग्रेतनी च प्रतिमा प्रतिमेयमपि त्वया । पूज्याथ सर्वविरतिरपि ग्राह्या महाफला ॥ ६१० ॥
 उदायनोऽपि तद्वाचं प्रतिपेदे तथैव ताम् । तन्मनःकदलीमिधः स देवोऽपि तिरोदधे ॥ ६११ ॥
 ततश्चान्येद्युर्द्युक्तो धर्मो राजाप्युदायनः । जग्राह पौषधौकस्थः पादिकं पौषधव्रतम् ॥ ६१२ ॥
 रात्रिजागरणे तस्य श्रुत्रध्यानेन तस्थुषः । ईदृगध्यवसायोऽञ्जलिवेकस्य सहोदरः ॥ ६१३ ॥
 धन्यास्ते नगरग्रामा ये श्रीवीरेण पाविताः । राजादयोऽपि ते धन्या धैर्धर्मोऽश्रावि तन्मुखात् ॥ ६१४ ॥

॥ अथ द्वादशः सर्गः ॥

अष्टदन्तयो जूयः प्रणम्य परमेश्वरम् । उदायनस्य राजर्षेः क उदकौ जविष्यति ॥ १ ॥
 प्रकृष्टतीर्थकृत्कर्मनिर्जरा निरतस्ततः । कथयामास जगवानिति श्रीज्ञातनन्दनः ॥ २ ॥
 एकदोदायनमुनेः पृथ्व्यां विहरतः सतः । उत्पत्स्यते महाव्याधिरकोलापथ्यभोजनैः ॥ ३ ॥
 अनवद्याशयैर्वैद्यैः सोऽन्यदा वदयते मुनिः । जुह्व देहनिरीहोऽपि गुणरत्नोदधे दधि ॥ ४ ॥
 विहरिष्यत्यथो गोष्ठेषूदायनमहामुनिः । सुखेन दधिभिन्ना हि तत्र दोषविवर्जिता ॥ ५ ॥
 अन्यदोदायनो वीतज्रयं यास्यति पत्तनम् । जूयुजा ज्ञागिनेयेन केशिना समधिष्ठितम् ॥ ६ ॥
 ज्ञात्वोदायनमायातं केश्यमालैर्जणिष्यते । निविण्णस्तपसामेष नियतं तव मातुलः ॥ ७ ॥
 क्लृप्तं राज्यं ह्येन्द्रपदं तत्त्यक्त्वानुशयं दधत् । नूनं राज्यार्थमेवागाद्विश्वसीर्मो स्म सर्वथा ॥ ८ ॥
 केशी वक्ष्यत्यसौ राज्यं गृह्णात्वद्यापि कोऽस्म्यहम् । गोपालस्य हि कः कोपो धनं गृह्णाति चेच्छनी ॥ ९ ॥
 वदयन्ति मन्त्रिणः पुण्यैस्तत्र राज्यमुपस्थितम् । प्रदत्तं न हि केनापि राजधर्मोऽपि नैह शः ॥ १० ॥
 पितृत्राणामनुवादा सुहृदो वापरादपि । प्रसह्याप्याहरेज्जाज्यं तदत्तं को हि मुञ्चति ॥ ११ ॥
 तैरेवमुदितोऽलर्थं त्यक्त्वा जक्किमुदायने । केशी प्रक्षयति किं कार्यं दापयिष्यन्ति ते विषम् ॥ १२ ॥

१ परिणामः । २ अकालेऽपथ्यभोजनैः । ३ ऋद्धिम् महदिति यावत् । ४ पश्चात्तापम् । ५ ईदृशस्त्वदुत्तप्रकारो राजधर्मो नास्ति । ६ प्रश्न करिष्यति ।

विषेण संस्कृत्य दधि पशुपालिकयैकया । केशी दापयिता तस्मै परंप्रयस्य का मतिः ॥ १३ ॥
 तद्विषं देवता हत्वा मुनिमेवं जणिष्यति । सविप्रो दधिलाजस्ते मा कृथास्तदधिस्पृहाम् ॥ १४ ॥
 ततः परिहृते दध्नि रोगो वर्धियते मुनेः । व्याधयो हि विजृञ्चन्ते ढलमासाद्य जूतवत् ॥ १५ ॥
 रोगनिग्रहणार्थं स पुनरादास्यते दधि । विपापहारं त्रीन् वारान् देवता सा करिष्यति ॥ १६ ॥
 अन्यदा तु प्रमादेन तद्विषं देवतापि सा । न हरिष्यत्यथ मुनिः सविषं दधि सोऽस्त्यति ॥ १७ ॥
 ततश्चैतन्यचौरौ निर्विषयी चिरात्मनः । ज्ञातावसानोऽनशनं महर्षिः स प्रपत्स्यते ॥ १८ ॥
 त्रिंशद्दिनीमनशनं पालयित्वा समाधिना । उत्पन्नकेवलज्ञानो विपद्य शिवमेष्यति ॥ १९ ॥
 उदायने शिवगते देवता पुनर्युषी । ज्ञात्वा तादृक्कालरात्रिश्च कोपमुपेक्ष्यति ॥ २० ॥
 कोपाच्च सा वीतजयं पूरयिष्यति पांशुभिः । तदादि पांशुवृष्टिं च करिष्यति निरन्तरम् ॥ २१ ॥
 तदैव प्रतिमा सापि कपिलापिप्रतिष्ठिता । जविष्यति महाभाग निधानमिव जूगता ॥ २२ ॥
 शय्यातरं कुञ्जकारमुदायनमहामुनेः । अनागसं ततो हर्त्री देवता पांशुवर्षिणी ॥ २३ ॥
 सिनपल्ल्यां च तं नीत्वा तन्नाम्नैव हि देवता । कुञ्जकारकृतमिति तत्र स्थानं करिष्यति ॥ २४ ॥
 पुनरप्यजयोऽपृष्ठत् प्रणम्य परमेश्वरम् । उदायनकुमारस्याग्नीक्षेः का जाविनी गतिः ॥ २५ ॥
 स्वाम्याख्यत् केशिने राज्यं प्रदत्तवति वैसरि । स हि प्रजावतीसूनुर्जीविश्चिन्तयिष्यति ॥ २६ ॥
 मयि सत्यपि चर्त्तेऽपि पुत्रे राज्याधिकारिणि । तातोऽदात् केशिने राज्यं राज्यैर्णमिव धारयन् ॥ २७ ॥

१ त्रिंशतः दिनानां समाहारस्त्रिंशद्दिनी ताम् । २ आगता सती । ३ पितरि । ४ राज्यमेव ऋणम् ।

विवेको मत्पितुः कोऽयं जगिनीनन्दनाय यत् । केशिनेऽदाददो राज्यं हन्त काराधिकारिणे ॥ १७ ॥
 तातः प्रभुर्मै तत्स्वैरं यदिद्विति करोतु तत् । केशिनेऽद्य कथं सेवां करिष्ये तत्सुतोऽस्मि हि ॥ १८ ॥
 इति पित्राजिज्ञूतः सोऽज्जिगमिष्यति कूणिकम् । अज्जिमानवतां श्रेयान् विदेशो हि पराजने ॥ १९ ॥
 अथ मातृध्वसेयेन कूणिकेन सगौरवम् । वीक्ष्यमाणः सदाज्जीविः सुखं स्यात्यति तत्र च ॥ २० ॥
 श्रमणोपासकः सम्यग्जीवाजीवादितत्त्ववित् । अज्जीविः श्रावकधर्मं यथावत् पालयिष्यति ॥ २१ ॥
 गृहिधर्मं सैमा बह्वीः पालयन्नप्यखंडितम् । पराजवं स्मरन् वैरं न स हास्यत्युदायने ॥ २२ ॥
 कृत्वा संलेखनां सम्यक् पादिकानशनेन सः । पितृवैरमनालोच्य मृत्वा चाव्यसुरोत्तमः ॥ २३ ॥
 एवं पट्योपमं तत्र परिपाट्यायुरात्मनः । महाविदेहेषूत्पद्याज्जीचिजीवः शिवंगमी ॥ २४ ॥
 पृष्ठति स्मान्नयोऽथैवं कपिलर्षिप्रतिष्ठिता । प्रकाशमेष्यति कदा प्रतिमा पारमेश्वरी ॥ २५ ॥
 स्वाम्याख्याति स्म सौराष्ट्रलाटगुर्जरसीमनि । क्रमेण नगरं जावि नाम्नाणहिलपाटकम् ॥ २६ ॥
 आर्यचूमेः शिरोरत्नं कट्याणानां निकेतनम् । एकातपत्रार्द्धजर्मं तद्धि तीर्थं जकिष्यति ॥ २७ ॥
 चैत्येषु रत्नमय्योऽर्हत्प्रतिमास्तत्र निर्मलाः । नन्दीश्वरादिप्रतिमाकथां नेष्यन्ति सत्यताम् ॥ २८ ॥
 ज्ञासुरस्वर्णकलशश्रेष्ठ्यलंकृतमौलिभिः । रोचिष्यते च तच्चैर्विभ्रान्ततपनैरिव ॥ २९ ॥
 श्रमणोपासकस्तत्र प्रायेण सकलौ जनः । कृतातिथिसंविन्नागो जोजनाय यतिष्यते ॥ ३० ॥

१ कारागृहस्याधिकारिणे । २ वर्षाणि । ३ भासुराणां दीप्ताना स्वर्णकुमाना श्रेणिभिरलंकृता मौल्यः शिखराणि येषां तानि तैः ।
 ४ तपनः सूर्यः ।

परसंपद्यनीर्ध्यालुः संतुष्टश्च स्वसंपदा । पात्रेषु दानशीलश्च तत्र लोको ऋविष्यति ॥ ४२ ॥
 आद्याश्च धनिनस्तत्रालकायामिव गुह्यकाः । वप्स्यन्ति ऋविणं सप्तदेव्यामत्यन्तमार्हताः ॥ ४३ ॥
 परस्वपरदारेषु सर्वः कोऽपि पराङ्मुखः । ज्ञावी तस्मिन् पुरे लोकः सुषमाकालञ्छ्रिव ॥ ४४ ॥
 अस्मन्निर्वाणतो वर्षशतान्यजय षोढश । नवपट्टिश्च यास्यन्ति यदा तत्र पुरे तदा ॥ ४५ ॥
 अस्मन्निर्वाणतो वर्षशतान्यजय षोढश । नवपट्टिश्च यास्यन्ति यदा तत्र पुरे तदा ॥ ४६ ॥
 कुमारपालो रूपालश्चौलुक्यकुलचन्द्रमाः । ऋविष्यति महाबाहुः प्रचंडाखंरुशासनः ॥ ४७ ॥
 स महात्मा धर्मदानशुद्धवीरः प्रजां निजाम् । कञ्चि नेष्यति परमां पितेव परिपालयन् ॥ ४८ ॥
 कजुरप्यतिचतुरः शान्तोऽप्याज्ञादिवस्पतिः । क्षमावानप्यधृष्यश्च स चिरं क्षामविष्यति ॥ ४९ ॥
 स आत्मसदृशं लोकं धर्मेनिष्ठं करिष्यति । विद्यापूर्णमुपाध्याय इवन्तेवासिनं हितः ॥ ५० ॥
 शरस्यः शरणेऽनूनां परनारीसहोदरः । प्राणैर्न्योऽपि धनेर्न्योऽपि स धर्मं बहु मंस्यते ॥ ५१ ॥
 पराक्रमेण धर्मेण दानेन दयाज्ञया । अन्यैश्च पुरुषगुणैः सोऽद्वितीयो ऋविष्यति ॥ ५२ ॥
 स कौबेरीमार्तुरुष्कमैन्द्रीमौत्रिदशापगम् । याम्यामीविन्ध्यमार्वाधिं पश्चिमां साधयिष्यति ॥ ५३ ॥
 अन्यदा वज्रशाखायां मुनिचन्द्रकुलोद्भवम् । आचार्यं हेमचन्द्रं स ऋह्यति क्षितिनायकः ॥ ५४ ॥
 तद्दर्शनात्प्रमुदितः केकीबांभुददर्शनात् । तं शुनिं वन्दितुं नित्यं स ऋज्रात्मा त्वरिष्यते ॥ ५५ ॥
 तस्य सूरैर्जिनचैत्ये कुर्वतो धर्मदेशनाम् । राजा सश्रावकामाल्यो वन्दनाय गमिष्यति ॥ ५६ ॥

१ ईर्ष्यारहितः । २ अलका कुबेरपुरी । ३ परधनेषु परदारेषु च । ४ आज्ञया दिवस्पतिः इंद्रः इंद्रसदृश इत्यर्थः । ५ शिष्यम् ।
 ६ तुरङ्गदेशपर्यन्तं कौबेरीमुत्तरदिशम् । ७ गगानदीपर्यन्तमैन्द्रीं पूर्वम् । ८ विन्ध्याचलपयन्त याम्या दक्षिणम् । ९ समुद्रपर्यन्तम् ।

तत्र दत्तं नमस्कृत्य स तत्त्वमविदन्नपि । वन्दिष्यते तमाचार्यं ज्ञावशुद्धेन चेतसा ॥ ५६ ॥
 स श्रुत्वा तन्मुखात्प्रीत्या विशुद्धां धर्मदेशनाम् । आणुव्रतानि सम्यक्त्वपूर्वकाणि प्रपत्स्यते ॥ ५७ ॥
 स प्राप्तबोधो जविता श्रावकाचारपारगः । आस्थानेऽपि स्थितो धर्मगोष्ठ्या स्वं रमयिष्यति ॥ ५८ ॥
 अन्नशाकफलादीनां नियमांश्च विशेषतः । आदास्यते प्रत्यहं स प्रायेण ब्रह्मचर्यकृत् ॥ ५९ ॥
 सौधारणखीर्नं परं स सुधीर्वर्जयिष्यति । धर्मपत्नीरपि ब्रह्म चरितुं बोधयिष्यति ॥ ६० ॥
 मुनेस्तस्योपदेशेन जीवाजीवादितत्त्ववित् । आचार्यं इव सोऽन्येषामपि बोधिं प्रदास्यति ॥ ६१ ॥
 येऽर्हज्जर्मद्विषः केऽपि पांशुराह्वज्जिजादयः । तेऽपि तस्याज्ञया गर्जश्रावका इव ज्ञाविनः ॥ ६२ ॥
 अपूजितेषु चैत्येषु गुरुष्वप्रणतेषु च । न ज्ञोक्ष्यते स धर्मज्ञः प्रपन्नश्रावकव्रतः ॥ ६३ ॥
 अपुत्रमृतपुंसां स ज्ञविणं न ग्रहीष्यति । विवेकस्य फलं ह्येतददृष्टा ह्यविवेकिनः ॥ ६४ ॥
 पांडुप्रभृतिभिरपि त्यक्ता या मृगया न हि । स स्वयं त्यक्ष्यति जनः सर्वोऽपि च तदाज्ञया ॥ ६५ ॥
 हिंसानिवेधके तस्मिन् दूरेऽस्तु मृगयादिकम् । अपि मत्कुटयूकादि नार्ह्यजोऽपि हनिष्यति ॥ ६६ ॥
 तस्मिन्निषिद्धपापपर्जावरल्ये मृगजातयः । सदाप्यविघ्नरोमन्था ज्ञाविन्यो गोष्ठधेनुवत् ॥ ६७ ॥
 जलचरस्थलचरखेचराणां स देहिनाम् । रक्षिष्यति सदा मारिं शासने पाँकशासनः ॥ ६८ ॥
 ये चाजन्मापि मांसादास्ते मांसस्य कथामपि । दुःस्वप्नमिव तस्याज्ञावशान्नेष्यंति विस्मृतिम् ॥ ६९ ॥

१ आत्मानम् । २ साधारणनारीर्वर्जयिष्यतीति केवलं न, परं धर्मपत्नीरपि बोधयिष्यतीत्यन्वयः । ३ पांडुः राजा । ४ चंडा-
 लोऽपि । ५ निषिद्धा पापहिंस्रमृगया येन तस्मिन् । ६ चर्वितचर्वण रोमन्थः । ७ इन्द्रस्तत्तुल्य इति यावत् । ८ मांसभक्षकाः ।

दशार्हेन परित्यक्तं यत्पुरा श्रावकैरपि । तन्मद्यमनवद्यात्मा स सर्वत्र निरोत्स्यति ॥ ७० ॥
 स तथा मद्यसन्धानं निरोत्स्यति महीतले । न यथा मद्यज्जाडानि घटविष्यति चक्रयपि ॥ ७१ ॥
 मद्यपानां सदा मद्यव्यसनशीणसंपदाम् । तदाज्ञाल्यक्तमद्यानां प्रज्जविष्यन्ति संपदः ॥ ७२ ॥
 नल्लादिजिरपि द्दमापैद्युतं त्यक्तं न यत्पुरा । तस्य स्ववैरिण इव नामाप्युन्मूलविष्यति ॥ ७३ ॥
 पारापतणक्कीमाकुक्कुटायोधनान्यपि । न ज्जविष्यन्ति मेदिन्यां तस्योदयिनि शासने ॥ ७४ ॥
 स प्रायेण प्रतिग्राममपि निःसीमवैज्रवः । करिष्यति महीमेतां जिनायतनमंमिताम् ॥ ७५ ॥
 प्रति ग्रामं प्रति पुरमासमुद्धं महीतले । रथयात्रोत्सवं सोऽर्हत्प्रतिमानां करिष्यति ॥ ७६ ॥
 दायं दायं ज्जविणानि विरचय्यादुणं जगत् । अंकरिष्यति मेदिन्यां स संवत्सरमात्मनः ॥ ७७ ॥
 प्रतिमां पांशुगुप्तां तां कपिलधिप्रतिष्ठिताम् । एकदा श्रोष्यति कथाप्रसंगे स गुरोर्मुखात् ॥ ७८ ॥
 पांशुस्थलं खानयित्वा प्रतिमां विश्वपावनीम् । आनेज्यामीति स तदा करिष्यति मनोरथम् ॥ ७९ ॥
 तदैव मनजत्साहं निमित्तान्यपराप्यपि । ज्ञात्वा निश्चेष्यते राजा प्रतिमां हस्तगामिनीम् ॥ ८० ॥
 ततो गुरुमनुज्ञाप्य नियोज्यायुक्तपूरुषान् । प्रारप्स्यते खानयितुं स्थलं चीतजयस्य तत् ॥ ८१ ॥
 सत्त्वेन तस्य परमार्हतस्य पृथिवीपतेः । करिष्यति च सांनिध्यं तदा शासनदेवता ॥ ८२ ॥
 राज्ञः कुमारपालस्य तस्य पुण्येन ज्ञेयसा । खन्यमानस्थले मंछु प्रतिमाविर्जविष्यति ॥ ८३ ॥
 तदा तस्यै प्रतिमायै यजुदायनज्जुजा । ग्रामाणां शासनं दत्तं तदप्याविर्जविष्यति ॥ ८४ ॥

१ कुम्भकारोऽपि । २ दत्त्वा दत्त्वा । ३ ऋणरहितम् । ४ तच्छासनं शासनलेख इति यावत् ।

नृपायुक्तास्तां प्रतिमा प्रन्नामपि नवामिव । रश्मरोपविष्यन्ति पूजयित्वा यथाविधि ॥ ८५ ॥
 पूजाप्रकारेषु पञ्चि जायमानेष्वनेकशः । क्रियमाणेष्वहोरात्रं संगीतेषु निरन्तरम् ॥ ८६ ॥
 तादिकारासकेषूच्चैर्नवतु ग्रामयोषिताम् । पञ्चशब्देष्ववातोद्येषु वाद्यमानेषु संमदात् ॥ ८७ ॥
 पद्मद्वये चामरेषूपतत्सु च पतत्सु च । नेष्यन्ति प्रतिमां तां चायुक्ताः पत्तनसीमनि ॥ ८८ ॥

॥ त्रिजिर्विंशेषकम् ॥

सान्तःपुरपरीवारश्चतुरंगचमूवृतः । सकलं संघमादाय राजा तामन्त्रियास्यति ॥ ८९ ॥
 स्वयं रथात्समुत्तार्य गजेन्द्रमधिरोह्य च । प्रवेशयिष्यति पुरे प्रतिमां तां सञ्चरतिः ॥ ९० ॥
 उपस्वन्नवनं क्रीडाञ्जवने संनिवेश्य ताम् । कुमारपालो विधिवन्निसन्ध्यं पूजयिष्यति ॥ ९१ ॥
 प्रतिमायास्तथा तस्या वाचयित्वा स शासनम् । उदायनेन यद्दत्तं तत्प्रमाणीकरिष्यति ॥ ९२ ॥
 प्रतिमायाः स्थापनार्थं तस्यास्तत्रैव पार्श्विवः । प्रासादं स्फटिकमयममौयः कारयिष्यति ॥ ९३ ॥
 प्रासादोऽष्टापदस्यैव युवराजः स कारितः । जनयिष्यति संन्नाव्यो विस्मयं जगतोऽपि हि ॥ ९४ ॥
 स सञ्चरतिः प्रतिमया तत्र स्थापितया तथा । एधिष्यते प्रतापेन कङ्क्षया निःश्रेयसेन च ॥ ९५ ॥
 देवन्नक्त्या गुरुन्नक्त्या त्वत्पितुः सदृशोऽन्नय । कुमारपालो नृपालः स च विष्यति चारते ॥ ९६ ॥
 इति श्रुत्वा नमस्कृत्य जगवन्तमथाजयः । उपश्रेणिकमागत्य वक्तुमेवं प्रचक्रमे ॥ ९७ ॥
 नवामि तात राजा चेद्यतिर्न स्यामहं तदा । श्रीवीरोऽन्तिमराजार्थं यदशंसदुदायनम् ॥ ९८ ॥

१ प्राचीनामपि । २ माथारहितः ।

एए ॥

श्रीबीरस्वामिनं प्राप्य प्राप्य त्वत्पुत्रतामपि । नोद्धेत्ये चक्रदुःखं चेन्मत्तः कोऽन्योऽधमस्ततः ॥ एए ॥
श्रीबीरस्वामिनं प्राप्य प्राप्य त्वत्पुत्रतामपि । नोद्धेत्ये चक्रदुःखं चेन्मत्तः कोऽन्योऽधमस्ततः ॥ एए ॥
नाम्नाहमग्रयस्तात सत्रयोऽस्मि भवात् पुनः । शुवनाग्रयदं वीरं तन्नयामि समादिश ॥ १०० ॥
तददलं मम राज्येनाजिमानमुखहेतुना । यतः सन्तोषसाराणि सौख्यान्याहुर्महर्षयः ॥ १०१ ॥
निबन्धादुच्यमानोऽपि न यदा राज्यमग्रहीत् । तदाग्रयो व्रतायानुजङ्गे राज्ञा प्रमोदतः ॥ १०२ ॥
राज्यं तृणमिव त्यक्त्वा संतोषसुखसङ्ग सः । दीक्षां चरमतर्धेश्वरीरपादान्तिकेऽग्रहीत् ॥ १०३ ॥
आतत्रते सत्यग्रयेऽनुज्ञाप्य श्रेणिकं नृपम् । श्रीमहावीरपादान्ते नन्दापि व्रतमग्रहीत् ॥ १०४ ॥
परिजलन्त्या त्वग्रयं नन्दया कुंभलघयम् । क्षौमघ्रयं च तद्विव्यं दत्तं हल्लविवह्वयोः ॥ १०५ ॥
चक्रयानां प्रतिबोधाय ततश्च जगवानपि । सुरासुरैः सेव्यमानो विजहार वसुन्धराम् ॥ १०६ ॥
विविधाजिग्रहपूर्वं पालयित्वा चिरं व्रतम् । मृत्वा सर्वार्थसिद्धेऽचूदन्नयः प्रवरः सुरः ॥ १०७ ॥
तदा श्रीवीरपादाब्जमूले प्रव्रजितेऽग्रये । इति संचिन्तयामास शुद्धधीर्मगधाधिपः ॥ १०८ ॥
अग्रयो हि कुमारेषु समस्तगुणचूरचूत् । व्रतमादाय सुकृती स तु स्वार्थमसाधयत् ॥ १०९ ॥
कुमारे कुत्रचिद्दोषमत्यायुष्मति वपुष्मति । राज्यमारोपयिष्यामि क्रमो ह्येव महीशुजाम् ॥ ११० ॥
सगुणो निर्गुणो वापि पुत्रोऽर्हः पितृसंपदाम् । सगुणः स्याद्यदि तदा पुण्यं हि पितुरुज्ज्वलम् ॥ १११ ॥
विनाग्रयकुमारेण मनोविश्रामधाम मे । कूणिको गुणवानेव राज्यमर्हति नापरः ॥ ११२ ॥
निश्चित्य कूणिकं राज्ये सोऽदाच्छल्लविह्वयोः । हारमष्टादशचक्रं गजं सेचनकं च तम् ॥ ११३ ॥
अत्रान्तरे कुमारोऽपि मंत्रयामास कूणिकः । कालादिजिः स्वसहस्रैर्दशजिज्ज्योतुजिः सह ॥ ११४ ॥

जरन्नपि पितास्माकं राज्यस्य न हि तृप्यति । पुत्रे हि कवचहरे राज्ञोऽधिकुरुते व्रतम् ॥ ११५ ॥
 वरं वैरीयानन्नयः श्रियमौज्जुवापि यः । न तु तातो विषयान्धः स्वां जरां यो न पश्यति ॥ ११६ ॥
 तदद्या पितरं वध्वा राज्यं स्वसमयोचितम् । गृह्णीमो नापवादोऽत्र विवेकविकलो हि सः ॥ ११७ ॥
 कृतैकादशधा राज्यं ज्ञातरो जुंज्महे वयम् । पिता तु बध्नस्तदनुजीवत्वब्दशतान्यपि ॥ ११८ ॥
 इति ते दुर्धियः सर्वे विश्वस्तं पितरं निजम् । बबन्धुर्दुरपत्यं हि गृहजातो विषद्रुमः ॥ ११९ ॥
 शुक्वत्पञ्जरेऽद्वैसीत् कूणिकः श्रेणिकं ततः । विशेषोऽयं पुनर्भक्तपाने अपि ददौ न हि ॥ १२० ॥
 पूर्वाह्णे चापराह्णे च कूणिकः पूर्ववैरतः । पितुः कशाघातशतं पापोऽदादनुवासरम् ॥ १२१ ॥
 अधिसेहे श्रेणिकस्तां दुर्दशां देवदौकिताम् । दन्तावलः समर्थोऽपि वारीबध्नः करोतु किम् ॥ १२२ ॥
 निकषा श्रेणिकं गन्तुं कूणिकोऽदान्न कस्यचित् । केवलं मातृदाक्षिण्याच्चेक्षणं न ह्यवारयत् ॥ १२३ ॥
 चेदणपि प्रतिदिनं सुरया शतघौतया । सद्यः स्नातेवार्कशीचूयोपश्रेणिकं ययौ ॥ १२४ ॥
 कुट्टमाषपिम्बिकां चैकां केशान्तः पुष्पदामवत् । प्रक्षिप्य चेदणनैषीत् पतिञ्चका तदन्तिके ॥ १२५ ॥
 पत्ये कुट्टमाषपिम्बिं तां प्रहन्नां चेदणा ददौ । प्राप्य तामपि दुःप्रापां स मेने दिव्यभोज्यवत् ॥ १२६ ॥
 चकार श्रेणिकः प्राणयात्रां पिडिकया तथा । बुधुद्वालक्षणे रोगो विनान्नं खलु मृत्यवे ॥ १२७ ॥
 शतघौतसुराबिन्दून् केशपाशाच्च चेदणा । अपातयत् पतिञ्चका सह नेत्राश्रुबिन्दुभिः ॥ १२८ ॥
 श्रेणिकोऽपि सुराबिन्दून् पततः पिबति स्म तान् । चातको मेघमुक्तांबुबिन्दूनिव पिपासितः ॥ १२९ ॥

१ अतिशयेन श्रेष्ठः । २ गजगधनरज्जुबद्धः । ३ शतवार घौतया ।

विन्दुमन्त्रापीतयापि श्रेणिकः सुरया तथा । न विवेद कशाघातांस्तृपया नाप्यपीड्यत ॥ १३० ॥
इत्थं च श्रेणिकं बद्ध्वा कुर्वतो राज्यमुत्कटम् । कूणिकस्य पद्मावत्यां पत्न्यां सूनुरजायत ॥ १३१ ॥
वर्धापिकास्तदायाताः कूणिको दासचेटिकाः । वस्त्राञ्चरणसंघ्नाश्चक्रे कटपलतोपमाः ॥ १३२ ॥
स्वयं चान्तःपुरे गत्वा पाणिन्यां पुत्रमाददे । आत्रात्तत्पाणिपद्मस्थः स पोतो हंसपोतवत् ॥ १३३ ॥
कूणिकस्तं सुतं पश्यन्नयनान्नोज्ञास्करम् । उन्मुद्रुपरमानन्दः श्लोकमेवं तदापठत् ॥ १३४ ॥
अङ्गादङ्गात्सञ्चवसि हृदयादञ्जिज्ञायसे । आत्मेव पुत्र जातोऽसि तज्जीव शरदां शतम् ॥ १३५ ॥
ज्यूो ज्यूः पठन्नेवं विशश्राम न कूणिकः । तल्लोकह्वाना हर्षं हृद्यमानं वमन्निव ॥ १३६ ॥
कुमारचृत्यां दद्यान्निर्धृष्टस्त्रीञ्चिरथार्जकः । अमोच्यैरिष्टशय्यायामादाय नृपतेः करात् ॥ १३७ ॥
चक्रे च नृपतिः सूनोर्जातकर्ममहोत्सवम् । याचकेन्यो विजादिन्यो दददानं यथारुचि ॥ १३८ ॥
उदायीति ददौ नाम तस्य सूतोश्च कूणिकः । उत्सेवेनातिमहता सुदिनीकुर्वता दिनम् ॥ १३९ ॥
अथोदायिकुमारोऽपि स्वर्णह्वयो दिने दिने । वृद्धिं जगामोपवने शाखीवारक्षकैर्वृतः ॥ १४० ॥
तेन कथ्यधिरूढेन कुमारेण निरन्तरम् । दधौ सशालञ्जलीकस्तंजशोचां महीपतिः ॥ १४१ ॥
उल्लापयन् कुमारं तं लक्ष्मन्मनया गिरा । राजापि वक्तुमक्षस्य शिशोः श्रियमक्षिश्रियत् ॥ १४२ ॥
आसने शयने याने जोजनेऽपि तमर्जकम् । न मुमोच कराज्राजा मङ्गह्यामिव मुद्रिकाम् ॥ १४३ ॥
आसाञ्चक्रेऽन्यदा ज्ञोक्तुं राजा श्रेणिकनन्दनः । वामोरुमस्तके न्यस्योदायिनं पुत्रवत्सलः ॥ १४४ ॥

१ कुमारपालने । २ सत्तिकागृहशय्यायाम् । ३ अशोभन दिन सुद्धि न कुर्वतेति च्चिः । ४ स्वर्णकान्तिः ।

१ कुमारपालने । २ सूतिकागृहशय्यायाम् । ३ जलान्तरालम् ।

अर्धयुक्ते कूणिके च मूत्रयामास सोऽर्जकः । पपात संपिंधारेव मूत्रधारा च भोजने ॥ १४५ ॥
 सूतोर्मा वेगचंगो ऋदिति श्रेणिकससृष्टपः । न जानु चालयामास पुत्रवात्सह्यमीदृशम् ॥ १४६ ॥
 मूत्रप्लावितमन्नं च स्वयमुत्सार्य पाणिना । तथैव बुभुजे पुत्रप्रेम्णैतदपि शर्मणे ॥ १४७ ॥
 पप्रच्छ चेदृणां तत्रोपविष्टमथ कूणिकः । मातरेवं सुतः प्रेयानञ्जल्कस्यचिदस्ति वा ॥ १४८ ॥
 चेदृणावोचदाः पाप नृखेटकुलपांसन । न जानासि यथाञ्जस्त्वं पितुरत्यन्तवह्नन्नः ॥ १४९ ॥
 दुर्दोहदेन ज्ञातोऽसि पितुर्वैरी तदा मया । स्त्रीणामप्यन्नसत्त्वानां यथागर्भं हि दोहदाः ॥ १५० ॥
 गर्भस्थितमपि ज्ञात्वा त्वामरे पितुर्वैरिणम् । गर्भशातन मारंजि मया पतिशिवेह्यया ॥ १५१ ॥
 तथापि न विलीनोऽसि तैस्तैः शौदौषधैरपि । किं तु प्रत्युतपुष्टोऽसि सर्वं पथ्यं वलीयसाम् ॥ १५२ ॥
 तव पित्रा च मे तादृगप्यपूरि मनोरथः । कदा ऋदयाम्यहं पुत्रवक्त्रमित्याशया चृशम् ॥ १५३ ॥
 पितुर्वैरीति निश्चित्य त्वं जातोऽपि मयोज्जितः । आनीतोऽसि पुनः पित्रा यत्नात् स्वमिव जीवितम् ॥ १५४ ॥
 तदा कुक्कुटिकापिष्ठविच्छेका च तवांगुलिः । कृमिपूयाकुलात्यंतमञ्जूरतिदायिनी ॥ १५५ ॥
 त्वत्पिताधान्मुखे क्षिप्तां तादृशीमपि तेऽङ्गुलिम् । तावदेव सुखं तेऽञ्ज्यावक्त्रांतरंगुली ॥ १५६ ॥
 एवं येनासि पित्रा त्वं रे दुर्बलित दालितः । कृते प्रतिकृतं तस्याकारि काराप्रवेशनम् ॥ १५७ ॥
 कूणिकोऽप्यन्नवीन्मह्यं तातः किं गुडमोदकान् । त्रैषीच्छन्नविहङ्गाभ्यां पुनः किं खंडमोदकान् ॥ १५८ ॥

१ घृतधारा । २ सुखाय । ३ उः खेटो मृगया यस्य सः राक्षस इति यावत्तस्य कुले पासनाधस । ४ गर्भिणीनाम् । ५ गर्भ-
 पातः । ६ पातस्यौषधैः । ७ कृमिभिर्दुर्गन्धाकुला ।

चेदणख्यत्पिटृर्घीत्यनिष्टस्त्वं ममाज्रवः । मयैव दापितास्तुच्चं तन्मूढ गुरुमौदकाः ॥ १९९ ॥
 कूणिकः स्माह धिग्धिष्णामविमृश्य विधायिनम् । राज्यं न्यासापितमिवार्पयिष्यामि पुनः पितुः ॥ १६० ॥
 इत्यर्घ्यचुकेऽप्याचम्य धान्याः पुत्रं समर्प्य च । उदस्थात्कूणिकस्तातसमीपं गन्तुमुत्सुकः ॥ १६१ ॥
 पितृपादेषु निगमान् जंक्ष्यामीति विचिन्तयन् । लोहदंडं गृहीत्वा सोऽन्निश्रेणिकमधावत ॥ १६२ ॥
 उपश्रेणिकमादिष्टा यामिकाः पूर्वसंस्तुताः । दृष्ट्वा कूणिकमायान्तमिति व्याजहुराकुलाः ॥ १६३ ॥
 साक्षादंडधर इव लोहदंडधरः पुरः । द्रुतमायाति ते सूनुर्न विद्मः किं करिष्यति ॥ १६४ ॥
 श्रेणिकश्चिन्तयामास जिघांसुर्नूनमेव माम् । अन्यदागात् कशाहस्तो दंरुहस्तोऽधुनैति तु ॥ १६५ ॥
 न वेद्मि मां कुमारेण मारयिष्यति केनचित् । तस्मादनागतेऽप्यस्मिन्मरणं शरणं मम ॥ १६६ ॥
 इति तालुपुटविषं जिह्वाग्रे श्रेणिको ददौ । प्रस्थानस्था इवाग्रेऽपि तत्प्राणाश्च द्रुतं ययुः ॥ १६७ ॥
 आगाच्च कूणिको यावत् परासुं तावदग्रतः । ददर्श पितरं वद आम्नानः पूच्चकार च ॥ १६८ ॥
 विललाप च हा तातपादाः कर्मजिरीदृशैः । अर्धैर्तीयीक एवैष पापोऽहमज्रवं शुवि ॥ १६९ ॥
 क्षमयिष्याम्यहं तातपादानिति मनोरथः । यन्मे नापूरि तत्पापतमोऽहमधुना पुनः ॥ १७० ॥
 आस्तां प्रसादवचनं तिरस्कारवचोऽपि हि । त्वदीयं नाहमश्रौषमभूदुद्वमन्तरा ॥ १७१ ॥
 शुगुपातेन शस्त्रेण वह्निना पयसापि वा । तदात्मानं निगूहामि युक्तं मत्कर्मणो ह्यदः ॥ १७२ ॥
 इति शौकामग्रस्तो मुमूर्षुरपि कूणिकः । मन्त्रिन्निर्वोधितोऽकार्षीच्छ्रेणिकस्यांगसंस्कृतिम् ॥ १७३ ॥

१ पूर्वपरिचिताः । २ यमः । ३ हन्तुमिच्छुः । ४ कुस्तितेन मारेण मारणेन । ५ शोक एवामयो व्याधिस्तेन अस्तः ।

शोकेन नृपस्य राजैयक्ष्मणेव दिने दिने । क्षीयमाणं नृपं प्रेक्ष्य मंत्रिणोऽचिन्तयन्नदः ॥ १७४ ॥
 नूनं विपत्स्यते शोकाज्जा राज्यं च नन्दयति । पितृभक्त्यपदेशेन तद्व्यासंगोऽस्य सूत्र्यताम् ॥ १७५ ॥
 इति जीर्णे ताम्रपत्रेऽक्षराणि द्वाद्विधः स्वयम् । पिंडादि दत्तं पुत्रेण मृतोऽपि लभते पिता ॥ १७६ ॥
 अवाचयंश्च राज्ञोऽग्रे राजापि हि पितुः स्वयम् । तवञ्चितोऽदात् पिमादि पिंडदानं तदाद्यञ्चूत् ॥ १७७ ॥
 शुंके पिता विपन्नोऽपि महत्तमिति मूढधीः । राजा शोकं शनैरौज्ज्वरीव रसविक्रियाम् ॥ १७८ ॥
 पितुः शय्यासनादीनि पश्यन्तं तु पुनः पुनः । सिंहावलोकनन्यायाद्भोकः कूणिकमन्यगात् ॥ १७९ ॥
 गडूचीसंववद्भोके प्रोन्मीलति मुहुर्मुहुः । राजा राजगृहे स्थातुमभृशमनीश्वरः ॥ १८० ॥
 करिष्ये पुरमन्यत्रेत्यादिदेशं विशांपतिः । शस्तञ्चशोधनायाथ वास्तुविद्याविशारदान् ॥ १८१ ॥
 ते च वास्तुविदः शस्तां पश्यन्तः सर्वतो नृपम् । प्रदेशेऽप्राकुरेकत्र महान्तं चंपकद्रुमम् ॥ १८२ ॥
 ऊचुश्च नायमुद्याने दृश्यते नेह सारणिः । नायमांवालवलयी तथाग्रस्याज्जुता क्षिपिः ॥ १८३ ॥
 अहो बहुलशाखत्वमहो पत्रलतान्द्रुता । अहो कुसुमसंपत्तिरहो कुसुमसौरभम् ॥ १८४ ॥
 अहो द्वैचैकातपत्र्यमातपत्राचिन्नावुकम् । अहो विश्रामयोग्यत्वमहो सर्वं किमप्यदः ॥ १८५ ॥
 निसर्गरमणीयोऽयं यथा श्रीधाम चंपकः । तथात्र नगरमपि न विव्रियति न संशयः ॥ १८६ ॥
 चंपकेन श्रियः सत्यंकारैवोपशोचिताम् । स्थानं पुरीनिवेशार्हं ते तथाख्यन्महीश्रुजे ॥ १८७ ॥
 चंपकस्याजिधानेन चंपेति नगरीं नृपः । वेगादकारयत् सिद्धिर्वचसा हि महीश्रुजाम् ॥ १८८ ॥

१ राजयक्ष्मा क्षयरोगः । २ आबालात् वलयी बालवालुकः । ३ क्षिपिः उद्धेदप्रकारविशेषः ।

ततश्च पुनर्यौ चंपायां गत्वा सबलवाहनः । महीमिमां श्रेणिकसूत्रात्तृजिः सहितोऽन्वशात् ॥ १७ए ॥
अथ सेचनकारूढौ दिव्यकुंभलम्भितौ । दिव्यहारांशुकधरौ जूगतौ स्वर्गिणाविव ॥ १७० ॥
अत्यद्भुतश्रियौ हृद्विविहङ्गौ निजदेवरौ । दृष्ट्वा पद्मावती दध्यौ स्वस्य स्त्रीत्वस्य सन्निभम् ॥ १७१ ॥
हारकुंभलवासोन्निर्दिव्यैः सेचनकेन च । विना हि मन्यते राज्यं नेत्रहीनमिवाननम् ॥ १७२ ॥
ततो हृद्विविहङ्गाभ्यां तान्याहर्तुं कृताग्रहा । बन्नाए कूणिकं राज्ञी कूणिकोऽप्येवमन्यधात् ॥ १७३ ॥
पितृदत्तं वस्त्वनयोनार्हर्तुं युज्यते मम । विशेषेण प्रसादाद्दोविमौ ताते दिवं गते ॥ १७४ ॥
तस्याश्चात्याग्रहाद्याजा मेने हारादियाचनम् । स्त्रीग्रहः खलु मत्कोटग्रहादपि विशिष्यते ॥ १७५ ॥
अन्यस्मिंश्च दिने हृद्विविहङ्गौ पृथिवीपतिः । यथाचे त्यक्तसौत्रात्रस्तधारादिचतुष्टयम् ॥ १७६ ॥
प्रमाणमादेश इति प्रतिपद्य गृहं गतौ । आमंत्रयेतां तोचित्थं बुद्धिमन्ताबुज्रावपि ॥ १७७ ॥
न शोचनोऽस्याभिप्रायः किमेनेन प्रयोजनम् । प्रयावोऽन्यत्र कुत्रापि श्रियः सर्वत्र दोषमताम् ॥ १७८ ॥
इति निश्चित्य तौ सान्तःपुरौ सेचनकाक्षिपम् । हारादीन्यप्युपादाय वैशाह्यां निशि जग्मतुः ॥ १७९ ॥
मातामहश्चेदकस्तौ परिरज्य समागतौ । स्नेहेन प्रतिपत्त्या च ददर्श युवराजवत् ॥ १८० ॥
वैशाह्यां च गतौ ज्ञात्वा तौ प्रतारितधूर्तवत् । हस्तविन्यस्तचिबुकश्चिन्तयामास कूणिकः ॥ १८१ ॥
न मे हस्यादिरत्नानि न च तौ प्रातरावपि । जातोऽहमुजयत्रष्टः स्त्रीप्रधानतया खलु ॥ १८२ ॥
नवतु व्यसने प्राप्तेऽमुर्भित्तौ नानयामि चेत् । पराजवसहिष्णुर्मे वणिजश्च किमन्तरम् ॥ १८३ ॥

१ मत्कोट “मंकोडा” इति ख्यातः कीटविशेषः ।

अनुशिष्य ततो दूतं वैशाह्यामुपचेटकम् । प्रैषीङ्गात्रोर्मर्गिणाय रत्नान्यादाय जग्मुषोः ॥ २०४ ॥
 दूतोऽपि पुर्यां वैशाह्यां गत्वा चेटकपर्पदि । प्रणम्य चेटकं स्थाने चासित्वोचे ससोष्ठवः ॥ २०५ ॥
 इह नंश्वा समायातौ रत्नैः सह गजादिभिः । कुमारौ हृद्विद्वहौ कृणिकस्य समर्पय ॥ २०६ ॥
 अनर्पयन्निमौ राज्यग्रंथमासादयिष्यसि । कीदृकार्थे देवकुलं न ग्रंथयितुमर्हसि ॥ २०७ ॥
 चेटकोऽवोचदन्योऽपि नार्प्येत शरणगतः । दौहित्रौ किं पुनरिमौ विश्वस्तौ पुत्रवत्प्रियौ ॥ २०८ ॥
 दूतोऽब्रवीद्विरस्यस्त्वं न ह्यर्पयसि चेदिमौ । तद्भलान्यनयोर्हृत्वा राजन्मत्स्वामिनेऽर्पय ॥ २०९ ॥
 चेटकः स्माह धर्मोऽयं समानो राजरंकयोः । अन्यस्य वित्तं न ह्यन्यो दातुमीशीत जालुचित् ॥ २१० ॥
 न प्रसह्य न वा साम्प्रानयोर्गृह्णामि किंचन । धर्मपात्रं हि दौहित्रौ दानार्हौ मे विशेषतः ॥ २११ ॥
 दूतोऽप्यागत्य चंपायां तां गिरं चेढकोदिताम् । आख्यत् स्वस्वामिनः क्रोधवह्निवात्यामनाकुलः ॥ २१२ ॥
 कूणिकोऽपि हि तत्कालं जयन्नन्नामवीवदत् । सिंहा इव पराक्षेपं न सहन्ते महौजसः ॥ २१३ ॥
 सैन्यान्यन्यसामान्यतेजसस्तस्य ऋपतेः । सद्यः सर्वोच्चिसारेण सज्जीकृत्यावतस्थिरे ॥ २१४ ॥
 कालादयः कुमारश्च द्रुशपि हि महाबलाः । पुरो बभूवुः संनह्य सर्वसन्नहनेन ते ॥ २१५ ॥
 सहस्राणि त्रीणि गजास्तावन्तो वाजिनोऽपि हि । तावन्तश्च रथाः कोट्यस्तिस्रोऽपि च पदातयः ॥ २१६ ॥
 तेषां दशानां प्रत्येकं कुमारानामिदं बलम् । एतावत्कूणिकस्यापि प्रभुत्वं त्वतिरिच्यते ॥ २१७ ॥ युग्मम् ॥
 सैन्येनैतावता गच्छंश्चपेशश्चेटकं प्रति । तिरयामास धराणि तैराणि च रजोच्चरैः ॥ २१८ ॥

चेदकोऽप्यमितैः सैन्यैः कूणिकायान्येषेणयत् । राजत्रिबद्धमुकुटेरष्टादशजिरावृतः ॥ ११ए ॥
 द्विपात्त्रीणि सदस्त्राणि तावन्तश्च तुरंगमाः । तावन्तश्च रथास्त्रिषः कोटयश्च पदातयः ॥ ११० ॥
 अष्टादशानां प्रत्येकं राज्ञां बलमदोऽज्रवत् । तत्तुह्यसंख्यं नृपतेश्वेतकस्याप्यञ्जलम् ॥ १११ ॥
 स्वदेशसीम्नि गत्वास्थाच्चेदकः सेनया तया । दुर्जेदं सागरव्यूहं रचयामास चोच्चकैः ॥ ११२ ॥
 चंपाधिपोऽपि तत्रागाच्चम्वा प्रागुक्तसंख्यया । चक्रे च गरुडव्यूहमप्रेद्यं परसेनया ॥ ११३ ॥
 रणतूराणि घोराणि सैन्ययोरुन्नयोरपि । रोदः कुक्षिंश्चिख्वानान्यताड्यन्त सहस्रशः ॥ ११४ ॥
 कीर्तिसंज्ञैरिवोत्तन्धैः खेटीधवलितैः खरैः । सैशमकाश्च संचेरुष्योरपि हि सैन्ययोः ॥ ११५ ॥
 कूणिकस्य बले कालः कुमारो बलनायकः । आदावपि प्रववृते योऽं चेटकसेनया ॥ ११६ ॥
 युयुधे साँदिना सादी निर्धादी च निषादिना । रथी च रथिना पत्तिः पत्तिना च बलद्वये ॥ ११७ ॥
 सैबेरमैस्तुरंगैश्च कुंतघातनिपातितैः । अजायत तदा शैलगंगशैलवतीव जूः ॥ ११८ ॥
 रथैर्जैर्देवैर्वारैः समरे रुधिरापगाः । साँदन्तरीपा इव साँन्नीमानुषा इव चावजुः ॥ ११९ ॥
 स्फुरद्भिरसिन्धिवीरकुञ्जराणां रणाजिरे । असिपत्रवनमिव प्राडुर्जुतमदृश्यत ॥ १२० ॥
 असिन्धिनैरुल्लवन्निर्वीराणां पाणिपंकजैः । कौण्पाः पूरयामासुरवतंसकुतूहलम् ॥ १२१ ॥
 स्वान् रंडानपि युद्धायादिशन्त इव हुंकृतैः । पेतुर्जटानां मूर्धानः खड्गधाराजिराहताः ॥ १२२ ॥

१ सेनया । २ खेटी धूलिविशेषः । ३ सैन्यम् घातमगीकारो येषां ते युद्धकृतनिश्चयाः सैनिकाः । ४ अश्वधारेण । ५ गजवाहनः ।
 ६ गजैः । ७ मत्तै रथैः द्वीपसहिता इव । ८ हतैर्वारैः जलमनुभ्यमहिता इव । ९ राक्षसाः । १० मत्तकरहितानि शरीराणि ।

इत्थं च सागरव्यूहं कालः पोत इवांबुधिम् । अवगाह्य ययौ पारमिव चेटकसन्निधिम् ॥ १३३ ॥
 कालं कालमिवाकालेऽप्यायान्तं प्रेक्ष्य चेटकः । चिन्तयामास केनापि नैप वज्रमिवास्खलि ॥ १३४ ॥
 अन्यापतन्तं तदिमं रणसागरमन्दरम् । दृष्ट्वापि निगृह्णामि दैवतेन पतन्निष्ठा ॥ १३५ ॥
 इति दिव्येषुणा वैरिप्राणसर्वस्वदस्युना । प्रहृत्य चेटकः कालं प्रापयामास पञ्चताम् ॥ १३६ ॥
 तदा चास्तमुपेयाय त्रास्रान् कालकुमारवत् । शुचैव चंपेशवदं तमसा जगत्से जगत् ॥ १३७ ॥
 शुद्धं विसृज्य चंपेशवदं जाग्रदवास्थित । निज्जा ह्यज्ञक्तत्रार्थोणामिव वैरवतां कुतः ॥ १३८ ॥
 चेटकस्य पुनः सैन्ये वीरा वीरजयन्तिकाम् । कुर्वन्तो जयवादित्रवादनेनात्यशुनिशाम् ॥ १३९ ॥
 चंपानाथेनाचिपिक्तं सेनानीत्येऽपरेऽहनि । महाकालं कालमिव मारयामास चेटकः ॥ १४० ॥
 अष्टौ सेनापतीनन्यान्पि श्रेणिकनन्दनान् । एकैकमह्यैकैकस्मिन् पूर्ववच्चेटकोऽवधीत् ॥ १४१ ॥
 त्रातृष्वात्मसमानेषु कालादिषु दशस्वपि । चेटकेन हतेष्वेवं चंपापतिरचिन्तयत् ॥ १४२ ॥
 देवतायाः प्रसादेन जेतैकेनापि पञ्चिणा । न ह्यार्यचेटको जय्यो मर्त्यैः कोटिमितैरपि ॥ १४३ ॥
 प्रज्जावं चेटकस्यामुं मया ह्यधिगजानता । मयैव निधनं नीता देवाच्चा त्रातरो दश ॥ १४४ ॥
 वज्रव या गतिस्तेषां त्रविष्यति ममापि सा । युज्यते नापसर्तुं च दृष्टत्रातृवधस्य मे ॥ १४५ ॥
 तद्देवतां समाराध्य तत्प्रज्जावाज्जयान्यरिम् । दिव्यप्रज्जावो दिव्येन प्रज्जावेण हि बाध्यते ॥ १४६ ॥
 उपायमिति निश्चित्य कृत्वा च हृदि देवताम् । तस्यावष्टमन्त्रकेन राजा श्रेणिकनन्दनः ॥ १४७ ॥

१ रणसागरे मन्दराचलम् । २ बाणेन । ३ मृत्युम् । ४ सूर्यः । ५ मृत्युम् ।

पूर्वजन्मसंगतेन नुन्नौ तत्तपसापि च । शक्रश्च चमरेन्द्रश्च तत्कालं तमुपेयतुः ॥ १४८ ॥
 ऊचाते तो च देवेन्द्रासुरेन्द्रौ ज्ञोः किमिहसि । सोऽप्यूचे यदि तुष्टौ स्थश्चेटकस्तन्निहन्यताम् ॥ १४९ ॥
 शक्रो जूयोऽप्यज्ञापिष्टापरं किमपि याच्यताम् । साधर्मिकश्चेटको मे तं निहन्मि न जातुचित् ॥ १५० ॥
 तत्रापि देहरक्षां ते करिष्यामि महीपते । यथा न जीयसे तेन सोऽब्रवीदेवमस्त्विति ॥ १५१ ॥
 चमरेन्द्रोऽप्यथ महाशिलाकंटकमाहवम् । अन्यं च रथमुशलं जैत्रं कर्तुममन्यत ॥ १५२ ॥
 आद्ये शिलासन्निजः स्यात् पतितः कर्करोऽपि हि । कंटकोऽपि च जायेत महाशस्त्राधिकः खलु ॥ १५३ ॥
 द्वितीये रथमुशले त्राम्यती त्रमिकं विना । परितः पिब्यते तान्यां वैरिसैन्यं रणोत्थितम् ॥ १५४ ॥
 सुरेन्द्रश्चासुरेन्द्रश्च नरेन्द्रश्चापि कूणिकः । ततस्त्रयो युयुधिरे सह चेटकसेनया ॥ १५५ ॥
 पौत्रोऽथ नागरथिनो षादशत्रतपालकः । सम्यग्दृष्टिः षष्ठजोजी सदा त्रचविरक्तधीः ॥ १५६ ॥
 राजान्नियोगतः षष्ठजक्तान्तेऽपि कृताष्टमः । श्रीचेटकद्वितीशेन स्वयमत्यर्थमर्थितः ॥ १५७ ॥
 संग्रामे रथमुशले दुःसहे तादृशेऽपि हि । प्राविशषरुणो नाम सेनानीः सैत्यसंगरः ॥ १५८ ॥
 ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

स वंपापतिसेनान्यं रणेहेतोः समादिपन् । प्रससार महासारो रथेनासह्यारंढसा ॥ १५९ ॥

१ प्रेरितौ । २ प्रथमे महाशिलाकंटकाख्य आहवे किं स्यात्तदाह-शत्रुसैन्ये स्वस्य पतितः कर्करोऽपि शिलासदृशः स्यात्, तथा च शत्रुसैन्ये पतितः कटकोपि महाशस्त्रादप्यधिकः स्यादित्यन्वयः । ३ सत्यप्रतिज्ञः ।

तौ संमुखीचूतरथौ रुढौकाते रणेढ्या । वैरायमाणौ ज्ञेमिष्ठजानुस्वर्जानुजीषणौ ॥ १६० ॥
 चंपापतेश्चमूनाथो वरुणं रणमार्गणम् । प्रहर प्रहरेत्युच्चैर्व्याजहार पुरःस्थितम् ॥ १६१ ॥
 वरुणः स्माह हे दोष्मन् श्रावकस्यास्ति मे व्रतम् । अनिघ्नते न प्रहारं करवै वैशिणेऽपि हि ॥ १६२ ॥
 साधु साधु महासत्त्वेत्युक्त्वा चंपेशसैन्यपः । मुमोच वाणं वरुणो विविधे तेन मर्मणि ॥ १६३ ॥
 ततः कूणिकसेनान्यं वरुणोऽरुणलोचनः । एकैनेव प्रहारेण निनाय यमसद्मनि ॥ १६४ ॥
 गाढप्रहारविधुरो निःसृत्य वरुणो रणात् । वृणसंस्तरमासूत्र्य निपद्येदमचिन्तयत् ॥ १६५ ॥
 सर्वात्मना शरीरेण स्वामिकार्यमनुष्ठितम् । इदानीमन्तकाढो मे स्वार्थस्यावसरः खलु ॥ १६६ ॥
 अर्हद्गद्गारकाः सर्वे सिद्धाः सर्वे च साधवः । केवल्युपजो धर्मश्च ज्ञयासुः शरणं मम ॥ १६७ ॥
 क्षमयामि सर्वास्त्रिधान् सर्वे क्षाम्यन्तु ते मयि । मैत्री मे सर्वज्यूतेषु वैरं मम न केनचित् ॥ १६८ ॥
 मामकीनं न किमपि न बाहमपि कस्यचित् । ममकारमकार्पं यं तमपि व्युत्सुजाम्यहम् ॥ १६९ ॥
 कानि कानि न मूढोऽहं पापस्थानान्यसेविषि । तन्मिथ्या दुष्कृतं मेऽस्तु गतरागस्य संप्रति ॥ १७० ॥
 देवत्वन्वृतिर्यक्त्वनारकत्वेषु यन्मया । कृतं दुष्कर्म तज्ज्ञे श्रीबीरोऽहं न गतिर्मम ॥ १७१ ॥
 एवमारार्थनां कृत्वा प्रत्याचख्यौ चतुर्विधम् । आहारमथ दध्यौ च नमस्कारं समाहितः ॥ १७२ ॥
 तदा च वरुणस्यैकः सुहृन्मिथ्यादृगाहवात् । बहिर्भूत्वोपवरुणमागत्यैवमवोचत ॥ १७३ ॥
 वयस्य तव सौहार्दक्रीतोऽहमपि संप्रति । त्वदासेवितमध्वानं प्रपन्नोऽस्म्यविदन्नपि ॥ १७४ ॥

१ संमुखीभूतौ रथौ यगोत्तौ । २ भूरिस्थितौ रविराह इव भीषणौ । ३ रणयाचकम् ।

नमस्कारपरावर्ती धर्मध्यानपरायणः । समाधिमरणं प्राप्य सौधर्मे वरुणो ययौ ॥ १७१ ॥
 तद्धिमानेऽरुणाच्चाख्ये चतुःपट्योपमप्रसम् । पूरयित्वायुरुपद्य विदेहेषु स सेत्स्यति ॥ १७६ ॥
 अज्ञानसेवितेनापि वरुणस्य तु वर्त्मना । विपद्य तत्सुहृद्भूयो मनुष्यः सुकुलेऽज्रवत् ॥ १७७ ॥
 विदेहेषु मनुष्यत्वं पुनरासाद्य सत्कुले । मुक्तिमार्गं समाराध्य स मोक्षपदमाप्स्यति ॥ १७८ ॥
 हते च वरुणेऽज्रवंशेऽटकस्य चमूजटाः । युध्वाय विगुणोत्साहाः कांस्फुटवराहवत् ॥ १७९ ॥
 गणैराजसनाश्रैस्तैश्चेऽटकस्य चमूजटैः । अकुट्टि कूणिकचमूर्दशस्त्रिरधरं रुपा ॥ १८० ॥
 कुट्यामानं बलं दृष्ट्वा स्वकीयमथ कूणिकः । लोष्टाहतः सिंह इव क्रोधोद्धतमधावत ॥ १८१ ॥
 सरसीव रणे क्रीडन् कूणिको वीरकुञ्जरः । दिशो दिशि परबलं पद्मखंभमिवाक्षिपत् ॥ १८२ ॥
 कूणिकं दुर्जयं ज्ञात्वा चेटकोऽध्यात्मवर्षणः । तं दिव्यं मार्गणं शौर्यधनो धनुषि सन्दधे ॥ १८३ ॥
 इतश्च वज्रकवचं कूणिकस्य पुरो हरिः । व्यधत्त चमरेन्द्रस्तु पृष्ठे सैन्नाहमायसम् ॥ १८४ ॥
 चापमाकर्णमाकृष्य वैशाढीपतिनाप्यथ । स मुक्तः सायको वज्रवर्मणा खलितोऽन्तरा ॥ १८५ ॥
 अमोघस्यापि बाणस्य तस्य मोघत्वदर्शनात् । चमूजटाश्चेऽटकस्य पुण्यक्षयममंसत ॥ १८६ ॥
 द्वितीयं नामुचद्वाणं सत्यसन्धस्तु चेटकः । अपस्तृत्य द्वितीयस्मिन् दिने तद्वदयुध्यत ॥ १८७ ॥
 तथैव मोघबाणोऽज्रद्वितीयेऽप्यहि चेटकः । एवं दिने दिने शुष्मति घोरमज्रतयोः ॥ १८८ ॥
 लङ्काशीत्याधिका कोटिर्जटानां पक्षयोर्ध्वयोः । विपदे या सोदपादि तिर्यङ्कु नरकेषु च ॥ १८९ ॥

१ काडो दडः । २ गणराजा बद्धमुकुटराजा अष्टादश तत्सहितैः । ३ कवचम् । ४ सत्यप्रतिज्ञः ।

नष्टा स्वस्वपुरं यात्सु गणराजेषु चेटकः । प्रणश्य प्राविशत् पुर्यां कूणिकोऽपि रुरोध ताम् ॥ १ए० ॥
 तदा सेचनकारूढौ चंपेशस्याखिलं बलम् । वीरौ हल्लविहल्लौ तौ रात्रावन्निवन्धुवतुः ॥ १ए१ ॥
 न ग्रहर्तुं नवा धर्तुं स हस्ती स्वमहस्तिवत् । केनाप्यशक्ति चंपेशश्चिरे सौप्तिकागतः ॥ १ए२ ॥
 मारयित्वा मारयित्वा निशि हल्लविहल्लयोः । द्वेमेण गह्वतोर्मन्त्रिमंडलीं स्माह कूणिकः ॥ १ए३ ॥
 आन्यां विद्रुतमस्माकं प्रायेण सकलं बलम् । तद्धूत क इहोपायो जये हल्लविहल्लयोः ॥ १ए४ ॥
 मंत्रिणोऽप्युचिरे तौ हि जेतुं शक्यौ न केनचित् । अधिरूढौ हि यावत्तं हस्तिनं नरहस्तिनौ ॥ १ए५ ॥
 तस्मात्तस्यैव करिणो वधाय प्रयतामहे । खादिरांगारसंपूर्णं कार्यतां पश्चि खातिका ॥ १ए६ ॥
 छादयित्वा च वारीव दुर्लक्ष्या सा करिष्यते । तस्यां सेचनको वेगादन्निधावन् पतिष्यति ॥ १ए७ ॥
 चंपेशोऽकारयदथ खादिरांगारपूरिताम् । खातिकामुपरिहन्नां तदागमनवर्त्मनि ॥ १ए८ ॥
 अथ हल्लविहल्लावप्यवस्कन्दकृते निशि । निरीयतुः सेचनकाधिरूढौ जितकाशिनौ ॥ १ए९ ॥
 अंगारखातिकोपान्तमेव सेचनकोऽपि हि । तां विभ्रगेन विज्ञाय तस्थौ यातममानयन् ॥ ३०० ॥
 ततो हल्लविहल्लान्यामिति निर्भस्मितः करी । पशुरस्यकृतज्ञोऽसि कातरो यदभू रणात् ॥ ३०१ ॥
 विदेशगमनं बन्धुत्यागश्च त्वत्कृते कृतः । अस्मिन्दुर्व्यसने क्षिप्तस्त्वत्कृते चार्यवेदकः ॥ ३०२ ॥
 वरं श्वा पोषितः श्रेयान् नक्तः स्वामिनियः सदा । न तु त्वं प्राणवाह्न्याद्योऽस्मत्कार्यमुपेक्षसे ॥ ३०३ ॥
 इति निर्भस्मितो हस्ती कुमारौ निजपृष्ठतः । वेगादुत्तारयामास नक्तं मन्यो बलादपि ॥ ३०४ ॥

तच्छ्रुत्वा मंत्रिणः प्रोचुस्तैव पुरि विद्यते । वेद्या मागधिका देव न विद्मः कूलवालुकम् ॥ ३२० ॥
 तदैव मुक्त्वा सैन्यार्धं वैशाखीरोधहेतवे । सैन्यार्धेन ययौ चंपा चंपातिरिखापतिः ॥ ३२१ ॥
 पण्यांगनां मागधिकां मगधाधिनन्दनः । आह्लास्त गतमात्रोऽपि त्वरितं वरमंत्रिवत् ॥ ३२२ ॥
 आदिदेश च नष्टे त्वं धीमती त्वं कलावती । त्वया चानेकपुंसां धीराजन्माप्युपजीविता ॥ ३२३ ॥
 सफलीकुरु मात्कार्ये तैक्षिककलां निजाम् । रमयित्वा पतित्वेन श्रमणं कूलवालुकम् ॥ ३२४ ॥
 करोम्येवमिति च सा प्रपेदाना मनस्विनी । चंपानाथेन सच्चक्रे वस्तालंकरणादिना ॥ ३२५ ॥
 विसृष्टा च गृहं गत्वा विमृश्य च धियां निधिः । तदैव मूर्त्ता मायेव सा मायाश्राविकाञ्जवत् ॥ ३२६ ॥
 सा गर्जश्राविकाप्राया ग्रहिधर्मं यथाविधि । अपि द्वादशधा लोके दर्शयामास सत्यवत् ॥ ३२७ ॥
 चैत्यपूजादिनिरतां धर्मश्रवणतत्पराम् । रुज्वाशयाश्च विविधुराचार्याः श्राविकेति ताम् ॥ ३२८ ॥
 सान्यदापृहदाचार्यान् कः साधुः कूलवालुकः । तज्ज्ञावमविदन्तश्च कथयन्ति स्म तेऽप्यदः ॥ ३२९ ॥
 धर्मज्ञे पंचधाचारनिरतो मुनिपुंगवः । एकोऽस्ति तस्य च ब्रुह एकः कापिरिवास्थिरः ॥ ३३० ॥
 सामाचारीपरिच्छ्रो वारणस्मरणादिभिः । नोद्यमानो याति रोपं स तु ब्रुहोऽतिदुर्नयः ॥ ३३१ ॥
 गुरुस्तु तस्य ध्रुवस्य दुःश्रवामपि सादरः । आचारशिद्धानां प्रददौ यदुक्तमिदमागमे ॥ ३३२ ॥
 “परो रुष्यतु वा मा वा विषवत्प्रतिज्ञातु वा । ज्ञापितव्या हिता ज्ञापा स्वपक्षगुणकारिणी ॥ ३३३ ॥”
 न कर्कशां न मधुरां गुरोः शिक्षाममंस्त सः । लघुकर्मणि शिष्ये हि प्रजवन्ति गुरोर्गिरः ॥ ३३४ ॥

१ जन्मपर्यन्तम् । २ वेद्यासंबन्धिनी कलाम् ।

वन्दमानाश्च चैत्यानि तीर्थयान्नाह्वयेन सा । तमुद्देशमुपेयाय यत्रापिः कूलवालकः ॥ ३५० ॥
 वन्दित्वा तं मुनिवरं सा मायाश्रविकावदत् । उक्लयन्तादितीर्थानि वन्दयेदहं मुने त्वया ॥ ३५१ ॥
 कायोत्सर्गं मुनिर्मुक्त्वा धर्मलाज्जाशिषं ददौ । तीर्थान्यवन्दताष्टुच्चागतासि कुतः शुभ्रे ॥ ३५२ ॥
 साख्यन्महर्षे चंपाया आगां तीर्थानि वन्दितुम् । तीर्थेभ्यः परमं तीर्थमिह यूयं च वन्दिताः ॥ ३५३ ॥
 तदस्मदीयं पाथेयं त्रिह्लादोपनिवर्जितम् । आदाय पारणं कृत्वा महर्षेऽनुगृहाण माम् ॥ ३५४ ॥
 त्रिक्लिन्नावतया तस्या मुनिरार्जुमनाः स तु । जगाम त्रिह्लामादतुं तत्सार्थेऽनर्थसम्पन्नि ॥ ३५५ ॥
 ददिरे च स्वयं तस्मै कूटश्रविकया तथा । पुरा संयोजितज्व्या मोदका मोदमानया ॥ ३५६ ॥
 अचूत्प्राशितमात्रैस्तैर्मोदकैः सोऽतिसारकी । रसवीर्यविपाको हि ज्व्याणां जातु नान्यथा ॥ ३५७ ॥
 अतिसारेण स ग्लानो महर्षिरज्रवत्तथा । संवरीतुं क्षीणवदो यथांगान्यपि नाशकत् ॥ ३५८ ॥
 तं च मागधिका प्रोचे समयस्मृतवैशिका । कृतपारणकोऽसि त्वं मदनुग्रहकाम्यया ॥ ३५९ ॥
 स्वामिन्मदीयपाथेयप्राशनादव्यनन्तरम् । प्राप्तोऽसि दुर्दशमेवं धिग्मां पापतरंगिणीम् ॥ ३६० ॥
 तत्त्वाभेकाकिनं मुक्त्वा प्राप्तमेतावतीं दशाम् । न गन्तुमुत्सहेते मे पादौ निगडिताविव ॥ ३६१ ॥
 इत्युक्त्वा सा स्थिता तत्रोपसर्प च ह्ये कृणे । उघर्तयितुमंगानि प्रदातुं नेपजानि च ॥ ३६२ ॥
 उघर्तनादिकं तस्य तथा मागधिका व्यधात् । यथा तं कारयामास सर्वोर्गस्पर्शमात्मनः ॥ ३६३ ॥
 उह्लाघः स शनैश्चक्रे तथा शुश्रूषमाणया । चंपकेनांशुकमिव तन्नक्त्या चाध्यवास्यत ॥ ३६४ ॥

१ ग्रीतया तथा । २ नीरोगः । ३ चंपकपुष्पेण वत् यथाधिवास्यते तथा ।

तं स्तूपं चंकुमारेने धूर्त्तधीवञ्चितो जनः । सुखप्रतार्यः प्रायेण सर्वोऽपि व्यसनादितः ॥ ३८० ॥
 चंकुमारब्धमात्रेऽपि स्तूपे मागधिकापतिः । गत्वापसारयामास विक्रोशीमथ कूणिकम् ॥ ३८१ ॥
 उत्पन्नप्रत्ययो लोकस्तं स्तूपं कूपजेकधीः । कूर्मन्यासशिखां यावन्निर्मूलमुदमूलयत् ॥ ३८२ ॥
 वचञ्ज घादशाब्धन्ते वैशालीं कूणिकस्ततः । स्तूपस्यैव प्रज्ञावोऽभूत् पुरा हि दुरतिक्रमः ॥ ३८३ ॥
 विरराम तदा चंपावैशालीनाथयो रणः । एतस्यामवसर्पिस्थामीदृशो न कदाप्यभूत् ॥ ३८४ ॥
 ज्ञाणयामास वैशालीपतिं चंपापतिस्तदा । आर्य चेदक पूज्योऽसि किं करोमि तव प्रियम् ॥ ३८५ ॥
 चेदंकोऽपि विषण्णात्मा कूणिकं प्रत्यज्ञाणयत् । जयोत्सवोत्सुकोऽपि त्वं विलंब्य प्रविशेः पुरीम् ॥ ३८६ ॥
 दूतेन चेदकवचस्याख्याते कूणिकोऽपि हि । किं याचितमिति ह्रीणस्तथैव प्रत्यपद्यत ॥ ३८७ ॥
 इतश्च सत्यकिर्नाम सुज्येष्ठासुर्नञ्चरः । दौहित्रश्चेदकस्यागाञ्छिन्तयामास चेति सः ॥ ३८८ ॥
 मातामहप्रजामेतां लुब्धमानामरातिभिः । कथं ऋदयामि तदिमां नयाम्यन्यत्र कुत्रचित् ॥ ३८९ ॥
 इति तन्नगरीलोकं सर्वमुत्पाठ्य विद्यया । निनाय नीलवलयौ लालयन् पुष्पदामवत् ॥ ३९० ॥
 अथ मृत्युश्रियमिव वङ्कायैः पुत्रिकां गले । चेदंकोऽनशनं कृत्वा विद्वदस्लाघवारिणि ॥ ३९१ ॥
 स मज्जान् धरणेन्द्रेण समीक्ष्य चवने निजे । निन्ये सार्धमिक इति मृत्युर्नाहुँदितायुषाम् ॥ ३९२ ॥

१ द्वादशवर्षान्ते । २ लोहपुत्रिकाम् । ३ न विद्यते स्ताघो यस्यैतादृशे जले । ४ अत्रुदितमायुर्थेण तेषा मृत्युर्न भवति ।

नत्वा नाथं तथास्थानमुपविश्याथ कूणिकः । पप्रह दन्धावसरः शिरस्यारचिताञ्जलिः ॥ ४०८ ॥
 आजन्माप्यपरित्यक्तकामजोगा जवन्ति ये । कां नाम ते गतिं यान्ति चक्रिणः परमेश्वर ॥ ४०९ ॥
 स्वाम्याख्यात्ते हि गह्वन्ति सप्तमीं नरकावनिम् । पप्रह कूणिको ज्यो ज्ञाविनी मम का गतिः ॥ ४१० ॥
 आचख्यौ जगवान् षष्ठीं नरकोर्वीं गमिष्यसि । कूणिकः स्माह किमहं न हि यास्यामि सप्तमीम् ॥ ४११ ॥
 जगवानप्युवाचैवं चक्रवर्त्येव न ह्यसि । सति धर्मेणि धर्मा हि चिन्त्यंते श्रेणिकात्मज ॥ ४१२ ॥
 अपृहत् कूणिकः किं न चक्रयहं परमेश्वर । ममापि चक्रितुल्यास्ति चतुरंगा वरूश्चिनी ॥ ४१३ ॥
 स्वाम्यूचे तव रत्नानि चक्रादीनि न सन्ति ज्ञोः । विनैकेनापि रत्नेन चक्रचृन्नास दुर्घटम् ॥ ४१४ ॥
 तच्छ्रुत्वोत्थाय चंपेशो महाहंकारपर्वतः । एकेन्द्रियाणि लोहानि महारत्नान्यकारयत् ॥ ४१५ ॥
 पद्मावतीं स स्त्रीरत्नं रत्नानीप्तादिकान्यपि । सोऽदृषधीः कटपयामास मनोरथकदर्शितः ॥ ४१६ ॥
 साधयन् जरतदेत्रं कूणिकोऽसह्यविक्रमः । क्रमेण वैताल्यगुहा तमिस्रामासदद्वैतैः ॥ ४१७ ॥
 अनात्मज्ञः स उन्मत्त इव दुर्दैवदूषितः । गुहाघारकपाटानि दंडेन त्रिरताम्यत् ॥ ४१८ ॥
 कृतमालामरः प्रोचे तद्गुहाघाररक्षकः । मुमूर्षुः कोऽयमाहन्ति गुहाघारमनात्मवित् ॥ ४१९ ॥
 कूणिकोऽप्यवदत् किं मां जिगीषुं वेत्सि नागतम् । अशोकचन्द्रनामाहुत्पन्नश्चक्रवर्त्यहो ॥ ४२० ॥
 कृतमालामरः स्माह चक्रिणो षादशाजवन् । अमार्थितप्रार्थकोऽसि बुध्यस्व स्वस्ति तेऽस्तु ज्ञोः ॥ ४२१ ॥
 कूणिकोऽपि वज्राणैवमहं चक्री त्रयो दशः । उत्पन्नः कृतपुण्योऽस्मि पुण्यैः किं नाम दुर्लभम् ॥ ४२२ ॥

पराक्रमं न मे वेत्सि कृतमाल गुहामिमाम् । कुरुष्व विततघारामन्यथा न न्रवस्यहो ॥ ४२३ ॥
 आधिदैविकदोषात्तमिवासंबद्धजाषिणम् । कूणिकं कृतमाखो घाग्रोषादकृत न्रस्मसात् ॥ ४२४ ॥
 अशोकचन्द्रो राजैवं विपद्य नरकावनिम् । पष्ठीमियाय वचनं ह्यर्हतां जातु नान्यथा ॥ ४२५ ॥
 आलोख्यशेषतां प्राप्ते कूणिके तु तदालम्बम् । सर्वे प्रधानपुरुषा राज्ये न्यधुरुदायिनम् ॥ ४२६ ॥
 उदाय्यपि प्रजां न्याय्यवर्त्मना पर्यपालयत् । अखंरुशासनः पृथ्व्यां प्रथयन् जैनशासनम् ॥ ४२७ ॥
 तस्य स्थानस्थितस्यापि प्रतापसवितुर्दिपः । तेजोऽसहाः प्रविविशुर्ध्रुकवज्जिगह्वरे ॥ ४२८ ॥
 धर्मदानशुद्धैस्तस्य वीरत्वमद्भुतम् । निदर्शनतया जह्ने भूतसन्नाविभ्रज्जुजाम् ॥ ४२९ ॥
 कदापि तस्य नोत्पेदे न्रयं स्वपरचक्रजम् । विजाय स पुनर्नित्यं श्रावकव्रतखंडनात् ॥ ४३० ॥
 चतुःपर्व्यां चतुर्थोदितपसा शुद्धिमुद्बहन् । सामायिकस्थस्तस्यौ स स्वस्थः पौषधसन्ननि ॥ ४३१ ॥
 अर्हन्देवो गुरुः साधुरिति तस्य दिवानिशम् । मंत्राक्षरमिव ध्येयं हृदयादुत्तार न ॥ ४३२ ॥
 अखंडिताज्ञस्त्रिखंडां दयावानपि सर्वदा । शशास जगतीमितामुदायुदयज्जागृपः ॥ ४३३ ॥
 श्रीवीरस्वामिनो धर्मदेशनाममृतोपमाम् । आचम्याचम्य स सुधीरात्मानं पर्यपावयत् ॥ ४३४ ॥
 एवमा केवलज्ञानोत्पत्तेर्विहरतो महीम् । बभ्रूवेति परीवारः स्वामिनश्चरमार्हतः ॥ ४३५ ॥
 समजायन्त साधूनां सहस्राणि चतुर्दश । पट्त्रिंशत्तु सहस्राणि साध्वीनां शान्तचेतसाम् ॥ ४३६ ॥

१ आलेख्यमेव शेषो यस्य तस्य भावस्तत्ता तां गृह्यमिति यावत् । २ भूतवर्तमानभविष्यद्राजाना मध्ये । ३ चतुर्णां पष्ठीमीचतु-
 र्दशी पूर्णिमा वास्याना पर्वणां समूहस्तस्यां ।

चतुर्दशपूर्वचृतां श्रमणानां शतत्रयम् । त्रयोदशशत्यवधिज्ञानिनां सप्तशत्यथ ॥ ४३७ ॥
वैक्रियत्नब्ध्यनुत्तरगतिकेवल्लिनां पुनः । मनोविदां पंचशती वादिनां तु चतुःशती ॥ ४३८ ॥
श्रावकाणां तु लक्षैकोनषष्टिसहस्रयुक् । श्राविकाणां तु त्रिलक्षी साष्टादशसहस्रिका ॥ ४३९ ॥

यातेषु गौतमसुधर्ममुनीन्द्रवर्जं मोक्षश्रियं गणधरेषु नवस्वयौचैः ।

स्वामी सुरासुरनजश्चरसेव्यमानपादो जगाम जगवान्नगरीमपापाम् ॥ ४४० ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहिमचन्द्रसूरिविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि भाविकुमारपालदेवचरिता-
भयप्रव्रज्याकृणिकचरितोदायिराज्यश्रीमहावीरकैवलिविहारवर्णनो नाम द्वादशः सर्गः ।

इति स्तुत्वा सुनांसीरे स्थितेऽपपापुरीपतिः । हस्तिपालनृपोऽप्येवं वीरस्वामिनमस्तवीत् ॥ १३ ॥
 न परं नाम मूर्धेव कवोरमपि किंचन । विशेषज्ञाय विज्ञायं स्वामिने स्वान्तशुक्रये ॥ १४ ॥
 न पक्षिपशुसिंहादिवाहनासीनविग्रहः । न नेत्रवक्त्रगात्रादिविकारविकृताकृतिः ॥ १५ ॥
 न शूलषापचक्रादिशस्त्राङ्ककरपद्मवः । नाङ्गनाकमनीयाङ्गपरिष्वङ्गपरायणः ॥ १६ ॥
 न गर्हणीयचरितप्रकंपितमहाजनः । न प्रकोपप्रसादादिविडम्बितनरामरः ॥ १७ ॥
 न जगज्जननस्थेमविनाशविहितादरः । न दास्यहास्यगीतादिविप्लवोपप्लुतस्थितिः ॥ १८ ॥
 तदेवं सर्वदेवेभ्यः सर्वथा त्वं विदद्वेषः । देवत्वेन प्रतिष्ठाप्यः कथं नाम परीक्षकैः ॥ १९ ॥
 अर्जुनोऽतःसरत्पर्णतृणकाष्ठादि शुक्तिमत् । प्रतिश्रोतः श्रयघ्नस्तु कथा युक्त्या प्रतीयताम् ॥ २० ॥
 अथवातं मन्दबुद्धिपरीक्षकपरीक्षणैः । ममापि कृतमेतेन वैद्यात्येन जगत्प्रज्ञो ॥ २१ ॥
 यदेव सर्वसंसारिजन्तुरूपविदद्वेषम् । परीक्षन्तां कृतधियस्तदेव तव दद्वेषम् ॥ २२ ॥
 क्रोधबोचनयाक्रान्तं जगदस्माद्विलक्षणः । न गोचरो मृदुधियां वीतराग कथंचन ॥ २३ ॥
 एवं स्तुत्वा हस्तिपाले विरतेऽर्हन्नप्यश्विमः । अपश्चिमाभित्यकरोद्भगवान् धर्मदेशनाम् ॥ २४ ॥
 पुमर्था इह चत्वारः कामार्थौ तत्र जन्मनाम् । अर्थञ्चतौ नामधेयादनर्थौ परमार्थतः ॥ २५ ॥
 अर्थस्तु मोक्ष एवैको धर्मस्तस्य च कारणम् । संयमादिर्दशविधः संसाराञ्जोधितारणः ॥ २६ ॥

१ इन्द्रे । २ विशेषज्ञाय स्वामिने मृदुवाक्येनैव विज्ञपनीयमिति न, परं कठोरमपि विज्ञपयामि । ३ निन्द्यचरितेन प्रकंपिता महान्तो जना येन सः । ४ स्थेमा स्थितिः । ५ अनुश्रोतः सरद्गच्छद्यत्सर्णतृणकाष्ठादि तत्तु शुक्तिमदस्ति । ६ निर्लज्जत्वेन । ७ चरमः ।

अनन्तदुःखः संसारो मोक्षोऽनन्तसुखः पुनः । तयोस्त्यागपरिग्रहिलुधर्मं विना न हि ॥ २७ ॥
 मार्गं श्रितो यथा दूरं कृमात् पंगुरपि व्रजेत् । धर्मस्थो धनकर्मापि तथा मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 एवं च देशानां कृत्वा विरते त्रिजगज्जुरौ । मन्मदेशः पुण्यपादः प्रभुं नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥ २९ ॥
 स्वामिन् स्वप्ना मयाद्याष्टौ दृष्टास्तत्र गजः कपिः । क्षीरदुः काकसिंहाजबीजकुंजा इमे क्रमात् ॥ ३० ॥
 तदाख्याहि फलं तेषां ज्ञीतोऽस्मि जगवन्नहम् । इति पृष्टो जगन्नाथो व्याचकारेति तत्फलम् ॥ ३१ ॥
 विवेकवन्तो नृत्वापि हस्तिदुष्टया श्रतः परम् । वत्स्यन्ति श्रावका लुब्धाः क्षणिकर्द्धिसुखे गृहे ॥ ३२ ॥
 न दौस्थ्ये परचक्रे वा प्रब्रजिष्यन्त्युपस्थिते । आत्तामपि परिव्रज्यां त्यदयन्ति च कुसंगतः ॥ ३३ ॥
 विरलाः पादयिष्यन्ति कुसंगेऽपि व्रतं खलु । इदं गजस्वमफलं कपिस्वमफलं त्वदः ॥ ३४ ॥
 प्रायः कपिसमा लोलपरिणामादपसत्त्वकाः । आचार्यमुख्या गह्वस्थाः प्रमादं गामिनो व्रते ॥ ३५ ॥
 ते विपर्ययायिष्यन्ति धर्मस्था नितरामपि । जाविनो विरला एव धर्मोद्योगपराः पुनः ॥ ३६ ॥
 धर्मश्रद्धेषु ये शिक्षां प्रदास्यन्त्यप्रमादिनः । ते तैरुपहसिष्यन्ते ग्राम्यैर्ग्रामस्थपौरवत् ॥ ३७ ॥
 इत्थं प्रवचनावज्ञातः परं हि न विष्यति । प्लवंगमस्वमफलमिदं जानीहि पार्थिव ॥ ३८ ॥
 क्षीरदुष्टदुष्टाः सुद्वेने दातारः शासनार्चकाः । श्रावकास्ते तु रीत्यन्ते क्षिण्णिर्विचनारैः ॥ ३९ ॥
 तेषां च प्रतिज्ञास्यन्ति सिंहसत्त्वच्युतोऽपि हि । महर्षयः सारमेया इवासारमतिस्पृशाम् ॥ ४० ॥
 आदास्यन्ते सुविहितविहारक्षेत्रपद्धतिम् । क्षिण्णो बन्बूलसमाः क्षीरदुष्टफलमीदृशम् ॥ ४१ ॥
 धृष्टस्वजावा मुनयः प्रायो धर्माश्रिनोऽपि हि । रंस्यन्ते न हि गह्वेषु दीर्घिकांजःस्विव द्विकाः ॥ ४२ ॥

ततोऽन्यगच्छिकैः सूरिप्रमुखैर्वचनापरैः । मृगतृष्णानिन्नैः सार्धं च विष्यन्ति जमाशयाः ॥ ४३ ॥
न युक्तमेज्जिर्गमनमिति तत्रोपदेशकान् । बाधिष्यन्ते नितान्तं ते काकस्वप्नफलं ह्यदः ॥ ४४ ॥
सिंहतुल्यं जिनमतं जातिस्मृत्याद्यनूङ्कितम् । विपत्स्यतेऽस्मिन् नरतवने धर्मज्ञवर्जिते ॥ ४५ ॥
न कुत्तीर्थिकतिर्थेषोऽज्जिच विष्यन्ति जातु तत् । स्वोत्पन्नाः कृमिवर्तिका तु लिंगिनोऽशुच्युच्चयः ॥ ४६ ॥
लिंगिनोऽपि प्राक्प्रज्ञावात् श्वापदानैः कुत्तीर्थिकैः । न जात्वज्जिच विष्यन्ते सिंहस्वप्नफलं ह्यदः ॥ ४७ ॥
अज्ञाकरेष्वंबुजानि सुगन्धीनीव देहिनः । धार्मिका न ज विष्यन्ति संजाताः सुकुलेष्वपि ॥ ४८ ॥
अपि धर्मपरा ज्ञूवा ज विष्यन्ति कुसंगतः । ग्रामावकरकोत्पन्नगर्दजाजवदन्यथा ॥ ४९ ॥
कुदेशे कुकुले जाता धर्मस्था अपि जविनः । हीना इत्यनुपादेयाः पद्मस्वप्नफलं ह्यदः ॥ ५० ॥
यथा फलायाबीजानि बीजबुध्योखरे वपेत् । तथा वप्स्यन्त्यकटपानि कुपात्रे कटपबुद्धितः ॥ ५१ ॥
यत्रा घुणाक्षरन्यायाद्यथा कोऽपि कृषीवलः । अबीजान्तर्गतं बीजं वपेत् क्षेत्रे निराशयः ॥ ५२ ॥
अकटपान्तर्गतं कटपमज्ञानाः श्रावकास्तथा । पात्रे दानं करिष्यन्ति बीजस्वप्नफलं ह्यदः ॥ ५३ ॥
क्षमादिगुणपद्मांकाः सुचरित्रांबुधूरिताः । रहःस्था जविनः कुंजा इव स्तोका महर्षयः ॥ ५४ ॥
श्रुथाचारचरित्राश्च कलशा मलिना इव । यत्र तत्र ज विष्यन्ति बहवो लिंगिनः पुनः ॥ ५५ ॥
समत्सराः करिष्यन्ति कलहं ते महर्षिजिः । उन्नयेषामपि तेषां साम्यं लोके ज विष्यति ॥ ५६ ॥
गीतार्था लिंगिनश्च स्युः साम्येन व्यवहारिणः । जनेन ग्रहिलेनेवाग्रं हिलग्रहिलो नृपः ॥ ५७ ॥

१ अग्रहिलोऽपि ग्रहिल इव अग्रग्रस्त इव ।

तथाहि पृथिवीपुर्णो पूर्णो नाम महीपतिः । सुबुद्धिस्तस्य चामात्यो निधानं बुद्धिसंपदः ॥ ९८ ॥
 कालं तेनार्गमिष्यन्तं प्रष्टोऽन्येष्टुः सुबुद्धिना । लोकदेवोऽन्निधानेन नैमित्तिकवरोऽवदत् ॥ ९९ ॥
 मासादनन्तरं मेघो वर्षिता तज्जलं पुनः । यः पात्यति स सर्वोऽपि ग्रहग्रस्तो ऋविष्यति ॥ ६० ॥
 कियत्यपि गते काले सुवृष्टिश्च ऋविष्यति । पुनः सज्जा ऋविष्यन्ति तत्पयःपानतो जनाः ॥ ६१ ॥
 राज्ञे मंत्री तदाचख्यौ राजाप्यानकताडनात् । आख्यापयज्जने वारिसंग्रहार्थमथादिशत् ॥ ६२ ॥
 सर्वोऽपि हि तथा चक्रे ववर्षोक्तेऽह्नि चांबुदः । कियत्यपि गते काले संगृहीतांबु निष्ठितम् ॥ ६३ ॥
 अद्धीणसंग्रहांजस्कौ राजामात्यौ तु तौ विना । नवांबु लोकाः सामन्तप्रमुखाश्च पपुस्ततः ॥ ६४ ॥
 तत्पानाद्ग्रहिताः सर्वे ननृतुर्जहसुर्जगुः । स्खरं चिचेष्टिरेऽन्यत्र विना तौ राजमंत्रिणौ ॥ ६५ ॥
 राजामात्यौ विसदृशौ सामन्ताद्या निरीक्ष्य ते । मंत्रयाच्चाकिरे नूनं ग्रहिलौ राजमंत्रिणौ ॥ ६६ ॥
 अस्मद्विलक्षणाचाराविमकावपसार्य तत् । अपरौ स्थापयिष्यामः स्वोचितौ राजमंत्रिणौ ॥ ६७ ॥
 मंत्री ज्ञात्वेति तन्मंत्रं नृपायाव्यन्नृपोऽवदत् । आत्मरक्षा कथं कार्या तेभ्यो वृन्दं हि राजवत् ॥ ६८ ॥
 मंत्र्यूचे ग्रहिलीञ्चूय स्थातव्यं ग्रहिलैः सह । त्राणोपायो न कोऽव्यन्य इदं हि समयोचितम् ॥ ६९ ॥
 कुत्रिमं ग्रहिलीञ्चूय ततस्तौ राजमंत्रिणौ । तेषां मध्ये वज्रतोते रक्षन्तौ निजसंपदम् ॥ ७० ॥
 ततः सुसमये जाते शुभवृष्टौ नवोदके । पीते सर्वेऽजवन् स्वस्था मूलप्रकृतिधारिणः ॥ ७१ ॥
 एवं च दुःषमाकाले गीतार्थां लिङ्गिभिः सह । सदृशीञ्चूय वत्स्यंति चाविस्वसमयेञ्चवः ॥ ७२ ॥

इति श्रुत्वा स्वप्नफलं पुण्यपादो महासनाः । प्रबुधः प्राव्रजस्तत्र क्रमान्मोक्षमियाय च ॥ ७३ ॥
 जगवन्तं प्रणम्याथ गणचृजैतमोऽन्यधात् । तृतीयारकपर्यन्ते जगवानुपजोऽजवत् ॥ ७४ ॥
 त्रयोविंशतिरहन्तस्तुरीयारेऽजितादयः । अत्रवन्नवसर्पिण्यां यावद्युयं जगद्गुरो ॥ ७५ ॥
 अतः परं पंचमारे दुःखमानामनि प्रजो । यद्भविष्यति तत्तसं प्रसीद परमेश्वर ॥ ७६ ॥
 स्वाभ्याख्यन्मम निर्वाणादतीतैर्वत्सरैस्त्रिभिः । सार्धाष्टमाससहितैः पंचमारः प्रवेक्ष्यति ॥ ७७ ॥
 मन्निर्वाणाजतेष्वब्दशतेष्वेकोनविंशतौ । चतुर्दशान्धां च म्दोहकुले चैत्राष्टमीदिने ॥ ७८ ॥
 विष्टौ जायते नृपः कल्की स रुद्रोऽथ चतुर्मुखः । नामत्रयेण विख्यातः पाटलीपुत्रपत्तने ॥ ७९ ॥
 तदा च मथुरापुर्यामकस्माज्जामकुण्ठयोः । निपतिष्यत्यायतनं वाताहतजर्दुवत् ॥ ८० ॥
 क्रोधमानमायाखोत्राः सदा काष्ठे घृणा इव । नैसर्गिका जविष्यन्ति तस्मिन् क्रूरतराक्षये ॥ ८१ ॥
 चौरराजविरोधो राड्जयं गन्धरसद्वयः । दुर्जिह्वमील्यवृष्टी च जविष्यन्ति तदा खलु ॥ ८२ ॥
 कुमारोऽष्टादशान्दानि तावन्त्येव च डामरी । ततः परं प्रचंडात्मा राजा कल्की जविष्यति ॥ ८३ ॥
 नगरे पर्यटंस्तत्र पंच स्तूपाग्निदीप्य सः । परिप्रद्वयति पार्श्वस्थान् कैमैते कारिता इति ॥ ८४ ॥
 कथयिष्यन्ति तेऽभ्येवं पुरासीद्विश्वविश्रुतः । नन्दो नाम क्षितिपतिर्धनैर्धनदसन्निभः ॥ ८५ ॥
 हिरण्यमस्ति स्तूपेषु तेनेह निहितं बहु । नादातुं तत्क्षमः कोपि बभूव पृथिवीपतिः ॥ ८६ ॥
 कल्किराजसदाकार्यं चरिखोजो निसर्गतः । खानयिष्यति तान् स्तूपान् हिरण्यं च ग्रहीष्यति ॥ ८७ ॥

सर्वतोऽपि पुरं तच्च सोऽर्थांश्च खानयिष्यति । अखिलांश्च महीपादांस्तृणवज्रणयिष्यति ॥ ८८ ॥
 कटिकता खान्यमानायास्तदा च स्वपुरावनेः । नाम्ना लवणदेवी गौरुथास्यति शिलाभयी ॥ ८९ ॥
 चतुष्पथेऽवस्थिता सा जिह्वार्थमटलो मुनीन् । तत्प्रातिहार्याब्देगाग्रजागेणाघट्टयिष्यति ॥ ९० ॥
 स्थविराश्च वदिष्यन्ति जाविनं सूचयत्यसौ । जलोपसर्गमत्यन्तं तत् कापि ब्रजतान्यतः ॥ ९१ ॥
 श्रुत्वा तत्केऽपि यास्यन्ति विहारेण महर्षयः । अन्ये तु नक्तवस्त्रादिलुब्धा वक्ष्यन्त्यदः खलु ॥ ९२ ॥
 कालात्कर्मवशाद्वा विभुजं वा यदि वाशुभम् । कस्तन्निषेधयितुमक्षूणुर्जिष्णुरपि स्वयम् ॥ ९३ ॥
 ततः पावंस्त्रिनः सर्वान् कटकी याचिष्यते करम् । तं च तस्मै प्रदास्यन्ति ते सारं न प्ररिग्रहाः ॥ ९४ ॥
 अन्यैः पाखंडिजिर्दत्तः करो ययं न दत्तश्च किम् । इति ब्रुवाणो लुब्धात्मा स साधून्पि रोत्स्यते ॥ ९५ ॥
 साधवस्तं वदिष्यन्ति राजन् वयमर्कचिन्ताः । जिह्वाश्रुजो धर्मदानं विना किं ददामहे तव ॥ ९६ ॥
 पुराणेषूक्तमस्त्येवं ब्रह्मनिष्ठांस्तपोधनान् । रक्षंस्तपुष्यपञ्चांशं नृपतिः ॥ ९७ ॥
 अस्माद्भुक्तमर्पणस्तस्माद्विरमावनिशासन । व्यवसायोऽशुभायायं पुरे राष्ट्रे च सर्वथा ॥ ९८ ॥
 एवं मुनिवचः श्रुत्वा कटकी कोपिष्यति ध्रुवम् । उद्धृकुटिः करादास्यः कृतान्त इव ज्रीवणः ॥ ९९ ॥
 किमरे मर्त्यकामोऽसि मर्त्याधम मुनीनपि । याचसेऽर्थं वक्ष्यतीति ततस्त्वं पुरदेवता ॥ १०० ॥
 देवतावचसा तेन सिंहनादेन दन्तिवत् । ज्रीतः कटकी नतिपूर्वं तान् साधून् ह्रमयिष्यति ॥ १०१ ॥
 न विष्यन्ति च ज्यूंसस्तदोत्पाता जयंकराः । अन्वहं कटिकराजस्य नगरक्षयसूचकाः ॥ १०२ ॥

अहोरात्रान् सप्तदश वर्षिष्यत्यथ वारिदः । गंगाप्रवाहश्चोद्धृत्य तत्पुरं ह्रावयिष्यति ॥ १०३ ॥
 तत्राचार्यः प्रातिपदः कोऽपि संघजनोऽपि न । पूर्वोक्तः कोऽपि कटुकी च स्यास्यन्ति स्थलमूर्धनि ॥ १०४ ॥
 गंगाप्रवाहपयसा परितोऽपि प्रसारिणा । यास्यन्ति निधनं सद्यो बहवः पुरवासिनः ॥ १०५ ॥
 जलोपसर्गे विरते नन्दप्रव्येण तेन तु । कटिकराजः पुनरपि करिष्यति नवं पुरम् ॥ १०६ ॥
 नविष्यन्त्यायतनानि विहरिष्यन्ति साधवः । वर्षिष्यति च कालेऽब्दः सस्यनिष्पत्तिकारणम् ॥ १०७ ॥
 द्रुमेण कुञ्जलाञ्जेऽपि सस्यं न क्रेष्यते जनः । पञ्चाशदब्दीमेवं च मुञ्चिहं जावि कटिकनि ॥ १०८ ॥
 आसन्नमृत्युर्ज्योऽपि कटुकी पाखंडिनोऽखिलान् । त्याजयिष्यति दिंगानि व्युपज्योष्यति चोच्चैर्कः ॥ १०९ ॥
 ससंधं च प्रातिपदं न्यस्य गोवाटके तदा । याचिष्यते स जिह्वायाः षष्ठं जागं दुराशयः ॥ ११० ॥
 संधः शक्राराधनाय कायोत्सर्गं करिष्यति । शासनदेव्यो वक्ष्यन्ति कटिकन् देमाय न ह्यदः ॥ १११ ॥
 संधस्य कायोत्सर्गानुज्ञावेन चक्षितासनः । वृज्विजवपुर्जूवा शक्रस्तत्रागमिष्यति ॥ ११२ ॥
 महासिंहासनासीनं कटिकनं पर्षदि स्थितम् । शक्रो वक्ष्यति किं न्वेते निरुद्धाः साधवस्त्वया ॥ ११३ ॥
 कटुकी जापिष्यते शक्रं मत्पुरे निवसन्त्यमी । न मे करं तु यज्जन्ति जिह्वाषठांशमप्यहो ॥ ११४ ॥
 पाखंडाः करदाः सर्वे ममाञ्चूवन्नमी न तु । दुर्गवीव वलाहोगुं निरुद्धास्तेन वाटके ॥ ११५ ॥
 तं जट्टिपष्यति शक्रोऽपि नैतेषामस्ति किंचन । जिह्वांशमपि दास्यन्ति न कस्यापि कदाप्यमी ॥ ११६ ॥
 जिह्मुज्यो याचमानस्त्वं जिह्वांशं ह्यक्रसे न किम् । तन्मुंचामूनन्यथा ते जाव्यनर्थो महान् खलु ॥ ११७ ॥

[illegible]

यथा यथा यास्यात् च । कुटुम्बनखट्वत् । ५ दाससमाः ।
 येन्योक्वन्नगराणि च । कुटुम्बनखट्वत् । ५ दाससमाः ।

ग्रामाः इमंशानिवत्प्रसङ्गात् । ३ निन्दिताः ।

१ धनधान्यैर्व्याप्तम्

बुद्ध्या नृपतयो नृत्यान् ग्रहीष्यति धनं निजान् । तद्रृत्याश्च जनमिति मात्स्यो न्यायः प्रवर्त्यति ॥ १३३ ॥
 येऽन्यास्ते चाविनो मध्ये ये मध्यास्तेऽन्तिमाः क्रमात् । देशाश्च दोलायिष्यन्ते नावोऽसितपदा इव ॥ १३४ ॥
 चौर्याच्चौराः पीडयिष्यंत्युर्वीं ऋषाः करेण तु । श्रेष्ठो नृत्तग्रहप्राया बंचालुब्धा नियोगिनः ॥ १३५ ॥
 ज्ञावी विरोधी स्वजने जनः स्वार्थैकतत्परः । परार्थविमुखः सत्यलज्जादाक्षिण्यवर्जितः ॥ १३६ ॥
 गुरुभाराधयिष्यन्ति शिष्याः शिष्येषु तेऽपि हि । श्रुतज्ञानोपदेशं न प्रदास्यन्ति कथंचन ॥ १३७ ॥
 एवं गुरुकुलवासः क्रमादपगमिष्यति । मन्दा धीर्ज्ञाविनी धर्मे बहुसन्वाकुला च नृः ॥ १३८ ॥
 न साक्षाद्भाविनो देवा विमंस्यन्ते सुताः पितृन् । सर्पिर्नृताः सुपाः श्वश्रवः कालरात्रिसमाः पुनः ॥ १३९ ॥
 हनिकारैः स्मितैर्जटैर्पविंदासैरपरैरपि । वेश्यामनुकरिष्यन्ति त्यक्तलज्जाः कुलस्त्रियः ॥ १४० ॥
 श्रावकश्चाविकाहानिश्चतुर्धाधर्मसंक्षयः । साधूनामथ साध्वीनां पर्वस्वभ्यनिमंत्रणम् ॥ १४१ ॥
 कूटतुला कूटमानं शाठ्यं धर्मेऽपि चावि च । सन्तो दुःस्थीन्निविष्यन्ति सुस्थाः स्यास्यन्ति दुर्जनाः ॥ १४२ ॥
 सणिमंत्रौपधीतंत्रविज्ञानानां धनायुषाम् । फलपुष्परसानां च रूपस्य वपुरुन्नतेः ॥ १४३ ॥
 धर्माणाम् शुभ्रज्जावानां चान्येषां पंचमे हरे । हानिर्नृविष्यति ततोऽप्यरे पष्ठेऽधिकं खलु ॥ १४४ ॥
 क्रमादेवं ह्रीयमाणपुण्ये काले प्रसर्पति । धर्मे धीर्ज्ञाविनी यस्य सफलं तस्य जीवितम् ॥ १४५ ॥
 आचार्यो दुःप्रसहाख्यः फट्गुश्रीरिति साध्यपि । श्रावको नागिलो नाम सत्यश्रीश्राविका पुनः ॥ १४६ ॥
 विमलवाहन इति राणमंत्री सुमुखास्त्रिधः । आपश्चिमा चाविनोऽमी दुःपमायां हि जारते ॥ १४७ ॥

रत्निप्रयमाणांगा विंशत्यब्दायुषश्च ते । तपो दुष्प्रसहादीनां चतुर्णां षष्ठमुत्तमम् ॥ १४७ ॥
 दशवैकादिकचतुष्टयः स चतुर्दशपूर्ववित् । प्रबोधयिष्यति संघं तीर्थं दुष्प्रसहावधि ॥ १४८ ॥
 ततोऽवर्गवत्स्यति धर्मो धर्मो नास्तीति यः पुनः । वदिष्यति स संघेन कर्तव्यः संघतो बहिः ॥ १४९ ॥
 द्वादशाब्दीं गृहे नीत्वाष्टाब्दीं दुष्प्रसहो ब्रते । पर्यन्तेऽष्टमजकेन सौधर्मं कष्टपमेष्यति ॥ १५० ॥
 पूर्वार्द्धेऽथ चारित्रस्य समुद्भेदो जविष्यति । मध्याह्ने राजधर्मस्यापराद्धे जातवेदसः ॥ १५१ ॥
 इत्थं च दुःपमा वर्षसहस्राण्येकविंशतिः । एकान्तदुःपमाकादोऽप्येवंमानो जविष्यति ॥ १५२ ॥
 धर्मतत्त्वे प्रणष्टेऽथ हाहाचूतो जविष्यति । पशुवन्मातृपुत्रादिव्यवस्थावर्जितो जनः ॥ १५३ ॥
 परुषाः पांशुचूयांसोऽनिष्टा वास्यन्ति वायवः । दिशश्च धूमायिष्यन्ति ज्रीषणाश्च दिवानिशम् ॥ १५४ ॥
 इन्द्रः स्रष्टयत्यतिशीतं तप्त्यत्यत्युष्णमर्थमा । अतिशीतोष्णाग्निहतो लोकः क्षेपशमवाप्स्यति ॥ १५५ ॥
 तदा च विरसा मेघाः क्षारमेधाम्बुमेघकाः । विषाग्न्यशनिमेघाश्च वर्षिष्यन्त्यात्मसन्निभम् ॥ १५६ ॥
 येन ज्ञावी कासः श्वासः शूलं कुष्ठं जलोदरम् । ज्वरः शिरोऽर्तिरन्येऽपि मनुष्याणां महामयाः ॥ १५७ ॥
 दुःखं स्थास्यन्ति तिर्यश्चो जलस्थलवच्चारिणः । ज्ञावी क्षेत्रवनारामदत्तातरुतृणक्षयः ॥ १५८ ॥
 वैताल्यक्ष्मचक्रूटगंगासिन्धूर्विमुच्य च । समीजविष्यत्यखिलं गिरिगतापगादिकम् ॥ १५९ ॥
 अंगारमर्मराज्ञा जूर्जस्मरूपा जविष्यति । कदाचिद्धूलिवह्ना कदाचित्सान्द्रकदमा ॥ १६० ॥
 रत्निमानपुरुषांगा दुर्वर्णा निष्ठुरोक्तयः । रोगार्ताः क्रोधना लज्जघाटाश्चिपितनासिकाः ॥ १६१ ॥

१ अक्षः । २ हाहाकारः । ३ विषमेघो विष वर्षिष्यति अग्निमेघोऽग्निमित्याद्यात्मसन्निभम् ।

निर्दजा वस्त्ररहिता ऋविष्यन्ति नराः स्त्रियः । आयुर्वैशतिरब्दानि नृणां स्त्रीणां तु षोडश ॥ १६३ ॥
 गर्भं वक्ष्यति षड्वर्षा स्त्री दुःखप्रसवा तदा । स्थविरा षोडशाब्दा च ऋयिष्ठसुतनप्तृका ॥ १६४ ॥
 जाविनो बिदवासाश्च गिरौ वैताढ्यनामनि । घाससर्तिर्नद्युन्नयतदभ्रषु बिद्वानि तु ॥ १६५ ॥
 कूले कूले कूलिनीनां बिद्वानि नव तत्र च । तिर्यञ्चस्तु ऋविष्यन्ति बीजमात्रतयैव हि ॥ १६६ ॥
 पक्ष्माहारनिरता नृशंसा निर्विवेकाः । तदानीं च ऋविष्यन्ति मनुष्याद्या अशेषतः ॥ १६७ ॥
 तदा रथपथमात्रं गंगासिन्धुनदीजलम् । प्रवक्ष्यति चक्षन्मत्स्यकह्मपादिजिरोचितम् ॥ १६८ ॥
 तत्रेत्य निशि मत्स्यादीन् कृष्ट्वा मोक्षयन्ति च स्थले । दिवा सूर्यत्विषा पक्वान् खादिष्यन्ति निशान्तरे ॥ १६९ ॥
 एवं सदापि ऋक्षयन्ते यद्व्यादि तदा न हि । न पुण्यं न फलं नान्नं न च शय्यासनादिकम् ॥ १७० ॥
 जरतैरवतेष्वेवं दशस्वपि हि दुःषमा । तथातिदुःषमाप्येकविंशत्यब्दसहस्रिका ॥ १७१ ॥
 अरौ याववसर्पिण्यामन्योपान्त्याबुजौ च तौ । उत्सर्पिण्यां स्वकीयानुजावावाद्यद्वितीयकौ ॥ १७२ ॥
 उत्सर्पिण्यां दुःषमदुःषमान्तसमयेऽम्बुदाः । जाविनः पञ्च सप्तौहवर्षिणस्ते पृथक् पृथक् ॥ १७३ ॥
 तत्राद्यः पुष्करो नाम महीं निर्वापयिष्यति । द्वितीयः क्षीरमेघाख्यो धान्यान्युत्पादयिष्यति ॥ १७४ ॥
 तृतीयो घृतमेघाख्यः स्नेहं संजनयिष्यति । तुर्यस्त्वमृतमेघाख्य ओषध्यादि करिष्यति ॥ १७५ ॥
 पृथ्व्यादीनां रसं कर्ता रसमेघश्च पंचमः । पंचत्रिंशद्दिनीं वृष्टिर्जाविनी सौम्यदुर्दिना ॥ १७६ ॥
 द्रुमौषधिलतावह्नीहरितादि निरीक्ष्य च । विदेज्यो निःसरिष्यन्ति मुदिता बिदवासिनः ॥ १७७ ॥

१ मासभक्षणनिरताः । २ व्याप्तम् । ३ अवसर्पिण्या योऽन्तिमोऽतिदुःषमाकालः स उत्सर्पिण्यामाद्य इत्यादि । ४ सप्तदिनपर्यन्तम् ।

अर्हेन् सत्यकिर्जीवश्चैकादशः सुव्रताजिधः । द्वादशोऽर्हन्नममाख्यो जीवः कृष्णस्य शार्ङ्गिणः ॥ १९४ ॥
 वददेवस्य जीवोऽर्हन्निष्कपायस्त्रयोदशः । जिनेन्द्रो रोहिणीजीवो निष्पुलाकश्चतुर्दशः ॥ १९५ ॥
 निर्ममः सुलसाजीवो जिनः पंचदशः पुनः । षोडशो रेवतीजीवश्चित्रगुप्तोऽजिधानतः ॥ १९६ ॥
 गवाक्षिजीवः समाधिर्नाम्ना सप्तदशो जिनः । जीवस्तु गार्गल्लेरष्टादशोऽर्हेन् संवराजिधः ॥ १९७ ॥
 क्षीपायनं जीवस्त्वेकोनविंशोऽर्हेन् यशोधरः । विजयो विंशतितमः कर्णजीवो जिनेश्वरः ॥ १९८ ॥
 एकविंशो जिनो मल्लो यः पुरा नारदोऽजवत् । अंबुस्य पुनर्जीवो छाविंशो देवतीर्थकृत् ॥ १९९ ॥
 त्रयोविंशोऽनन्तवीर्यो जीवो दारमदस्य तु । स्वातिजीवश्चतुर्विंशो ब्रह्मकृन्नाम तीर्थकृत् ॥ २०० ॥
 दीर्घदन्तो गूढदन्तः शुद्धदन्तस्तृतीयकः । तथा श्रीचन्द्रः श्रीश्रुतिः श्रीसोमः पद्म इत्यपि ॥ २०१ ॥
 महापद्मोदशमाख्यस्तथा विमल इत्यपि । विमलवाहनोऽरिष्टो ज्ञाविनोऽमी च चक्रिणः ॥ २०२ ॥
 ॥ शुभम् ॥

नन्दिश्च नन्दिमित्रश्च तथा सुन्दरबाहुकः । महाबाहुरतिबल्लो महाबलबलावपि ॥ २०३ ॥
 क्षिप्रुष्ठश्च त्रिपुष्टश्च नवामी अर्धचक्रिणः । चंदत्प्रकर्षा रामाश्च तत्र प्रथमतो बलः ॥ २०४ ॥
 जयन्तोऽथाजितो धर्मः सुप्रजश्च सुदर्शनः । आनन्दो नन्दनः पद्मस्तथा संकर्षणोऽन्तिमः ॥ २०५ ॥
 प्रत्यर्धचक्रिणश्चैते तिलको लोहजंघकः । वज्रजंघः केसरी च बलिः प्रह्लाद इत्यपि ॥ २०६ ॥
 तथापराजितो ज्रीमः सुग्रीवो नवमः पुनः । इत्युत्सर्षिण्यां त्रिषष्टिः शलाकापुरुषा अमी ॥ २०७ ॥

१ चटन् उत्तरोत्तरमधिकः प्रकर्षो येषां ते वर्धमानोत्कर्षा इत्यर्थः ।

शक्रोऽथ धैर्यमालंब्य नन्दनादिवनाहृतैः । गोशीर्षचन्दनैन्धोत्रिरेकान्तेऽरचयच्चिताम् ॥ १५० ॥
 ह्रीरोदसागरांजोर्निर्वपुरस्त्रपयत् प्रजोः । विद्विषे च दिव्येनांगरागेण स्वयं हरिः ॥ १५१ ॥
 आमोच्य वाससी दिव्ये शक्रः स्वामिवपुः स्वयम् । उद्दध्रे नयनांजोर्निर्भूयोऽपि स्त्रपयन्निव ॥ १५२ ॥
 विमानवरकटपायां शिविकायां प्रजोर्वपुः । शक्रो न्यधादृश्यमानः साश्रुदृग्निः सुरासुरैः ॥ १५३ ॥
 स्वामिशसनवन्मूर्ध्ना तां स्वामिशिविकामथ । कथंचिद्रुद्रशोकः सन्नुद्धधार पुरन्दरः ॥ १५४ ॥
 ववृषुस्तत्र पुष्पाणि दिव्यानि त्रिदिवौकसः । जय जयेत्युच्चैर्कैर्वन्दिवृन्दवत् ॥ १५५ ॥
 सुराः स्वनयनांजोर्जपयोन्निः पुनरर्कया । गन्धांबुवृष्ट्या परितः सिषिचुर्वसुधातलम् ॥ १५६ ॥
 जगुस्तारं च गन्धर्वा गैन्धर्वा इव चामराः । स्मारं स्मारं स्वामिगुणानुगृणन्तो मुहुर्मुहुः ॥ १५७ ॥
 मृदंगपणवादीनि वाद्यानि शतशो दृढम् । द्युसदस्ताडयामासुर्निजोरःस्थलवह्नुचा ॥ १५८ ॥
 स्वामिनः शिविकाग्रे च नन्दतुः सुरयोषितः । सर्वलच्चारीक्रमाः शोकाव्रतकयोऽजिनवा इव ॥ १५९ ॥
 दिव्यैर्दुर्लूहैर्हाराद्यैर्भूषणैः पुष्पदामजिः । आनर्चुः शिविकां भर्तुश्चतुर्विधदिवौकसः ॥ १६० ॥
 श्रावकाः श्राविकाश्चापि भक्तिशोकसमाकुलाः । विदधू रासकगीतं रुदितं च सैव हि ॥ १६१ ॥
 तदा साधुषु साध्वीषु चात्यन्तं विदधे पदम् । शोकः कोकनदेष्वाकृत्यये निषेव भूयसी ॥ १६२ ॥
 ततश्चितायां निदधे स्वामिनोऽङ्गं पुरन्दरः । विदीर्यमाणहृदय इवात्तः शोकशंकुना ॥ १६३ ॥

१ श्रेष्ठविमानतुल्यायाम् । २ व्यासया । ३ कोकिला इव । ४ स्मृत्वा स्मृत्वा । ५ शोकेन स्वकीयोरस्थलमिव । ६ स्खलन्तो
 चार्यागमनविशेषेण क्रमौ पादौ यासा ता अत एवाभिनवा नर्तक्य इव । ७ कमलेषु । ८ सूर्यस्यात्ययोऽस्तंगमनं तस्मिन् ।

अथ प्रशस्तिः ॥

शिष्यो जंबुमहामुनेः प्रजव इत्यासीदमुष्यापि च श्रीशख्यंजव इत्यमुष्य च यशोन्नजान्निधानो मुनिः ।
संजृतो मुनिन्नजवाहुरिति च दौ तस्य शिष्योत्तमौ संजृतस्य च पादपद्ममधुलिङ्गं श्रीस्थूलन्नजान्निधानः ॥ १ ॥
वंशक्रमागतचतुर्दशपूर्वद्वन्द्वकोशस्य तस्य दशपूर्वधरो महर्षिः ।
नाम्ना महागिरिरिति स्थिरतागिरीन्द्रो ज्येष्ठोऽन्तिषत्समजनिष्ट विशिष्टद्वन्द्वः ॥ २ ॥
शिष्योऽन्यो दशपूर्वचतुर्दशपूर्वधरो नाम्ना सुहृत्स्तीत्यञ्छात्पादांबुजसेवनात्समुदितप्राज्यप्रबोधार्धिकः ।
चक्रे संप्रतिपार्थिवः प्रतिपुरग्रामाकरं चारतेऽस्मिन्नर्द्धे जिनचैत्यमंस्तिमिलापुष्टं समन्तादपि ॥ ३ ॥
अजनि सुस्थितसुप्रतिबुद्ध इत्यभिधयार्थसुहृत्स्तिमहामुनेः ।
शमधने दशपूर्वधरोऽन्तिषद्भवमहातरुचञ्जनकुक्षरः ॥ ४ ॥
महर्षिसंसेवितपादसन्निधेः प्रचारजागालवणोदसागरम् ।
महान् गणः कोटिक इत्यञ्जततो गंगाप्रवाहो हिमवज्जिरेषिव ॥ ५ ॥
तस्मिन् गणे कतिपयेष्वपि यातवत्सु साधूत्तमेषु चरमो दशपूर्वधारी ।
उदामतुंभवनपत्तनवज्रलानिवज्रं महामुनिरजायत वज्रसूरिः ॥ ६ ॥

१ स्थिरतायां गिरीन्द्रः । २ शिष्यः । ३ मुनिश्रेष्ठः ।

जाहेरखबर.

श्री त्रिषष्टि शलाका पुरुष चरित्रनो आखो ग्रंथ मूळ ल जागमां अने जापांतर पांच जागमां आमारा तरफथी प्रसिद्ध थयेल ठे. ते एवो उत्तम ग्रंथ ठे के जैननी दरेक जाहेर लाडब्रेरीमां तेमज खानगी लाडब्रेरीमां पोताना आत्मिक देहना जूपण अर्थे राखवानी खास आवश्यकता ठे. उक्त मूळ ग्रंथने लपाववामां मुर्शिदाबादनवासी रायवहादुर बाबुसाहेब बुध्दसिंहजी तथा मुंबइनिवासी महुंम शेठ वीरचंद दीपचंद जे. पी., सी. आइ. इ. नी मदद मळवाथी ते ग्रंथ (मूळ) जैननी जाहेर लाडब्रेरीओने, पुस्तकचंभारोने तेमज मुनिमहाराजोने जेट तरीके मोकलवामां आवे ठे. वेचाता मंगवानारने मोटे किंमत नीचे प्रमाणे राखवामां आवी ठे.

त्रिषष्टि शलाका पुरुष चरित्र मूळ

पर्व १ जुं. (आदीश्वर चरित्र).

रु. १—०—०

सदर

पर्व २ जुं. (अजितनाथ चरित्र).

रु. ०—१२—०

सदर

पर्व ३-४-५-६ (श्री संभवनाथजीथी

मुनिसुव्रत स्वामी सुधीनां चरित्रो).

रु. १—१२—०

सदर

पर्व ७ मुं (जैनरामायण विगेरे)

रु. १—०—०

सदर पर्व ८-ए मुं (पर्व ८ मा श्रीनेमिनाथजी, कृष्ण, ब्रह्मचर्य, जरासंधनां चरित्रो, पर्व ८ मां ब्रह्मदत्तचक्रवर्ती तथा श्रीपार्श्वनाथजीनां चरित्रो) रु. १-८-०
 मूल पर्व १० मुं (महावीरस्वामी विग्रेनां चरित्रो) रु. १-८-०
 मूल पर्व १० मुं (महावीरस्वामी विग्रेनां चरित्रो) रु. १-८-०

सदर

एकंदर दशे पर्व (मूल)

पर्व १-२ जुं (बीजी आवृत्ति)

रु. १-४-०

पर्व ३-४-५-६ हुं (बीजी आवृत्ति)

रु. १-४-०

पर्व ७ मुं (बीजी आवृत्ति)

रु. १-४-०

पर्व ८-ए मुं.

रु. १-११-०

पर्व १० मुं.

रु. १-८-०

त्रिषष्टि शलाका पुरुष चरित्र जायांतर

सदर

सदर

सदर

सदर

एकंदर दशे पर्व मुं जायांतर मंगवनारने आठ रुपीआश्री मली शकशे.
 मली शकशे.

पोस्टेज जुडं समजुं.

श्री जैनधर्म प्रसारक सजाना सत्रासदीने पोणी किंमते (रु. ६-११-० श्री) मली शकशे.
 श्री जैनधर्म प्रसारक सजा.

जावनगर.

तदा च कार्तिकदर्शनिशायाः पश्चिमे क्षणे । स्वातिक्रद्वे वर्तमाने कृतपष्ठो जगद्गुरुः ॥ १११ ॥
 कट्याणफलपाकानि पंचपंचाशतं तथा । तावन्यद्यविपाकानि जगावध्ययनानि तु ॥ ११३ ॥ युग्मम् ॥
 षट्त्रिंशतमप्रश्नव्याकरणान्यत्रिधाय च । प्रधानं नामाध्ययनं जगद्गुरुरज्ञावयत् ॥ ११४ ॥
 स्वामिनो मोक्षसमयं विज्ञायासनकंपतः । सुरासुरेन्द्रास्तत्रेयुः सर्वेऽपि सपरिहृदाः ॥ ११५ ॥
 सहस्राक्षोऽश्रुपूर्णः प्रणम्याथ जगद्गुरुम् । विरचय्यांजलिं मूर्ध्नि संसंभ्रममदोऽवदत् ॥ ११६ ॥
 गर्जे जन्मनि दीक्षायां केवले च तव प्रभो । हस्तोत्तरार्द्धमधुना तूजन्ता तस्मकग्रहः ॥ ११७ ॥
 विपद्यमानस्य जन्मकृदं क्रामन् स दुर्ग्रहः । वाधिष्यते ते सन्तानं सहस्रे शरदामुज्रे ॥ ११८ ॥
 प्रतिपालय तन्नाथ तस्य संक्रमणक्षणम् । स यथा त्वत्प्रज्ञावेण विफलो ज्वति ग्रहः ॥ ११९ ॥
 कुस्वप्नाः कुराकुनानि दुर्ग्रहा यान्ति शस्तताम् । अन्येषामपि सर्वेषां हृदि त्वां धारयन्ति ये ॥ १२० ॥
 किं पुनर्यत्र साक्षात्त्वं स्वामिन् समवतिष्ठसे । प्रसीद तत् क्षणं तिष्ठ दुर्ग्रहोपशमोऽस्तु तत् ॥ १२१ ॥
 स्वाम्यथोचै न कोऽप्यायुः शक्र सन्धातुमीश्वरः । विदन्नपि वदस्येवं किं तीर्थे प्रेममोहितः ॥ १२२ ॥
 प्रवर्तनाहुः षमायास्तीर्थवाधा न विष्यति । ज्वितव्यतानुसारान्द्रस्मकस्योदयोऽप्यञ्जत् ॥ १२३ ॥
 वज्रिणं बोधयित्वैवं सार्धपणमासवर्जिताम् । त्रिंशदब्दीं केवलित्वे परिषाड्य जगद्गुरुः ॥ १२४ ॥
 पर्येकासननिषण्णो योगे कायस्य वादरे । स्थितो वाङ्मनसयोगावरौत्सीदथ वादरौ ॥ १२५ ॥

१ स्वातिनक्षत्रे । २ प्रश्नरहित यथा स्यात्तथा व्याक्रियन्त इति तथा । ३ दुर्ग्रहस्य । ४ कायस्य वादरे योगे वादरकाययोगे
 इति यावत्, स्थितः सन् वादरौ वाङ्मनसयोगावरौत्सीदित्यन्वयः ।

सूक्ष्मं च वपुषो योगमास्थाय परमेश्वरः । सरोध बादरं काययोगं योगविचक्षणः ॥ १३६ ॥
तौ च सूक्ष्मौ वाङ्मनसयोगावप्यरुणत्पशुः । इति सूक्ष्मक्रियं शुक्लध्यानं चक्रे तृतीयकम् ॥ १३७ ॥
अपि सूक्ष्मं तनूयोगं विनिरुध्य जगद्गुरुः । समुल्लिख्य क्रियं शुक्लध्यानं तुर्यं दधावथ ॥ १३८ ॥
पञ्चस्वाक्षरोच्चारमितकालेन तेन तु । ध्यानेन तुर्येण तुर्यपुमर्थान्वयत्रिचारिणा ॥ १३९ ॥
परं डवीजवद्धन्धाच्चावाहूर्ध्वगतिः प्रशुः । पथा स्वप्नावरुजुना मोक्षमेकमुपाययौ ॥ १४० ॥
नारकाणामपि तदा क्षणमेकमचूत सुखम् । न ये सुखलवस्यापि कदाचिदपि ज्ञाजनम् ॥ १४१ ॥
वत्सरोऽचूतदा चैन्द्रो मासस्तु ग्रीतिवर्धनः । नन्दिवर्धनकः पक्षोऽग्निवेशो नाम वासरः ॥ १४२ ॥
सोऽन्येन नाम्नोपशमो देवानन्दा तु सा निशा । नैर्ऋतीत्यन्यनाम्ना तु लवोऽर्च्य इति संज्ञया ॥ १४३ ॥
ग्राणः शुक्लान्निधानश्च स्लोकः शुक्लान्निधानकः । सर्वार्थसिद्धो मुहूर्तो नागाख्यं करणं पुनः ॥ १४४ ॥
तदानीं च समुत्पन्ना नाम्ना कुंथुरनुर्धरा । आस्पन्दा सा न दृग्ग्राह्या स्पन्दमाना तु दृश्यते ॥ १४५ ॥
संयमोऽतः परं ज्ञावी दुष्पाल इति चिन्तया । तां दृष्ट्वा साधवः साध्व्यो बहवोऽनशनं व्यधुः ॥ १४६ ॥
निर्वाणे स्वामिनि ज्ञानदीपके ज्वयदीपकान् । तदानीं रचयामासुः सर्वेऽपि पृथिवीजुजः ॥ १४७ ॥
तदाप्रच्रुति लोकेऽपि पर्व दीपोत्सवाज्जिधम् । सर्वतो दीपकरणात्तस्यां रात्रौ प्रवर्तते ॥ १४८ ॥
जगद्गुरोर्वपुर्नत्वा बाष्पायितदृशः सुराः । अदूरे तस्त्थुरथ ते शोचन्तः स्वमनाश्रकम् ॥ १४९ ॥

१ समुल्लिखना क्रिया यस्मिंस्तत् । २ तुर्यश्चतुर्थः पुमर्थो मोक्षः । ३ चन्द्रनामा सवत्सरः । ४ स वासरोऽन्येन नाम्ना उपशमनामा । ५ सूक्ष्मजन्तुविशेषः कुंथुः । ६ उद्वृत्तपुमशक्या ।

यद्वादितोऽपि त्रान्तोऽहं यद्भागं रागवर्जिते । ममत्वं निर्ममे चास्मिन् कृतवानीदृशे प्रज्ञौ ॥ १७८ ॥
 रागद्वेषप्रच्युतयः किं चामी जवहेतवः । हेतुना तेन च त्यक्तास्तेनापि परमेष्ठिना ॥ १७९ ॥
 ईदृशे निर्ममे नाश्रे ममत्वेन ममाप्यलम् । ममत्वं सममत्वेऽपि मुनीनां न हि युज्यते ॥ १८० ॥
 एवं शुक्लध्यानपरः रूपकश्रेणिजाक् दृष्टात् । धातिकर्मद्वयात्प्राप केवलं गौतमो मुनिः ॥ १८१ ॥
 तत्र द्वादशवत्सरीं क्षितितले ज्ञव्यान् प्रबोध्योच्चकैः स्वामीवामलकेवलधिर्मरैरन्यर्चितो गौतमः ।
 गत्वा राजगृहे पुरे द्रुतचवोपग्राहिकर्मा प्रचुर्रूत्वा मासमुपोषितः पदमगादक्षीणशमस्यपदम् ॥ १८२ ॥
 मुक्ते तत्र च पंचमो गणधरो लब्ध्वा सुधर्मप्रजुज्ञानं पंचममन्वशाच्चिरतरं धर्मं जनान् क्षमातले ।
 प्राप्तो राजगृहाजिधाननगरे निःशेषमप्यन्यदा जंबूस्वामिमुनेरधीनमनघं संघं निजं निर्ममे ॥ १८३ ॥
 तस्मिन्नेव पुरे सुधर्मगणचृत्क्षीणाष्टकर्मा क्रमानुर्यध्यानधरोऽपुनर्जवमगादद्वैतसौख्यं पदम् ।
 पश्चादन्तिमकेवली क्षितितले श्रीवीरमार्गाग्रणीर्धर्मं ज्ञव्यजनान् प्रबोध्य सुचिरं जंबूप्रच्युश्चान्यदा ॥ १८४ ॥
 त्रैलोक्येऽपि हि सात्विकेष्वनवधेः प्राग्जन्ममोक्षावधि श्रीमघीरजिनेश्वरस्य चरितं को वक्तुमीशोऽखिलम् ।
 अस्ताघस्य तथापि हि प्रवचनांशोर्धेर्गृहीत्वा लवं किंचित्कीर्तितमीदृशं ननु मया स्वान्योपकारेह्यथा ॥ १८५ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये दशमे पर्वणि श्रीमहावीरनिर्वाण-
 गमनवर्णनो नाम त्रयोदशः सर्गः ॥

समाप्तमिदं दशमं पर्व ॥

कृत्वा स्थानकवृत्तिशान्तिचरिते प्राप्तः प्रसिद्धिं परां सूरिर्जूरितपः प्रप्ताववसतिः श्रीदेवचन्द्रोऽजवत् ॥ १४ ॥
आचार्यो हेमचन्द्रोऽञ्जुत्तपादांबुजपट्टपदः । तत्प्रसादादधिगतज्ञानसंपन्नमहोदयः ॥ १५ ॥

जिष्णुश्चेदिदशार्णमादवमहाराष्ट्रापरान्तं कुरुन् सिन्धूनन्यतमांश्च दुर्गविषयान् दोर्वीर्यशक्त्या हरिः ।
चौलुक्यः परमार्हतो विनयवान् श्रीमूलराजान्वयी तं नत्वेति कुमारपालपृथिवीपालोऽब्रवीदेकदा ॥ १६ ॥
पापार्द्धितमद्यप्रचृति किमपि यन्तारकायुर्निमित्तं तत्सर्वं निर्निमित्तोपकृतिकृतधियां प्राप्य युष्माकमाज्ञाम् ।
स्वामिद्वुर्व्यो निषिद्धं धनमसुतमृतस्याथ मुक्तं तथाहृच्चैत्यैरुत्तंसिता भूरजवमिति समः संप्रतेः संप्रतीह ॥ १७ ॥
पूर्वं पूर्वजसिद्धराजनृपतेर्न किंस्पृशो याञ्चया सांगं व्याकरणं सुवृत्तिसुगमं चक्रुर्जवन्तः पुरा ।

मञ्जेतोरथ योगशास्त्रममलं लोकाय च ह्याश्रयहृन्दोऽलंकृतिनामसंग्रहमुखान्यन्यानि शास्त्राण्यपि ॥ १८ ॥

लोकोपकारकरणे स्वयमेव यूयं सज्जाः स्थ यद्यपि तथाप्यहमर्थयेऽदः ।
माहजनस्य परिबोधकृते शलाकापुंसां प्रकाशयति वृत्तमपि त्रिषष्टेः ॥ १९ ॥
तस्योपरोधादिति हेमचन्द्राचार्यः शलाकापुरुषेतिवृत्तम् ।
धर्मोपदेशैकफलप्रधानं न्यवीविशच्चारुगिरां प्रपञ्चे ॥ २० ॥

जंबूद्वीपारविन्दे कनकगिरिसावश्रुते कर्णिकात्वं
यावद्यावच्च धत्ते जलनिधिरवनेरन्तरीयत्वमुच्चैः ।
यावद्व्योमाध्वपान्थौ तरणिशशधरौ ब्राम्यतस्तावेदेतत्काव्यं
नाम्ना शलाकापुरुषचरितमित्यस्तु जैनं धरित्र्याम् ॥ २१ ॥

॥ परिपूर्णमिदं त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रं काव्यम् ॥

इति श्रीत्रिषष्टिगलाकापुरुषचरित्रे
दशमं पर्व
समाप्तम्

